

**AHMED GÜNBAY YILDIZ'IN ROMANCILIĞI
VE ROMANLARINDA SOSYAL MESELELER**

Fikri AYDEMİR

**Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
2017
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Fikri AYDEMİR

**AHMED GÜNBAY YILDIZ'IN ROMANCILIĞI VE
ROMANLARINDA SOSYAL MESELELER**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK**

ERZURUM 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

13/01/2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " AHMED GÜNBAY YILDIZ'IN ROMANCILIĞI VE ROMANLARINDA SOSYAL MESELELER " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 1 (BİR) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

13/01/2017

Fikri AYDEMİR

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK danışmanlığında, **Fikri AYDEMİR** tarafından hazırlanan bu çalışma 06 / 01 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Erdoğan ERBAY

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ahmet SARI

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Murat KACIROĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VI

GİRİŞ

İSLAMİ EDEBİYAT ve HİDAYET ROMANI

I. İSLAMİ EDEBİYAT.....	1
II. HİDAYET ROMANI.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

YAZARA BAKIŞ

1.1. HAYATI.....	20
1.2. EDEBİYATA VE ROMANA BAKIŞI	22
1.3. ROMANCILIĞI VE POPÜLERLİK.....	29
1.4. ESERLERİ	33
1.4.1 Roman	33
1.4.2. Deneme.....	34
1.4.3. Şiir	35

İKİNCİ BÖLÜM

YAPISAL UNSURLAR

2.1. ORTAK YAPI	36
2.1.1. Tekrarlanan Unsurlar.....	52
2.1.2. Romanların İsimlendirilmesi	61
2.1.3. Romanların Bölümlendirilmesi	68
2.1.4. Tasvir.....	69
2.2. ZAMAN.....	74
2.3. MEKÂN	87
2.4. ŞAHİS KADROSU.....	101
2.4.1. Başkişiler	101
2.4.2 Karşıt Karakterler	105

2.4.3 Rehber veya Yol Gösterici Karakterler	110
2.4.4. Kişilerin Sosyal ve Kültürel Durumu	115
2.4.4.1. Erkek Kahramanlar	115
2.4.4.2. Kadın Kahramanlar	118
2.5. ANLATICI ve BAKIŞ AÇISI	121

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MESELELER

3.1 DİN	130
3.1.1. Din Adamı ve Dini Hayat.....	130
3.1.2. Dine Olumsuz Bakış.....	141
3.1.3. Başörtüsü Meselesi.....	150
3.1.4. İslamiyet’i Diğer Dinlerle Karşılaştırma	161
3.1.5. Laiklik	167
3.2. HİDAYET MESELESİ.....	173
3.2.1. Erkeklerin Hidayeti	174
3.2.2. Kadınların Hidayeti	187
3.3. AİLE	196
3.3.1. Çekirdek Aile	196
3.3.2. Geniş Aile.....	198
3.3.3. Ailede Çözülme	199
3.3.4. Babayla Mücadele	205
3.3.5. Evlat Edinme Meselesi	212
3.4. EVLİLİK.....	215
3.4.1. Aşk Evliliği.....	215
3.4.2. Görücü Usulü Evlenme	216
3.4.3. Nikâhın Önemi	218
3.5. GENÇLİK.....	224
3.5.1. Gençlik Hevesleri ve Ahlâkî Sorunlar.....	224
3.5.2. Boşluk Duygusu ve Arayış.....	230
3.5.3. Gençliğin Toplumunu Dönüştürme Misyonu.....	238
3.6. EĞİTİM	245

3.6.1. Ailedeki Eğitim	245
3.6.2. Okuldaki Eğitim.....	249
3.6.2 Cezaevinde Eğitim	257
3.6.3. Öğrenci Okutma Meselesi	259
3.7. KADIN	262
3.7.1. Ev Kadınları ve Annelik.....	262
3.7.2. Çalışan Kadınlar	267
3.7.3. Kadın Erkek Ayrımı/Eşitsizliği	272
3.7.4. Kadına Yönelik Şiddet	280
3.8. TOPLUMSAL ELEŞTİRİ DÜŞÜNCESİ	291
3.8.1. Cemiyet-Toplum Eleştirisi	291
3.8.2. Çağ-Asır Eleştirisi	294
3.8.3. Toplumsal Kalkınma Fikri	297
3.9. TOPLUMSAL DEĞERLERDE ÇÖZÜLME.....	303
3.9.1. Taşrada Yozlaşma	303
3.9.2. Şehirde Yozlaşma.....	305
3.9.3. Yönetimde Yozlaşma	309
3.10. GÜÇ MÜCADELESİ.....	311
3.10.1. Taşrada Güç Mücadelesi	311
3.10.2. Şehirde Güç Mücadelesi.....	313
SONUÇ.....	318
KAYNAKÇA	323
ÖZGEÇMİŞ.....	330

ÖZET**DOKTORA TEZİ****AHMED GÜNBAY YILDIZ'IN ROMANCILIĞI VE ROMANLARINDA
SOSYAL MESELELER****Fikri AYDEMİR****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK****2017, 330 Sayfa****Jüri: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK****Prof. Dr. Erdoğan ERBAY****Prof. Dr. Ahmet SARI****Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ****Doç. Dr. Murat KACIROĞLU**

Bu tezin amacı Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı içerisinde, İslâmî edebiyat ve Hidayet romanı ifadesiyle değerlendirilen gruba mensup Ahmed Günbay Yıldız'ın romancılığını ve romanlarında ele aldığı sosyal meseleleri incelemektir. Bu anlamda, çalışmanın giriş bölümünde İslâmî edebiyat ve Hidayet romanı kavramları ile Ahmed Günbay Yıldız'ın bu kavramlarla ilişkisi irdelenmiştir. Birinci bölümde yazarın kısa hayat hikâyesi verildikten sonra, edebiyata ve romana bakışı ile popüler roman kavramı içerisindeki yerinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, romanlarda ortaya çıkan ortak yapısal özellikler, olay örgüsü, zaman, mekân, şahıs kadrosu ve anlatıcı ve bakış açısı incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde yazarın romanlarındaki tekrarlanan unsurların neler olduğu; romanları isimlendirirken, bölümlendirirken ve tasvir kullanımında nasıl bir yol izlediği açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise yazarın üzerinde durduğu toplumsal meseleler on alt başlıkta gruplandırılarak incelenmiştir. Bunlar, din, hidayet, aile, evlilik, gençlik, eğitim, kadın, toplumsal eleştiri, toplumsal değerlerde yozlaşma ve güç mücadelesidir. Çalışma, genel bir değerlendirmenin yapıp elde edilen bulguların anlatıldığı sonuç ve yararlanılan kaynakların gösterildiği kaynakça bölümleri ile bitirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Günbay Yıldız, İslâmî Edebiyat, Hidayet Romanı

ABSTRACT**Ph. D. DISSERTATION****AHMED GÜNBAY YILDIZ'S NOVEL WRITING AND THE SOCIAL ISSUES
IN HIS NOVELS****Fikri AYDEMİR****Advisor: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK****2017, Page: 330****Jüri: Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK****Prof. Dr. Erdoğan ERBAY****Prof. Dr. Ahmet SARI****Assoc. Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ****Assoc. Prof. Dr. Murat KACIROĞLU**

The purpose of this thesis is to study the novel writing of Ahmed Günbay Yıldız who is the member of The Islamic Literature concept and The Hidayet novel in the Cumhuriyet Literature period, and the social issues in his novels. In this sense, in the introduction section of the work, The Islamic literature and the Hidayet novel concepts and his relation with this issues have been scrutinised. In the first chapter, after giving the short life story of the writer, are examined point of view to literature, novel and his place in popular novel concept are examined.

The common structural features emerging from the novels studied in the second part were examined in terms of plot, time, place, characters, narrator and point of view. Furthermore, it has been explained what the repetitive elements are; what type of way he followed while untitling, departmentalizing and depicting his novel. In the third chapter, the social issues that the author signifies are summarized in ten sub-chapters. These are religion, guidance, family, marriage, youth, education, women, social criticism, corruption in social values and power struggle. The study ends with a bibliographic section which presents the outcome of the general findings and the sources used.

Key Words: Ahmed Günbay Yıldız, Islamic Literature, Hidayet Novel

ÖN SÖZ

Türk edebiyatında roman türünün başlangıcı ve gelişim seyri dışarıdan bir etkiyle olmuştur. Tercüme, taklit, telif olarak nitelendirilen bu ilk aşamadan sonra özgün eserlerin ortaya çıkışında da yabancı etkinin devamından bahsetmek mümkündür. Milli edebiyat dönemiyle başlayan ve Cumhuriyet döneminde hızlanan millileşme düşüncesinin romana yansmasıyla, Anadolu ve Anadolu insanı da konu ve mekân olarak romana girmeye başlamıştır. Fakat bütün bu millileşme hareketlerine rağmen İslâmî unsurların romanlarda yeterince yer bulamadığına dair çeşitli düşünceler de bir taraftan dillendirilen bir görüştür. Özellikle Cumhuriyetin ilk yılları boyunca ulus devlet inşa etme süreci doğrultusunda ve kurtuluş mücadelesi vermiş Anadolu'nun ön plana çıkarılmasıyla roman belirli unsurlar etrafında şekillenmiştir. 1950 sonrası değişen siyasi ve sosyal ortamın etkisi edebiyat ve romana da yansımıştır. İslamiyet'in görünürlüğünün artması ile roman sahasında da bu yönde gelişmelerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Necip Fazıl, Hekimoğlu İsmail ve Şule Yüksel Şenler ile başlayan bu sürece, aynı dönemlerde şiirden vazgeçip roman sahasına giren Ahmed Günbay Yıldız da katılacaktır. Çalışmamız bu doğrultuda, İslami roman ve Hidayet romanı kategorisinde değerlendirilen Ahmet Günbay Yıldız hakkında olacaktır.

1970'lerden itibaren İslami nitelikte romanların yaygınlaşmaya başladığı görülürken, bu eserler üzerine yapılan çalışmaların sayısında diğer romanlara göre bir eksiklik vardır. Çalışma, giriş bölümü ve ardından gelen üç ana bölümden oluşmaktadır. Diğer bölümler ise, sonuç ve kaynakça kısımlarını kapsamaktadır.

Giriş bölümünde, İslâmî edebiyat kavramına ilişkin öne sürülen tanımlar, bu anlayışın ortaya çıkışı ve gelişimi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde İslamcılık akımının Osmanlı'da nasıl ve ne amaçla ortaya çıktığı, edebiyat sahasına bu anlayışın yansımaları ve Cumhuriyet döneminde bunu devam ettirenlerden bahsedilmiştir. Bu bölümünde ayrıca İslâmî edebiyat içerisinde yer alan romanlar için kullanılan "Hidayet romanı" tanımından bahsedilerek Ahmed Günbay Yıldız ve diğer yazar ve araştırmacıların bu kategoriye dair düşünceleri aktarılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü yazar üzerine yoğunlaştığımız Yazara Bakış'tır. Bu bölüm, yazarın kısa hayat hikâyesinin verilmesiyle başlar. Ardından, Yıldız'ın yazarlık serüveninin nasıl başladığından bahsedilir. Devamında ise yazarın edebiyata ve romana

nasıl yaklaştığı, röportajlarından ve roman karakterlerinin ağzından yaptığı değerlendirmeler kanalıyla aktarılır. Bunlara ilaveten popüler İslami roman içerisinde anılan yazarın eserlerinin popüler özellikleri incelenmiştir. Son kısımda ise yazarın roman, deneme ve şiir kitapları kronolojik sıralamayla verilmiştir.

İkinci bölüm, romanların yapısal özellikleri üzerinde durduğumuz Yapısal Unsurlar'dır. Bu bölümde olay örgüsüne dair benzerliklerin belirlendiği ortak yapı kısmı içerisinde romanlarda tekrarlanan unsurlar, yazarın romanlara isim verirken kullandığı yöntemler, eserlerin bölümler halinde meydana gelmesi ve tasvir unsuru üzerinde durulmuştur. Ardından zaman, mekân, şahıs kadrosu ve anlatıcı ve bakış açısı bölümleriyle ortak unsurların belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Üçüncü bölüm ise, çalışmamızın ana eksenini oluşturan, romanlarda ele alınan sosyal meselelerin gruplandırılmasıyla meydana gelmiştir. Burada yazarın özellikle üzerinde durduğu, doğru yolu bulma hedefi çerçevesinde kullandığı meseleler belirlenmiş ve romanlardaki örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. Din, hidayet, eğitim, gençlik, aile gibi yazarın sık sık üzerinde durduğu konular başta olmak üzere, belirgin meseleler ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde, İslâmî edebiyat kavramı ve tartışmaları, hidayet romancılığı ve Yıldız'ın bu konudaki düşünceleriyle birlikte, sosyal meselelere yaklaşımı neticesinde elde ettiğimiz bulgular toparlanmıştır.

Kaynakça kısmında ise yararlanılan kaynakların yanında, Yıldız'ın çalışmaya esas olan romanlarından kullandıklarımızın künyesi ile ilk baskı tarihleri ve baskı sayıları da yazara gösterilen talebin anlaşılması için eklenmiştir.

Çalışmanın başlangıç aşamasındaki araştırma sürecinde, konuya karar verilme döneminde ve tüm çalışma boyunca yardım, öneri ve yol göstericiliği ile hocam Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK'e çok şey borçluyum.

Erzurum- 2017

Fikri AYDEMİR

GİRİŞ

İSLAMÎ EDEBİYAT ve HİDAYET ROMANI

I. İSLAMÎ EDEBİYAT

Türk toplumu ve edebiyatı için yapılan değerlendirmelerde öne sürülen görüşlerden biri, Tanzimat'la başlayan Batılılaşma süreci ve Cumhuriyetin ilanıyla birlikte girilen değişim hareketlerinin toplumun geçmişiyle bağlarını koparmış ya da bu bağları zayıflatmış olduğu yönündedir. Toplumun hemen her alanına yayılan bu değişim ve dönüşümler edebiyat sahasında da kendini göstermiş; özellikle alfabe değişimi, Tanzimat'la başlayan edebiyatımızdaki mevcut yenileşmeye bir anlamda destek olmuştur.

Osmanlı devletinin son dönemlerinde, imparatorluğun tekrar güçlenmesi, parçalanmaktan kurtulması için çeşitli fikirler öne sürülmüştür. Bu fikirlerden birisi de Osmanlı içerisindeki İslâmî unsurların bir araya gelerek bir İslâm devleti olarak yola devam edilmesi şeklinde özetlenebilecek İslâmcılık düşüncesidir. İslâmcılığın tanımına ilişkin bu alandaki çalışmalarıyla tanınan İsmail Kara'nın görüşü önemli bir başlangıç noktasıdır.

“İslâmcılık, XIX-XX. Yüzyılda, İslâm'ı bir bütün olarak (inanç, ibadet, ahlak, felsefe, siyaset, eğitim...) yeniden hayata hâkim kılmak ve akıcı bir metodla Müslümanları, İslâm dünyasını batı sömürsünden, zalim ve müstebit yöneticilerden, esaretten, taklitten, hurafeden... kurtarmak; medenileştirmek, birleştirmek ve kalkındırmak uğruna yapılan aktivist, modernist ve eklektik yönleri baskın siyasi, fikri ve ilmi çalışmaların, arayışların, teklif ve çözümlerin bütününe ihtiva eden bir hareket olarak tarif edilebilir.”¹

Modernist ve Asr-ı Saadete dönüşü önceleyen bir girişim olarak başlayan ve yeni Osmanlılardan Ali Süavi ve Namık Kemal'e kadar götürülebilecek bu düşünce, Batı medeniyetinin ilerleyişi ve İslâm'a karşı takındığı tavır karşısında bir savunma cephesi olarak da görülebilir. Bu savunma tavrını Arabacı'nın tanımında da görmek mümkündür.

¹ İsmail Kara, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi I*, Risale Yayınları, İstanbul 1986, XV.

“İslâmcılık, İttihad-ı İslâm; aslında Osmanlılık, daha sert tanımlama ile Tanzimat-ıslahat diktatörlüğünün resmi ideolojisi karşısında siyasi, sosyal, dini mahiyetli bir tepki düşünce ve arayışı durumundadır. Başlangıçta, medreseli geleneksel ulemâ değil de Batı ile temas halindeki Jöntürklerin arasında doğması dikkat çekicidir. Bir tepki, savunma düşüncesi olarak, Batı sömürgeciliği ve saldırılarına karşı doğmuştur.”²

İslâmcılığın dış kaynaklı bir etkiyle ortaya çıktığını aktaran Sarıkaya ise, bu düşünceyi tetikleyen unsur olarak İslâm dünyasının geri kalmışlığını gösterir.

“XIX. Asrın başlarında batı tehdidiyle karşı karşıya kalan İslâm dünyası, geçmişteki parlak günlerin çok gerisinde, içine kapalı, köhnemiş müesseseleriyle dünya konjonktüründeki değişimlere ayak uyduramayan, kendisini yenileyemeyen statik bir görünüm arz etmektedir. İşte İslâmcılık cereyanı bu süreçte Batı karşısında direnebilme ve ayakta kalabilme mücadelesini veren İslâm dünyasında, yeni yetişen aydınlar tarafından başlatılan bir zihniyet mücadelesi olarak ortaya çıkmıştır.”³

İslâmcılığı, Osmanlı İmparatorluğunun varlığını devam ettirme yollarından biri olarak niteleyen Mert ise, tartışmanın İslâm etrafında şekillenmesinin nedenini şöyle açıklar:

“Osmanlı kendisini İslâm dünyasının temsilcisi olarak görüyor, hem de dışarıdan bu şekilde tanımlanıyordu. Bu durumda Batı karşısındaki yenilgisi ve geri çekilişi, İslâm Âleminin Hristiyan Batı'ya yenilgisi olarak görülüyor, siyasal tartışma ister istemez İslâm etrafında şekilleniyordu.”⁴

İslâmcılık hareketinin edebiyat sahasındaki ilk savunucularını *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergileriyle Eşref Edip ve Mehmet Âkif olarak görmek mümkündür. Şiirleri ve yazılarıyla İslâm dünyasındaki çözülme ve geri kalmışlığı eleştiren Mehmet Âkif'in ölümü sonrası Eşref Edip, yayıncılık faaliyetleriyle bu düşünceyi devam ettirmiştir. 1940'lı yıllardan itibaren de Necip Fazıl bu bayrağı devralmış ve *Büyük Doğu* dergisiyle geri adım atmadan, mahkûmiyetlerine rağmen bu düşünceyi

² Caner Arabacı, “Eşref Edip Fergan ve Sebilürreşad Üzerine”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt:6, *İslamcılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005,96

³ M. Saffet Sarıkaya, “Osmanlı Türkiye’sindeki İslamcılık Düşüncesine Genel Bir Bakış”, *Arayışlar*, Sayı:1, 1999/1, Isparta.

⁴ Nuray Mert, “Türkiye İslamcılığına Tarihsel bir bakış”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt:6, *İslamcılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 412

savunmuştur. 1908 yılında Sırat-ı Müstakim ile başlayan ve Takrir-i Sükûn yasasının yürürlüğe girmesiyle gerileyen, ardından 1940'lı yıllarda tekrar yaygınlık kazanmaya çalışan İslâmi dergilerin hem İslâmcılık düşüncesine hem de İslâmî edebiyata katkı vermiş olmaları gayet doğaldır.⁵

Büyük Doğu'nun çıkışının hemen öncesinde yayımlanan *İslâm-Türk Ansiklopedisi* de bu çerçevede önemli bir faaliyet olarak değerlendirilir. Ömer Leksiz'e göre bu girişim "*İslâmi edebiyata da kaynaklık teşkil edecek şekilde İslâmi bilgilerin güncellenmesi*"⁶ne katkıda bulunmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çevrilen ve çeşitli maddeler eklenen İslâm Ansiklopedisi'ne karşı çıkış özelliği gösteren bu yayın "*İslâm dünyasına ilmi anlamda ışık tutma*" gayesindedir.⁷

Eşref Edip tarafından yayımlanan bu ansiklopedi, muharririn Mehmet Âkif'le birlikte hazırladığı ve İslâmcılık düşüncesini savunmak ve yaymak amacıyla çıkardıkları *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* dergileriyle başlayan düşüncenin Cumhuriyet dönemindeki devamı niteliğindedir. Ancak bu yıllarda ne İslâmî edebiyat kavramından, ne de bu amaçla oluşturulmuş bir faaliyetten söz etmek mümkündür. Özellikle Âkif'ten sonra Necip Fazıl'ın şiirleri ve tiyatro eserleri ile başlayan bir yeni söylem ve sorgulama tavrı, zaman içinde başka isimler ve eserlerle zenginleşmeye başlar. Yine de böyle bir edebiyattan söz edebilmek için 1960'ların ortasını beklemek gerekir.

Ahmet Kabaklı ise *Yeni İslâmcı Akım* olarak nitelendirdiği bu yöndeki edebi hareketin 1950'lerden sonra gelişmeye başladığını anlatır. Ona göre İslâmî hayatın baskı altından kurtulması edebi eserlere de yansımıştır.

"Ancak 1950'den sonra başlayan demokrasi ortamındadır ki, yaşlılar ve gençler, İslâmi kavramları konuşmaya, İslâm'a ait iman, ibadet, bilgi ve duygularını çekinmeden söylemeye ve yapmaya başladılar. İşte Yeni İslâmcı Akım, uzun yıllar susturulmuş iman ve duyguların yeniden dirilişi ve saldırganlıkları kırmak heyecanıdır."⁸

⁵ Geniş bilgi için Bkz: Ahmet Köroğlu, "Türkiye'de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak", 1960-1980 Arası İslamcı Dergiler, İlem Kitaplığı, Ankara 2016, 9.

⁶ Ömer Leksiz, "İslami Türk Edebiyatının Değişen Yüzü", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, Cilt:6, İslamcılık, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 963.

⁷ İsmail Kara, *Cumhuriyet Türkiye'si'nde Bir Mesele Olarak İslâm -2*, Dergâh, İstanbul 2016, s.453.

⁸ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2002, IV, 30.

Sonraki yıllarda bu edebiyatın sanatçılarından olan Mustafa Miyasoğlu, İslâmî edebiyat kavramına ilişkin sorulara verdiği cevaplarda İslâmî edebiyatın başlangıcını 1964 yılına kadar götürür. Yazar, “-İslâmî edebiyat deyiminden ne anlıyorsunuz? Böyle bir edebiyat var mı?” sorusuna şöyle cevap verir:

“- Bu edebiyat var. Varlığı da zannediyorum bizim edebiyatı idrakimizle başlıyor. Yani bir akım olarak varlığı, yeni bir edebiyat anlayışı olarak ortaya çıkışı benim anladığım kadarıyla Büyük Doğu’nun 1964 döneminde çıkan sekiz veya dokuz sayıda teorik yazılarla ve örnek eserlerle algılanmaya başladı. Necip Fazıl’ın muhakkak daha önce eserleri vardı. Bunların İslâmî çizgiler taşıyanları, yetkin örnekleri çok önceden yazılmıştı. Ama 64 döneminde yayınlanan, hatta dergide ilave olarak verilen Ahşap Konak piyesi, Canım İstanbul şiiri... Bunlar İslâmî edebiyat muhtevasını artık yetkin bir çizgiye getirmişti.”⁹

Necip Fazıl, yıllar sonra yazdığı hatıralarında Büyük Doğu’yu, İslâm davasının annesi olarak niteleyerek kendisinin bu uğurda verdiği mücadeleye temas eder.

“-1943 yılında, “Allah” demenin bile Basın ve Yayın Umum Müdürlüğüne yasak edildiği devirde, din ölçülerini papağanvari gevelemek yerine o ölçülerden tütücü bütün bir dünya görüşü hamlesiyle (agoraya)ya çıkan... Bilhassa Halk Partisine ve eser dediği şeye amansız bir mücadele açan... Zindandan zindana sürünen, derken günlük gazeteye inkılâp eden, sonra ayrı darbeler neticesinde yaralanıp komaya giren, 1952’de Yahudi öcüyle 1 sene 3 gün zindanda ölüm ve cinnet terleri döken... Yine dergiye döneni yine günlük gazeteye çevrilen yine (sabotaj), yine dergi, yine kapanış... İhtilal ve ölüyü tekrar öldürmek ister gibi, kapalıyken kapatılan, peşinden birkaç zuhura rağmen aradığı geniş fikir zümresini bulamayan, fakat bugün Türkiye’de İslâm davası adına ne varsa hepsinin birden annesi olduğunu bilen, ama çocuklarının bülüğa ermeden rüşd iddia ve istiklal ilan etmeleri karşısında dudaklarını ısırarak Büyük Doğuyu bir kenarda tutacak olursanız, hükmedebilirsiniz ki, bugünkü örnekler, davayı kuvvetlendirme değil harcama yolundadır.”¹⁰

Karakoç da Büyük Doğu’nun İslâmî edebiyat öncü rolüne şöyle işaret etmiştir:

⁹ Mustafa Miyasoğlu, *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, 50.

¹⁰ Necip Fazıl Kısakürek, *Bâbîâli*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2014, 299-300

“Büyük Doğu’nun hem edebiyatı “mesaj” için gerekli bir araca dönüştürdüğüne hem de İslâmi Türk edebiyatının modern bir yüz, modern bir içerikle dönüştürerek o kadim süreci yeniden başlattığına ve ayrıca merkeze karşı çevrenin siyasal uyanışına zemin hazırladığına hükmedilebilir.”¹¹

Hekimoğlu İsmail ise İslâmi edebiyatın ortaya çıkış sürecine dair bir röportajda, bu edebiyatın 1970’lere doğru doğup gelişme evresine geçtiğini anlatır.

“Cumhuriyet devrinde dindarların geçmişi 1960’lı yıllarda başlar. Yani şurada otuz/kırk senelik mazimiz vardır... O dönemde zaten bir komünistler var bir de kapitalistler. Dindarların namı yok. Camiye birkaç tane ihtiyar giriyor o kadar. Solun edebiyatta başarısı kollektif çalışmasından. Bir de sol edipleri Tanzimat’la başlatabiliriz. Cumhuriyet’te kopukluğa uğramadılar, tam tersine Cumhuriyet’te destek gördüler. (.....) Biz ise 1960’dan sonra kendimize geldik. Mesela 1954’te Türkiye’de Kur’an-ı Kerim basmak satmak yasaktı, 1963’te Türkiye’de doğru dürüst bir kitabevi yoktu. 1965/66/67’de başladı...”¹²

İslâmi edebiyatın tanımlanmasına gelince, bu konuda da görüşler farklılık göstermektedir. İslâmi edebiyat çizgisinde romanlar kaleme alan Miyasoğlu ise şöyle tanımlar:

“-İslâmi edebiyat bütün görünenlere ve görünmeyenlere bağlı olarak Mutlak’ı idrak edebilecek bir şuuru geliştirebilen edebiyattır. İslâmi edebiyat, hayatımızın anlamını, Yunus’a göre yaşadığımız dünyanın, alını yeşilini giymiş yeni geline benzeyen, bakmaya doyamadığımız bu dünyanın yaratıcısının, halikinin her varlıktaki görünmeyen gücünü idrak edebilen bir edebiyat... eğer bir beşeri vakıa varsa Müslüman bundan uzak kalamıyorsa, İslâmi edebiyat da uzak kalmaz. Dolayısıyla edebiyatın kendi iç mantığında var olan somuttan soyuta yönelme, somut olguları, insanın tabii ve beşeri yaşayışını bir espriyle, bir espriyi vurgular tarzda ortaya koyma çabasında İslâmi edebiyat”¹³

¹¹ Sezai Karakoç’tan Akt: Ömer Lekesiz, “İslami Türk Edebiyatının Değişen Yüzü”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Cilt:6, İslamcılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 966.

¹² İsmail Fatih Ceylan, “Ne Bitmez Tükenmez Ehven-i Şermiş Bu”, *Milli Gazete*, 09.09.1992.

¹³ Miyasoğlu, *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları*, 51.

Müslümanların ve dolayısıyla İslâmi edebiyatın beşeri vakalardan uzak kalamayacağı görüşünden hareketle bu edebiyatın günlük hayata yaklaşmasının olağan kabul edilmesi gerektiği anlatılır.

Ebubekir Eroğlu, İslâmi Edebiyat teriminin kullanımına ilişkin değerlendirmesinde, bu kavramın geçmişle bugün arasındaki ilişkisinin ortaya çıkarılmasıyla bir sonuca ulaşılabileceğini aktarır.

“İslâmi edebiyatı “Müslüman muhayyileden doğmuş edebiyat” olarak tanımlamak mümkün ise de, içeriğini ve içeriğindeki bilgi birikimlerinin kullanılış tarzlarını tayin edici bir kavrama için geçmişteki edebiyat ürünlerinin değerlendirilmesinden bir sonuç çıkarmak zorunludur.”¹⁴

Tanımda dikkati çeken nokta İslâmi edebiyatın Müslüman muhayyileden doğması ifadesidir. Bu ifadeyle birlikte yazarın tanımı, yazarların muhayyilesinin İslâm düşüncesiyle dolması ve eserlerin bu muhayyilenin ürünü olmasını anlatır.

Özellikle 1970’lerden sonra hızlanan kente göç süreçleri, çoğunluğu muhafazakâr denebilecek, geleneklerine bağlı taşralı aileleri şehir hayatına taşımıştır. Zamanla siyasi oluşumlara dönüşen İslâmcı hareketlerin en büyük destekçileri bu kesimler ve yine benzer göç süreçleri sonrası yurtdışına giden işçiler olmuştur. Başlangıçta toplumsal ve kamusal alanda pek görünmeyen bu kesimler, ikinci, üçüncü kuşaklarla birlikte kendilerini, inançları ve siyasi görüşleriyle birlikte göstermeye başlamışlardır.

Siyasi ortam itibarıyla kendini muhafazakâr olarak konumlandıran partilerin mücadeleleri, bunlarla birlikte oluşan İslâmcı hareketler ve bunun yansıması olarak da edebiyat ürünleri, her mecrada kendilerini önceki dönemlerle kıyaslanmayacak derecede göz önüne çıkarır olmuşlardır.

İlk dönemlerde İslâmcı ya da muhafazakâr kesimlere hitap edecek ürünlerin sınırlı oluşu, bu eserlere talebi artırırken son yıllarda bu tür eserlerin yayınında bir artış olduğu görülür. Ancak ilk eserler diyebileceğimiz ürünlerin hala baskı üstüne baskı yapması da bu eserlerin okuyucu kitlesinin sürekliliğini gösterir.

¹⁴ Ebubekir Eroğlu, “İslami Edebiyat Terimi”, *Yönelişler*, 7. Sayı, Ekim 1981, 17.

Ahmet Günbay Yıldız, ilk tefrika edilen eseri olan *Çiçekler Susayınca*'nın yayımlanışına dair sözlerinde, aslında toplumda var olan bu düşüncenin ürünü eserlere olan talebin 1970'lerde mevcut olduğunu hissettirir.

“Ben Çiçekler Susayınca'yı bir gazetede tefrika etmeye başladığımda bir sürü tepkiyle karşılaştım. Kars'tan Ardahan'dan, Van'dan gazeteye “bunu kaldırın” diye kalkıp gelenler oldu. “sonu nasıl bağlanacak? Fıkhi meseleler nasıl çözülecek” diye soruyorlardı. 6 ay sürdü tefrika. Bu sefer gazeteye tersi bir akım başladı. “Bitmiyor değil mi? Yenisi var mı?” diye istekler gelmeye başladı.”¹⁵

Rasim Özdenören, İslâmi edebiyat tartışmalarında öne sürülen görüşleri iki ana grupta toplar:

1. *İslâmi edebiyat, konusunu Müslüman insanların oluşturduğu, onların tavır ve davranışlarını, düşüncelerini, ruhsal eylemlerini yansıtan ürünlerin adıdır.*
2. *İslâmi edebiyat, konusu ne olursa olsun, yazarın İslâmi bilincini yansıtan, konusuna İslâmi optikle yaklaşan ürünlerdir.*

Birinci görüş yanlış değil, fakat ikinci görüş daha kapsayıcı. Dikkat edilirse ikinci görüş, birincisini de içermekte fakat birinci görüş alanı oldukça kısıtlamakta, pek çok şeyi de dışlamaktadır. Biz burada görüşlerden birini tercih etme noktasında değiliz. Görüşlerden herhangi birini çıkış noktası kabul ederek İslâmi ürün ortaya koymak mümkündür.

Önceden kazanılmış edebiyat bilgilerimizin de günümüz İslâmi ürünlerini değerlendirebilmekte işe yararlılığı ayrıca sorulabilir. Divan şiiri, tekke şiiri, halk şiiri gibi yapay sınıflandırmalar, günümüz Müslümanlarının şiirlerine ya da edebiyat ürünlerine yaklaşırken kafalardaki bulanıklığı iyice yoğunlaştırıyor. Gerçekten de faraza tekke şiirini “dini şiir” diye bellemiş olan biri, bu kalıbın dışında dini şiir olamayacağını ya da Müslümanların ancak bu kalıbı tutturdıkları takdirde Müslümanca ürünler ortaya koyabileceklerini varsayıyorsa; günümüz Müslümanlarının ürünlerine yaklaşmakta, onları değerlendirmekte güçlük çekecek belki de onları hiç anlamayacaktır.”¹⁶

¹⁵ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

¹⁶ Rasim Özdenören, *Ruhun Malzemeleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013, 41.

Özdenören'in başka bir yerde yinelediği İslâmi edebiyat tanımlaması da bu arada zikredilmesi gereken niteliktedir.

“Edebiyatın kimliğini tespit ederken o edebiyatın hangi kültür ortamına mensup bulunduğuna öncelik atfederek bir karara varıyorsak o edebiyatı niteleyecek sıfatın belirlenmesinde de o kültürün adını seçeceğimiz tabii ve aşîkardır; öyleyse İslâmi bir kültür ortamının hasıl ettiği bir edebiyatı nitelemek için “İslâmi edebiyat” diyeceğiz. Şayet önceliği kültürel ortama değil de o edebiyatı meydana getiren insana izafeten bir nitelemede bulunacaksak bu sefer de Müslüman(lar)ın edebiyatı vb. nitelemelere yer vereceğiz demektir.”¹⁷

Cumhuriyet dönemiyle meydana gelen devrimler, hilafetin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kaldırılması, medreselerin kapatılması, Türkçe ezan gibi uygulamalar, toplumun dinden uzaklaştığı, manevi değerlerin yok olduğu gibi görüşlerle birleşince İslâmcılık ve İslâmî edebiyat düşüncesi, manevi ve ahlaki değerleri, dinin toplumda kaybettiği önemi yeniden kazandırmaya yönelik bir ideolojiye dönüşmüştür.

İslâmî/İslâmcı edebiyat, şiir, roman veya sanat kavramlarının tanımlanması, sınırlarının belirgin şekilde çizilmemiş olması farklı yaklaşımları, kavramı daha geniş bir şekilde ele almayı da beraberinde getirmiştir. Orhan Okay da İslâmi Edebiyat Sempozyumu açış konuşmasında bu konuya değinirken, eserden çok sanatkârın oturduğu kültürel zemine bakar.

“Bu gün ilahiyat fakültelerimizde İslâmî edebiyat, “dini-tasavvufî konuları ihtiva eden edebi eserler” olarak kabul edilmekte ve öyle tedris edilmektedir. Böyle bir programda haliyle çoğu divan şiirine ait tevhid, münâcât, na’t, mirâciye, hilye gibi eserlerle Tanzimat’tan bugüne yine bu mahiyette olmak üzere çoğu şiir türünde eserler bulunmaktadır. O zaman akla şöyle bir soru geliyor: bunların dışında kalan edebi eserlerin adı veya vasfı nedir? Gayri İslâmi edebiyat mı? İslâm dışı edebiyat mı? Profan yahut laik edebiyat mı?

Bir millet, bir toplum, bir insan Müslümansa o çevrede ortaya çıkan sanat eseri de İslâmî’dir. Elbette doğrudan doğruya dini sanat eserleri olduğu gibi edebi eserlerde de dini temaları, dini bir tezi yahut mesajı konu alan eserler vardır. Ama böyle bir konusu olmayan ve bugün İslâmî edebiyat programlarında rastlayamadığımız Ziya

¹⁷ Rasim Özdenören, *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013, 77.

Paşa'nın, Namık Kemal'in, Abdülhak Hamid'in, Recaizade Ekrem'in, İsmail Safa'nın, Daha Yakınlarda Necip Fazıl'ın Faruk Nafiz'in, Halide Edip'in, Peyami Safa'nın, Samiha Ayverdi'nin, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiir, roman ve tiyatroları neden bu çerçevede dışında tutulsun?

Bir Müslüman sanatkarın sanat eserinin İslâmi oluşu, onun ruh ve zihin yapısından tabii olarak gelir."¹⁸

Buradan yola çıkılarak bir yazarın Müslüman oluşu, onun eserlerinin de İslâmi edebiyat ürünleri olarak değerlendirilebileceği veya en azından İslâm dışı ya da gayri İslâmi eserler olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna varılır. Aslında İslâmi ya da İslâmcı edebiyat veya roman denilirken kastedilen, ideolojik olarak bu düşüncenin eserlerin ana eksenini meydana getiriyor olmasından ve Okay'ın dediği gibi eserlerde dini temaların, dini bir tezin yahut mesajın konu edinilmesindendir.

Kavram üzerinde tartışmalar hep sürmüştür. Örneğin İhsan Işık, İslâmi edebiyatın isimlendirilmesine yönelik yaptığı değerlendirmede bu edebiyatın olgunlaşmamış olduğundan bahseder.

" Türkiye'de İslâmi bir edebiyatın varlığından söz edilebilir mi? Böyle bir soruya cevap verebilmek elbette İslâmi edebiyattan ne anlaşıldığına bağlıdır. Eğer anlaşılması gereken, resmi ideoloji ağızıyla telkin edilenlerden çok daha uzak fakat Kur'an ve Sünnet'e daha yakın bir İslâm anlayışından kaynaklanması düşünülen bir edebiyat anlayışı ise, böyle bir olgunun Türkiye'de olgunlaşmış bir varlığını söylemek zor olacaktır. Ama öncüleri, hem de yetenekleri ülke çapında kabul edilmiş ustaları vardır ve onların ardından çok sayıda genç yazarımız gelmektedir diyebiliriz.

Bana göre, Müslüman bir edebiyatçı, yeryüzünün tüm güzellikleri ve çirkinlikleri ile yakından ilgilenir; onları halkının, ümmetinin ve insanlığın gözleri önüne getirir. Düşünceme göre İslâmi edebiyat, hiçbir türde borazancılığa düşülmeksizin, sanat kaygısından sıyrılmaksızın, insanları güzele ve gerçeğe çağıran, yanlıştan ve çirkinlikten uzaklaştıran, mesajı daha belirgin ve daha geniş kitleler tarafından okunup anlaşılabilir örnekler de vermelidir."¹⁹

¹⁸ Orhan Okay, "İslami Türk Edebiyatı Kavramı", [Elektronik Sürüm] *İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Sütun Yayınları, İzmir 2012, s.11

¹⁹ İhsan Işık, *Kültürümüzün Kimliği*, Beyan Yayınları, İstanbul 1995, 71.

Işık, İslâmî edebiyatı sanat kaygısını da dışlamayan ama sadece yerel değil evrensel insana yönelik düşüncelerin yer alacağı, insanları iyilik ve güzelliğe doğru götüren bir edebiyat anlayışı içerisinde değerlendirir. Eserlerin toplumun tamamına hitap edebilecek nitelikte olmasının önemine dikkati çeker.

Gürsel Korat ise güdümlü edebiyat kategorisinde değerlendirdiği bu türden eserlerin Sovyet sistemine karşı fakat o sistemin pratikleriyle hareket ettiklerini söyler.

“Sovyet Yazarlar Birliği’nin parti edebiyatı tezini ‘‘Muhafazakâr Edebiyat’’ ‘‘Gelenekçi Edebiyat’’ gibi tavşanın suyunun suyu tezlerle dolaşıma sokar. Sağcı entelektüel böylece bir bakıma ‘‘Siz sosyalist edebiyat derken oluyordu da biz muhafazakâr deyince niye olmuyor’’ demeye getirir.’’²⁰

Bu durum Hekimoğlu İsmail’in ifade ettiği roman sahasındaki boşluğu doldurma ve edebiyat ve sanatı kullanarak karşı tarafla mücadele anlayışıyla da paralellik gösterir.

İslâmî edebiyatı özellikle Cumhuriyet sonrası dönemi kapsayacak şekilde ele aldığı çalışmasında Âdem Çalışkan da İslâmiyet’in *“Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı’nda mazideki gibi baskın bir öge olarak değil, fakat bir kültür, ruh ve duyarlık olarak kalın bir damar halinde varlığını sürdürmekte’’²¹* olduğunu belirttikten sonra 1960’lı yıllardan sonra belli bir edebiyat anlayışı olarak ortaya çıktığı görüşündedir.

Sonuç olarak, özellikle yazar ve şairlerin Necip Fazıl’ın açıkça bir dava halinde İslâmiyet’i savunmaya başlamasına kadar, benzer nitelikte bir harekette bulunmadıkları görülür. Bundan sonra yazarın da belirttiği şekilde onun izini takip edenler edebiyat sahasında belki aynı şiddette olmasa da İslâm’ı savunma yoluna girmişlerdir. Bunların arasında Hekimoğlu İsmail, Şule Yüksel Şenler ve Ahmet Günbay Yıldız’ı roman alanındaki ilk halka olarak görmek mümkündür.

²⁰Gürsel Korat, “Güdümlü Roman ve Muhafazakâr Sanat”, 15.04.2014, www.gurselkorat.blogspot.com.tr.

²¹ Âdem Çalışkan, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun 2002, 3.

II. HİDAYET ROMANI

Arapçadan dilimize geçen *Hidayet* kelimesinin Türkçe sözlükteki karşılığı “*doğru yol, hak olan Müslümanlık yolu*” dur. Bu tanım, Yıldız’ın aşağıdaki açıklamasıyla birlikte düşünüldüğünde yazarın eserlerinin hidayet romanı olarak nitelendirilmesinin doğru bir tespit olduğu sonucuna varılır.

“*Düzgünü bozmayışımdan ileri geliyor sanırım hidayet romanı denmesi. Düzgün bir insanın bozulmasına içim tahammül etmiyor. Yolu doğru olmayan birisinin, doğru yola gelmesini istiyorum.*”²²

Temel mesele, romanı bir mesaj, bir hayat anlayışı üzerine kurmaktır. Böylece roman karakterlerinin doğru yola girmeleri, çevrelerindeki de çeşitli yöntemlerle bu yola yönlendirmeleri sonucu hidayete ermiş ya da erdirmiş olurlar ki, hidayet romanı tanımı da böylece doğrulanır.

“Hidayet” kelimesi bu dönem romanlarında ilk olarak Şule Yüksel Şenler’in *Huzur Sokağı* (1969) eserinde Feyza’nın ilk defa namaz kılmasının ardından dadısıyla konuşmasında geçer.

“*-Neden Dadı, neden daha evvel bu ilahi zevkten mahrum kalmışım ben?*

Dadı:

-Senin hidayet, bu güne nasipmiş kızım, ne denir? dedi... Haydi, sil artık gözünün yaşını da git uyu biraz.”²³

İlerleyen bölümde kendisine yemek getiren komşu kadın Hanife Teyze’nin Feyza ile konuşmasında tekrar hidayet kelimesi geçer.

“*– Biz sadece vazifemizi yaptık yavrum, Müslüman Müslümanın kardeşidir. Her türlü ihtiyacına koşması gerekir. Apartmandakilere gelince: Seni böyle karşılarda, depdeğişik, ağır, mazbut, abdestli namazlı, kapalı kıyafetli bir Müslüman hanımcığı görünce kan beyinlerine sıçradı elbette haspaların.*

Feyza içini çekerek başını eğdi ve:

-Bir zamanlar ben de o haspalandım ya, Hanife teyze... dedi.

²² Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

²³ Şule Yüksel Şenler, *Huzur Sokağı*, Timaş Yayınları, İstanbul 1994, 131.

Hanife Teyze iki elini yana doğru açarak:

-Eeee... Allah onları da ıslah etsin, hakikati gösterip, hidayetine eriştirsın, yavrum dedi”²⁴

Eserde bu iki yer haricinde hidayet kelimesine rastlayamayız. Şenler, buna ilaveten yıllar sonra *Hidayet*²⁵ adıyla bir başka eser de yazarak, Alman asıllı bir kızın Müslüman oluş hikâyesini anlatmıştır. Romanlarda karakterlerin doğru yolu bulup İslami kurallara uyarak hayatlarına devam etmeleri, hidayete ermeleri olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, bu ve benzeri romanlar hidayet romanları kategorisi içinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Hidayet romanı kavramının kullanımına ilişkin başlangıç noktasına ulaşmak mümkün değildir. İslâmî edebiyatla ilgili yazılan yazılarda, “hidayet romanı” tabirinin kullanımı “denilen, tabir edilen, tanımlanan” kelimeleri ile ifade edilmiş, ilave bir bilgi verilmemiştir.

Yıldız’ı Hidayet romanı kategorisine sokmadan farklı bir değerlendirme D. Mehmet Doğan tarafından yapılmıştır.²⁶ Yazarın, *Aynada Batan Güneş* romanı ile ilgili bir yazı kaleme alan Doğan, Yıldız’ın “yeni bir Türk halk romancısı” olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir: “Gerçekten eser tetkik edildiğinde yeni bir Türk halk romancısı ile karşı karşıya olduğumuz anlaşılıyor.”

Ahmet Kabaklı, daha önce de bahsettiğimiz *Yeni İslamcı Akım* içerisinde, roman konusunu hidayet romanı değil, *Yeni İslami Roman* başlığı altında değerlendirir. Burada romancıları, Ahmed Günbay Yıldız da içinde olmak üzere gruplandırırken, “İslam’a hizmet, İslam’ı çağa getirme ve İslam konusunu romanlarıyla ifade etme konusundaki günümüz sanatçıları”²⁷ kriterlerini kullanır.

Zeki Karakaya, bu gruptaki eserlere roman türüne indirgmeden genel bir karşılıkla “İslami Edebiyat, Müslüman Edebiyat” ve “Davet Edebiyatı” olarak farklı karşılıkların varlığına işaret eder.²⁸

²⁴ Şenler, *Huzur Sokağı*, 157.

²⁵ Şule Yüksel Şenler, *Hidayet*, Timaş Yayınları, İstanbul 2006.

²⁶ D. Mehmet Doğan, *Kitaplar Dergisi*, Sayı:8, 1982, Akt: Necmettin Turinay, “1982’de Roman ve 1982’nin Romanlarına bakış”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1983*, Suffe Yayınları, İstanbul 1983, 78.

²⁷ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2002, V, 652.

²⁸ Zeki Karakaya, “Kitle Edebiyatı ve Gündümlü Edebiyat Sosyolojisi”, *Akademik Açık*, Sayı:3, Furkan Kitabevi, Samsun 1997, 107.

Fethi Naci, Hidayet romancısı yerine “*siyasal İslam’ın romancısı*” olarak nitelendirdiği Yıldız’ın iki romanı hakkında yazı kaleme almıştır. *Yanık Buğdaylar*’ı “kovboy filmi tekniği ile yazılmış roman” olarak nitelerken, romanda yazarın İslamcı “sosyalist gerçekçilik” yöntemini uygulama çabası içerisinde olduğundan bahseder.²⁹ Naci’nin ele aldığı ikinci roman ise *Sitem*’dir. Bu defa yazarın hedefinin “materyalizme çatmak” ve roman yazma amacı umurunda olmadan “çocuklara din eğitimi vermek” olduğunu söyler.³⁰ Yıldız’ın amacının roman yazma yönünde olmadığından hareketle İslamcı romana veya Hidayet romanlarına yönelik olumlu değerlendirmelerde bulunmamıştır.

Fadime Özkan ise *Huzur Sokağı* ile ilgili bir yazısında “*Genelde, modern bir hayat süren genç kızların, 'inançlı' genç bir erkeğin yardımıyla İslam’la tanışarak başını örtmesini anlatan romanlar, "Hidayet romanları" olarak adlandırılıyor*”³¹ sözleriyle, bütün romanları kapsayıcı bir ifade olmasa da, hidayet romanı kavramına ilişkin net bir tanım ortaya koyar.

Osman Gündüz, Hidayet romanları yerine İslâmî ve gelenekçi söylemi esas alan romanlar olarak bir tasnif yapmış ve *Minyeli Abdullah*’ı İslamcı roman alanında yeni bir çığır açıcı eser olarak nitelemiştir. Yıldız’ı ise ulusal değerleri dinsel değerlerle uzlaştıran yazarlar grubu içerisinde saymıştır.³²

Hidayet romanlarına ilişkin bir başka değerlendirme Ömer Türkeş tarafından yapılırken, İslamcı romanın öncüsü *Minyeli Abdullah*, Hidayet romanları akımının başlangıcı ise *Huzur Sokağı* olarak tespit etmiştir.

“*Edebiyat özellikle de roman gecikmiş modernleşme içinde kendilerini siyasal haklardan mahrum bırakılmış hisseden İslami kesimler için özel bir mücadele alanı oldu. Mücadelenin öncüsü, Ömer Okçu adlı bir topçu subayın Hekimoğlu İsmail adıyla yazdığı Minyeli Abdullah’tır (1967). “İslami roman, ‘romana karşı romanla taarruzdayız’ ya da romana karşı romanla kuşanıyoruz” şeklinde bir iddiayla ortaya çıkmıştır. Şule Yüksel Şenler’in Huzur Sokağı ise “Hidayet romanları” akımını başlatır.*

²⁹ Fethi Naci, *Yüz Yılın Yüz Türk Romanı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2007, 559.

³⁰ Naci, XL.

³¹ Fadime Özkan, “30 Yılda 1 Milyon Huzur Sokağı”, *Yeni Şafak*, 15 Mart 2000.

³² Osman Gündüz, “1960 Sonrası Roman”, *Türk Edebiyatı Tarihi 4*, (Talat Sait Halman Genel Editör) Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2007, 333.

Romanın sosyetik kadın kahramanı gibi yazarın kendisi de tesettürü seçecek ve türün ana fikrini belirleyecektir."³³

Hidayet romanı olarak nitelenen eserlerin ortaya çıkışına dair bir başka görüş sosyolog Kenan Çayır tarafından şöyle izah edilir:

*"Hidayet romanı yazarları için romanın iki işlevi olmuştur: Cumhuriyet döneminin batıcı olarak niteledikleri anlatılarca üretilen olumsuz İslami imajlarla mücadele etmek ve yeni bir İslami kimlik, toplumsal ilişkiler, cinsiyet rolleri ve duygu repertuarı kurgulamak"*³⁴

Tacettin Şimşek, "Gelenekçi roman" içerisinde değerlendirdiği "İslamî roman" bölümünde, "Hidayet romanı" ifadesinin 1980'li yıllarda kullanılmaya başlandığını ve hidayet romanları kapısının *Minyeli Abdullah* tarafından açıldığını dile getirir.³⁵

Şimşek'ten farklı olarak Türkmenoğlu, *Minyeli Abdullah* ve *Huzur Sokağı*'nın açtığı yoldan devam eden romanların Hidayet romanları olarak adlandırıldığını söyleyerek iki romanı başlangıç olarak almıştır.³⁶ Şaban Sağlık³⁷ ve Mehmet Narlı³⁸ ise bu gruba dâhil edilen romanları Hidayet romanı yerine "Popüler dini romanlar" olarak adlandırmıştır.

Veli Uğur, Hidayet romanlarını popüler romanın bir türü olarak değerlendirirken, bu türün 1980 den sonra geliştiğini ifade etmiştir.

*"1960'lı yıllarda ilk örnekleri verilmeye başlanan hidayet romanları 1980'lerde İslamcı düşüncenin güçlenmesine paralel olarak gelişmiştir. Her geçen gün daha çok sayıda yazar tarafından örnekleri verilen hidayet romanları, kendilerine has klişeleriyle popüler edebiyat içerisinde kendi başına bir tür oluşturmayı başarmıştır."*³⁹

Bu kategoriye giren eserlerin kronolojik olarak ilki, Hekimoğlu İsmail'in *Minyeli Abdullah* (1967) romanıdır. İkincisi, Şule Yüksel Şenler'in *Huzur Sokağı* (1969) olur.

³³ Ömer Türkes, "Bir Yaşam Biçiminin Tasviri: Hidayet Romanları", *Radikal Kitap*, 08.02.2008.

³⁴ Kenan Çayır, *Türkiye'de İslamcılık ve İslami Edebiyat*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, 107.

³⁵ Tacettin Şimşek, "Gelenekçi Romanın Özellikleri ve Gelişimi", *Çağdaş Türk Romanı*, Yakup Çelik, Emine Kolaç (Ed), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012, 139.

³⁶ Sevgül Türkmenoğlu, "Türk Romanının Din Algısında Popülist Bir Durak: Hidayet Romanları", [Elektronik Sürüm], *International Journal Of Languages Education And Teaching*, Ağustos 2015, 264.

³⁷ Şaban Sağlık, "Kitle Kültürü Ve Popüler İslami Romanlar", *Dergâh*, Sayı: 106, Aralık 1998, 17.

³⁸ Mehmet Narlı, *Roman Ne Anlatır?, Cumhuriyet Dönemi 1929-2000*, (3. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2012, 198.

³⁹ Veli Uğur, *1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013, 115.

1960'lı yılların Türkiye'sinde sürdürülen hayatın bir eleştirisi olarak bu romanlar, İslâmî değerleri öne çıkaran kişiler üzerinden bir sorgulamanın yapılması kadar, istenenin ne olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir.

Minyeli Abdullah, Türkiye'de değil de Mısır'da geçen bir vaka olarak kurgulanmış olmakla birlikte, romanın başkahramanı Abdullah, romanın başında İslamiyet yolunu seçmiş ve tüm zorluklara rağmen bu yoldan dönmemiştir. Eserin sonunda ise harbe giden Abdullah'ı Mısır İsrail savaşında görürüz. Dolayısıyla inancın çilesini çeken biri olmanın yanında, hep inandığını yapan bir kahramanla karşılaşırız.

Huzur Sokağı'nda ise romanın başında inançsız bir genç kız olan Feyza, bir süre sonra hidayete ermiş ve romana inançlı bir Müslüman olarak devam etmiştir. Eserin başından itibaren imanlı bir karakter olarak karşımıza çıkan Bilal de ancak eserin sonunda Feyza'yı hasta yatağında bulmuş ve hemen kaybetmiştir.

Minyeli Abdullah ve *Huzur Sokağı*'nin ardından çıkan Yıldız'ın *Çiçekler Susayınca* bu romanları tamamlayıcı bir sacayağı olmuştur. Yıldız'ın devamında yazdığı romanlarda, özellikle son dönem romanları haricinde, karakterler ve olaylar yoluyla açıkça İslami düşünce, İslami hayat ve bu hayatın kuralları ön plana çıkarılmıştır.

Romanımızın seyri içinde inançlı, dinine bağlı bir anlamda batı taklitçisi olmayan gerçek Türk insanını anlatan romanların bulunmayışı; çok az görünen inançlı ya da dindar kahramanların da kötü örnekler olarak verildiğini düşünen Yıldız'ın roman karakterlerini belirlerken dikkate aldığı en önemli unsur bu olmuştur. Yukarıda söylenenlerle benzer şekilde, dindar karakterleri ön plana çıkaran ve İslamiyet'i iyi bilen bir yazarın romanları karşımıza çıkmış olur.

*“Şule Yüksel Şenler, Hekimoğlu İsmail ve benim kitaplarımızın çıktığı 1968 yılına kadar, bizim insanımızın dünyaya bakış açısını, inancını ve hayat tarzını yansıtan bir edebiyat yoktu.”*⁴⁰ sözlerinden de yazarın, gerçek anlamda bizim insanımızı romana taşıyan ilk romancılardan biri olarak kendisini gördüğünü öğrenmekteyiz.

Yazarın romanı bir mücadele alanı olarak gördüğünü daha önce belirtmiştik. Belli bir amaç doğrultusunda, edebiyatımızın boş bırakılan ya da ihmal edilen bir yönü olarak

⁴⁰ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

gördüğü bizi anlatan romanlar yazma işinde önceliğinin belli mesajları okuyucuya vermek olduğunu da kendisi söyler.

“Bir yazar mesaj vermiyorsa boş karalamayla eser çıkarmıştır. Mutlaka bir hedefi vardır yazarın, o da mesajdır. Mesajı olmayan mektup bile olmaz. Her söz bir mesajdır.”⁴¹

Yıldız, İslami ya da İslamcı edebiyatçı veya romancı tanımlamasına ve kendisinin de bu tanım içerisinde değerlendirilmesine batı edebiyatıyla karşılaştırma yaparak cevap verir.

“ Okuduğum Batı klasiklerinde kiliseler, havralar hakkında övgüler vardı. Papazlar, rahibeler, hahamlar hakkında, onları sevdiren türden hikâyeler...”

Mesela Sefiller’de büyük bir övgü vardır papazlara. Çok müşfik insanlardı onlar ve onları yüceleştiriyordu. Son yıllarda okuduğum eserler ise ondan daha ileri. Simyacı, Piedra Irmağının Kenarında Oturup Ağladım vaaz niteliğinde. Hristiyanlık propagandası yapıyor. Fakat biz İslam’ı anlattığımızda İslamcı yazar damgasını yapıyorlar.”⁴²

Bu durumu ortaya çıkaran en büyük unsur, Cumhuriyet dönemi ve öncesine dayanan Osmanlı’nın gerileme ve parçalanma süreçlerinin sorumlularından birini İslamiyet olarak gören anlayışla birlikte; batı dünyasında kiliseye karşı verilen mücadele sonucu ortaya çıkan laiklik anlayışı ve toplumumuzda dinin yerinin tam oturmamış olmasıdır. Cumhuriyet dönemi içerisinde dinle ve dindar insanlarla toplum ve devlet kurumları arasındaki ilişkinin seyri yazarın yukarıda söylediği İslamcı yazar damgalanması hadisesinin kaynağıdır.

Temel mesele dine bakıştır ve dinin hayattan dışlanmasına gösterilen tepki, kimi romancının meseleyi bir hidayet düşüncesi olarak ele almasına yol açmıştır. Konuyu bu açıdan değerlendiren Durali Yılmaz, bir başka eksikliğin İslam’ın yeterince bilinmemesinden kaynaklandığı görüşündedir.

“Bizim romanımızda dinden yola çıkma yoktur. Çünkü İslam dininde Allah ile kul arasına kimse giremediği için kul, gönlünü sadece Allah’a açar. Bu sebeple din yardımıyla insan ruhuna eğilme Batı romancısı için gayet kolay olduğu halde, Türk

⁴¹ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

⁴² Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

*romancısı için çok zor gibidir. Birçok romancımız da dine karşı kesin tavır aldığı için böyle bir konu üzerinde düşünmemiştir bile. Mesela Süleymaniye’de oturan Mai ve Siyah kahramanı Ahmet Cemil’in Süleymaniye Camisini görmemesi gibi. Oysaki yukarıda belirttiğimiz gibi dindar olmak ayrı şey, dinden yararlanmak ayrı bir şeydir. Bütün bu açıklamalardan sonra artık rahatlıkla söyleyebiliriz ki, romanlarına gerçek Türk insanını koymak isteyen bir yazar, İslam dinini çok iyi bilmek zorundadır. Müslüman olmalıdır, dindar olmalıdır demiyoruz. İslam dinini bilmelidir diyoruz.*⁴³

Usta yazarların eserlerindeki kayıtsızlık yahut din karşıtlığı, söz konusu romanların açtığı çığırın ilgi görmesine neden olduğu gibi, bir seviyesizliği de beraberinde getirmiştir. Kendisi de bir romancı olan Mustafa Miyasoğlu, bu nedenle hidayet romanı çığırındaki düşüşe tepki gösterir. Kendisiyle yapılan bir konuşmada konuya şöyle yaklaşır:

*“İslami arabesk yahut yeşil dizi adıyla anılabilecek romanlar toplumumuzun bir kesiminde büyük ilgi görmüştür. Bunlarda, merhamet, vicdan azabı, inanma ihtiyacı, tövbe, hidayet ve kan davası gibi konular, bazen acemice bazen de esnafça yapılmış kurgularda, çok kötü biçimde ele alınmakta, inandırıcı olmayan kişi ve ilişkilerle ortaya konmaktadır. Çoğunun aceleyle getirildiği bellidir. Ama bir piyasa oluşmuştur bu romanlarla. Okuyucuların bir bölümü hep bu tür romanlar okumak istiyor, yayınlar da bu türün ustalarını arıyor. Bazı genç şair ve yazarların bu taleplerin tuzağına düşerek kitaplarını yazdıklarını üzüntüyle görüyor, bunlarla geçimlerini temin etmelerini hüznle seyrediyoruz. Bu türden romanların “roman” diye anılması bile yanlıştır. Bu romanlarla okuyucuya verilecek mesajların da pek bir kıymeti yok... Çünkü bir zamanlar cahil vaizler cami kürsülerinde postmodern romanlara taş çıkaracak muhayyile ürünü hurafeleri din diye anlatırken ne kadar yanlış yapıyorlarsa, bugün de romanı vaazlarla, kötü nutuklarla dolduran romancı taslakları da aynı yanlış sürdürüyorlar. Yazdıkları şeyler ne romandır ne de vaaz kitabı. Bunlarla ne roman gelişir ne de dini düşünce”*⁴⁴

Miyasoğlu’nun işaret ettiği şey, hidayet romancıları ya da İslamî romancıların, roman sahasındaki acemilikleri, yetersizlikleri ile birlikte roman sanatından ve tekniğinden uzak oluşlarıdır.

⁴³ Durali Yılmaz, *Roman Sanatı ve Toplum*, Kesit Yayınları, İstanbul 2011, 39-40.

⁴⁴ Miyasoğlu, *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları*, 101.

Ayşenur Narboğa da benzer bir eleştiri getirir ve bu romanların edebi kaygıyı umursamadıklarından söz eder.

“ *Hidayet romanları ne demek? Edebiyatın bir türü olan roman sanatının Müslüman yazarlar tarafından bir çeşit ihtida ve tebliğ amaçlarına hizmet etmesidir, romanın araçsallaşmasıdır. Bu romanlarda karakterler ya İslami hayat formundan uzaklaşmış bir Müslümandır ya da ateist, gayr-i Müslimdir, yani tamamen din dışına çıkmıştır. Yazarın amacı bu iki başlık altında toplanınca roman sanatı da bu amaca hizmet için bir enstrümandır ama amaç o kadar baskın, öncelikli ve acelecidir ki romanlarda edebi kaygıya pek rastlanmaz.*”⁴⁵

“İslamî edebiyat” kavramına eleştirel bakanlardan Kenan Çayır da bu tür eserlerde var olan benzerlikleri sıralayarak genel bir değerlendirme yapar.

“*Neredeyse tüm hidayet romanlarının son sayfaları aynıdır: Batılılaşmış, mutsuz yaşayan modern karakterler, ideal İslami karakterler aracılığıyla hidayete erdirilir. İslami çevrelerde bu romanlara hidayet romanı denmesinin sebebi de “hidayet ile son bulan bu ortak final sahnesidir.*”⁴⁶

Yıldız’ın romanları ile Şule Yüksel Şenler’in *Huzur Sokağı* arasında benzerlikler olsa da, Hekimoğlu İsmail’in *Minyeli Abdullah*’ı mekân, olay örgüsü ve kişilere ait ortak özellikler veya yukarıda anlatılan şekilde bir ayniyet söz konusu değildir. Romanların genelinde hidayete erişlerin yaşanmasına rağmen bu durum yukarıda ifade edilen yargı gibi, ortak bir final sahnesinden bahsedilemez.

“Hidayet romanı” ya da “İslamcı romanın” ülkemizdeki din olgusunun toplumdaki yeri ve görünürlüğü ile yakın ilgisi olduğu kabul edilebilir. Aslında dinin toplum hayatındaki yerinin öne çıkması ve yönetimlerin bu yöndeki eğilimleri, edebiyat ve romana da yansımıştır. Bu amaçla yola çıkan yayınevleri ve romanlar son dönemde önceki dönemlerde yaşadıkları dışlanmanın aksine daha fazla görünür ve popüler hale gelmişlerdir. Kitap fuarı ve şenliklerinin yaygınlaşması; yazarların ülkenin hemen her bölgesindeki bu etkinliklere katılmaları sayesinde bu popülerite ve görünürlük daha fazla artmakta ve okuyucunun ilgisini çekmektedir. Bu etkinliklere katılan ve ilginin sürekliliğini devam ettiren yazarlardan biri de Ahmed Günbay Yıldız’dır.

⁴⁵ Ayşenur Narboğa, “İslamcılığın Dönüşümünü Hidayet Romanlarında Okumak”, Erişim (01.09.2016), www.rasulehasret.com.

⁴⁶ Kenan Çayır, *Türkiye’de İslamcılık ve İslami Edebiyat*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, 9.

Alemdar Yalçın ise yapılan eleştirilere rağmen bu tür romanların, romanımız içerisinde belirli bir yere sahip olduğunu belirtir.

*“Bu romanların edebiyatımızın çok önemli bir gerçeği olarak göz önünde tutulması gerekmektedir. Çünkü çok geniş bir okuyucu kitlesi tarafından yıllardır okunan bu romanların bir başka özelliği ise kendi okuyucusunu kendisinin bulması ve yetiştirmesidir. Sanat değeri ne olursa olsun çağdaş Türk romanı içinde göz ardı edilmesi mümkün olmayan bir yere sahiptir.”*⁴⁷

Devam eden bölümde *Huzur Sokağı*, *Minyeli Abdullah* ve *Dallar Meyveye Durdu*, romanlarına dair tespitlerde bulunan Yalçın, romanlardaki mesaj kaygısının edebi yönün aksamasına ve devam eden romanların gelişmesine yardımcı olmadığını söyler. Ayrıca romanlardaki anlatım bozuklukları ve çeşitli mantık hatalarına değinir.

Bu tür romanların ortaya çıktığı 1970’ler ile mevcut dönem arasındaki toplumsal değişimler ve yazarların edebiyata ve romana bakışında değişim yaşanması, aradaki süreye bakıldığında kaçınılmazdır. Zeynep Tuba Kesimli’nin hazırladığı *“Artık hidayet romanı yazılmayacak mı?”*⁴⁸ soruşturması da benzer görüşlerin ifade edilmesini sağlar.

“Devir değişti. 90’ların romanlarında özeleştirici yapabilen, gerçek hayatla yüzleşmen, yüklendiği yük kendisine ağır gelen Müslüman kahramanlar da ortaya çıkmaya başladı. Anlaşılan hayatta bir şeyler değişiyor, o da romana yansıyor. Edebi eserleri, neşet ettiği toplumun yapısından ve yaşantılarından ayrı düşünemeyeceğimiz ise aşikâr.”

Edebi kaygının ne ölçüde eserlere yansıdığı konusunda kabul edilebilir görüşlere rağmen, yazarların bütüncül yaklaşımları ve romanların hepsini aynı noktadan eleştirmeleri bir anlamda eksiklikleri de kendi içinde barındırmaktadır. Özellikle Ahmet Günbay Yıldız’ın ele aldığı meselelerin genişliği, hidayeti temel mesele olarak ele alsa da, yanlış hayatları anlatmayı seçmesi onun bu kavramın sınırlarını geniş tuttuğunu gösterir.

⁴⁷ Alemdar Yalçın, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2000)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, 594.

⁴⁸ Zeynep Tuba Kesimli, “Artık Hidayet Romanı Yazılmayacak mı?”, *Gerçek Hayat*, sayı:579, 06.12.2011

BİRİNCİ BÖLÜM

YAZARA BAKIŞ

1.1. HAYATI

Ahmed Günbay Yıldız, 1941 yılında Tokat iline bağlı Reşadiye ilçesinin Kızılcaören köyünde dünyaya gelmiştir. Annesi Saniye Hanım, babası Haydar Bey'dir. Anadolu'nun genelinde çalışmak ve okumak için gurbeti tercih edenlerden birisi de Yıldız olur. Yazar, on bir yaşındayken köyden ayrılarak Ankara'da çalışan babasının yanına gönderilmiştir. Annesi ve altı kardeşi köyde kalmıştır. Babası tek başına yaşarken yazar, amcasının yanında kalmıştır.

İlkokul dörtten sonra Ankara'ya gelen yazar,⁴⁹ Keçiören'de Kalaba ilkokulu beşinci sınıfa kaydolmuştur. Kendisiyle yapılan bir röportajda, Ankara'ya ilk geldiği dönemde ve bu okulda yaşadığı zorluklardan bahseder.⁵⁰ İlk günlerde köy ağzıyla konuşması sebebiyle öğretmen tarafından sınıftan atıldığını ve okul müdürünün yardımıyla eğitimine devam ettiğini anlatır. Ortaokula Keçiören Hüseyin Güllüoğlu Ortaokulunda devam eden Yıldız, öğrenimini Yenimahalle Lisesi'nde tamamlamıştır.

1959 yılında memuriyet hayatına Bayındırlık Bakanlığında başlayan ve burada daire müdürlüğüne kadar yükselen yazar, 1963 yılında askerlik hizmetini yaparken yazmayı iş edinir ve romanlarının temelini de askerdeyken Kütahya'da atar. *Çiçekler Susayınca* ve *Yanık Buğdaylar* bu dönemde yazılır. 1965 yılında askerden dönmesinin ardından Merkez Bankasında memuriyete başlar ve emekli olacağı 1992 yılına kadar bankanın idari kadrolarında çalışır.

Askerlik hizmetinden sonra, 1968 yılında Hekimoğlu İsmail ile tanışması, Yıldız'ın hayatının dönüm noktası olur. O yıllarda daha çok şiirle uğraşan ve daha lisedeyken altı senaryo yazdığından bahseden yazarın romana geçişini Hekimoğlu İsmail sağlamıştır.⁵¹ İlk romanı *Çiçekler Susayınca* 1970 yılında Yeni Asya gazetesinde, *Yanık Buğdaylar* ise 1972 yılında Milli Gazetede tefrika edilir.

⁴⁹ Mehmet Nuri Yardım, *Romancılar Konuşuyor*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2000, 169.

⁵⁰ Ahmet Can Altıok, "Ahmed Günbay Yıldız'ın Yazarlık Serüveni", *Hayal Bilgisi Edebiyat*, Sayı 17, Yaz- 2015.

⁵¹ Emeti Saruhan, "Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum", *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

1974 yılında Hekimoğlu İsmail ile birlikte kurdukları Türdav Yayınevi'nden 1982 yılında ayrılarak, yine Hekimoğlu İsmail ile birlikte Timaş yayınlarını kurarak yayın hayatlarına burada devam ederler. Yıldız ayrıca Türkiye Yazarlar Birliğinin kurucularından olup yönetim kurulu üyeliğı de yapmıştır. Evli üç çocuk babası olan Ahmed Günbay Yıldız, senaryo yazarlığı ile son dönemde tekrar ilgilenmektedir. Romancılığının yanında 2007 yapımı “Yeşeren Düşler” ve 2008 yapımı “Doğruluk Ekseni” adlı televizyon dizilerinin senaryolarını yazan Yıldız, “Tek Türkiye” dizisinin de kurgusunu yapmıştır.

1.2. EDEBİYATA VE ROMANA BAKIŞI

İlk gençlik yıllarından itibaren edebiyata ilgi duyduğunu söyleyen Yıldız'ın her yazar gibi kendine özgü bir romancılığa başlama hikâyesi mevcuttur. Edebiyata şiir yazarak giriş yapan Yıldız, romana geçiş sürecini şöyle anlatır.

“Lise yıllarında Batı edebiyatını okudum. Sonra Türk edebiyatını okuduğumda arada büyük fark gördüm. Batı edebiyatı kendi kutsallarını ve mukaddeslerini övgüyle anlatırken, bizim edebiyatımızda inanç, ahlâk mefhumları Batı'ya göre ayarlanmıştı. Batı bizim öğretmenimiz olamazdı; ne edebiyatta, ne inanç yapımızda, ne de ahlaki geleneğimizi yaşamakta... Biz ahlâkımızı batıdan öğrenecek değildik. Biz ahlakımızı Kuran'dan almalıydık, ahlak ve inancımızdaki öğreticimiz Resulullah olmalıydı.

.....

Edebiyatımızdaki bir boşluğu doldurmam, karıncanın hac yolculuğu gibi bile olsa, emek vermem gerektiğini düşündüm. Ben şiir yazıyordum zaten. “ bizim toplumumuzun ahlâk ve inanç yapısına göre roman yazılmaz mı?” diye düşündüm. Böylece lise son sınıfta roman yazmaya başladım. Askerde Çiçekler Susayınca ve Yanık Buğdaylar'ı kaleme alırken de bu düşünce vardı aklımda.”⁵²

Romana bu şekilde başladığını söyleyen Yıldız için asıl kırılma noktası, Hekimoğlu İsmail ile tanışması olur.

“ İlk romanlarımı bitirdiğimde 300 tane şiirim vardı. 1968 yılında Hekimoğlu İsmail'in Minyeli Abdullah'ı çıkmıştı ve Ankara'ya gelmişti. Tanışmak nasip oldu. Ona kitaplarımı anlattım. Evime geldi ve şiirlerimi, romanlarımı inceledi. Şiirleri okudu “yırtacak mıyız, acımayacak mısın?” dedi. “niye yırtacağız?” dedim. Dedi ki; “Ancak tek yönde gidersen muvaffak olursun. Şu anda gereken romandır. Romanda hayat tarzı her şey anlatılır.” Dedi. “Yırtıyoruz abi!” dedim. Hiç acımadan yırttık. Ve onun desteğiyle Yeni Asya'da Çiçekler Susayınca 6 ayda tefrika edildi.”⁵³

1970'li yıllarda şiir ve diğer alanlarda varlığını sürdüren İslami düşüncenin, roman sahasına da aktarılması ve yazarın belirttiği yönde batı taklidi olmayan,

⁵² Gülizar Bakı, “Romanla Hidayete Erilmez”, Zaman Amerika, 07.05.2008.

⁵³ Gülizar Bakı, “Romanla Hidayete Erilmez”, Zaman Amerika, 07.05.2008.

ahlakımıza, inançlarımıza, geleneklerimize ve genel olarak bize ait eserlerin kaleme alınmaması, hizmet ve bir boşluğu doldurma düşüncesinden kaynaklanır.

Yazarın şiirden vazgeçip romandaki boşluğu doldurma gayreti, mevcut roman sayısı ile de fark edilir.

İslami düşüncenin roman alanına el atmasını Hekimoğlu İsmail şöyle açıklar:

*“1960’lı yıllarda üç büyük fikir hareketi vardı. Bir Türkçüler, iki dindarlar, üç dine karşı olanlar. Herkes kitap yoluyla davasını anlatıyordu o dönemde. İşte komünistler, Türkçüler vs. Dindarların kitapları ise sadece ilmiyelerden oluşuyordu. Durmadan ilmiyel kitapları basılıyordu. Hâlbuki ilmiyel ancak İslam’ı kabul etmiş insanların okuyacağı bir kitaptır. Önemli olan insanlara İslam’ı nasıl kabul ettireceğiz? Yani usûl yanlış yanlış... Sokaktaki adama hitap etmemiz lazım.”*⁵⁴

Ahmed Günbay Yıldız’ın da yukarıdaki değerlendirmeye yakın bir başka romana geçiş açıklaması mevcuttur.

*“Talebeliğimden beri okuduğum romanlarda Türk romanını bulamamıştım. Batı klasiklerinde olsun yerli romanlarda olsun, örf, adet ve inançlarımıza yer verilmediği gibi bütün bunlara saldırıyı ve müstehcenlikleri görüyordum. Bizim romancılarımız batının taklitçileri olarak romana başlamışlardır. İnançlara saygının gereği vardı benim düşüncemde. Bu yapıdan yola çıkıp kendi romanımızı yazmaya kalkıştım”*⁵⁵

Yine bir başka röportajda kendisini yazmaya yönelten romanlar sorulduğunda şu cevabı verir:

*“Birçok kitap vardı. Ama mesela Halide Edip Adıvar’ın “Vurun Kahpeye” kitabını okuduğumda tüylerim diken diken olmuştu. İnancı, dini olumsuz tasvir ediyordu, imamları her şeye menfaati için yaklaşan, vatani satılık eden insanlar olarak tasvir ediyordu. Bu beni çok üzmüştü. Müslümanlar öyle değildir. Müslüman hak hukuk bilendir. Ben Müslüman’ım deyip yanlış yaşayanlar olabilir. Ama bu genellenemez. Ben de Kuran’daki İslam’ı edebiyatta anlatmaya çalıştım.”*⁵⁶

Haliyle Yıldız’ın romanda tercihi, İslami yaşantıyı ve kişileri savunmak ve hakiki Müslümanın yaşantısının nasıl olduğunu okuyuculara göstermek yönündedir.

⁵⁴ Cemal A. Kalyoncu, “Biz Hz. İsa’nın Hayatını mı Yaşıyoruz”, Aksiyon, 08.07.2002, 45.

⁵⁵ Şemsinur Bektaş, “Evrensel Ahlak İçin Yazıyorum”, Zaman, 11.10.2000.

⁵⁶ Gülizar Bakı, “Romanla Hidayete Erilmez”, Zaman Amerika, 07.05.2008.

Müslümanlıkta yanlış bilinenler, İslami yaşantıyla bağdaşmayan hayat sürenler, romanlar yoluyla karşımıza çıkarılıp, ya karakterler ya da bizzat anlatıcı tarafından yanlışlar açıkça gösterilerek düzeltilmeye çalışılır.

Yıldız'a göre *Minyeli Abdullah* ve *Huzur Sokağı*'nın ardından çıkan *Çiçekler Susayınca* romanı, İslami düşüncenin roman alanındaki tamamlayıcı bir sacayağı olmuştur. Yıldız'ın devamında yazdığı romanlarda, özellikle son dönem romanlarında bir ölçüde değişse de, karakterler ve olaylar yoluyla açıkça İslami düşünce, İslami hayat ve bu hayatın kuralları ön plana çıkarılmıştır.

Romanımızın bizim insanımızı anlatmadığı; toplumumuzdan, dinimizden uzak Batı taklitçisi bir yönde geliştiği düşüncesi 1970'lerden itibaren sorgulandığı gibi, verilen örneklerle gösterilmeye de çalışılır. Dini dışlamama, insanımızı inancı ile birlikte ele alma gayretlerini izah ederken Durali Yılmaz da ilginç tespitlerde bulunur.

*“İnsanımızın ruhu tüm çıplaklığıyla gözler önüne serildikten sonradır ki, toplum meselelerinin roman kahramanları açısından algılanışı ve değerlendirilişi gelecektir. İnsan ruhuna ise en kestirme yoldan dinle girilebilir.”*⁵⁷

Romanları için “İslami Roman” ya da “Hidayet Romanı” gibi değerlendirmeler Ahmed Günbay Yıldız tarafından kabul edilen yorumlar değildir. Ona göre, roman hidayet sunmaz. Hidayet vermenin Allah'a mahsus olduğunu ve İslam'ın yükünü taşımanın her babayığidin harcı olmadığına değinerek sadece inançlı bir yazar olmakla yetindiğini söyler.

*“Hidayet Allah'ındır. Yahudilerin, Hristiyanların dini anlatan yazarlarına, Yahudi, Hristiyan romancı denmiyor. Nedense bizde böyle bir damga var. İslamcı yazar deniyor. Bu çok güzel bir şey ama İslam'ı bir fert omuzlarında taşıyamaz ki!”*⁵⁸

İslamî/ İslamcı edebiyat, şiir, roman veya sanat kavramlarının tanımlanması, sınırlarının belirgin şekilde çizilmemiş olması Yıldız'ın yukarıda söyledikleriyle aynı yöndedir. Doğal olarak bir yazarın Müslümanlığı onun eserlerinin de İslami edebiyat ürünleri olarak değerlendirilebileceği veya en azından İslam dışı ya da gayri İslami eser olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna varılır. Aslında İslami ya da İslamcı edebiyat veya roman denilirken kastedilen, ideolojik olarak bu düşüncenin eserlerin ana eksenini

⁵⁷ Durali Yılmaz, *Roman Sanatı ve Toplum*, Kesit Yayınları, İstanbul 2011, 39-40.

⁵⁸ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

meydana getiriyor olmasından veya eserlerde dini temaların, dini bir tezin yahut mesajın konu edinilmesindendir.

Yıldız'ın romanda yaptığı da tam budur ve şöyle ifade eder, *“Ben halkın anladığı dilde ve kurgu yaparak, eserde kopukluk olmamasına dikkat ederek yazıyorum. Biraz da duygu ağırlıklı. Çünkü bizim toplumumuz ağlamayı çok seviyor”*⁵⁹

Doğu ile Batı arasında kalmış milletimizin kendisini bulabileceği ürünler ortaya koymak, Yıldız'ın roman anlayışının temelini oluşturur. O, millettten ayrı bir sanatın mümkün olamayacağı görüşündedir.

*“Edebiyat bir milleti yapmanın ve yıkmmanın en tesirli aletidir. Bir kısım çevreler edebiyatı ahlaksızlığa alet ettiklerinden cemiyetimiz iyice sarsılmış, hapishaneler dolmuş, dolandırılanların sayısı artmış, meyhaneler, kumarhaneler tıklım tıklım dolmaya başlamıştır. Bu gidişe dur diyebilmek için, tarihi seyrimiz içinde hareket edip, edebiyatı ailenin güçlenmesi, sefahatin azaltılması yönünde kullanmalıyız. Dinsiz bir millet yaşayamayacağına göre dine önem vermeliyiz. Bizce “Amentü”den soyunmuş bir edebiyat ruhsuzdur. Onun topluma vereceği hiçbir müspet şey yoktur.”*⁶⁰

Dolayısıyla toplumda var olan yanlışların düzeltilmesinde edebiyata özel bir mevki vermektedir yazar. Yıldız'a göre edebiyat, topluma müspet şeyler vermelidir.

*“Bir romanda fikir, his ve hadise olmalı. Roman hayatın belli bir parçasına ayna tuttuğuna göre hayatta olan her şey romanda da olmalı. Amma romancının bu işe gücü ne kadar yeter? Alabildiği kadar almalı. Vermek istediğini başarıyla vermeli.”*⁶¹

Romanı hem bir sanat işi hem de his fikir ve hadiselerin birleşimi olarak ele alan Yıldız, hayata dair unsurların tümüyle romana geçebileceğini söyler. Ancak kendisinin bu noktadaki ölçüsünün “edeb” olduğunu, birçok romancıdan bu ölçü nedeniyle ayrıldığını belirtir.

“Edebiyatta “edebi” baz alarak yola çıktım. Yatak odalarından bahsetmem, müstehcen tasvirler yapmam, yeni neslin kafasında istifhamlar bırakmayı uygun

⁵⁹ Kürşad Oğuz, “İslamcı Orhan Pamuk”, *Aktüel*, 1 Ocak 1997, 122.

⁶⁰ Yardım, 171.

⁶¹ Yardım, 172.

görmem. Diğer kesimin yazarlarıyla aramızdaki fark şu: Yol kenarına güvenlik için taşlar koyarlar. Onlar, o taşları söküyor. Bense tekrar yerine dikiyorum.”⁶²

Bu ifadelerden Yıldız’ın toplum ahlakının korunmasında edebiyata görev düştüğü ve kendisinin de sol edebiyata karşı bu görevi yerine getirmek için çalıştığını çıkarmak mümkündür. Yıldız, bir başka ifadesinde de benzer şekilde edebiyatı ve romanı bir mücadele alanı olarak gördüğünden bahseder. Edebiyat ve din ilişkisine dair değerlendirmeler yapan Yıldız, din ile sanatın Allah’ın olduğundan hareketle ikisinin ayrılmaz bir bütün olduğundan bahsederek insanların iki tür eser verdiğini söyler.

“İşte insanların ortaya çıkardığı eserler:

İfrat ve tefrit noktasında devam edenler ve sırat-ı müstakim çizgisinde ulvi duyguları yansıtan eserler diye ikiye ayrılmaktadır. Günümüz edebiyatını bir sanat dalı olarak ele alırsak, bu iki görüşün müspet ve menfi noktasında mücadelesini görürüz.”⁶³

Kendisi de bahsettiği günümüz edebiyatçılarından olduğuna göre Yıldız’ın ikinci yolu tercih ettiğini ve ifrat ve tefrit noktasında devam edenler dediği yukarıdaki sol edebiyata karşı mücadeleye romanlarıyla katıldığı söylenebilir.

Yazarın kendisiyle yapılmış konuşmalardan tespit ettiğimiz bu düşüncelerinin yanı sıra, kimi romanlarda roman karakterlerinin sözlerinden hareketle yazarın edebiyata bakışı ile ilgili değerlendirmelerde bulunmak da mümkündür. Birçok romanda karakterlerin yazarlık denemeleri, günlük, mektup, makale ve roman yazma faaliyetleri ile birlikte verilir. Bu sayede edebiyata ilişkin birçok düşünce bu yöntemle dile getirilmiş olur.

Örneğin, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*’da romanın ana karakterlerinden Senem, aile dostları da olan üniversitedeki hocasına yazdıklarını verir ve değerlendirmesini ister. Bu noktada hocanın Senem’e yaptığı uyarı roman yazarken dikkat edilmesi gereken bir özelliği öne çıkarır.

*“Eserini bitirdiğin zaman yayınlanmasını istiyorsan mutlaka varmak istediğin hedefin çizgilerini üzerinde taşıyacaktır.”*⁶⁴ (s.42)

⁶² Oğuz, 124.

⁶³ Mustafa Miyasoğlu, “Soruşturmamız/ Ahmed Günbay Yıldız”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1984 (Necip Fazıl Armağanı)*, Suffe Yayınları, İstanbul 1984, 322.

⁶⁴ Ahmet Günbay Yıldız, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, 62.

Devamında genç kızın yazdığı romanı değerlendiren Hoca, yazarın bir derdinin olmasını istemektedir.

“-Hocam Tamam da nasıl bir konu seçmeliyim?

-Güneşsiz gecelere ışık tutan kutup yıldızları gibi. Maneviyattan kopartılmış, buhran çağını yaşayan nesli, öze dönüş çizgisine çekecek eserler hazırlamaya çalışmalısın. Yazarlıktan maksat, karanlık dünyalara bir güneş olabilmek görevidir. Semalarına parlak ışıklar saçarak, nesilleri aydınlatmak. Şu inkâr fırtınasına tutulan insanlığın, feryadını yüreğinde duyabilmek.”⁶⁵

Yazarın kahramana gösterdiği hedef bellidir. Maneviyatsız ve buhranlı nesli karanlıktan kurtarmak ve insanlığın feryadına öncü olmak. Yine aynı romanda Senem’in kız arkadaşı olan Gülşen’in sorusuna verdiği yanıtla da roman tanımı yapılmış olur.

“-Hocam sizce roman nedir?

-Roman ıstırap ve çilenin terennümüdür. Derdi olmayan gayesi olmayan yazamaz. Toplumun tercümanı olmaya soyunduysan, dertlisin demektir. İşte o zaman yazmalısın. Çileye talip olmayan insanlar hep kolayı seçerler. Yazar elbette yazacaktır. Toplumun ahlak kurallarını benimseyerek yazarsa, İlahi bir denge kurulur yeryüzünde.”⁶⁶

Edebiyata ve yazarlığa dönük bir başka değerlendirmeye *İstanbul Yüzlü Kadın* romanında rastlarız. Romanın neredeyse bütün ana karakterlerinin yazma işiyle uğraştığı bu hikâyede eski hoca Yaşar Ocak, kitapçılık yapmaktadır. Yeğeni Dolunay, mahallenin delisi Numan ve halasının yanında büyüyen Emir de bir şeyler yazmaya çalışmaktadırlar. Hatta Numan, yazdığını söylediği romanında Emir’in hikâyesini anlattığını da ifade edecektir.

İlerleyen bölümlerde aile toplantısında abisinin şiirini okuması üzerine, kendisinin de şiir yazdığını söyleyen Dolunay, şiirini okur. Fakat babasının kızların bu işlere girmemesi yönündeki ikazı onu üzer. Dayısı Yaşar Ocak, bu vesileyle edebiyata ilişkin açıklamalarda bulunurken ölçüyü de gösterir.

⁶⁵ Yıldız, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, 66.

⁶⁶ Yıldız, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, 112.

“İşin aslı şu: Kadın ya da erkek, duygu ve düşüncelerini ahlak ve inanç çizgisindeki hadlerini aşarak kullanamazlar. Edebiyat bir edep işidir her şeyden önce. Dolunay sen yazmaya devam et ama inanç ve ahlakı incitmeden, edebi ve edebiyatı da incitmeden yazmayı dene.”⁶⁷

Sonuç olarak Ahmed Günbay Yıldız romanda ahlak ve inanç çizgisi içinde karakterlerin doğru yola ulaşmaları hedefini seçmiş ve romanlarını inançlı karakterler yoluyla aynı yönde bir toplum hayaline uygun olaylarla kurgulamıştır.

⁶⁷ Ahmet Günbay Yıldız, *İstanbul Yüzlü Kadın*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, 96.

1.3. ROMANCILIĞI VE POPÜLERLİK

Romanları kolay okunan ve anlaşılın, eserlerde tekrarlanan birçok klişe özellik yaratan ve tekrar tekrar bunları kullanan Ahmed Günbay Yıldız, popüler özelliklerin eserlerinde teşhis edilebildiği bir yazardır. Başlangıç kısımları, karakterlerin özellikleri, hidayete ulaşma amaçları, mekân ve zaman unsurlarına ve anlatımına dikkat edilmeyişi de bu özelliklerden bazılarıdır.

Popüler kelimesine Türkçe sözlükte *“Halkın arasında yaşayan motiflere, öğelere yer veren, onlardan yararlanan, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan ve herkesçe tanınan”* olmak üzere iki karşılık verilmiştir. Buradan hareketle genel kabul gören karşılığı halka ait, halkla ilgili olarak almak mümkündür. Bu ifadenin edebiyattaki karşılığı biraz farklıdır. Orhan Okay’ın ifadesiyle bu tanımı edebiyattaki halk edebiyatına karşılık göstermek yanlış olur.⁶⁸ Ayrıca popüler edebiyatın biraz da popüler romana dayandığını belirten Okay, halk edebiyatındaki anonim olma özelliği ile popüler edebiyatta yazarın belli olmasını fark olarak gösterir. Popülerin karşılığı olarak elit kavramını kullanan Okay, devamında popüler romanın özelliklerinden bahseder.

*“Eser açısından bakıldığında elit edebiyatın konuları neyse popüler romanın konuları da aynı olmuştur. Aşk, macera, tarihi, polisiye, sosyal vs. Dili halkın anlayacağı seviyede olmakla beraber itinalı bir üslupla yazılmamıştır. Kurgu tekniğine dikkat edilmemiştir. Romanda anlatıcı yani yazarın durduğu yer belirsiz ve karışıktır; çok defa bugün ilahi bakış açısı dediğimiz tarzda kaleme alınmıştır. Sürekli vakalara dayandığı için tahliller de hemen hemen yoktur.”*⁶⁹

Popüler romana ilişkin değerlendirmelerden biri, romanları popüler ve estetik olmak üzere iki gruba ayıran Şaban Sağlık tarafından yapılmıştır.

“Yazarı açısından estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alınan; yazılıp yayınlanmasında başta ticari kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp rahat çözümlenen; okurda belli bir seviye aramayan; klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz eden; birçoğu filme alınarak okur dışında sinema

⁶⁸ Orhan Okay, “Popüler Edebiyata Dair”, *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı: 57, Kasım 2004, 25.

⁶⁹ Okay, “Popüler Edebiyata Dair”, 26.

ve televizyonda da çok sayıda izleyiciye ulaşan vs. nitelikte romanlar. Bunlar gibi daha pek çok belirleyici vasfı bulunan bu tür romanlara biz, popüler roman diyeceğiz.”⁷⁰

Karataş da bu popüler edebiyatı “*kitle edebiyatı, yığın edebiyatı ve geniş kitleler tarafından ilgi gören edebiyat*” olarak tanımlarken bu tür eserlerin özelliklerini şu şekilde açıklar:

*“Bu nedenle popüler ürünlerde düşünsel bir altyapı, derinlik aramak gerekmez. Bu tip ürünlerde karmaşık olay örgülerine, kapalı imajlara rastlanmaz. Popüler eserlerde okur anlaşılır bir dille ve akıcı bir olay örgüsüyle karşılaşmalıdır, zira popülerliğin temel özelliği kitleye seslenebilmektir ve bunun ilk koşulu kolay anlaşılır olmaktır.”*⁷¹

Nermi Uygur, bu tür eserler için *yığın edebiyatı* tabirini kullanmıştır. Ahmet Mithat, Kerime Nadir, Muazzez Tahsin, Esat Mahmut gibi yazarları bu edebiyatın içerisinde sayan Uygur, verilen ürünlerin özelliklerini şöyle sıralar:

*“ Kolay anlaşılan yazı yapıtlarıdır yığın edebiyatı ürünleri. Genellikle okuma bilen herkesin anlamasına açık yapıtlardır bunlar(.....) Dilce hemen tanıyabileceğimiz bir kılığa bürünmüştür bu edebiyat. Çığırta kan adlardan merak uyandıran başlıklardan geçilmez. Sanatça özentiyeye yer yoktur.(.....) Konu bakımından çeşitliliği engellemekle birlikte sınırlı bir konu dağarcığı vardır bu edebiyatın.”*⁷²

Bu tanımlamalar sonrasında Yıldız’ın romanlarına bakıldığında, eserler için benzer ifadelerin geçerli olduğunu söylemek gerekir. Özellikle kurgunun ve üslubun itinalı olmayışı, kolay okunan ve anlaşılan nitelikte oluşu, vakalara dayanması, anlatıcı veya yazarın roman içerisindeki durumuna ilişkin tespitler, yazarın romanları için de söylenebilir. Buradan hareketle Yıldız’ın eserlerini popüler roman kategorisinde değerlendirmek mümkündür. Dolayısıyla Yıldız da popüler bir edebiyatçı ya da romancı sınıfına dâhil edilebilir. Buna ilaveten, romanlarda ve genel olarak edebiyata bakışında, duygulara hitap ettiğini belirten yazar, okurların sanatsal yönünden çok duygusal, vicdani ve manevi yönlerine hitap etmeye çalışmıştır.

⁷⁰ Şaban Sağlık, “İletişim Kavramı Açısından Popüler Romanlar ve Estetik Romanlar”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı:57, Kasım 2004, 30.

⁷¹ Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütun Yayınları, İzmir 2014, 471.

⁷² Nermi Uygur, *İnsan Açısından Edebiyat*, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı İstanbul 2009, 98-99.

Bir diğer benzerlik ise özellikle gençlerle birlikte geniş okur kitlesine ulaşip çok okunmasıdır. Buna ilişkin bir soruya şöyle cevap verir:

“-Kitaplarınız geniş bir kesim tarafından okunuyor. Bunun sebebi ne sizce?

-Toplumu ilgilendiren meseleleri yazarsanız toplum alaka gösteriyor. Bu toplum edep kökünden gelen edebiyatın edepli olmasını istiyor. Kitapları çocukları ve etrafları ile okurken, bir başkasına okudum derken ve okunması için verirken içinde utanılacak bir şey olmasını istemiyor.”⁷³

Türkiye’nin en çok okunan yazarı olarak bahsedilmesi, fuar ve etkinliklerdeki yazara duyulan ilgi onun popülerliğinin bir başka kanıtı olarak görülebilir. Okuyucuda belirli bir seviye aramadan herkese ulaşma ve herkesi etkileme amacı da bunlar arasındadır. Yazarın okuyucuların ilgisine yönelik tespitleri de popüler kimliğine uygun şekildedir.

“Dünkü kuşaklar nasıl bir özlemle alıp okuyorsa bugünkü kuşaklar da aynı özlemle alıp okuyor. Çünkü ben dünün değişenlerini bugüne aktarıyorum. 47 yıldır hiçbir eserim yolunu noktalamamış. Hiçbir yazara nasip olmamıştır bu. Türkiye’deki bütün yazarlara bakın. Bütün eserleri piyasada mı diye? Bütün eserlerim 47 yıldır, senede 2-3 baskı yaparak devam etmekte. Bu beni ve kitaplarımı, toplumun ve gelen kuşakların kabul edişinin ifadesidir.”⁷⁴

Romanların isim verilme şekillerinin de popüler romanların belirgin özelliklerinden olduğunu söyleyen Sağlık’ın ifadesini⁷⁵ destekler nitelikte, Yıldız’ın seçtiği roman isimleri de merak uyandırıcı (*Kayıp Sabahlar, Sevdalar Sözde Kaldı, Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim, Babamdan Sonra*), duygu ağırlıklı (*Sitem, Figan, Gurbeti Ben Yaşadım, Mavi Gözyaşı*), çağrışım gücü yüksek (*Çiçekler Susayınca, Yürekte Büyümek, Anılar Da Yakılır, Gidersen Veda Etme*) kategorilerine uygun şekilde seçilmişlerdir.

Narlı da Hidayet romanlarını aşk ve tarih romanları gibi popüler roman kategorisinde değerlendirmiş ve Yıldız’ı da popüler romancılar içerisinde saymıştır.

⁷³ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

⁷⁴ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

⁷⁵ Şaban Sağlık, *Popüler Roman Estetik Roman*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010, 123.

*“Popüler aşk ve tarih romanlarına göre daha yeni ve biraz daha ideolojik olan popüler İslami romanlar da, çok geniş bir kitlenin hem sanat ihtiyacını karşılamakta hem de verdiği mesajlarla, özellikle gençleri, din değerleri etrafında toplamaktadır. Kimilerinin istihza ile kullandıkları “hidayet romanları” biçimindeki adlandırma da romanların bu özelliğini dile getirmiş olur.”*⁷⁶

Veli Uğur, Yıldız’ı popüler bir romancı olarak değerlendirirken, eserlerini *İslami köy edebiyatı* içerisinde ele alıp değerlendirmiş ve köye yönelen batılı bakış tarzının karşısına çıkacak eserler yazdığını ifade etmiştir.⁷⁷

Daha önce de çeşitli yazarların İslami popüler roman kategorisinde değerlendirdikleri Yıldız’ın eserleri, kahramanları, olayları ve kurgudaki benzerlikleri göz önüne alındığında popüler romanlar olarak görülebilir.

⁷⁶ Mehmet Narlı, *Roman Ne Anlatır?*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012, 194.

⁷⁷ Uğur, 110.

1.4. ESERLERİ

1.4.1 Roman

YILDIZ, Ahmet Günbay, *Çiçekler Susayınca*, Türdav, İstanbul, 1970

_____, *Yanık Buğdaylar*, Türdav, İstanbul, 1975

_____, *Boşluk*, Türdav, İstanbul, 1975

_____, *Sitem*, Türdav, İstanbul, 1976

_____, *Figan*, Türdav, İstanbul, 1977

_____, *Azat Kuşları*, Türdav, İstanbul, 1978

_____, *Aynada Batan Güneş*, Türdav, İstanbul, 1978

_____, *Ekinler Yeşerdikçe*, Türdav, İstanbul, 1980

_____, *Dallar Meyveye Durdu*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1980

_____, *Bir Dünya Yıkıldı*, Timaş yayınları, İstanbul, 1985

_____, *Üç Deniz Ötesi*, Timaş yayınları, İstanbul, 1986

_____, *Sokağa Açılan Kapı*, Timaş yayınları, İstanbul, 1988

_____, *Gurbeti Ben Yaşadım*, Timaş yayınları, İstanbul, 1989

_____, *Sular Durulursa*, Timaş yayınları, İstanbul, 1992

_____, *Mavi Gözyaşı*, Timaş yayınları, İstanbul, 1995

_____, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, Timaş yayınları, İstanbul, 1996

_____, *Gönül Yarası*, Timaş yayınları, İstanbul, 1996

_____, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, Timaş yayınları, İstanbul, 1998

_____, *Aşka Uyanmak*, Timaş yayınları, İstanbul, 1998

_____, *Sahibini Arayan Mektuplar*, Timaş yayınları, İstanbul, 1999

_____, *Sevdalar Sözde Kaldı*, Timaş yayınları, İstanbul, 1999

_____, *Siyah Güller*, Timaş yayınları, İstanbul, 2001

- _____, *Afedersin Hayat*, Timaş yayınları, İstanbul, 2002
- _____, *Güneşe Matem Düştü*, Timaş yayınları, İstanbul, 2002
- _____, *Hülyalar Hüznün Açtı*, Timaş yayınları, İstanbul, 2003
- _____, *Yürekten Büyümek*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004
- _____, *Leyl Işıkları*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004
- _____, *Günahın Rengi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2005
- _____, *Sevmekten Korkuyorum*, Timaş yayınları, İstanbul, 2006
- _____, *O'na Secde Yakışıyor*, Timaş yayınları, İstanbul, 2006
- _____, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, Timaş yayınları, İstanbul, 2007
- _____, *Yıllar Geriye Dönse*, Timaş yayınları, İstanbul, 2007
- _____, *Kiralık Hayaller*, Timaş yayınları, İstanbul, 2008
- _____, *Kayıp Sabahlar*, Timaş yayınları, İstanbul, 2009
- _____, *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?*, Timaş yayınları, İstanbul, 2009
- _____, *İstanbul Yüzlü Kadın*, Timaş yayınları, İstanbul, 2010
- _____, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, Timaş yayınları, İstanbul, 2011
- _____, *Babamdan Sonra*, Timaş yayınları, İstanbul, 2013
- _____, *Kelebekler Gamsız Uçar*, Timaş yayınları, İstanbul, 2013
- _____, *Beyaz Atlı*, Timaş yayınları, İstanbul, 2013
- _____, *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*, Timaş yayınları, İstanbul, 2014
- _____, *Anılar da Yakılır*, Timaş yayınları, İstanbul, 2015
- _____, *Gidersen Veda Etme*, Timaş yayınları, İstanbul, 2016

1.4.2. Deneme

- _____, *Hayata Dair Notlar*, Timaş yayınları, İstanbul, 2002
- _____, *Aşk Diye Bir Şey*, Timaş yayınları, İstanbul, 2014

_____, *Cemre Önce Kalbe Düşer*, Timaş yayınları, İstanbul, 2016

1.4.3. Şiir

_____, *Bahçemde Hazan*, Timaş yayınları, İstanbul, 1998

_____, *Al Yüreğim Senin Olsun*, Timaş yayınları, İstanbul, 1999

_____, *Gün Solar Akşamın Mateminden*, Timaş yayınları, İstanbul, 2002

_____, *Gelirim*, Timaş yayınları, İstanbul 2004

_____, *Gül ve Hüzün*, Timaş yayınları, İstanbul, 2012

_____, *Efkâr Vakti*, Timaş yayınları, İstanbul, 2012

İKİNCİ BÖLÜM

YAPISAL UNSURLAR

2.1. ORTAK YAPI

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarında olay örgüsünün şekillenmesinde çoğunlukla karakterlerin hayat hikâyeleriyle paralel bir görüntü vardır. Roman kahramanlarının karşımıza çıkarıldığı ilk bölümlerden itibaren karakterin peşinde, onu anlatıcıyla birlikte takip ederek ilerleriz. Bu yöntem olay ağırlıklı bir romanlar dizisi karşımıza çıkarmaktadır.

Yıldız'ın iki romanı hakkında bir yazı kaleme alan Bilal Coşkun da yazarın olay ağırlıklı bir romancı olduğundan bahseder: “*Günbay’ın romanlarında olaylar, olaylar, olaylar vardır. Buna bir isim koymak gerekirse “olay roman” diyebiliriz.*”⁷⁸

Karakterlerin hayatlarında var olan belirsizlik evresi, okuma serüvenleri, evlilik aşamaları yazarın en çok kullandığı olay zinciri halkalarıdır.

Şerif Aktaş, anlatma esasına bağlı metinlerde üç tür vaka tipinin varlığını tespit ederken bunları; “tek bir vaka zinciri bulunan”, “iki veya daha fazla vaka zinciri olan” ve “iç içe geçmiş vakalar şeklinde kurgulananlar” olarak ayırır.⁷⁹ Karataş da romanı metin halkalarından oluşan bir tür olarak tanımlarken olay örgüsünü de “*romandaki sürükleyiciliği sağlayan, okurun ilgi ve dikkatini sürekli uyanık tutan bu metin halkaları toplamı*”⁸⁰ olarak ifade eder.

Yıldız'ın olay örgüsünde kullandığı zincirler, tek bir çizgi halinde ilerleyenler ve birden fazla zincir halinde kurgulananlar olmak üzere iki kısımda incelenecektir. Olay zincirinin tek çizgi halinde ilerlemesi durumu merkezi bir karakter veya tek bir olayın etrafında olay örgüsünün oluşturulması yoluyla ortaya çıkar. Yazarın bu kullanıma uygun romanları diğerlerine göre daha azdır. *Üç Deniz Ötesi*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Ley Işıkları* romanları bu şekilde kurgulanmıştır.

⁷⁸ Bilal Coşkun, “Romanımıza Bir Bakış”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1986*, Suffe Yayınları, İstanbul 1986, 355.

⁷⁹ Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, 73

⁸⁰ Karataş, 487.

Üç Deniz Ötesi romanında olaylar Enes karakteri etrafında şekillenir. Romanda anlatılan her şey Enes'le ilgilidir. Taşkent'teki talebeliği, orda tanıştığı Rus kızı Sonya ile evlenişi, komünist rejim yüzünden sürgün edilişi ve Amerika'ya kaçıışı, sonunda da karısı ve oğlunu Amerika'ya getirişi hikâye edilir.

Gurbeti Ben Yaşadım romanı, olay zincirinin tek bir vakanın parçaları halinde ilerlediği bir eserdir. Ana karakter Kara Halil'in çocukluğu ile başlayan vaka zinciri, evliliği, dünya savaşında askere alınışı, Ruslara esir düşüşü, esaretten kurtulup Bulgaristan'a kaçıışıyla devam eder. Devamında buradan da Türkiye'ye kaçmayı başaran Halil, yirmi yıl sonra ailesine geri döner. Vaka zinciri roman boyunca Kara Halil merkezli olarak sürmüştür.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri romanında olaylar merkezi karakter olan Esra'nın hayatı etrafında şekillenir. Holding sahibi babasının yanında çalışan Esra, üvey amcasının peşinde olmasına rağmen yine zengin bir ailenin oğluyla nişanlanır. İnancı yüzünden bu nişandan vazgeçen Esra, hayır işlerine yönelerek bir vakıf kurar. Babasının burs vererek yurtdışında okuttuğu lise yıllarından arkadaşı Cem'in vakıf işlerine yardımcı olmasıyla birlikte aralarında bir yakınlık oluşur. Romanın sonunda kafasını dinlemek için Bursa'ya giden Esra, telefonda konuştuğu Cem'i bir araya gelmek için yanına gelmeye çağırmasıyla vaka zinciri tamamlanmış olur.

Ley Işıkları romanı yitiğini arayan genç karakter Bulut merkezlidir. Zengin ve eğlenceye düşkün karakterin içindeki boşluğu doldurmak için yaptığı girişimler, evliliği, evlendiği kızın hidayeti ve kendisini de doğru yola sokuşu şeklinde devam eder. Olay örgüsü Bülent'in başından geçenler şeklinde nakledilir.

Birden fazla olay zinciri halinde kurulmuş romanların sayısı ise oldukça fazladır. Bu tür romanlarda olay örgüsü belirli bir çizgi üzerinde devam etmez. Farklı karakterler ve hikâyelerin dâhil olmasıyla zincir genişler ve olay örgüsü bu şekilde devam eder. *Çiçekler Susayınca*, *Azat Kuşları*, *Aynada Batan Güneş*, *Siyah Güller*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Anılar da Yakılır*, *Gidersen Veda Etme* bu gruptaki romanlardandır.

Çiçekler Susayınca romanında eser birden çok vaka zincirinin bir araya gelmesinden meydana gelmektedir. Roman, Elif karakterinin kabadayı Birli ile karşılaşması ve yaptığı hata ile başlar. Ardından evlenmek üzere iken yaptığı hata

yüzünden evden kaçan Elif, parkta Keriman Hanımla karşılaşır, onunla yaşamaya ve çalışmaya başlar. Bu arada köyden şehre ayısı ile gelen Yedigâr, ayısını öldüren kişiyi bıçaklayıp hapse düşer ve burada kimya mühendisi Dursun'la tanışır. Cezaevinden birlikte tahliye olan Yedigâr ve Dursun, Birli'nin saldırısına uğrayan Elif'i kurtarır. Burası vaka zincirinin kesişme noktasıdır. Olay örgüsü buradan sonra bu karakterlerin bir araya gelmeleri yoluyla ilerler. Hikâyenin sonunda, Birli'nin Keriman Hanım'ın eşi ve Yedigâr'ın babası olduğu ortaya çıkacak ve birbirlerine yakınlık duyan Elif ve Yedigâr ayrılacaktır.

Azat Kuşları romanı köyünden uzaklaşan ve yedi oğlunu toprağa veren Abalı karakterinin hikâyesiyle başlar. Devamında ise Abalı'nın yeğeni Hasan hikâyeye dâhil edilir. Köyde yaşanan iyilik kötülük mücadeleleri içerisinde düşmanlıklarla beraber Hasan'ın yaşadıkları anlatılır. Abalı karakteri ölümüne değin Hasan'ın yanında ona ve köylülere hatta farklı köyden gelenlere bir evliya karakteri olarak yol gösterir. Romanın sonunda Hasan iftiraya uğramış halde idam edilirken, oğlu Hüseyin intikamını alır ve hapse girer.

Aynada Batan Güneş'te ise romana Kerem karakteri ve ailesinin hikâyesi ile girilir. Devam eden bölümde ise olay örgüsüne, çalışmak için gurbete çıkan Keremlerin çiftliğinde çalışmış ve ayrılmış evli ve iki çocuklu Yunus karakteri girer. Bir taraftan Kerem'in hayatı izlenirken bir taraftan da Yunus'un İstanbul'daki hayatı, köyde bıraktığı karısı ve çocuklarının durumu verilir. Yunus'un İstanbul hayatı, arkadaşı Cemal'le birlikte çektiği sıkıntılar anlatıldıktan sonra yardım ettiği zengin bir genç kızın annesiyle evlenişi anlatılır. Köye dönmekten vazgeçen Yunus, Cemal vasıtasıyla da köylüye ve karısına öldüğünü söyler. Cemal'in bir süre sonra gerçeği açıklamasının ardından İstanbul'a giden Asiye, kocasını ve onun yeni karısını görür. Yeni karısı onlara iş ve yatacak yer bulurken, kocası da her şeyi anlatır. İstanbul hayatına dayanamayan Asiye köye döner ve kızı Çiğdem'i Kerem'le evlendirir. Yunus sayesinde olay zincirine yeni bir halka eklenmiş olur. İlerleyen kısımda romanın merkezi kişisi gene Kerem olur ve roman onun etrafında devam eder.

Olay zincirinin birden çok halka halinde kurulduğu eserlere bir başka örnek de *Siyah Güller* romanıdır. Eser bankacı bir babanın iki oğlu Orhan ve Osman arasında yaptığı ayırım ve terfi için eşinden boşanıp sekreteriyle evlenişi ile başlar. Olay halkası

buradan sonra Orhan'ın hayatı ve yaşadıkları ile devam eder. Annesiyle taşındıkları mahallede komşuları olan Doktor Harun ve kızı Ebrar'la tanışırlar. Mahallede yaşanan ahlaksızlıklara karşı çıkan Orhan, bir süre cezaevine düşer ve çıkınca mafyaya katılır. Bu arada Harun Hoca'nın hikâyesi zincire eklenerek üniversite yıllarından itibaren yaşadıkları anlatılır. Doktorun köydeki ailesi, sözlüsü, üniversite yılları, sözlüsünü unutup başka bir kadınla evliliği, kadının onu terk edişi sırasıyla olay örgüsüne dâhil edilir. Romanın sonunda, aradan geçen altı yılın ardından pişman olan Orhan, doğru yolu bulmuş ve Ebrar'la nişanlanmıştır. Üçü birlikte doktorun köyünü ziyaret ederek, sözlüsünün hala kendisini beklediğini görürler. Doktorun sözlüsünü de alıp İstanbul'a dönerler ve Harun Hoca eski sözlüsüyle evlenir. Böylece iki ayrı olay zinciri halkası bir araya getirilip roman sonlandırılır.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar adlı eserde ise üç ayrı kişi etrafında gelişen olaylar birleştirilerek olay örgüsü ortaya çıkarılır. Eserin başında üniversite öğrencisi Senem merkezli olarak ilerleyen roman, Senem'in babasının dostu ve üniversitede hocası olan Bilal Hoca'nın öğrencisiyle yaşadığı ilişki dolayısıyla Bilal Hoca'nın yaşadıklarına odaklanır. Devamında Senem'in okuldan arkadaşı olan ve onun için başlangıçta görünüşte sonradan ise kalben inançlı bir hayat sürdürecektir olan Bünyamin'in bu süreçteki yaşadıkları anlatılır. Romanın sonunda ise Bünyamin'le Senem evlilik yoluna girmiş; Bilal Hoca ise gayri meşru ilişkisini öğrenen karısıyla barışıp bir araya gelmiştir.

İstanbul Yüzlü Kadın romanı da yine birden çok olay zincirinden meydana gelen eserlere örnektir. Romanda aynı mahallede yaşayan, Yılmaz Ocak, Numan, Emir, Dolunay'dan oluşan ana karakterler vardır. Romanın başında kitapçılık yapan Yılmaz Ocak, mahallenin delisi olan Numan, babasız büyüyen Emir ve Yılmaz Ocak'ın yeğeni Dolunay yazı yazma ve okuma alışkanlıkları yoluyla bir araya getirilir. Ardından gelen bölümlerde, Yılmaz Ocak'ın evliliği, işten atılışı, eşinden ayrılışı dolayısıyla geçmiş anlatılarak bir olay halkası oluşturulur. Bu arada Numan'ın tıp tahsili esnasında yaşadığı buhran, sevdiği kızın başkasıyla evlenişi verilerek diğer halka olaya eklenir. Emir'in babasının annesini ve onu terk edişi sebepleriyle birlikte verilir. Ardından Dolunay'ın ve Numan'ın Emir'e eziyet edenlere karşı onu koruyuşuyla birlikte olaylar kesişir ve devamında Dolunay'la Emir'in evlenmeleriyle olay zinciri tamamlanmış olur.

Bu iki yöndeki vaka zinciri dışında kalan bir yapıya *Sahibini Arayan Mektuplar* ve *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanlarında rastlarız. Bu romanlar, vaka zincirinin belirgin şekilde ön plana çıkmadığı, durağan bir yapıya sahiptir. İlk roman, Can adlı genci seven Nergis'in ona yazdığı mektuplar yoluyla ilerlerken; ikinci romanda boşluktaki bir genç kızın psikolog bir doktorla konuşmaları ve internet üzerinden iletişimleri vardır. İkinci romandaki en belirgin olay romanın başkışısı olan Leyla'nın sadece bir kez bir konferans esnasında konuştuğu ve etkilendiği Çağrı karakterinin trafik kazasında hayatını kaybetmesidir. Bu olayı kabullenemeyen Leyla şehrin dışında bir yalıya taşınır ve sonradan psikolog olduğu ortaya çıkacak olan Behlül'le internet üzerinden Çağrı olması umuduyla iletişim kurar. Roman Leyla'nın bu konuşmaları ve komşuları olan emekli profesör ile sohbetleri etrafında devam edip, gerçekte babasının kendisiyle konuşması için tuttuğu psikologla yazıştığını öğrenmesi ve Çağrı'nın öldüğünü kabullenmesiyle son bulur.

Ahmed Günbay Yıldız'ın son romanlarından olan *Anılar da Yakılır*'da da birden çok olay zincirine yer verilmiştir. Romanın başında rakip ailelerin mücadelesi şeklinde başlayan olay örgüsü, evlilik bağı ile rekabetin bitişi sonrası kurulan şirketi yönetme rekabetine döner. Sonrasında ise yanlış anlama sonucu sevdiği kızla değil de ablası ile evlenmek zorunda kalan Cuma ve Melek'in durumu verilir. Sonrasında ise melek Hanım'ın yeğenleri Tunahan ve Berceste üzerinde yoğunlaşan olay örgüsü roman sonuna kadar bu iki karakterin birleşmek için verdikleri mücadeleyi anlatır. Bu süreç boyunca da araya şirketi yönetme rekabeti, gayri meşru ilişkiler ve yurtdışına gidiş gelişler eklenerek olay zincirine birçok halka eklenmiş olur.

*Olay örgüleri belli tematik çatışmalar eşliğinde ilerler. Olay örgülerinde dikkat edilecek bir nokta da başlangıç kısımlarıdır. Yazarın olay örgüsünün başlangıcında belirli şekiller üzerinde durduğu görülür. Bunlar: baştan başlama, ortadan başlama ve sondan başlama olmak üzere üç bölümde gruplandırmak mümkündür.

Yıldız'ın romanlarında olayların başlangıcında benzer şekilde kurgulanmış özelliklerin varlığından söz edilebilir. İlk özellik olay örgüsünün baştan başlayıp roman sonuna kadar aynı zaman dizimini takip ederek ilerlemesidir. Yazar'ın bu türe örnek eserleri şunlardır: *Yanık Buğdaylar*, *Boşluk*, *Sitem*, *Figân*, *Aynada Batan Güneş*, *Dallar Meyveye Durdu*, *Üç Deniz Ötesi*, *Sokağa Açılan Kapı*, *Sular Durulursa*, *Benim*

Çiçeklerim Ateşte Açar, Gönül Yarası, Aşka Uyanmak, Sevdalar Sözde Kaldı, Siyah Güller, Afedersin Hayat, Güneşe Matem Düştü, Yürekte Büyümek, Leyl Işıkları, Ona Secde Yakışıyor, Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi, Yıllar Geriye Dönse, Kiralık Hayaller, Kayıp Sabahlar, Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?, Kendimi Unutup Sana Ağladım, Kelebekler Gamsız Uçar, Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'dir.

Yanık Buğdaylar, Yeşildere köyünde yaşanan deprem sahnesiyle başlar. Devamında, deprem sonrası yaşanan cinayetle zenginleşen ve kasabaya yerleşen Eğilmezler ailesi ile karşılarına çıkan Abdülkadir ve oğullarının mücadeleleri anlatılır.

Sokağa Açılan Kapı romanı, hikâyenin başkişisi Sıla karakterinin Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanmasına rağmen, ailesi tarafından okumasına izin verilmeyişi ile başlar. Vaka, Sıla'nın evlenmek istememesi yüzünden gizlice işe girişi, iş arkadaşı Hatice'nin kardeşine kaçıp evlenişi ve ondan boşanmasıyla devam eder. İkinci bir evlilik yapan Sıla, kocasının kumarbaz ve alkolik oluşu yüzünden ondan da ayrılır. Eserin sonunda İslami yaşantıya uygun bir halde karşımıza çıkan Sıla, babasıyla barışıp artık onunla yaşamaya başlar.

Kendimi Unutup Sana Ağladım'da romanın kahramanları liseden yeni mezun olmuş Kutup ve Dildar'dır. Olay örgüsü iki karakterin üniversiteye gidişleri ile devam eder. Daha çok Kutup etrafında şekillenen hikâye, çeşitli olaylar sonunda ikilinin evlenmesi ve çocuk beklemeleri ile sona erer.

Yazarın son romanı olan *Gidersen Veda Etme*'de de aynı yönde bir başlangıç vardır. Eser, lüks bir villada görme engelli bir üniversite öğrencisi, babası ve halasının anlatılması ile başlar. Olaylar bu karakterlerden görme engelli genç olan Ömer merkezli olarak devam ederken, babanın hastalığı sonucu ölümü sonrası reddedilmiş annenin sütanne olarak romana girmesiyle ilerler. Komşu kızı konumundaki Evdegül ile para için kurulan nikâh sonrası kızın terk edişiyle hayata küsen Ömer, ameliyat olarak görmeye başlar. Sonrasında intikam için Evdegül'ün peşine düşer ve sonunda birleşmeleri ile roman sona erer.

Kimi romanlarda ise olay örgüsü ortadan başlar. Geriye dönüşler yoluyla eskide yaşananlar hatırlatılarak olayların gelişimi verilir. Ardından vaka kaldığı yerden devam ettirilerek olay örgüsü sonlandırılmış olur. Bu kısma örnek romanlar ise şunlardır: *Azat Kuşları, Ekinler Yeşerdikçe, Bir Dünya Yıkıldı, Mavi Gözyaşı, Ülkemin Açmayan*

Çiçekleri, Hülyalar Hüzüin Açtı, Günahın Rengi, Sevmekten Korkuyorum, , İstanbul Yüzlü Kadın, Babamdan Sonra ve Beyaz Atlı, Anılar da Yakılır.

Bu özelliği örneklendirecek olursak, *Ekinler Yeşerdikçe* romanı, kahraman Çakır Ali'nin köyünden uzakta atını sürerken karşılaştığı yardımsever, inançlı bir aileyle tanışması ve bu aileye imrenmesiyle başlar. Ailenin yardımseverliği, babanın çocuklarıyla birlikte namaza durmasından etkilenecek kendi ailesinin ve çocuklarının durumunu düşünür. Bu bölüm şu şekilde sona erer.

“Delikanlılık yıllarına doğru gitti düşüncesi... Yılların muhasebesini yapmak istiyordu anlaşılan... Nerede değil, hayatının hangi noktalarında hatalar yapmıştı, onları bulup gün ışığına çıkaracak, böylelikle kendisini yargılayacaktı.” (s.13)

Ardından vaka, Çakır Ali'nin evliliğinin ilk yıllarına döner ve buradan devam eder. Çakır Ali'nin çocuklarının dünyaya gelişi, yaşadığı Hilal Tepeler köyündeki İslami hayata aykırı yaşantılara yer verilir. Oğullarıyla yaşadığı sıkıntıların anlatılışıyla ilk kısım birleşen vaka zinciri Çakır Ali'nin pişmanlığı ve köye inançlı bir insan olarak düzen getirme çabaları ile kaldığı yerden devam eder.

Hülyalar Hüzüin Açtı romanı, kahramanlardan Harun'un gece evinde uykusuz ve düşüncelere dalmış bir halde karşımıza çıkışıyla başlar. Harun evli ve ikisi kız biri erkek olmak üzere üç çocuğu vardır. En küçükleri olan oğlu on altı yaşını bitirmiş lise son sınıf öğrencisidir. Yaşadığı hayatı kabullenemeyen Harun, aile içindeki problemler sebebiyle çocuklarının yetişmesinden de memnun değildir. Bu bölüm ve devamında ailedeki huzursuzluğun nedenleri üzerine düşünen karakteri anlatır yazar. Harun'un üniversiteden inançları yüzünden atılmış bir hoca olduğu ve dersanelerde iş aradığını öğreniriz. Ailesinin ise bu durumdan henüz haberi yoktur. Vaka zinciri Harun'un iş arama serüveni ve reddedilişiyle devam ederek ilk bölümdeki yerle birleşir. Hikâye Harun'un hapse girişi ile devam ederek oğlu Hakan'a geçer ve olay örgüsü onun üzerinden devam eder.

Günahın Rengi'nde ise roman evlilik hazırlığı yapan genç kız karakterinin müstakbel eşinin ve ailesinin yanlarına inmek için odasındaki bekleyişi ile başlar. Hasret odasında kederli bir şekilde düşünmektedir.

“Hasret yukarıda kendi dünyasının çıkmazlarına saplanmıştı. Adeta onların varlıklarından habersiz gibi hülyalara dalmıştı... Yasin’le ilk tanıştıkları günü hatırlıyordu.

Tanıştıkları o günden şu ana kadar geçen zamanı düşünüyor, az sonra olabilecekleri, dipsiz bir kahrın vurdumduymazlığı içinde adeta umursamıyordu. Genç kız son dört ay içinde ömrünün en renkli günlerini yaşamıştı. Sevincin ve hazzın, gençlik sevdalarının, başında deli esen kavak yellerinin önüne katılmış gönlü... Ne var ki dünya çok çabuk yüz çevirmişti ondan” (s.11)

Sonraki bölümde olaylar dört ay öncesine dönerek karakterin ve ailesinin tanıtımıyla sürer. Devamında ise nişanlanma süreci ve ardından olay örgüsünün düğüm noktasını oluşturacak tecavüz hadisesi anlatılır. Hikâye bundan sonra ilk bölümdeki yere döner ve olay örgüsü nişanın Hasret tarafından bozulmasıyla devam eder.

Beyaz Atlı romanında başkişi konumundaki Şafak’ı köyünde eski bir konağın önünde, köyün eski güzel halini Bahar Ana karakteriyle konuşurken buluruz. Yirmi yaşına yeni bastığını öğrendiğimiz Can adlı genç ise köyün diğer delikanlılarının kendisini çağırdığını haber vermek için bu sırada yanlarına gelir. Diğer delikanlıların onu çağırırken söyledikleri sözler hikâyenin geriye gidişine sebep olacaktır.

“ Haber ver buraya gelsin. Sır söyleten ağacın dibinde, üzerinde yakıştırma duran Köroğlu unvanını sileceğim onun. Yüreği yeterse gelsin dediler senin için” (s. 10)

Devam eden bölümde buluşan gençler kavga ederler ve Şafak galip çıkar bu kavgadan. Ardından yazar bu “Köroğlu” lakabının Şafak tarafından nasıl kazanıldığını ve köylünün bu lakabı hangi olaylardan sonra taktığını, babasının neden kendisine düşman olduğunun sebeplerini anlatır. Olay örgüsü bu bölümün ardından kaldığı yerden yani kavga sonrası yaşananlardan hareketle devam ederek Şafak’ın üniversite hayatına başlamasıyla ilerler.

Anılar da Yakılır’da da roman, olay örgüsünün ortası denebilecek bir yerden başlar. Melek Hoca karakterinin maziye ilişkin hatıralarıyla başlayan romanda ana karakterler olacak Tunahan ve Berceste’nin on yedi yıldır birbirlerini görmedikleri söylenir. Bu durumda ortaokul döneminin üzerinden on yedi yıl geçmiş olması karakterlerin yirmi yedi veya yirmi sekiz yaşlarında bulunduklarına işaret eder. Olay örgüsü böylece geriye götürülerek ortaokul yıllarına uzanır ve Melek Hoca’nın

yalnızlığının sebebi verilir. Aileler arası rekabet, yanlış anlama sonucu mutsuz evlilik, rakip ailelerin çocuklarının evliliği gibi eski olaylar aktarıldıktan sonra baştaki zamana dönülür ve olay örgüsü bu dönemden itibaren ilerler

İki romanda ise, olay örgüsü hikâyesinin sonunda yaşananlarla başlatılır. Devam eden bölümlerde geriye dönüşlerle okuyucu olayların başlangıcına götürülür. Buradan romanın sonundaki zamana gelene kadar yaşananlar anlatılarak vaka zinciri başlangıçtaki bölümle birleştirilerek roman sonlandırılır. Bunlar: *Çiçekler Susayınca* ve *Gurbeti Ben Yaşadım* 'dır.

Çiçekler Susayınca, bir mahkeme salonu sahnesiyle başlar. Bir kadın cinayet sebebiyle hâkim karşısındadır. Yazar başlangıçta kadının ismini de vermez okuyucuya. Mahkeme esnasında hâkimin sorularına karşı rahatsızlanan sanık kadın bayılır. Bu esnada salonda bir adam “ *Durun durun, suçlu benim*” diye bağırarak ortaya çıkar. Hâkimin “*kadını tanıyor musun?*” sorusuna karşılık veren adam aslında romanın da yönünü tayin etmiş olur.

“ *Evet tanıyorum. Her şeyi anlatacağım. Fakat bu sadece bir hadise değil. Hayatımı dolduran, hayatları içine alan hadiseler zinciri... Anlatsam roman olur.*” (s.10)

Bu bölümden sonra olay örgüsü mahkemedeki kadının hayat hikâyesinin anlatımıyla devam edecektir. Sonrasında olaylar gelişecek ve romanın başında kendisini genç bir kızken içkiyle kandırıp ilişkiye giren adamın hikâyesine geçecektir. Sonradan romana cezaevinde dâhil edilen iki karakterle, adının Elif olduğunu öğreneceğimiz genç kız tesadüfen karşılaşacak ve onlar da hikâyeye dâhil olacaktır. Eserin sonunda tekrar mahkeme salonuna dönülecek ve olay örgüsü tamamlanmış olacaktır.

Yazar, *Gurbeti Ben Yaşadım* romanını ise, başkahramanın yorgun ve perişan bir halde kasabasına dönüşüyle başlatır.

“*Saçı sakalı, intizamsız uzamış, gömleğinin yakası toz ve kirden kaskatı kesilmişti. Günlerce aç susuz hasret duvarını aşabilmek için yürümüştü. Taş ocaklarında esir kamplarında yıllardır hasretiyle kavrulduğu toprakların üzerinde oluşu sanki memnun olmayan bir hüviyete sokmuştu çehresini...*

-*Tam yirmi yıl! Diye mırıldandı. Bir ömür kadar uzun...*” (s.10)

Böylece kahramanın yirmi yıldır yurdundan uzakta yaşamış olduğu sıkıntılar verilmiş olur. Bir sonraki bölümde vaka adının Kara Halil olduğunu öğrendiğimiz kahramanın on yaşına ve kasabanın o zamanki haline döner. Buradan devamla Halil'in yaşadıkları çektiği sıkıntılar, aileler arasındaki mücadele olay örgüsüne eklenir. Sonrasında Halil'in askere gidişyle birlikte vaka zincirine esaret eklenir. Yıllar süren esaretten sonra kaçmayı başaran Halil, Bulgaristan'a kaçıp oradan da yurda döner ve kasabasına gider. Olay örgüsü romanın başındaki kısımla birleşerek devam eder ve ailesiyle kavuşmasıyla sona erer.

Roman kurgusunun önemli noktalarından birisi de hikâyenin sonuç kısmıdır. Yıldız'ın eserlerini olay örgüsünü sonlandırılış biçimlerine göre üç şekilde sınıflandırmaya tabi tutmayı uygun gördük. Bunlar, olayların gelişim seyri içerisinde yazarın okuyucuya hissettirdiği veya okuyucunun beklediği şekilde biten romanlar, beklenmedik şekilde ve okuyucuyu şaşırtacak sürprizle bitenler ve belli bir neticeye varmadan veya kesin bir neticeye ulaştırılmadan biten romanlardır.

Yazarın roman yoluyla belli mesajları ve düşünceleri okuyucuya vermek için roman serüvenine giriştiğini daha önce belirtmiştik. Verilmek istenen mesajların romanın kurgusuyla bütünleşerek olay örgüsünün tamamlandığı; romanın başlangıcındaki kahramanların ve düşüncelerin okuyucuyu şaşırtmadan beklenen şekilde sonuçlandığı romanları bu gruba dâhil etmek gerekir. Bu türdeki romanlar: *Yanık Buğdaylar*, *Sitem*, *Dallar Meyveye Durdu*, *Üç Deniz Ötesi*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Gönül Yarası*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Siyah Güller*, *Günahın Rengi*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, *Yıllar Geriye Dönse*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, *Babamdan Sonra*, *Beyaz Atlı* ve *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*'dir.

Sitem romanında eserin başında annesini ve babasını kaybeden iki kardeşin hikâyesi vardır. Bunlardan Ferhat, eğitimine büyükşehirde devam eder, zengin bir hayırseverin bursuyla özel okulda okur ve kardeşi Bahar'dan haber alamadan ayrı düşer. Kendisini okutan İbrahim beyin kızı Esmâ'yla evlilik yoluna girer fakat iftiralar nedeniyle hapse düşer. İnancını ve duruşunu bozmayan, suçsuzluğunu savunan Ferhat'ın, tüm engellere rağmen sonunda masum olduğu ortaya çıkar. Olayların başından beri peşinde olan dayısı Bahri ve kendisini kıskanan arkadaşı Kemal de doğru

yolu bulmuşlardır. Kardeşine kavuşan ve tüm iftiralarından temize çıkan Ferhat, nişanlısıyla da barışır ve eser mutlu sonla biter. Baştan itibaren yazarın da Ferhat'ın tarafını tuttuğu açıkça görülür. Olay örgüsü okuyucunun beklentisine uygun olarak kardeşlerin kavuşması, birbirini seven inançlı gençlerin barışmaları, atılan iftiralarla ilgili olayların aydınlanması ve kötülerin doğru yolu bulmalarıyla neticelenmiş olur.

Dallar Meyveye Durdu romanında ise eserin başlangıcında eğlence düşkünü “çılgın gençlik” ifadesiyle tanımlanan bir grubun üyesi gençler arasında yer alan Bahadır, Burak ve Hicret adlı karakterler vardır. Devamında olaylar Burak merkezli olarak devam eder. Başlangıçta bu eğlence hayatının içinde yer alan Burak'ı hep diğerlerinden farklı duygu ve düşünceler içerisinde gösterir yazar. İlerleyen kısımlarda Hicret Amerika'da Hristiyanlığı tanıyarak kendi dinine yakınlaşır ve hidayete ermiş olur. Burak ise trafik kazası sonucu hapse düşer ve burada tanıştığı Hakan Hoca karakterinin yardımıyla doğru yolu bulur. Başlangıçta çok asi ve dine karşı mesafeli olan Bahadır da hidayete ermiş bir halde karşımıza çıkar romanın sonunda. Beklendiği şekilde olay örgüsü Burak ve Hicret'in evlilik yoluna girmiş ve mutlu, inançlı bir yuvanın temellerini atmış halleriyle son bulur.

Yıllar Geriye Dönse'de ise olay örgüsü varlıklı bir ailenin kızlarının durumu ile başlar. Anneleriyle inanç noktasındaki ayrılıkları özellikle ön plana çıkarılan kızlardan birisi trafik kazasında hayatını kaybeder. Sonraki bölümde hikâyenin erkek karakteri olan Ünsal ile tanışan ve evlenen bu ailenin kızı Gül bir süre kocasıyla mutlu bir evlilik sürer. İki çocuğun ardından yazar olay örgüsündeki hareketi artırmak için kocası askerdayken ve ondan habersiz Gül'ü iki çocuğuyla Almanya'ya kaçıtır. Eserin sonunda pişmanlık içerisinde kocasına ve yurduna dönmeye çalışan Gül'ün hem kocasına hem de annesine karşı mahcubiyeti vardır. Olay örgüsü beklendiği gibi anne kız ve karı koca kavuşmaları ile nihayetlendirilir.

Beyaz Atlı romanında, hikâyenin başlangıcından itibaren birbirleriyle at yarışı nedeniyle rekabet içerisinde olan Şafak ve Gökçe karakteri etrafında şekillenir roman. İnançlı, dürüst, mert bir delikanlı olan Şafak, köy ve kasabadaki kötülükler ve eskiye dayanan düşmanlıklara rağmen, aile dostu olan Karabey'in kızı Gökçe ile yarışmaktadır. Olayların devamında sık sık bu yarışlar ikisi arasında devam eder. Yazar baştan itibaren ailelerinin düşüncelerinde ikisi arasında bir evlilik olması için yönlendirir. Okuyucu da

benzer şekilde ikisi de inançlı ve dürüst bu iki gencin birleşmesini bekler. Olayların gelişimi, karşılarına çıkan engellere rağmen beklentiye uygun şekilde mutlu bir yuvanın kurulması ile neticelenir.

İkinci gruba giren romanlarda ise, eserin sonunda yazarın olayları beklenmedik şekilde bitirdiği görülür.

Çiçekler Susayınca, romanında olay örgüsü birkaç kişi üzerinden ilerler. Çeşitli tesadüfler sonucu yolları kesişen birbiriyle bağlantılı karakterlerin hikâyeleri olay örgüsünü oluşturur. Romanın başında kabadayı Birli tarafından işgal edilen elif karakteri evlenmek üzereyken evden kaçır. Yolda tanıştığı Keriman Hanımla can yoldaşı olurlar. Şehre gelen ayısı yüzünden hapse düşen kimsesiz Yedigâr karakteri burada Dursun karakterinin yardımıyla hidayete erer. Hapisten beraber çıkan ikili Birlinin elinden Elif'i kurtarırlar. Elif, yıllardır hapiste olan Dursun'un gecekondusunda oturmaktadır. Yedigâr'la Dursun, Keriman Hanımla Elif'e destek olurlar. Yedigâr ile Elif'in birbirlerine uygun oldukları düşüncesi hem Dursun'da hem Keriman Hanımda hem de bu sayede okuyucuda yer eder. Romanın sonunda Yedigâr'ın kolyesi vesilesiyle Keriman Hanımın annesi olduğu ortaya çıkar. Olay örgüsü boyunca çatışmanın kaynağı konumundaki kabadayı Birli de Keriman'ın kocası yani Yedigâr'ın babası olarak sunulur. Kabadayı Birli, Yedigâr'la Elif'in evliliklerine olay örgüsünün başındaki tecavüz hadisesi yüzünden izin vermez. Elif, romanın başında kaçtığı ailesine ve kocasına döner. Birli, pişmanlık içerisinde kötü yollardan vazgeçip Keriman'a döner. Olay örgüsü Keriman Hanımın çalıştığı fabrikadaki bir genç kızı Yedigâr'la evlilik için önermesiyle son bulur.

“Ve Elif her birinin kalbinde fethedilmez kaleler gibi yer alırken yıkılmaz bir yuvanın da temelini atmış oluyordu. Keriman Hanım, Yedigâr'ın kulağına fısıldadı:

-Serap

Yedigâr hadiselerin sersemleştirdiği Serap'ı dikkatle süzdü...

-Kader isterse, diye karşılık verdi...

Dursun, Keriman Hanım'ın sözlerini anlamış gibi Yedigâr'a bakıp zoraki tebessüm etti. Serap utanarak önüne baktı...” (s.332)

Benzer bir son *Azat Kuşları* romanında da vardır. Köydeki güç ve ahlak mücadelesinde iyilerin tarafında başı çeken ve roman boyunca kötülerle mücadele eden Hasan karakteri romanın sonunda beklenmedik şekilde iftiraya uğrayıp idam edilir. Hasan'ın kardeşi abisinin intikamını almak için düşmanları Satılmış'ı öldürür ve yaralı halde hastaneye yetiştirilir. İyi olduğunu ve beş yıl hapis yatacağını mektupla annesine bildirir. Bunun üzerine annenin sözleriyle roman sona erer.

“Anne sevincinden uçar olmuştu...

-Hemen, dedi, çoluğu çocuğu toplayıp vilayete gidelim... Doluktu... Kader, dedi, neylersin... Beş yıl bu... Çıkınca delikanlı olur Rana...

-Duydun mu beni güzel kızım? Biz bize ısındık gayri... Hüseyin, sen, ben, Şüheda ve Şeydanur... Rabbim başka evlatlar da verir belkim...

Rana acıdan kırışan bir yüzle başını önüne eğdi...

Dideleri ıslak ıslaktı... Ananın gözlerinin içine kaçamak pırıltılarla baktı...”(s.319)

İdam edilen Hasan'ın karısı ile hapisten çıkacak olan oğlunun evleneceği ve tekrar aile olarak hayatlarına devam edecekleri hissettirilir böylece.

Mavi Gözyaşı romanında başkahraman Erkam karakteri bir valinin oğludur. Hayatın doğru ve yanlışlarla dolu olduğunun anlatıldığı romanda; yanlış bir evliliğin yarattığı sorunlar ön plandadır. Roman boyunca kahramanın yakınında olan inançlı ve yardımsever Bahar karakterine karşı ilgisi olduğu sezdirilen Erkam, romanın sonunda eşinden boşanıp kızıyla birlikte İstanbul'a dönmüştür. Erkam'ın evlilik teklifi karşısında Bahar şunları söyler:

“Ben herkesin avucunun içinde istediği vakit dilediği biçimi verebileceği bir çamur parçası ya da yedek bir malzeme miyim ha?”(s. 242)

Okuyucuya roman boyunca Bahar ve Erkam'ın mutlu bir yuvaya gidişi yönünde işaretler veren yazar, olay örgüsünü beklenmedik şekilde Erkam ve küçük kızını bir anlamda ortada bırakacak şekilde sonlandırır.

Aşka Uyanmak adlı eserde olay örgüsünün başlangıcında eğlence hayatı içerisindeki gençlerden biri olan Faruk, sebebi bilinmeyen bir boşlukta hisseder

kendisini. Arkadaş grubu içerisindeki kızlardan Hilal karakterini ateist bir genç kız olarak sunan yazar, Faruk'un komşusu mafya babasının başörtülü kızı Leyla'ya ilgi duymasını sağlar. Onun için bir roman bile yazan Faruk, hikâyenin sonunda hidayete eren ve tesettüre bürünen Hilal karakteriyle evlenir. Olay örgüsü boyunca inançlı, güzel, tam olarak kendisine yakışacak Leyla'yı düşünen ve onunla bir gelecek hayali kuran Faruk, okuyucuyu da şaşırtan bir şekilde ateistlikten dönen Hilal karakterini tercih eder sonunda.

Leyl Işıkları romanında yine boşluktaki genç karakter üzerinden olay örgüsü şekillenir. Bulut hayatta yitiğini bulma peşinde bir gençtir. Evlenip çocuk sahibi de olan Bulut, bu boşluğu dolduramamıştır. Zamanla karısı ile arası bozulur ve ayrılma noktasına gelir. Tam bu zamanda yazar Bulut'un karşısına kız kardeşinin arkadaşı başörtülü İklim adlı kızı çıkarır. İklim'in Bulut'a karşı ilgisini kız kardeşi yoluyla takip ettirir yazar., İnançlı bir Müslüman olan Bulut ile inançsız ve dine önem vermeyen karısı Bengisu'nun ayrılacağı hissettirilir bir taraftan. Bulut'un yönü de İklim'e doğrudur. Fakat olay şaşırtıcı biçimde Bengisu'nun başını örtmesi ve inançlı bir Müslüman olarak hayatına Bulut'la devam etmeyi seçmesiyle neticelenir. İklim'den hiç bahsedilmez artık ve tekrar bir araya gelen mutlu ve hidayete ermiş bir aile tablosu çıkarılır karşımıza.

Gidersen Veda Etme romanında da olay örgüsünün beklenmedik şekilde sona erışı vardır. Romanın başlarında görme engelli bir genç olarak karşımıza çıkan Ömer ile Evdegül'ün önce komşuluk ilişkisi içinde başlayan ardından da maddi sebeplerle nikâhla sonlanan ilişkisi romanın ana eksenini oluşturur. Maddi sebepler yüzünden evliliği kabullenemeyen Evdegül, nikâh gecesi Ömer'i terk eder. İlerleyen bölümlerde hayata küsen Ömer, Evdegül'ü elde etmek için ameliyat olarak engelinden kurtulur. Romanın sonunda tekrar bir araya gelen iki karakter mutlu bir şekilde Ömer'in ailesinin yanına gitmek için yola çıkarlar ve hemen ardından da trafik kazasının kurbanı olarak hayata veda ederler. Gençlerin bu mutluluğu beklenmedik şekilde kısa sürer ve kaza sonucu ölürlər.

Olay örgülerinin beklenmedik şekilde sonuçlandığı diğer eserler ise: *Boşluk*, *Aynada Batan Güneş*, *Sokağa Açılan Kapı*, *Sular Durulursa*, *Afedersin Hayat*, *Yürekte Büyümek* ve *Anılar da Yakılır* romanlarıdır.

Üçüncü grupta ise, romanın sonunda belirli bir neticeye ulaşmadan veya beklenenin aksine ucu açık bırakılan sonlandırma şekli vardır. Bu romanlarda olay örgüsü tamamlanmadan yazar eseri bitirmiş, karakterler belli belirsiz bir sona doğru yönlendirilmiştir. *Figan*, *Ekinler Yeşerdikçe*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar* bunlardandır.

Figan romanının sonunda Ermeni zulmünden kurtulan Erzurum'a gelen ve ailesinin Ermeniler tarafından öldürüldüğünü öğrenen Burhan karakterinin hayatına devam edişi verilir. Eski komşusu olan Mehmet Ağa ile Hasankale ilçesinde karşılaşır. İkili arasındaki şu diyalogla roman son bulur.

"Mehmet Ağa, Burhan'ın kolundan tutup, kısık bir sesle mırıldandı:

-Gidelim...

-Nereye? Gidecek yerim mi kalmış?

Hasankale'ye, dedi. Artık tek erkek evladım sen kaldın... Tabii kabul edersen...

Burhan konuşmadı...

Birlikte at arabasından yana, etrafı ezik bakışlarla seyrede seyrede yürüdüler..."(s.238)

Erzurum kurtarılmıştır, fakat Burhan'ın kimsesi kalmamıştır hayatta. Yaşlı adamla birbirlerine yoldaş olacaklardır artık. Hayatlarının ne şekilde devam edeceği yoruma açık şekilde bırakılmıştır.

Ekinler Yeşerdikçe romanında ise babası Çakır Ali ile ayrı düşüncedeki oğlu ve inançsız köylü arasındaki mücadele vardır. Başlangıçta oğlunun karşısında, inançsız ve köylüye, oğluna zulmeden Çakır Ali, köyü ve köylüyü düzeltmeye ve hidayete yönlendirmeye çalışan oğlunun karşısındadır. Köyü terk eden oğlu Davut, yıllar sonra geriye öğretmen kılığında ve kimseye kendini tanıtmadan farklı bir isimle döner. Olay örgüsünün sonunda gerçek kimliği ortaya çıkan Davut ile eski sevdalısı ve eşi Gülistan kavuşurlar. Gülistan, Davut'un eski nüfus cüzdanı ve eşyalarını yakmaktayken Davut karısına gerçeği açıklar. Arkalarından yetişen baba Çakır Ali ise pişmandır yaptıklarına.

“Çakır Ali yetişti arkalarından. Yaşlı adam düşecek kadar yorgundu. Çakmak çakmak parlayan gözleri ateşi gördü.. Defteri fark etti peşinden... Sert bir ayak darbesiyle dağıttı ateşi, kıyıları kararmış nüfuz cüzdanını aldı.

Bir ses geldi kulaklarına uğultu halinde:

-Cezamız bitti mi oğul?..(s.284)

Roman boyunca mücadele halinde olduğu kötülük ve inanç karşıtı babanın pişmanlığı sonrası Davut’a söz kalmadan olay biter. Davut’un babasını affedip etmeyeceği ve sonraki dönemlerine ilişkin açık kapı bırakılarak hikâye neticelenmiş olur.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar’da romanında, evlenen ve inançsız bir karakter olan kocasını da hidayete erdiren Senem’in tanık olduğu bir olay sonrası okuyucuya mesaj verme kaygısıyla konuşmasına tanık oluruz. Sokakta genç bir kızın kocası tarafından tokatlanması üzerine olaya müdahil olur. Genç kıza yol göstermek için yazar şunları söyler Senem’e:

“-Küçük hevesler ve yanılgılar, nice ruhi eziyetler ve sonu gelmeyen pişmanlıkların başlangıç noktalarıdır. Zaman olur küçük bir kıvılcım, tufanlar oluşturur beyinlerde... İşte, bu umutla kurcalamaktayım düşüncelerini...

İdrakin kulaklara fısıldadığı söz şu. “Seni yaratana yönel ve onun koyduğu kurallara uygun olarak yaşa.”

Bu ses arayışa götürüyor insanı. “Ben kimim?”...

Genç kız, çocuğunun elinden tutup yanlarından ayrılan hanıma dolu gözlerle baktı... Görüntüden silinip gidesiye kadar... Gaipen bir ses, ürpertili yankılarla çarptı beynine:

-Ben kimim?...” (261)

Aslında olay örgüsü Senem’in evliliği ve çocuğunun olmasıyla neticelenmiş gibidir. Fakat yazar, romanın sonuna bu olayı da ekler. Genç kız kendini sorgulamakta ve hidayete doğru ilk adımı atmak üzere olduğu hissiyatını okuyucuya vererek roman son bulur.

Bu gruba dâhil edilebilecek diğer eserler ise, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Güneşe Matem Düştü*, *Hülyalar Hüzün Açtı*, *Kiralık Hayaller*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Kayıp Sabahlar*, *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?*, *Kelebekler Gamsız Uçar* romanlarıdır.

2.1.1. Tekrarlanan Unsurlar

Ahmed Günbay Yıldız'ın roman sayısının fazla oluşunun romanlardaki çeşitli olay ve durumların tekrarlanmasına neden olduğunu daha önce söylemiştik. Bu amaçla, benzer karakterlerin kullanıldığı romanlarda aynı olayların tekrarlandığı ve olay örgüsünün bu sahneler sonrası benzer yönde devam ettiği görülür. Bunlar, kavgalar, trafik kazaları, hapse düşmeler, tesadüfler, yeni kahramanların eklenmesi gibi unsurlardır.

Romanlarda dikkati çeken ve sıklıkla başvurulan ve aksiyonu yaratan unsurlardan birincisi kavgalardır. Yıldız'ın karakterlerinin büyük çoğunluğunu gençlerden seçmesi sonucu neredeyse bu tür bütün romanlarda delikanlı karakterler kavga ederler. Gerek kan davası gerek kız-erkek ilişkileri yüzünden yaşanan kavga ve dövüşler çoğu zaman bıçak ve tabanca kullanılarak daha da ileri boyuta taşınır. Birçok roman karakteri bu kavgalar içerisinde bıçaklanır ve vurulur. Böylece roman içerisinde veya başlangıcında yazarın olay örgüsünde ihtiyaç duyduğu çatışmanın ortaya çıkarılması sağlanır. Buna ilaveten yazarın ilk eserlerinden *Yanık Buğdaylar*'da romanın bölümlerinden birinin adı da “Kavga”dır.

Kavga eden genç erkek karakterlere ek olarak bazen genç kızlar da kavga sahnelerinde yer alır. *İstanbul Yüzlü Kadın* romanının ana karakterlerinden olan *Dolunay*, sonradan evleneceği erkek olan *Emir*'i korumak için karate kursuna gidip sokakta erkeklerle kavga eder.

Yazarın buradaki tavrı açıkça iyinin kazanması, kötünün hak ettiği cezayı dayak yoluyla bulması yönündedir. Kavga ve dövüşlerin başlangıcında başkahraman hep haksız şekilde saldırıya uğrar ve bu saldırıya gereken cevabı vererek güç gösterisinde bulunur. Bu kavgaların bazıları da eş, sevgili veya nişanlıların yanında onları savunma amaçlı olarak kullanılırken, bu yolla kızların gözünde kahramanların değerini artırmış olur Yıldız.

Aslında bu kavga ve dövüş sahnelerinin, yazarın okuyucu kitlesinin yaş grubu düşünüldüğünde özendirici ve kötü örnek olacağı da söylenebilir. Ancak Yıldız, kendini korumak, hakkını savunmak, haksızlığa karşı çıkmak amaçlarıyla bu durumu bir anlamda meşrulaştırır.

Gurbeti Ben Yaşadım romanının kahramanı daha sonra haksızlığa karşı mücadele eden başkişisi Kara Halil, romanın ilk bölümlerinde henüz on yaşlarında tavuklarına saldıran ağa oğlu Selim'i döver.

“Kinli bakışlarla yanına sokulup kararsız tokatlar indirdi Selim'in suratına... Kör bir cesaretle kollarının arasında sıkıştırıp havalandırarak hışımla yere çaldı...

Üzerine abandı, ezdi hırpaladı tokatladı... Bunların hepsi de bir nefeslik zaman kadar kısa bir vakitte olup bitmişti... Selim, neye uğradığını bilemeden Kara Halil işini bitirdi...” (s. 20)

Bu kavga daha sonra aileler arasında bir kan davasına dönüşecek ve roman bu mücadele etrafında karakterlerin ilerleyen yaşlarıyla birlikte çocuklarına da geçerek gelişecektir.

Yazarın Ermeni meselesini ele aldığı romanı olan *Figani*'de ise Ermeni ve Türk aileler arasındaki çatışmanın başlangıcında savaş döneminin ortamı ve çocukların arasındaki kavgalar vardır.

Erzurum'da geçen romanda aynı mahallede yaşayan Türk ve Ermeni ailelerin çocuklarının başlangıçta birlikte oyun oynadıkları ve aralarında bir problemin olmadığı anlatılır. Ardından gelen bölümde Ermeni ailenin kışkırtmaları sonucu Türk *Burhan* ile Ermeni *Dilo* karakterleri arasında başlayan kavga, savaş yıllarının başlamasıyla Erzurum'un bütününe yayılacaktır. Roman iki aile etrafında Türk ve Ermeni halklarının mücadelesi ve Ermeni zulmünün Burhan ve ailesine yaşattıkları kötülüklerin anlatılmasıyla devam eder.

Siyah Güller romanında hocasının kızının peşindeki yeraltı dünyasının adamlarına karşı korkusuzca kavga eden ve kavga sonucunda yaralanan Orhan karakteri vardır. Bu mücadele ve kavga roman boyunca devam edecek ve Orhan'la diğer karakterler karşı karşıya geleceklerdir.

Kelebekler Gamsız Uçar' da romanın ilk bölümlerinde ailesiyle birlikte yaşayan Haluk, mahallede kavga ettiği gençlerin aileleri tarafından imza toplanarak sürgün edilir. Bu kavganın sebebi ise mahallenin güzel kızı Müge'nin Haluk'a duyduğu ilgiyi kıskanan diğer gençlerdir. Bu kavga Haluk'un Ankara'ya gelişine ve olayların burada devamına sebep olurken, Haluk ile mahallenin gençler arasındaki kin ilerleyen bölümlerde de devam etmiştir. Kavga sahnesi ise diğer romanlardakine benzer şekilde cereyan ettirilmiştir.

“Kızlar da erkek arkadaşlarına uyup Haluk’a laf atmışlardı. Yönünü onlara dönüp, karşısındakileri teker teker gözden geçirirken kararsız bir durgunluk içerisindeydi ona saldıran gençler. Kalabalıklardı. Küçümsemişlerdi onu. Haluk’un kendilerine meydan okuyuşunu hafife almışlardı. Adımları sakın ve soğukkanlıydı. Aralarında kısa bir mesafe kalınca durmuştu. Alaylı ve onları küçümseyen bir tavır taşıyordu Haluk’un hareketleri. Beklenmedik, hatta şaşırtan bir sonu vardı hadisenin. Çığlıklar göklere çıkıyordu sokakta. Haluk deli bir fırtına gibi savrulmuştu üzerlerine. Ağzı burnu kanayanlar, elinden kurtulup kaçmayı deneyenler, yere yuvarlananlar. Üniversiteli bir delikanlı vardı gençlerin arasında. Fena halde hırpalanmıştı. Ağzı, burnu, elbisesi kan revan içinde kalmıştı gencin. Haluk, yanından hiç ayrılmayan, daha on beşlerinde bir kızın feryadıyla öğreniyordu bu üniversiteli delikanlının adını:

-Andaç Abi!

Delikanlının perişan halini gören kızdı acı çığlıkların sahibi. Saçları koyu sarıydı ve bukle bukle inmişti omuzlarına. Gözleri yosun yeşiliydi. Lanetli bir bakışı vardı. Haluk’un karşısında durmuş, inadına korkusuz, cüretli ve hırçındı:

-Ev oğlanı! Küpeli, serseri, deli! Ayyaş kılıklı!

Aklına ne gelirse sayıyordu Haluk’a bakıp. Haluk bu şirin ve öfkeli kızın tepkisine fena bozulmuştu. Hiçbir şeyi umursamadan ona yaklaşırken nefes nefeseydi. Hoyratça bir tokat patlatmıştı kızın suratına. Canı yanmıştı. Gücü yetmiyordu, bağırarak veriyordu tepkisini

- Ev oğlanı, diye son bir çığlık atıyordu nefretle. Ardından ikinci bir tokat şaklıyordu suratında.”(s. 67)

Yazarın kavganın başından itibaren tuttuğu tarafı açıkça bellidir ve Haluk, kavganın galibi olmuştur. Hatta biraz da abartıya kaçarak kavganın esnasında çılgınlığın göğesi çıkması tabirini de kullanır yazar. Devamında ise erkekleri perişan eden Haluk kendisine bağırarak genç kız da ayırt etmeden karaktere iki defa tokat attırır. Daha sonraki bölümlerde ise kız yediği tokatlara rağmen, söylediklerinden dolayı pişmanlığını dile getirecek ve Haluk'a âşık olacaktır.

Kavga veya dövüş sahnelerinin kullanılmadığı az sayıda romanlar da mevcuttur. Bunlar, bölümlerin mektup formunda oluşturulduğu *Sahibini Arayan Mektuplar*, gayri Müslim bir kadınla evlenip ailesini terk eden bir adamın ve oğlunun hikâyesinin anlatıldığı *Babamdan Sonra* ve akraba iki karakterin kavuşma hikâyesi sayılabilecek *Anılar da Yakılır* romanlarıdır.

Olay örgüsü içinde tekrarlanan unsurlardan bir diğeri trafik kazalarıdır. Bu kazalar olayların ve kişilerin değişiminde bir nokta vazifesi görmüştür. Kazalar sayesinde hikâyenin yönünde değişiklik fırsatı yaratılmıştır. Bu sayede yazarın romanlarının çoğunda olay örgüsü içerisinde bazen birden çok trafik kazasına yer verdiği de olmuştur.

Bunlardan ilki *Çiçekler Susayınca* romanında vardır. İlk kaza, evlendiği gece eşi Hayrullah'tan ayrılan ve baba evini terk eden Elif'in karşılaştığı bir vaka olur. Hastabakıcı olarak çalışmaya başlayan Elif'in çalıştığı hastaneye, bir trafik kazası sonucu hastaneye getirilen kişi Hayrullah olur. İçkili şekilde araba kullanan Hayrullah kaza yapmıştır. Yaralı haliyle Elif'i tanıyamaz ve hemşire zannettiği Elif'le dertleşir. Kazanın sebebini ayrıldığı ve mahkeme sonrası boşandığı eşi olarak gösterir. Elif'in vicdan azabının gösterildiği sahne sonrası Elif, hastaneden ayrılmak zorunda kalır.

İkinci kaza, Yedigâr'ın gözü önünde yaşanır. Eve dönmek üzere işten çıkan Yedigâr, bir taksinin çarptığı müzisyene yardım için koşar. Fakat adam kördür. Burada verilmek istenen mesajla görmenin kötülüklere tanık olmak anlamına geleceği ifade edilir. Yedigâr başta acıdığı görme engelliye daha sonra bu yüzden hak vererek eve döner. Dünyanın kötülüklerle dolu olduğu ve sağlıklı veya engelli olmanın duruma göre avantaj veya dezavantaj olabileceği anlatılır.

Dallar Meyveye Durdu romanında da birden çok kaza sahnesi kullanılmıştır. Romanın başlarında eğlenceye ve otomobil yarışlarına düşkün bir gençlik grubundan

Faruk adlı bir gencin yapılan yarış sonucu öldüğü paylaşılır. Bu haberin mahallede yayılmasıyla birlikte ana karakterlerin aynı yöndeki hayatlarının sonunu görmelerine yönelik bir mesaj verilmiş olur. Fakat bu mesaja rağmen bu yarışlardan vazgeçmeyen gençler ilerleyen bölümlerde aynı duruma düşme tehlikesi geçirirler. Romanın başkahramanı olan Burak, yapılan yarışın sonunda galip durumdayken yoluna çıkan bir genç kıza çarparak ölümüne sebep olur. Başlardaki kazadan ders almayan ve hayat tarzını değiştirmeyen genci yazar bu şekilde bir kazaya dâhil eder. Burak karakteri bu kaza sonrası hapse de düşer.

Yıldız'ın son romanı olan *Gidersen Veda Etme*'de de bir trafik kazasına tanık oluruz. Görme engelli bir gencin hikâyesi olan romanda, bu engelden kurtulan ve sevdiği kızla mutlu bir yuva kurma yolundaki karakterin ve hikâyenin sonunu trafik kazası tayin eder. Roman ikilinin kaza geçirmesi ve ölümü yoluyla sona erdirilir.

Olay örgüsündeki hareketin trafik kazaları kullanılarak sağlandığı diğer romanlar, *Boşluk*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Yıllar Geriye Dönse*, *Güneşe Matem Düştü*, *Siyah Güller*, *Anılar Da Yakılır* olur.

Yıldız'ın olay örgüsünde tekrar ettiği unsurlardan biri de karakterlerin cezaevine girişleri olur. Yukarıda bahsedilen kavgalar, genellikle romanların başkişisi konumundakilere atılan iftiralar, cinayetler ve yaralamalar sonucu birçok defa hapse düşme bir olay zincirinin başlatıcısı olur. Bu unsur bazen karakterlerin doğru yola girişlerine vesile olduğu gibi, ayrılıklar ve dışarıda kalan karakterlerin düştükleri durumlar ve çıkışta karakterlerde meydana getirilmek istenen değişiklikler için de bir fırsat oluşturur.

İlk roman olan *Çiçekler Susayınca* bu unsurun ilk teşhis edileceği roman olur. Romanın iki ana karakteri Yedigâr ile Dursun hapiste karşılaşırlar. Çıktıklarında ikisi de doğru yolu bulmuştur. Yedigâr bir kez daha hapse düşmüş ama kısa sürede çıkmıştır.

Aynada Batan Güneş romanında da hapse düşme olayı iki defa kullanılmıştır. Yine romanın başkahramanı durumundaki Kerem önce bir cinayet sebebiyle, ardından ise gazetede yazdığı yazı dolayısıyla hapse düşer. İki defada da herhangi bir suçu olmayan Kerem'in masumiyeti ortaya çıkarılır ve kısa sürede hapisten kurtulur.

Benzer şekilde iki defa hapse düşmenin olay örgüsüne eklendiği bir diğer roman *Gönül Yarısı*'dir. Romanın başlarında iki çocuk sahibi olmasına rağmen zengin ağanın

oğluna kaçan karısı için kavga eden Hidayet kavga sebebiyle hapse düşer. Hapisteyken karısının kendisinden boşandığını öğrenen karakter aynı zamanda belediye'deki işinden de kovulmuştur. Hapisten çıkınca karısının kaçtığı ağıyı bacağından vurması sonucu dokuz yıl ceza alarak cezaevine geri döner. İki olay da peş peşe kullanılarak olay örgüsünün yönü bir anda değiştirilmiş ve romanın ana karakterleri olacak Yakup'un köyden kente gelişine, burada zengin bir mühendis oluşuna ve intikam amacıyla köye dönüşüne zemin hazırlanmıştır.

Hapse düşmenin tekrar olarak kullanıldığı diğer eserler ise; *Sitem, Azat Kuşları, Mavi Gözyaşı, Siyah Güller, Yürekta Büyümek, İstanbul Yüzlü Kadın, Kelebekler Gamsız Uçar*'dır. Bu tekrarlar hem olay örgüsünün gelişimine katkı sağlamış, hem romanların hacmini genişletmiş hem de karakterlere düşünmeleri ve hidayetleri konusunda fırsat yaratmıştır.

Olay örgüsü konusunda dikkati çeken bir diğer unsur da tesadüflerdir. Karakterlerin çokluğu ve başkahramanların zaman zaman değişimleri ile birlikte olay örgüsünün sürekliliği için sıkça tesadüflere başvurulur yazar.

Çiçekler Susayınca'da romanın karakterleri arasında tesadüfler yoluyla ilişki kurulur. Birli adlı kabadayı tarafından namusu kirletilen Elif karakteri evden kaçıp parkta tesadüfen Keriman Hanım karakteriyle karşılaşır ve onunla birlikte yaşamaya başlar. Diğer taraftan Keriman Hanım'ın yıllar önce kaybettiği oğlu olduğunu romanın sonunda öğrendiğimiz Yadigâr karakteri, cezaevinde tanıştığı ve hidayete ermesine yardımcı olan kimya mühendisi Dursun'la birlikte tahliye olup beraber yaşamaya karar verir. Dursun ve Yadigâr, cezaevinden çıktıklarında Birli'nin saldırısına uğrayan Elif'e yardım ederler. Evine götürmek için birlikte yürüdüklerinde aslında Keriman Hanım ile Elif oturdukları evin Dursun'a ait olduğu ve anne babasının da vefat etmiş olduğunu öğreniriz. Romanın sonunda ise Elif'in peşine düşen Birli'nin aslında Yadigâr'ın babası olduğu ortaya çıkar.

Peş peşe tesadüflerin olay örgüsünde kullanıldığı romanlardan birisi de *Boşluk*'tur. Romanın ilk bölümlerinde Avrupa'daki tıp tahsilinden dönen Cihan, akrabasından inançlı bir Müslüman gibi yaşamaya çalışan Tuuba karakteriyle evlenmek ister. Fakat reddedilir. Bunun ardından öğretmen olan Tuuba kimseye haber vermeden Anadolu'da bir kasabaya tayin olur. İlerleyen kısımda ise yaptığı yanlış evlilik sonucu

boşanan Cihan, İstanbul'dan Anadolu'ya sürgün edilir. İkili tesadüfen aynı kasabada karşılaşır. İkinci tesadüf ise Cihan'ın ilk eşi ve düşmanı olan İsmet'le karşılaşmaları neticesinde gerçekleşir. Kasabada dışında bir trafik kazasına müdahale için çağrılan Cihan, olay yerine geldiğinde baş düşmanı İsmet ve eski eşi Ebru'nun kaza geçirenler olduğunu görür. İki tesadüf de romanın olay örgüsünü genişletmiş, birinde eski âşıklar kavuşarak evlenmiş; ikincisinde ise eski düşmanlıklar tekrar alevlenme arifesinde sona ermiştir.

Afedersin Hayat romanında gayrı meşru evliliğin yarattığı problemleri ele alan yazar, zengin bir işadamının farklı eşlerden kızı ve oğlunu Ankara'da bir araya getirir. Ozan ve Hicran karakterleri üniversite için geldikleri Ankara'da arkadaşları yoluyla tesadüfen tanışır ve Ozan'ın ısrarı ile evlilik sürecine girerler. Babanın durumu öğrenmesi sonrası bu duruma izin verilmez ve Hicran başkasıyla evlendirilir.

Gönül Yarası'nda köydeki güç mücadelesinde karısı köyün zengin ağa oğluna kaçan Yahya, intikam için ağayı ve oğlunu vurup hapse düşer. Henüz ilkokul çağındaki oğlu Yakup düşman görünen ağanın çocukları tarafından dövülürken aynı aileden Cemre adlı kız çocuğunu dereye atar. Boğulmaktan kurtarılan Cemre bu olayı ömür boyu unutmaz. Yahya'nın cezaevinden arkadaşı tarafından Ankara'ya götürülen Yakup, burada ilkokula başlar ve hayatına devam eder. Yıllar sonra Yakup, ziraat fakültesinde okurken aynı üniversitede okuyan ve erkekler tarafından rahatsız edilen Cemre'yi tesadüfen kurtarır. İlerleyen kısımda evlilik yoluna giren karakterler romanın sonunda ailelerinin karşı çıkmasına rağmen evlenirler.

Anılar da Yakılır da ise uzun zaman birbirlerini görmeyen teyze çocukları Tunahan ve berceste tesadüfler sonucu karşılaşır. Ailevi meseleler ve kavuşamayan âşıklar ekseninde ilerleyen romanda okul çağlarına birbirinden ayrılan ve teyzeleri ile bağlantılı olmalarına rağmen bir araya gelmeleri engellenen iki karakter önce kasaba yolunda bir trafik kazası sebebiyle karşılaşır. Ardından ise İstanbul'da yine bir yaralanma neticesinde Tunahan'ı Berceste'nin doktor olarak çalıştığı hastaneye getirilir. Bu tesadüfler birbirlerini hatırlamalarına sebep olacak ve tüm engellemelere rağmen ikili evlilik yoluna girecektir.

Bu belirgin örneklerin dışında da yazar sık sık tesadüflere başvurmuştur. Tesadüflerin kullanımı olayların gelişimine müdahale için yazara bir fırsat sağlasa da romanın inandırıcılığı için olumsuz etki gösterme ihtimalini de beraberinde getirmiştir.

Yıldız'ın romanlarında belirli olayların tekrar edilerek olay örgüsüne yerleştirilmesi hikâyelerin birbirine benzemesi ihtimalini ortaya çıkarmıştır. İlk romanlardan son romanlara kadar olay örgüsünün şekillenmesinde kullanılan benzer olaylar, birden çok eserdeki karakterlerin ve mekânların da benzerliğine yol açmıştır. Ayrıca aynı roman içerisinde kullanılan bu yöntem, hem teknik açıdan hem de okuyucu açısından olumsuz bir unsur olmuştur.

Yazarın romanlarda sık tekrarladığı unsurlardan biri de, hikâyelere yeni karakterlerin eklenmesi ve onların hayatlarının anlatılmasıdır. Bu durum romanın ana karakterlerinin dışında, sonradan hikâyeye dâhil edilen kişilerin bir anda merkezi bir konum kazanması ve çoğunlukla ana karakterlerden biri haline gelmesi sonucunu doğurmuştur. Romanın başlangıcında okuyucunun karşısına çıkarılan karakterler, romanın etrafında şekilleneceği kişiler olarak görülürken bu kişilere sonradan eklemeler olmuştur. Böylece romanın hacmi, olayların, mekânların ve kişilerin genişlemesi de sağlanmış olur.

Çiçekler Susayınca romanı bu durumun tipik bir örneği olarak görülür. Roman bir mahkeme sahnesi ile başlarken birden bu sahne kesilmiş ve ana karakterlerden Elif'in hikâyesi aktarılmıştır. Hemen ardından diğer ana karakterler olan Yedigâr'ın işlediği cinayet ve hapiste tanıştığı Dursun'un hikâyeleri de romana eklenir. Daha sonra bu karakterleri bir araya getiren yazar, kişilerin geçmişlerini de hikâyeye dâhil etmiştir.

Güneşe Matem Düştü'de genç bir üniversite öğrencisinin hikâyesi olarak başlayan romana daha sonra karakterin annesi ve babasının geçmişte yaşadıkları, babasının sürgün edilmesi ve geriye dönerek ticarete atılması eklenir. Devamında ana karakterden farklı olarak dedesinin babasını dolandırması, babanın iflası ve ölümü hikâyeye eklenir. Ara ara ana karakterden bahsedilse de roman uzun süre karakterin annesi ve onun babasının başından geçenlerin aktarımı şeklinde sürer.

Siyah Güller romanında ise romanın başında başörtüsü meselesi yüzünden eşini boşayan bir babanın iki oğlu arasında ayrımcılık yapması ve bir oğlunu kendisi alıp diğerini annesine bırakması anlatılır. Roman anneye kalan çocuk olan Orhan'ı merkeze

olarak devam eder. Ardından yeni taşındıkları mahalledeki komşuları olan doktorun hikâyeye dâhil edilmesiyle bu merkezi konumda değişme olur. İlerleyen kısımlarda ise doktorun geçmişinin anlatımı ile hikâye Orhan'dan çok doktorun peşinde devam etmiş olur. Doktorun köydeki ailesi, oradaki sözlüsü, okumak için büyükşehre gelişi, üniversitede tanıştığı şehirli kızla evlenmesi, ardından boşanmaları ve kızıyla yalnız kalmasının verilmesiyle roman adeta Harun hocanın hikâyesi olmaya doğru gider. Ardından Orhan'ı tekrar odağa alsa da artık o, Harun hoca ile eşit seviyede bir karakter olarak romanın sonunda yer alacaktır.

Yürekte Büyümek romanında da benzer bir durum vardır. Yazarın evlat edinme meselesi üzerinde durduğu bu romanın başlangıcında zengin bir holding patronu olan Ferit Bey ve Nalân Hanım yanlarında çalışan birinin yeğenini evlat edinmeleri anlatılır. Okuyucu romanın bu aile etrafında şekilleneceğini zannederken hikâyeye Nalân Hanımın ailesinin girişiyle romanın odak noktası değişmiş ve bu ailenin fertlerinden olan Tarık ana karakter pozisyonuna yükselmiştir. Bu defa evlat edinme meselesi Tarık ve eşi Cavidan üzerinden anlatılmaya başlanır. Baştaki karakterlerin önemi azalırken Tarık'ın hikâyesine geçiş yapılmış olur.

Bu geçişler ana karakterlerin değişimine yola açsa da bazı romanlarda bu derece odak noktasına yerleşmeyebilirler. Fakat hikâyedeki bu genişleme yeni kişilere, mekânlara, olaylara kapı aralayarak romanın gelişimine katkı sağlamıştır. Bunların dışında; *Aynada Batan Güneş*, *Dallar Meyveye Durdu*, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Sular Durulursa*, *Gönül Yarası*, *Günahın Rengi*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Kiralık Hayallerde*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim* romanlarında da benzer şekilde yeni kişiler ve hikâyeleri eserlere eklenmiştir.

Romanlarda yaşanan bu ekleme sayesinde yazarın yeni olaylar ve kişilerin hayatları ile birlikte romanlarını zenginleştirdiği sonucuna varılır. Romanın ana karakterlerinin dışında da bazı bölümlerde farklı kişiler merkeze alınarak yeni odak noktaları oluşturulmuş ve okuyucunun farklı karakterleri takip edilişle birlikte ilgisi ve merakının canlı tutulması için bir fırsat yaratılmıştır.

2.1.2. Romanların İsimlendirilmesi

Roman ismi içeriğine dair ipucu niteliğindedir. Ayrıca bu isimler yazarın romandaki vurgusunun da ortaya çıkarılması konusunda yardımcı olabilecektir. Fatih Tepebaşı isimlendirmeyi yazarın kurmaca dünyasına bir giriş kapısı olarak değerlendirirken, ismi kurmaca bir metin olan romanın önsözü olarak görür. Ayrıca romana isim vermenin hukuk yönden veya pazarlama stratejisi dışında da bir işlevi olduğuna dikkati çeker.

“ Yazar için adlandırım, sahip olduğu yaratıcılığın ve şöyle ya da böyle kanıtlamak istediği özgünlüğünün simgelenmesidir; kurduğu kurmacanın sonsuza kadar yaşaması için anahtardır. Çünkü eserler adlarıyla anılır. O halde yazarlar, konuya yalnızca bir hukuki gereklilik veya pazarlama açısından bakmazlar ”⁸¹

Yıldız’ın roman serüveni boyunca bu konuda kullandığı unsurlardan birisi roman isimlerinin eserin içerisinde telaffuz edilmesidir. İlk romanlardan itibaren başlayan bu yöntem birçok romanda kullanılmıştır. Bu isimler, aynı zamanda okuyucuya verilmek istenen mesajları da içermesi yönüyle anlamlıdır. Yazar bu mesajı bazen açık bir isimlendirme ile verse de, çoğunlukla bir mecaza, istiareye dayanan şiirsel bir dil tercih eder. Romanların okunurluğunda bu isimlendirmeler de etkileyici ve belirleyicidir.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim romanı, hâkim, oğlu, komşusu emekli albay ve onun kızının hikâyesi olarak başlar. Fakat ilerleyen bölümlerde hâkimin geçmişinin ortaya çıkışıyla birlikte olaylar Ankara’dan bir Akdeniz kasabasına yönelir. Davut karakterinin babası olan hâkim, kasabasından kız kaçırmış ve kızın ailesi tarafından ölüme mahkûm edilmiştir. Fakat kızın kardeşi, ailesine yalan söyleyip ablasıyla eniştesini öldürdüğünü anlatır. Sonradan doktor olduğunu gördüğümüz bu karakterin bir diğer yeğeni Hanzade ile Davut birbirlerini tanımadan gizlice evlenir. Fakat Hanzade’nin ailesi bu evliliğe izin vermez. Olaylar Davut’un da kasabaya gelişi ile devam eder. Başkası ile evlendirilmeye çalışılan Hanzade’yi ve Davut’u her şeyi bilen dayı karakteri birleştirmeye çalışır. Roman hadiselerin başlangıç noktası olan kasabada son bulacak; Davut’un ve diğer aile bireylerinin kaderleri de kesişecektir. Romanın isminde olduğu gibi kaderleri onları çağırmış olur böylece.

⁸¹ Fatih Tepebaşı, *Roman İncelemesine Giriş*, Çizgi Kitabevi, Konya 2012, 20.

Gidersen Veda Etme romanında ise kör bir gencin halası tarafından maddi sıkıntı yaşayan komşularının kızı ile evlendirilmesi sonucu yaşananlar vardır. Romanın ismi, para için bu evliliğe razı olan Evdegül karakterinin düğün gecesi Ömer'i terk etmesine dayandırılır. Hukuk öğrencisi olan ve babasını kaybeden Ömer, halasıyla hayata küskün saç sakalı uzamış bir vaziyette yaşamaktadır. Taşındıkları apartmanda ona kitap okuyan komşu kızı Evdegül ile evlenme kararının ardından, bu kararın para için olduğunu anlayan Ömer, gizlice bir mektup yazarak Evdegül'ün çantasına koyar. Ömer'den kaçan Evdegül, mektubu daha sonra okurken bir şiir ve mektubun son paragrafı ile romanın adına gönderme yapılır.

“Yalnızlığı kalbine sor,

Beni senden ırak etme

Vefasızlık ateşte kor

Derse yüreğin terk etme

.....

Giderken vedalaşmayacağını hissetmiştim. Kayıtlarda helalimsin, varlığımın ortakçısısın.”(s.152)

Yıldız'ın kimi romanlarında ise, roman kahramanlarından birinin hayat hikâyesi diğer bir karakter tarafından yazılmakta ve esere romanın adı verilmektedir. Bu türdeki romanların ilk örneği *Siyah Güller*'dir. Romanın ana karakterlerinden Orhan, banka müdürü babasının yükselme hırsı ve başörtüsü sebebiyle annesinden boşanmasının ardından annesiyle yaşamaya başlar. Taşındıkları yeni mahallede komşuları olan Doktor Harun Hoca, Orhan'ı hem iyiye doğruya yönlendirmeye çalışmış hem de okuması için yardımcı olmuştur. Romanın ilk bölümlerinde aralarında geçen diyalogda Hoca'nın Orhan'ı da anlatan bir roman yazdığı, benzer şekilde Orhan'ın annesinin de oğlunu anlatan bir eser yazdığı aktarılır.

“-Sağolun hocam. Herkes olumsuz söyler de benim için.

-Hayır hayır. Sen çok farklı bir insansın benim için. Hatta hakkında olan eksik bilgilerimle, yazdığım eserde sen varsın...

Şaşırdı:

-Yani?

-Yanlış anlamadın. Hayatın yazmakta olduğum romanın içinde çok önemli bir yer tutmakta.

-Hayret, annem de söylemişti. Hatta yazmaya başlamıştı beni. Şimdi de siz. Sahi ben böyle öykülere konu olacak kadar farklı birisi miyim?

.....

-Şayet annen artık yazmıyorsa, okuyup iade etmek için... Tabi bir mahzuru yoksa demek istedim.

-Bilmem sanırım mahzuru yoktur. Şey meraklandım duyunca. Adı ne yazdığınız romanın?

-Ha, Siyah Güller.

Düşündü mana veremedi birden:

-Gülün siyahı diye mırıldandı.

Harun Hoca dikkatle inceledi Orhan'ı ve daha fazla merakta bırakmamak için açıkladı:

-Her insan ayrı bir güldür delikanlı. Sadece aslını yakalayamayanları, sorumsuz yaşayışlar, başkalarının haklarını hiçe sayan insanlar, gülün vasfını ve özelliklerini üzerinde taşıyamayan, talihsizlerin renkleri siyahtır sadece.”(s.124)

Romana verilen isimle birlikte, genç bir delikanlı olan Orhan ve ardından da geniş manasıyla tüm gençler için bir mesaj verilmiştir. Siyah gülün manasını açıklarken bu mesajı verir Hoca. Gençlerin aslını yakalayan, sorumlu ve başkalarının haklarına saygılı şekilde yetişmelerini ister bu sayede.

İstanbul Yüzlü Kadın romanında ise kitabın ismini, tali bir karakter olan Numan'ın hikâyesinin ana karakterlerinden Emir'in hayat hikâyesini yazdığı romanda görürüz. Romanın başlarında babası tarafından terk edilen, fakat başarılı şekilde okuması sonrası tıp fakültesine giren Numan, derste babasının cesedi ile karşılaşınca bunalım geçirir. Bu olayın ardından nişanlısı tarafından da terk edilen Numan, okulu bırakır ve mahallenin delisi olarak kalır. Kendi hayat hikâyesi ile birlikte, babası tarafından terk edilen bir kişi

olan Emir'i anlatan eser yazmaktadır. Romanın içerisinde Yaşar Ocak'a eserinden bahseden Numan, burada romanının ismini de açıklar.

“-Ver bakalım şu ajandayı neler yazdın?

Ajandayı önüne doğru uzatırken kasılmış ve:

-Olgunlaşma aşamasında üstad... Hani sen iyi eser geç yazılır demiştin ya. Ben de öyle yapıyorum işte.

-İsmi koymuştun bildiğim kadarıyla.

Daha ajandanın sayfasını bile açmadan sordu üstad:

-Sahi unuttum yine, adı neydi romanın?

Bir an dalıp kalmıştı üstadın gözlerinin derinliklerine. Acı bir tebessüm oluşmuştu dudaklarının arasında. Kendisinden ne kadar da emindi cevabını mırıldanırken:

-İşte o ismi okuduktan sonra bir daha unutmayacaksın üstad. Onda hem Emir var hem de ben.

-Çok mu güzel ismi?

Sesini içsel heyecanına kaptırıp birkaç ton daha yükseltmişti:

-Çooooook!!!

-Hala söylemedin ama...

-İstanbul yüzlü kadın!”(s.55)

Romanın diğer karakterlerinin de çeşitli türlerde yazılar yazdığı hikâyenin delisine söylenir.

İkincil karakterlerin ana karakterlerin hayatını anlattığı eserlere isminin verilmesinin bir diğer örneği *Kelebekler Gamsız Uçar*'da kullanılmıştır. Romanın ana karakteri Haluk anne babasının sorumsuzluğu sebebiyle dedesinin yanında yaşamaya başlar. İlerleyen zamanlarda üniversiteyi de kazanan Haluk, gönül meseleleri yüzünden hapse düşer. Hapse düşmesine sebep olan Müge'nin ve arkadaşı Nihan'ın hayat hikâyesini anlattıkları gazeteci Nesrin Hanım, daha sonra bu hikâyeyi yani Haluk'un hayatını romanlaştırır.

“Nesrin Hanım, hayatının en yoğun günlerini yaşıyordu. Nihan’dan en son haberleri alıp değerlendirdi. Haluk’un Müge’ye yazdığı son mektubu, Müge’nin Nihan’la konuşmasının son görüntüleriyle ses kaydını, delil olabilecek her şeyi toplayıp incelemeye aldı. Haluk’la ilgili bilmediği başka ne varsa Nihan’da dinlemiş ve kayda değer olan bütün notları almıştı. Haluk’un hayat hikâyesiyle, hapishanede şişlenerek öldürülen arkadaşının hazin hayat hikâyesini de birleştiren, istedikleri olmuştu. Gecesini gündüzüne katarak romanlaştırmıştı topladığı dokümanları. Ser verip sır vermemişti bu konuda kimseye. Bu sahada ilk eseri idi fakat oldukça iddialıydı. Nihan’dan bile saklı tutuyordu çalışmalarını.

Kitap bitmiş, baskıdan çıkıp dağıtıma verildiği gün, herkesi şaşkına uğratan, geniş bir röportajla duyurulmuş ve bir televizyon programında geniş bir haberle yankılanmıştı.

“DEVLET BAKANININ KIZININ SKANDAL CİNAYETİ! AZ SONRA”

Aynı gecenin sabahında bütün gazeteler Müge’nin boy boy resimlerini neşretmişlerdi. Haluk’tan bahsediliyordu ve bir aşkın, sevdalısını hapse razı eden tutkusundan. Bütün gazeteler olayı manşet haber olarak vermişlerdi. Olayın romanının dağıtımına verildiğinden de söz etmeden geçememişlerdi:

“YILIN ROMANI: KELEBEKLER GAMSIZ UÇAR”

Gerçek bir hayat öyküsü Nesrin Coşkun’un kaleminden!” (s.306)

Karakterin zorlu hayat hikâyesi ve başından geçenlerle gençlere mesaj verilirken, romanın ismi de ifade edilmiş olur.

Mavi Gözyaşı romanının isimlendirilmesi ise tali karakterlerden birinin yazdığı eserin isminden alınmıştır. Yine yukarıdakilere benzer şekilde bu eserde de gençlere ve toplumun geneline yönelik mesajlar vardır.

Romanın ikincil karakterlerinden olan ve bir huzurevine yerleşmiş bulunan emekli vali Arif Bey, ikinci evliliğinde de mutluluğu bulamamış, inzivaya çekilmiş bir karakterdir. Romanın ana karakteri Erkam, Arif Bey’in oğludur. Çekildiği bu huzurevinde gazeteye köşe yazıları yazan Arif Bey ismini gizlemekte, müstear isimle yazmaktadır. Romanda bu isimlendirme şöyle verilir.

“Son günlerde beğenilmesine rağmen, gazete köşesinde yazı yazmak da onu artık tatmin etmemeye başlamıştı. Aralarında yaşadığı çoğu kibar ve cana yakın, bir kısmı hırçın ve anlaşılmaz olan bir kısım insanların hayatlarını irdelemek, gelecek nesle karınca kararınca kalıcı bir eser bırakabilmek tutkusuna kapıldı.

İyi de ne olabilirdi bu? Herkesin hayatlarından belirli kesitler vermek.... Yahut mizaçlar hakkında araştırıp bir sonuca varmak. Hayır, hayır, en iyisi bazı hayatları birleştirerek bir roman yazmaya çalışmak.

Sonunda kararını verdi. Yazacağı eserin adını bile koydu. Gazetedeki köşesinde “Mavi Gözyaşı” olarak yazıyordu. Aynı ismi koysam?”(s.162)

Çocukları tarafından bakıma muhtaç halde kapı dışarı edilen veya bakımları üstlenilmeyen yaşlıların hayat hikâyesiyle gençlere de ders verilmekte, yazıların yanında isimlendirmesiyle de dikkat çekilmektedir.

Romanların isimlerinin eserlerin içinde verilmesine diğer bir örnek, karakterlerin çeşitli olaylar ve yaşadıkları zorlukların ardından söylenmiş sözlerin romanın ismine ilham vermesi şeklinde gerçekleşir. Örneğin, *Çiçekler Susayınca* romanında hapisteki Dursun ve Yedigâr karakterlerinin hidayete ermeleri ve diğer mahkûmları da bu yola yönlendirmeleri sonucunda romanın ismi ortaya çıkar. Hataları sebebiyle cezaevine girmiş kişilerin pişman oluşları ve kurtuluşa yönelme istekleri romanın ismine ilham verir. Çiçeklerin susaması, bahsedilen insanların ve toplumun iyiyi, doğruyu, güzeli ve dünyadaki imtihanı fark edip, buna uygun yaşama isteklerinin sembolleştirilmesidir.

“Koğuşun samimi havası en çok Yedigâr’ı sevindirmişti. Mahkûmların birbirlerine çeşitli sorular sorması sırasında ne zaman Dursun’la göz göze gelseler, muhabbetle bakarlar. Ve Yedigâr:

-Çiçekler susayınca, derdi

Dursun’dan da aynı cevabı alırdı:

-Çiçekler Susadıkça...

Çok doğru bir sözdü. Gerçekten çiçekler ne kadar suya muhtaçsalar, insanlar da o kadar ilme muhtaçlardı.”(s.126)

Gurbeti Ben Yaşadım romanında ise eserin ismi hikâyenin sonunda telaffuz edilir. Roman boyunca çeşitli çileler çeken, kocasının askerdeki esaretinden habersiz şekilde evladını tek başına yetiştiren ve bu süre boyunca doğruluktan, namusundan ödün vermeyen anne konumundaki İtır karakteri, romanın sonunda yirmi yıllık esaretten kurtulan ailenin reisi Halil'e, asıl sıkıntıyı ve gurbeti kendisinin yaşadığını söylerken eserin ismini de koyar.

“Çile mi sandın esareti. Ah bir bilsen çektiklerimi... İnsanın kendi vatanında esareti yaşaması ne kadar zor. Kendi yurdunda sürgünü yaşamak, namusunu iffetini muhafaza için adı sanı duyulmayacak yerlere kaçmak. Sana verdiğim sözde durmak için nelere katlandım bilsen. Uzaklarda sen kaldın, “GURBETİ BEN YAŞADIM.”” (s.301)

Böylece tek başına namus ve iffet mücadelesi veren bir Anadolu kadının sözleriyle romanın ismi konulmuş olur.

Yine *Leyl Işıkları* romanının ismi hikâyenin sonunda telaffuz edilir. Boşluktaki genç karakter Bulut ile Bengisu'nun romanın sonunda kavuşurlar. Bengisu'nun elinde Bulut'un yazdığı yazılardan oluşan bir kitap vardır. Kitabın adı aynı zamanda romanın da ismi olan Leyl Işıkları'dır.

Eser içerisinde olaylardan ve kişilerin yaşadıklarından hareketle belirlenen isimlendirmeler, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Yürekte Büyümek*, *Kıralık Hayaller*, *Anılar da Yakılır* romanlarında da görülür.

Bunların dışında romanların isimlendirilmesine yönelik örneklerden *Afedersin Hayat*'ta hikâyenin sonunda yazılan bir mektubun ismi romanın adı olurken, *Leyl Işıklar*'ında ise ana karakterin yazdığı makalenin adı eserin ismiyle aynıdır. *Kayıp Sabahlar* romanının ismi ise ana karakterlerden Hale'nin okuduğu gençlere yönelik mesajların olduğu romanın adından alınmıştır.

Yazarın son romanı *Gidersen Veda Etme*'nin adı da romanın içinde kullanılmıştır. Diğerlerinden farklı olarak bu defa romanın adı ilk bölümün adıyla aynı olmuştur. Romanın ilk bölümünün adı da *Gidersen Veda Etme*'dir. Yazar bu bölümde romanın ana karakterlerinden görme engelli Ömer'in, evlendikleri gece terk edilmesini anlatır. Bu terk edilşin anlatıldığı bölümün ismi aynı zamanda romanın da adı yapılmıştır.

2.1.3. Romanların Bölümlendirilmesi

Yıldız, romanlarını bölümler halinde yazma yoluna gider. Hemen her bölüm olay örgüsü içerisinde oynadığı rolün ipuçlarını verecek şekilde isimlendirir. Bu durumun dışında kalan *Sahibini Arayan Mektuplar* romanı olur. Yine *Günahın Rengi*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Sokağa Açılan Kapı*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* romanları hem sayı olarak bölümlere ayrılmış hem de bölümlere yukarıda bahsedilen şekilde ipucu niteliğinde isimler verilmiştir. Bölüm isimlerinde de, romanların isminde olduğu gibi, genelde metaforik, mecaz yüklü bir söyleyiş seçilmiştir. Bu isimlendirmelerin bir kısmı ise olayların akışını belirleyici durumdadır.

Nurullah Çetin romanların yapısına ait bu özelliği şöyle değerlendirir:

*“Roman kurgusunda biçimsel bir özellik olarak romanın bölümlendirilmesi de dikkati çeker. Bazı romancılar, olaylar arasındaki insicamı sağlamak, romanı belli bir düzene sokmak, bir bütünlük içerisinde sunmak, romanın unsurları arasındaki bağlantıyı etkili bir şekilde sağlamak için bölümlere ayırırlar.”*⁸²

Yıldız, hem olaylar arasındaki bağlantıyı kurmak, hem farklı kişiler üzerinde durarak olay örgüsünü genişletmek, hem de mekânla ilgili vurguları arttırmak gibi amaçlarla bölümlendirme yöntemini kullanır. Örneğin, *Ekinler Yeşerdikçe* romanının ilk bölümü Hilal Tepeler’dir. Bu ilk bölümde kahramanın yaşadığı yer olan Hilal Tepeler köyü ve insanları anlatılır. İkinci bölümün adı kahramanın askerden dönüşüyle başladığı için *Askerin Dönüşü* olur. Üçüncü bölümün adı kahramanın köydeki hâkimiyeti eline almasının anlatıldığı Delikanlı Başı’dır. Dördüncü bölüme, köydeki kuralların ahaliye haber verilmesi nedeniyle *Duyuru* adı verilir ve roman böylece devam eder.

Gurbeti Ben Yaşadım’da ise karakterin askerde esir düşüp Sibiry’a sürgün edilmesi ve memleketine dönüşünü kapsayan hikâyenin bölüm başlıkları bu sürgün ve dönüşü uygun şekilde seçilir. “İslimiye cezaevi yıl:1915, Edirne sınır karakolu, yollar,” hem zamana yönelik hem de olayların seyrine yönelik ipuçları özelliğiyle bu başlıkları kullanır yazar.

Beyaz Atlı romanının bölümleri de yukarıda bahsedilen şekilde isimlendirilir. İlk bölümün adı köydeki herkesin altında yalan söylemediği ağacın ve hikâyesinin

⁸² Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, 10. Baskı, Ankara 2011, 208.

anlatıldığı *Sır Söyleten Ağaç*'tır. İkinci bölüme geriye dönüşlerle köyün içinde bulunduğu durumun sebeplerinden olan eğlencelerin yapıldığı konağın hikâyesi nedeniyle *Hacı Osman'ın Konağı* adı verilir. Üçüncü bölümün adı, ilerde kahramanın sık sık gideceği, köyün bağlı olduğu Gökova beldesinin ve orada yaşayanların anlatılması üzerine *Gökova Beldesi*'dir. Roman yine benzer şekilde isimlendirmeler yoluyla sürdürülür.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de de bölümler olay örgüsünün seyrini içerecek şekilde isimlendirilir. “*Uğurlama, Mahkeme, Bürokratlar Lokali, Anlamli Ziyaret*” gibi bölüm isimleri o kısımda anlatılacak olaylar ve durumlar için ipucu niteliği gösterir. “*Uğurlama*” bölümünde başkahramanın babasının ve yakın dostu olan komşusu emekli albay karakterinin peş peşe ölümleri ve cenazeleri anlatılır. Yine “*Anlamli Ziyaret*” bölümünde ise hâkim Elanur karakterine, Kaymakam tarafından evlilik teklifinin iletilmesi için yapılan ziyaretten bahsedilecektir.

Yıldız'ın son romanı *Gidersen Veda Etme*'de de bölümler yoluyla bir anlatım kullanılmıştır. Romanda, iki sayfadan oluşan bölümlerden başlayarak çeşitli uzunluğa ulaşan yirmi yedi bölüm vardır. Bu bölümlere yukarıda bahsedilen şekilde anlatılacaklara uygun şekilde isimler verilmiştir. Ömer'in babasının ölümü sonrası yeni bir eve yerleşmelerinin anlatıldığı bölümün başlığı *Dolunay Sitesi*; Ana karakterin gözlerinin açılacağı bölümün adı ise *Ameliyat*'tır. Ömer ile Evdegül'ün birleştiği bölüme *Ayrılık Hasreti Büyütür, Umutlar Vuslata Koşar* ve birleşen sevdalıların trafik kazası sonucu ölümlerinin anlatıldığı son bölüme ise *Gün Olur Hazan Düşer Umutlara* adı verilmiştir. Bu sayede okuyucuya bölüm içerisinde ne tür gelişmelerin yaşanacağına dair bir ipucu verilmiş olur. Bölümlendirmeler ve romanların isimlerinin olaylar devam ederken bir şekilde okuyucuya gösterilmesi Yıldız'ın sık kullanmış olduğu yöntemlerdir. Bu şekilde romanlar arasında bir benzerlik ilişkisi de kurulabilmekte ve okuyucunun romanlar arası bu bağlantıyı yakalaması sağlanmaktadır.

2.1.4. Tasvir

Tasvir kelimelerle resim yapma olarak tanımlanabilecek olması sebebiyle romanlarda üzerinde durulması gereken bir unsur olur. Mehmet Tekin, tasvirin yazarın “*anlattıklarına sahih bir atmosfer çizebilmek ve okuyucuyu da bu atmosfer içerisine*

çekmek”⁸³ için kullandığı yöntemlerden birisi olduğuna değinir. Yıldız olay ağırlıklı bir kurguyu kullanmayı tercih ettiğinden birkaç yer haricinde bahsedildiği şekilde tasvir unsuruna başvurmamıştır.

Yıldız’ın romanlarında mekândan ziyade kişilerin tasvirine yönelik bir anlatımdan bahsedilebilir. Fakat bu noktada da uzun ve ayrıntılı tasvirlerle rastlamak mümkün değildir. İlk ayrıntılı kişi tasviri *Çiçekler Susayınca* romanında yer alır. Romanın başında ana karakterlerden Elif’i tasvir eden yazar, adeta ilerleyen kısımda yaşanacakların ipucunu vermektedir.

“On sekizine yeni girmişti. Sarıya dönük saçları bukle bukle, omuzlarına dökülmüş... Gülümsedikçe yüzünde gamzeler meydana geliyordu. Çimen yeşili gözlerinde hayat dolu kıvılcımlar kaynaşan, dalında yeni yeni filizlenen, bahar kadar taze bir kız. Herkes ona güzel dedikçe şımarmıştı... Güzel olmasına güzeldi ama Allah’ın ona verdiği bu güzelliği, kendisinden çirkin olanlara karşı bir üstünlük sayıyordu. Oysa Allah isteseydi çirkinini ondan daha güzel ve onu da çirkin yaratabilirdi. Hem güzelliği taşıyabilmek herkesin kârı mı? Öyle bir kibirle yürüyordu ki ayaklarının altına serilen yolar dile gelse şikâyetçi olurdu.” (s.12)

Bu tasvirin ardından yaşanacakları yazarın okuyucuya hissettirmeye çalıştığı görülür. Kibirli, yaratıcının eserinin bilincinde olmayan, şımarık bir genç kız tasvirinin sonrasında karakter büyük hatalar yapacak; kibrinin ve şımarıklığının bedelini ödeyecektir.

Belirgin ve ayrıntılı kişi tasvirine *Aynada Batan Güneş* romanında da rastlanır. Romanın ana kahramanı Kerem ile nikâhlanan Çiğdem’in tanıtılması romanın mesajını destekleyici şekildedir.

“Başında desensiz açık gül rengine bir eşarbf vardı. Uzun açık, yeşil renkli gömlek yakalı, kendisinden düğmeli bluzu güzelliğine renk katmıştı.

Lekesiz kumrala kaçan benzi tesettürün arasında uzun görülen yüzü vardı. Sürmeli gibi kıvrılan kaşlarının altında bir çift mühür gibi duran yeşil ela arası gözleri, kendisine bakan her insana Allah’ın en ince sanat yapılarından birisini sergiliyor gibi gelirdi.”(s.217)

⁸³ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı 1, (Romanın Unsurları)*, Ötüken, İstanbul, 2004, 199.

Yazarın ikincil bir karakter olan Çiğdem'i tasvirdeki amacı ikinci kısımda söylediği sözlerde kendisini bulur. Kişinin güzelliği Allah'ın sanatının yansımasıdır.

Üç Deniz Ötesi romanının girişinde ana karakter olan Enes'in tasviri vardır. Yazarın sonraki romanlarında da kullanacağı bazı özellikler bu karakter sayesinde okuyucuya aktarılır.

“Tıp fakültesinde talebeydi. Bulunduğu okulda, belki de dikkatleri üzerine çekebilen en cazip delikanlı oydu. Üzerinde buluşan esrarlı bakışların büyümlü pırıltıları kişiliğini yüceltir, onu ulaşılmazlığa yükselterek gözlerde devleştirdi. Saçları kuzguni siyahtı, lüle lüle kıvrımlarla ahengini bulur, alnının üzerine fön çektiymişçesine iner, gül goncasının katmerleşmesi gibi son çizgisine ulaşırdı. İçine kapanık bir insandı. Kolaylıkla erişilmezdi yüreğine... Hasret dolu gözlerin sahipleri, heveslerinin çağlayanlarında, arzularını azgın şelalelerin uçurumuna terk ederlerdi. Son sınıftaydı okullar açılalı on ya da on beş gün ancak olmuştu.”(s.6)

Hem dış görünüşe dair unsurların hem de karakterin iç dünyasına dair ipuçlarının verildiği bu tasvir, başkişi konumundaki Enes'in okuyucuya tanıtılması amacıyla kullanılmıştır. Fiziki özelliklerinin üzerinde özellikle duran yazar, karakterin dikkatleri celbeden yapısını ön plana çıkararak ilerleyen kısımlarda karakterin peşinde koşacak kadın kahramanlar için yol açmış olur.

Benzer bir tasvirin varlığına *Gönül Yarısı* romanında da rastlanır. Karakterlerin özellikleri açısından benzerlik göstermeleri de ayrıca dikkati çekicidir.

“Sömestr tatilindeydi. Lise son sınıfa geçmişti artık... Yakışıklı bir delikanlı olmuştu Yakup. Atletik bir vücudu vardı. Aynanın karşısına geçip kıvrıkcık, siyah saçlarını sık sık tarar, kendisini hayran hayran seyrederdi... Babasına fakültenin verdiği gri, lacivert renklerdeki vakti geçmiş elbiselerini Dışkapı'daki eskici dükkânlarına götürüp, orada tanıdığı bir terziye üzerine ters yüz yaptırarak diktirip giyinirdi... Onları ütüler, siler, yine de dikkatleri üzerine çekecek şekilde şık giyinmeyi başarırdı.”(s.103)

Yukarıdaki tasvire benzer şekilde bir karakterin varlığı göze çarpar yine. Siyah kıvrıkcık saçlı atletik vücutlu ve dikkatleri üzerinde toplayan bir görüntü ile, ilerisi için kullanılacak bir unsur öne çıkarılmış olur.

Hem kadın hem erkek karakterlerin tasvirinin birlikte verilmesi ise *Afedersin Hayat*'ta vardır. Ayrıntılı sayılabilecek bir genç kız ve erkek tasviri yapılmıştır romanın başlangıcında.

“Yakut yeşili gözleri esrarına kaptırırdı bakanları... Düz, omuzlarının üzerine kadar dökülen kehribar sarısı saçları, şirin yüzün en muhteşem aksesuarı gibi taranmıştı... Hafif bir sıkıntı bile cildini etkilemeye yeterdi... Utanç onun yüzünü, mor, uçuk eflatuni renklerle tutuştururdu. Kız arkadaşlarının arsında uzun sayılan bir boyu vardı. Kıvrak hareketleri esneklik kazandırırda ona. Kendine has stiliyle ilgileri üzerine çeken, irade dışı oluşumların esrarında bir güzelliği vardı.”(s.9)

Genç kızın ardından bu defa ana karakter Ozan'ın tanıtımı vardır.

“Melisa ile tam bir zıtlık içerisindeydiler ela derin gözleri vardı Ozan'ın, hafif dalgalı, briyantın yemiş gibi parlayan kuzguni siyah saçlarını ahenkli tarayışı, biraz daha çekicilik kazandırırda çehresine...

Tam erkeksi bir görüntü verirdi görüntüsüyle. Her şeyi ciddiye alan mizacına rağmen sık sık tebessüm edişi yürekleri birbirine ısıtırdı... Boyu oldukça uzun, baliketine atletik bir yapısı vardı vücudunun... Çelik gibi keskin bakışları, anlam kazandırırda kişilik yapısına...”(s.11)

Hem genç kızın hem de Ozan'ın tasviriyle ideal yapıda karakterler çizilmiş olur. Yazarın önceki tasvirlerde vurguladığı çekicilik unsuru iki karakter için de kullanılır. Genç kızın mahcup ve utangaç tasviri ve delikanlının erkeksi görüntüsü birbirini tamamlayan tasvirler olarak okuyucuya verilir.

Yıldız'ın erkek karakterler için kullandığı tasvirlerle bir örnek de *Günahın Rengi* romanında vardır. Romanda bir tecavüz sonucu dünyaya gelen Armağan'ın tasviri ile hayatı arasında bağ kurulur.

“Buğday rengiydi teni. Siyah saçları ondüle yapılmış gibi kıvrım kıvrımdı. O nefis çehreyi gıpta ederek seyrederdi kendisini kaptıranlar...

Tam bir erkek güzelliğine sahipti. Ciddi, çok az tebessüm eden bir delikanlıydı o... Hafiflikten hiç hoşlanmayan, derin gizemli bir çehrenin sahibiydi... Hayatın her kademesindeki ezilmişliklerine ve horlanmışlıklarına bilinçli bir şekilde direnerek gelmişti bugünlerine...

Uzunla orta arasındaydı boyu. Atletik yapısı, gösterişli çehresiyle hemen ön plana çıkan bir delikanlılık yapısına sahipti.”(s.108)

Daha sonra da siyah kıvrıkcık saçlı atletik vücutlu ve kendisine baktıran erkek güzelliğiyle bu ciddi ve gizemli çehreye, yine ciddi ve mücadeleci bir genç delikanlı hüviyeti kazandırır yazar.

Romancının eseriyle arasına mesafe koyma ihtiyacından bahseden Mehmet Tekin, tasvirlerin işlevine dair şu yorumu yapar ki, Yıldız’ın eserlerindeki tasvirlerin de benzer özellikleri mevcuttur.

“Anlatıcının bakış açısıyla yapılmış tasvirler, romancının yeteneğine ve amacına göre ya bir dekor düzeyinde kalır yahut işlevselleştirilmiş bir levha anlamını taşır. Dekor düzeyinde bırakılan tasvirlerin anlatıya bir şey kazandırdığını söylemek zordur. Sözgelimi Namık Kemal’in İntibah romanının başlangıcında yaptığı tasvir bunun tipik uygulamasıdır. Anlatıcı tarafından belirli bir amacı gerçekleştirmek için yapılan tasvirlerin metne verdiği destek tartışılmaz.”⁸⁴

Buradan hareketle Yıldız’ın romanlarda karakterlerin güzellikleri, çekicilikleri, diğer insanların hayranlığını uyandırıcı fiziksel yapılarıyla tasviri, bu kişileri hem arzu edilen kişiler haline getirmekte hem de bu karakterlerin hikâyenin merkezine yerleşmesine yardım etmektedir. Böylece tasvirler romanın ana karakterlerinin ortaya çıkışı ve olayları sürükleyişine destek vermiş olur. Çünkü yapılan bu tasvirler ile hem romanın diğer karakterlerinin hem de okuyucunun ilgisi ve dikkati bu kişilerin üzerine çekilmiştir.

⁸⁴ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I, Romanın Unsurları*, Ötüken, İstanbul 2012, 236.

2.2. ZAMAN

Romanın önemli unsurlarından birisi de zamandır. Anlatılan olaylar belirli bir zaman dilimi içerisinde başlar devam eder ve neticelenir. Aktaş romanda zaman unsurunu şöyle tarif eder:

“ Eserde nakledilen bir vaka, bir de onun anlatılma işi olduğu daha önceki bölümlerden anlaşılmış olmalı. Vaka bir müddet zarfında cereyan eder. Anlatıcı bu vakayı vaziyete göre, yine bir müddet zarfında öğrenir ve nakleder. Bu sonuncusunu yazma zamanıyla karıştırmamaya dikkat etmek gerekir. Vaka ve anlatma zamanı itibari olmalarıyla bildiğimiz zamandan ayrılırlar.”⁸⁵

Yani zaman, eserde geçen olayların yaşandığı tarihler ve anlatıcının bu olayları anlatma süresi olarak ayrılabilir. Benzer bir tanımlamayı da Narlı yapar:

“Vaka zamanı, kahramanların yaşadığı, olayların meydana geldiği canlı zamandır. Anlatma zamanı ise, hikâyenin anlatılması için belirlenen süredir. Yani vaka zamanının süresi doğaldır; oysa anlatma zamanını anlatıcı istediği şekilde düzenler.”⁸⁶

Tepebaşılı ise anlatma zamanı yerine *anlatılan zaman* ifadesini kullanırken, bu zamanı *olayların başlangıcı ile sonu arasında geçen zaman* olarak tanımlar.⁸⁷

Ahmet Günbay Yıldız’ın romanlarında zaman unsurunun belirgin şekilde varlığından söz etmek ve bunların olaylara, kişilere etkilerini ortaya çıkarmak, romanların çoğunluğu için pek mümkün değildir. Roman sahasını bir mücadele alanı olarak görüp belirli bir ideolojiyle romana yaklaşan ve bu ideoloji doğrultusunda eser veren romancının, romanın diğer unsurları gibi zaman unsuruna da önem vermemesi doğaldır. Yalnız romanlarda işlenen bazı konuların tarihsel karşılığının bulunması, bu tür eserlerde zamanın belirginleşmesine yol açar. Bunlar başörtüsü meselesi, Türkçe ezan, İslami eserler yüzünden üniversitelerden uzaklaştırılma gibi örneklerdir. Bu örnekler ilerleyen bölümde incelenecektir.

Yıldız’ın romanlarında zaman unsurunu iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birincisi olayların yaşandığı vaka zamanı veya tarihsel zaman, ikincisi ise

⁸⁵ Aktaş, 107.

⁸⁶ Mehmet Narlı, *Orhan Kemal’in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, 89.

⁸⁷ Tepebaşılı, 122.

hikâyenin başlangıcı ve sonu arasında geçen anlatılma süresini içeren anlatma zamanıdır. Ayrıca romanları yazıldığı dönemle ilişkili olmaları ya da yazıldıkları dönemden önce veya sonra olmaları yönünden de iki grupta değerlendirmek mümkündür.

Yazarın romanlarında zamanın kullanılması noktasında belirli unsurlar eserlerin tarihsel veya vaka zamanlarının belirlenmesinde ipucu niteliği gösterir.

Yıldız'ın romanlarının vaka zamanları göz önüne alındığında yazarın geniş bir yelpazeyi kullandığı, yaklaşık kırk beş yıldır eser veren bir yazar olarak eserlerini toplumsal besleyerek kurgulaması, bu uzun zaman dilimindeki birçok sosyal hadiseye dokunmasına imkân verir. Ancak romanların belirli bir tez etrafında şekillenmesi, kurgusal yapıda olduğu gibi zaman noktasında da romanlar boyunca benzerlik ve farklılıklar oluşturmaktadır. Tarihi zamana ilişkin ipuçları bulmak ve yaşanan dönemle romanları ilişkilendirmek romanların bazıları için oldukça zordur.

Anlatılan olayların tarihsel süreçlerle ilişkileri neticesinde belirgin vaka zamanlarına ulaşmak mümkündür. Fakat bu durum romanların bütünü için söylenemez. Belirgin vaka zamanlarına ulaşılabilen romanlar: *Figan*, *Azat Kuşları*, *Ekinler Yeşerdikçe*, *Üç Deniz Ötesi*, *Sular Durulursa*, *Gönül Yarası*, *Sahibini Arayan Mektuplar*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Güneşe Matem Düştü*, *Hülyalar Hüzün Açtı*, *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?*'dir.

Figan romanında Erzurum'da yaşanan Ermeni olayları ve Ermenilerin zulmü vardır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Erzurum'da yaşanan hadiseler çevresinde şehrin Ruslar tarafından işgali ve kurtuluşu anlatılır romanda. Dolayısıyla olaylar 1916 yılı ve sonrası yıllar içinde şekillenir.

Azat Kuşları'nda tarihsel zamanı roman karakterlerinden Aslan'ın askere çağrılması sonrasında öğreniriz. Askere giden Aslan'ın daha sonra Kore savaşına gönderilen askerlerimiz içerisinde yer aldığı anlatılır. Böylece romanın tarihsel zamanını Kore savaşının yaşandığı ve Türkiye'nin savaşa katıldığı 1952 yılı sonrası olarak kabul edebiliriz.

Aynada Batan Güneş'te vaka zamanı bir miting sahnesi ile belirginleştirilir. Roman kahramanı Kerem, Taksim meydanında bir siyasetçinin mitingini izlemektedir.

Aynı mitingi izleyen ve coşkuyla konuşmacıyı alkışlayan yaşlı bir adamla konuşan Kerem, ona neden alkışladığını sorar. Cevap şöyledir;

“Ne bileyim ben mühendisçe bir laf etti galiba. Teogratik mi dedi ne?

Delikanlı ihtiyarın yüzüne acıyarak bakarken ihtiyar alındı:

-Reyimizi bunlara vereceğiz oğul. Başa gelirlerse Müslüman’ca yaşayacağız demektir.” (s.361)

Verilen örnekte ifade edilen Müslüman’ca yaşama vaadini veren muhtemelen mühendis olan Necmettin Erbakan’dır. Anlatılan olay büyük ihtimalle 1980 öncesi dönemi işaret etmektedir.

Ekinler Yeşerdikçe’de romanın başlangıcında karakterin tanıtılması sırasında verilen hadiseler vaka zamanının ortaya çıkışını sağlar.

“Sevgiyi ihaneti ve kini yaşadı hayatında... Korkunç bir hadiseyi çok ucuz atlattı. Bir erkek çocuğu oldu... Dünya yüzüne gülmüştü. Ancak sevgisine doyamadan askere çağrıldı. Kader onu yine evinden yuvasından hiç acımadan çekip alıp Birinci Cihan Harbi’ne hemen arkasından da İstiklal Harbi’ne karıştırdı.”(s.25)

Karakterin askere çağrılmasıyla birlikte olayların geçtiği zamana ilişkin ipuçları verilir. Bu sayede de romanın vakasının üzerine oturduğu tarihi hadise belirtilmiş olur.

Sular Durulursa’da ise tarihsel zamana roman devam ederken işaret edilen çeşitli hadiseler sayesinde ulaşılır. Kasabaya yeni gelen kaymakam otel odasında ezan sesiyle irkilir.

“Canhıraş bir ezan sesiyle toparlanıp kalktı sandalyesinden... “tanrı uludur tanrı ulu! Tanrıdan başka yoktur tapacak...”

Ezan uzuyor yabancının yüzündeki mahmurluk bahtının hüznü gibi camdan dökülüyor sokaklara doğru...” (s.239)

Bu ifadelerden ezanın Türkçe okunduğu dönemle bir bağ kurduğu gibi, ileriki bölümde daha açık değerlendirmeler de yer alır.

“Milli Şefin oturduğu makamdaki çatırtının sesi artık Anadolu’nun en ücra köşelerinden bile duyulmakta.

Demokrat partinin seçimlere katılacağı haberi halkın arasında beklenmedik bir sevinçle yayılmakta... Halk huzursuz ve fakir.” (s.248)

1946 yılında Demokrat Partinin gireceği seçimlere ilişkin verilen bu ifadeler, romanın ilerleyen bölümlerinde seçimlerin de yapılmasıyla devam edecektir. Vaka zamanı da bu ifadeler yoluyla 1946 öncesi ve sonrası olarak belirlenmiş olur.

Yıldız’ın İslami unsurlara vurgu yapan romanlar yazması bazı romanlarda vaka zamanının ortaya çıkarılmasına sebep olur. *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Gönül Yarası*, *Güneşe Matem Düştü* ve *Hülyalar Hüzüne Açtı*, romanlarında karakterler ve olaylar vasıtasıyla hikâyenin hangi dönemde geçtiğine dair ipuçları verir yazar. Bunlar üniversitelerde yaşanan başörtüsü meselesi ve İslami yaşantı veya İslami eserler yazma neticesinde karakterlerin üniversitelerden uzaklaştırılmalarıdır. Bu tür olaylar 28 Şubat süreci diye isimlendirilen bu dönem öncesinde başlayıp, süreçle artarak devam eden hadiselerdir.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar’da başlangıçta örtünmeyen bir üniversite öğrencisi olan Senem, başını örtmesiyle birlikte derslere ve sınavlara alınmamaya başlar.

Gönül Yarası romanının kahramanlardan Cemre başörtüsü yüzünden derslere girememektedir.

Güneşe Matem Düştü romanında dini inançları gereği başını örten ve üniversiteyi kazanan öğrencilerin derslere giremeyişi ve özellikle İstanbul’daki öğrencilere yönelik ikna odaları tabiri ile ifade edilen öğrencilerin başlarını açmalarına yönelik çalışmalardan bahsedilir. Zeynep karakterinin yazdığı mektupta şu ifadeler yer alır.

“ *Fakülteye alınmıyorum. “Başının örtüsünü açmadıkça” dediler. İknâ odaları kurdular fakültede. Arkadaşlarım birer birer alınıp iknaya çalışıldılar.*” (s. 195)

Hülyalar Hüzüne Açtı romanında ise Harun hoca karakteri yazdığı “*Kur’an İklîminde Hayat*” adlı kitabı yüzünden soruşturma geçirerek önce üniversiteden atılır; ardından da eşinin ihbarı sonucunda irtica suçundan hapse girer.

Bu örneklerde anlatılan hadiseler ülkemizde 28 Şubat adıyla anılan dönemin öncesinde başlayıp bu yıllardan itibaren artarak devam eden olaylardan örnek vakalardır.

Sahibini Arayan Mektuplar romanında ise vaka zamanının bulunmasına kahramanlar arasında yazılan mektupların birinin başlangıç kısmında verilen açık tarih yardımcı olur. Nergis, Can karakterine yazdığı mektuba şöyle başlar:

“ *Bugün yirmi ocak, yeni milenyumun yirminci günündeyiz...* ” (s.96)

Sevdalar Sözde Kaldı romanında ise 1980 yılı öncesinde yaşanan öğrenci olaylarından örneklerle vaka zamanını belirginleştirir yazar. Liseyi bitirmesinin ardından üniversiteyi kazanan Haluk karakteri, liseden grup arkadaşları olan Ziya ve İlhan’la birlikte İstanbul’a gelir. Haluk ile aynı yurt odasında kalan Ziya ve İlhan zamanla sol gruplara katılıp öğrenci olaylarının içerisinde yer alırlar.

Orada Da Yıldızlar Kayar Mı? ve *Beyaz Atlı*’da ise belirgin bir tarihten ziyade olayların geçtiği döneme ilişkin ipucu vardır. İlkinde romanın boşluktaki genç kız karakteri Leyla, babasının kendisiyle konuşması için görevlendirdiği psikologla internet üzerinden yazışır. İnternetin ülkemizde 2000’li yıllarda yaygınlaştığı düşünüldüğünde romanın bu yıllarda geçtiği kabul edilebilir. *Beyaz Atlı*’da ise benzer şekilde zaman unsuruna ulaşabileceğimiz ipucu olarak cep telefonu kullanımı vardır.

Belirtilen romanlar dışında kalan eserlerde ise tarihsel zamana ilişkin yukarıda verilen örneklerle benzer nitelikte ipuçları bulmak mümkün değildir. Olaylar ve karakterler vasıtasıyla belirgin hadiselerle rastlamak ve bu hadiseler yoluyla da çeşitli dönemlerle ilişkilendirme yoluyla kesin tarihlere ulaşılammıştır. Törenek’in ifade ettiği gibi vaka zamanının bulunmasını sağlayacak ifadeler eserlerde bulunmayabilir.

“*Sanatkâr eserine gerçeklik kazandırmak için, vaka zamanı ile sosyal hadiseler arasında bir bağ kurduğu gibi, kozmik zamanla da ilişki kurmaya çalışır. Vakanın tarihi zamanını şekillendiren bu ilişki her zaman açıkça belirtilmeyebilir. Ancak sosyal problemler, toplumsal değişiklikler bu zamanı tespitite yardımcı olur.*”⁸⁸

Yıldız’ın eserlerinin çoğu yazıldığı yılların sosyal ve siyasi meselelerini konu edindiğinden tarihi nitelik taşıyan romanı, *Figan* hariç, yok gibidir. Bununla birlikte, romanlarda karakterler ve olaylar anlatılırken daha çok verilmek istenen mesajlara yoğunlaşıldığından, zamana ilişkin unsurların ortaya çıkışına yarayacak ifadeler çok fazla yer verilmediğini de söyleyebiliriz.

⁸⁸ Mehmet Törenek, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf*, Kitabevi, İstanbul 1999, 290.

Anlatma zamanı, yukarıda da ifade edildiği gibi romanda geçen olayların başlangıcı ve sonu arasında geçen süredir. Yıldız'ın romanlarını bu sürenin uzunluk kısalık durumu açısından iki grupta değerlendirmek mümkündür. Bunlar anlatma zamanının kısa tutulduğu ve uzun tutulduğu romanlar olacaktır.

Anlatma zamanının kısa olduğu romanlar grubuna dâhil edilenlerde genelinde beş yıl veya daha az sürede anlatılmıştır. Hikâyenin başlangıcından bitişine kadar veya karakterlerin romanın başı ile sonundaki yaşlarından hareketle süresi beş yıl civarında olanlar birinci grubu oluşturur. Anlatma zamanlarının kısa tutulduğu eserlerde genellikle geriye dönüşler yoluyla karakterlerin geçmişlerine yönelik olaylar anlatılır.

Çiçekler Susayınca romanında anlatma zamanı birkaç saatlik bir zaman dilimini kapsar. Romanın başlangıcı bir mahkeme sahnesiyle olur. Geriye dönüşler ve karakterlerin artması yoluyla ilerleyen romanın sonunda yine baştaki mahkeme sahnesinin sonrasına yer verilir. İlk bölümdeki mahkeme sahnesi karar açıklanacakken araya giren Birli karakterinin tüm suçun kendisinde olduğunu söylemesiyle biter. Romanın sonunda ise tekrar başa dönülmüştür. Birli yaptığı hataları ve işlediği suçları itiraf ederek af dilemektedir. Mahkemenin ardından ortaya çıkan gerçeklerle birlikte roman son bulur. Aradan geçen süre birkaç saat ile ifade edilebilir. Dolayısıyla anlatma zamanı da bu süre kadardır. Fakat olayların başlangıcını ve mahkeme sahnesine nasıl geldiğini, geriye dönüşler ve eklenen yeni karakterlerin geçmişlerinin anlatılmasıyla birlikte roman genişlemiştir.

Anlatma zamanının beş yıl veya daha az tutulduğu romanlardan biri de *Figan*'dır. Roman, Erzurum'da 1. Dünya Savaşı sırasında Ermeni çetecilerin silah depolarına yaptıkları baskınla başlar. Ardından Türk ve Ermeni çocukların kavgalarına yer verilir. Devamında Erzurum'un Ruslar tarafından işgali ile birlikte Ermenilerin Türklere yaptıkları zulümler karakterler vasıtasıyla gösterilir. Roman, Pasinler'in işgalden kurtuluşu ile son bulur. Bu tarih ise 13 Mart 1918'dir. Dolayısıyla anlatma zamanı, Erzurum'un işgali ile kurtuluşu arasında geçen yaklaşık üç yıldan ibarettir.⁸⁹

Sokağa Açılan Kapı'da roman, lise mezunu olan romanın başkişisi Sıla'nın, üniversiteyi kazandığı halde babası tarafından okumasına izin verilmemesi ile başlar.

⁸⁹ Mevlüt Yüksel, "Birinci Dünya Savaşında Erzurum'un İlk İşgal Günleri", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37, Erzurum 2008, s.259.

İlerleyen bölümlerde ailesinden gizli olarak çalışmaya başlayan Sıla, evden kaçmıştır. Daha sonra çalışma hayatı, evliliği ve çocuğunun olmasının ardından eşinden boşanan Sıla'nın baba evine dönüşüyle roman son bulur.

“Çisem artık üç yaşındaydı. Fevkalade bir arkadaşı Sıla'ya. Çalıştığı mecmua dairesini genişletti... İyi bir mesafe aldı yazıda. Tam dört buçuk yıldır baba ocağının kapısından bile geçmemişti. Görülmez bir pranga vurulmuştu ayaklarına. Ne zaman niyetlense yürümez oluyordu.” (s.262)

Bu ifadelerin ardından eşinden boşanacak olan Sıla, baba evine dönecek ve babasıyla barışacaktır. Anlatma zamanı da aradan geçen yaklaşık beş yıllık süre olacaktır böylece.

Gurbeti Ben Yaşadım romanında eserin ilk bölümü yirmi yıllık esaretten yorgun ve perişan bir halde yurduna dönmekte olan Kara Halil'in tasviriyle başlar. Ardından geriye dönüşlerle Halil'in çocukluğundan itibaren, savaşa gidişi, esareti ve esaretin ardından yurda dönüşü anlatılır. Bu arada ardında bıraktığı karısı ve oğlunun hikâyesi de verilir. Romanın sonunda kasabaya kendini tanıtmadan dönen Halil, ailesinin yanına gidecek cesareti bulamaz. Yakın bir kasabadaki cephe arkadaşının babasının yanında bir süre kalıp ailesinin akıbetini öğrenir. Bu süre iki yıldır.

“İki yıldır bahar ayları girer girmez, sılayı rahim için izin almış fakat aynı tereddüt ve aynı vehimle, köprüünün ötesini geçememişti. Hep Itır'ın başka bir evin kapısını açarak karşısına çıkacak korkusuydu adımlarını kesen...” (s.254)

Sonrasında kendi kasabasında dükkân kiralayıp çalışmaya başlar. Roman Halil'in eşine kendini tanıtmaması ve oğluna destek olmak için kimliğini açıklamasıyla son bulur. Böylece anlatma zamanı üç yıldan daha az bir süre olur.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar'da olaylar başkahraman Senem'in etrafında şekillenir. Üniversite günleri, hocasıyla yazdığı roman üzerine konuşmaları, doğru yolu bulup örtünmesi, peşindeki delikanlılar ve hocasının gayri meşru ilişkisinin anlatıldığı romanın süresi yaklaşık bir öğretim dönemi kadardır. İlk bölümlerde daha çok Senem'in roman yazma eğilimi, örtünme süreci verilir. Bu sırada dönem imtihanlarının yaklaştığı haber verilir.

“Ders çalışacaktın hani? Dönem imtihanların da gelip çattı” (s.185)

İlerleyen bölümlerde senemin ve hocasının yaşadıkları verildikten sonra Senem'in peşindeki delikanlılardan Bünyamin'in namaza başlaması ve babasının imam olduğu cami cemaati yoluyla evlilik teklifi anlatılır. Bu kısımda Senem'in imtihanlara alınmadığı da belirtilir.

“Finaller bitti... dünyaya tek gözle bakan demokrasi, senem ve arkadaşlarının baş örtüsüne izin vermedi...” (s.239)

Hemen ardından evlilik hazırlığına başlanır ve gençler, yazarın *“her şey yıldırım hızıyla gelişti”* ifadesiyle birlikte evlenirler. Roman Bünyamin'in Senem'e yaptığı itiraflar ile son bulur. Böylece anlatma zamanı yaklaşık bir öğretim dönemi olan eylül-ocak aylarını içine alan sürede gerçekleşir.

Orada da Yıldızlar Kayar mı? romanında ise anlatma zamanı daha kısa bir süreyi kapsar. Romanın kahramanı Leyla, üniversiteyi yeni bitirmiş, kendini boşlukta hisseden bir genç kızdır. Bir konferansta rastladığı sınıf arkadaşı Çağrı karakterinden etkilenen Leyla, kendisi ve hayatı üzerine düşüncelere dalar. On beş günde bir düzenlenen bu konferanslara Çağrı ile birlikte üç kez katılırlar. *Aradan günler geçti* ifadesiyle devam eden bölümde trafik kazasında hayatını kaybeden Çağrı'nın ölümünü kabullenemeyip psikolojisi bozulan Leyla, dinlenmesi ve kendine gelmesi için babası tarafından yalıya gönderilir. Genç kız burada babasının tuttuğu şoför kılığındaki psikologla konuşur ve gerçeği öğrenmesiyle roman son bulur.

“Bu sabah onuncu günleriydi villada. Kahvaltıdan sonra bahçede tek başına dolaşmaya başladı.” (s.155)

Ardından gelen bölüm o gün içerisinde yaşananları anlatır. Ertesi gün kırlarda arabasıyla gezen Leyla, aynı akşam kendisine mektup gönderen gizemli kişiyle internet üzerinden yazışır ve buluşmak için sözleşir. Ertesi gün buluşmanın ardından her şey ortaya çıkar ve şoförün mektupları gönderen kişi ve aynı zamanda psikolog olduğu ortaya çıkar. Roman böylece son bulur. Anlatma zamanına konferansların öncesi, üç konferans sonrası ve yalıda geçirilen on gün eklendiğinde birkaç aylık bir zaman dilimi ortaya çıkar.

Anlatma zamanının kısa tutulduğu bir diğer roman *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* olur. Roman, 17 yaşında lise son sınıf öğrencisi olduğunu öğrendiğimiz Ercan'ın Nakış Baba adlı tanıdığına bir hadise yüzünden akıl danışması ile başlar.

Sonraki bölümlerde hikâye geriye dönüşle Ercan'dan ayrılarak, Nakış Baba karakterinin hayatının anlatımı şeklinde devam eder. Romanın sonunda, Ercan'ın liseyi bitirip üniversite sınavına girmiş olduğunu ve Nakış Babaya yardım için sevdiği kızı istemeye gittiğini öğreniriz. Arada geçen süre bir yıldan az bir zamanı kapsamaktadır. Dolayısıyla anlatma zamanı da bu süreyi ifade eder.

Anlatma zamanının kısa tutulduğu diğer eserler ise: *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*'nde bir yıldan daha az, *Aşka Uyanmak*'ta iki yılı aşan bir süre, *Sevdalar Sözde Kaldı*' da yine yaklaşık iki yıllık bir zaman dilimi, *Ona Secde Yakışıyor* ve *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*'ise yaklaşık bir yıl, *Kıralık Hayaller* yaklaşık iki yıl, *Güneşe Matem Düştü* birkaç aylık süre, *Beyaz Atlı* iki yıl, *Sevmekten Korkuyorum* dört yıl, *Afadersin Hayat*, *Kayıp Sabahlar*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, *Anılar da Yakılır*'da ise yaklaşık üçer yıllık bir anlatma zamanını kullanılmıştır.

Anlatma zamanının uzun tutulduğu romanlarda ise süre, ilk gruptakilere oranla daha uzundur ve yıllara yayılmıştır.

Yanık Buğdaylar romanı bir deprem sahnesiyle başladığında, daha sonra romanın başkışisi olacak karakterlerden Abdülkadir'in oğlu Mehmet iki yaşındadır. Roman babasının ölümünün ardından Mehmet karakteri üzerine geçer ve onun hayatını merkeze alarak devam eder. Romanın sonunda ise Mehmet iki çocuklu orta yaşlı bir öğretmen olarak karşımıza çıkar.

Boşluk'ta ise romanın başlangıcında lise talebesi olarak karşımıza çıkarılan Cihan; romanın sonunda tıp tahsil edip doktor olmuş, küçük bir kasabada birkaç yıl çalışmış ve sevdiği kızla evli ve bir de çocuğu olan kişi olarak yer alır. Dolayısıyla anlatma zamanı yaklaşık on yıldır.

Gönül Yarası'nda ise ilerleyen bölümlerde romanın merkezi olacak Yakup karakteri bir yaşındadır. Olayların devamında büyüyen ve başından çeşitli olaylar geçen Yakup, romanın sonunda üniversite mezunu ve askerliğini yapmış bir genç olarak karşımıza çıkarılır. Anlatma zamanı da bu hadiselerle bağlı olarak yirmi yılı aşan bir süreye tekabül eder.

Benzeri bir süreye de *Bir Dünya Yıkıldı* romanında rastlarız. Olayların başlangıcında Keşkekçi Hasan karakterinin üç oğlu vardır. Yedi yaşındaki Halim, onun küçüğü Satılmış ve en küçük oğlu *her şeyden habersiz toprakla oynayan* Haluk.

Romanın ilerleyen bölümlerinde hikâyenin merkezine Haluk dâhil edilir ve olaylar Haluk üzerinden anlatılır. Romanın sonunda ise Haluk’u, hukuk fakültesi mezunu, askerliğini yapmış ve evlenip bir oğlu olmuş vaziyette buluruz. Anlatma zamanı yine yirmi yılı aşan bir süre olarak kabul edilebilir böylece.

Günahın Rengi romanı, on sekiz yaşını henüz bitirmiş nişanlanmak üzere olan Hasret adlı bir genç kızın tanıtımı ile başlar. İlerleyen kısımda Hasret’in başından geçenler anlatılarak evlilik dışı oğlu Armağan’a geçer hikâye. Devamında Hasret’i kirleten kişinin ailenin yakın dostu ve belediye reisinin oğlu olduğunu öğreniriz. Olayların merkezine yerleşen Armağan’ın lise ve üniversite hayatının ardından ilçeye dönüşü, evliliği ve bir oğlunun dünyaya gelişi ile roman son bulur. Sonda belediye reisinin oğlu olan ve Armağan’ın gerçek babası karısından boşanır. Yazar bu hadiseyi “*yirmi dokuz yıllık karısından boşandı*” ifadesiyle verir. Romanın başında Hasret’i isteyip reddedilen bu karakter, hemen akabinde başka bir kızla evlenmiştir. Aradan geçen yirmi dokuz yıllık süre anlatma zamanına işaret etmiş olur böylece.

Yürekta Büyümek’te de benzer bir süreden bahsedilebilir. Romanın başında aile faciası sonucunda annesi ölen, babası ise hapse düşen altı aylık bir kız çocuğunun evlatlık verilışı anlatılır. Roman evlat edinmenin sakıncaları üzerine çeşitli örnekler ve olayların ardından, başlangıçta hapse düşen babanın cezaevinden çıkıp kızını bulmasıyla son bulur. Baştaki altı aylık kız çocuğu romanın sonunda diğer karakterlerin hikâyeleri ve yaşları dikkate alındığında on dokuz yaşındadır. Anlatma zamanı da bu sayede ortaya çıkmış olur.

Yıllar Geriye Dönse romanının başlangıcında tanıtılan Ünsal karakteri dış hekimliği son sınıf öğrencisidir. İlerleyen bölümlerde mezun olan ve anneannesinin yanındayken tanıştığı Gül karakteriyle evlenen Ünsal’ın iki de çocuğu olur. Ardından gelen bölümde Ünsal askere gider. Yaşadığı hayattan bunalan Gül çocuklarını da alarak Ünsal’a haber vermeden halasının yanına Almanya’ya kaçar. Buradaki hayata ve topluma alışamayan Gül pişman olur ve Ünsal’a geri dönmek ister. Ailenin tekrar kavuşmasıyla roman son bulur. En son durumda çocuklardan birisi ortaokul son sınıfta olduğuna göre, yaklaşık on dört yaşlarında olmalıdır. Baştan itibaren takip edildiğinde aradan geçen süre yaklaşık on yedi yıl civarındadır. Bu da anlatma zamanını ortaya çıkarır.

Daha uzun bir süreye yazarın son romanlarından *Babamdan Sonra*'da rastlarız. Romanın başında askerlik zamanı gelmiş yirmi yaşında bir genç olan Muhsin karakteri vardır. Devamında evlenen ve bir oğlu olan Muhsin, askerdeyken tanıştığı Rum arkadaşı ile İstanbul'a yerleşerek köyüne bir daha dönmez. Burada yine Rum bir kızla evlenip çocukları olur. Polislik mesleğine başlayan Muhsin romanın sonunda Emniyet Müdürlüğüne kadar yükselecektir. Romanın sonunda terk ettiği köyüne dönen Muhsin'in otuz altı yıldır köyüne uğramadığı hatırlatılır. İlk eşinin mezarı başında ölen Muhsin'in Rum asıllı eşinden de doçent olmuş bir oğlu vardır. Anlatma zamanı bu sayede otuz altı yıla eklenecek Muhsin'in askere gidişine kadar geçen süre ile birlikte bulunmuş olur.

Anlatma zamanının uzun tutulduğu diğer eserlerden, *Sitem*'de on yıl, *Azat Kuşları*'nda on beş yıl, *Aynada Batan Güneş*, *Ekinler Yeşerdikçe*, *Üç Deniz Ötesi*'nde yaklaşık on yıl, *Sular Durulursa* ve *Siyah Güller*'de dokuz yıl, *Hülyalar Hüzün Açtı* ve *İstanbul Yüzlü Kadın*'da yaklaşık yedi yıl, *Kelebekler Gamsız Uçar* ve *Gidersen Veda Etme*'de ise yine yaklaşık dokuz yıllık anlatma zamanı vardır.

Zamanın genişlemesi özetlemeleri sık sık karşımıza çıkarmaktadır. Ancak zamanın kullanımı noktasında bir önemli ayrıntı, yazarın hem okuyucunun ilgisini çekmek hem de romanda bir genişleme sağlamak, hikâyeye yeni kişiler, yeni mekânlar katmak için geriye dönüş tekniğine başvurmastır. Yıldız, genellikle karakterlerin mevcut durumunu hazırlayan faktörlerin neler olduğunu göstermek veya hikâyeye dâhil olan yeni karakterlerin geçmişlerinin verilmesi amacıyla bu tekniği kullanmıştır.

Romanın başlarında yaşanan geriye dönüşlerin ilk örneği *Ekinler Yeşerdikçe* romanında vardır. Romanın ana karakterlerinden Çakır Ali, köyüne doğru atıyla gelirken karşılaştığı ekin biçen aileye imrenerek kendi ailesi ile karşılaştırma yapar.

“Mesafesiz derinlikler taşıyan düşüncelere daldı:

-Sahi ben nerede hata yaptım?

Kirpiklerini kısararak inadına dalgın bakışlarla uzakları, çok uzakları gözetledi. Delikanlılık yıllarına gitti düşüncesi yılların muhasebesini yapmak istiyordu anlaşılan... Nerede değil, hayatının hangi noktalarında hata yapmıştı, onları bulup gün ışığına çıkaracak, böylelikle kendisini yargılayacaktı.”(s.13)

Romanın ilk bölümünün sonu olan bu kısmın ardından hikâye karakterin *henüz kafasında kavak yelleri esen bir delikanlı* olduğu zamana dönerek olayların bu noktadan devamı sağlanır. İlk bölümdeki kederli ve dertli halinin sebebinin ve onu bu duruma getiren olayların okuyucuya gösterilmesi amacıyla yapılan geri dönüşle birlikte roman ilerler.

Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi romanında da ilk bölümde aktarılan olayların hemen ardından geriye dönüş yapılmış, karakterlerin geçmiş hayatlarına dair olaylar aktarılarak tekrar ana gelinmiştir.

Lise öğrencisi bir genç olan Ercan, akrabası Nakış Baba'ya yaşadığı sıkıntılı bir durumu anlatmak için gelir ve konuşma esnasında Nakış Baba'nın geçmişine dair çeşitli örnekler verilir. Ardından gelen bölümlerde ise doktor olan Nakış Babanın hayat hikâyesi anlatılmaya başlanarak roman devam ettirilir.

Doktorun gençlik dönemi üniversite yıllarından başlayan bu geriye dönüşle birlikte üniversite yılları, orada tanıştığı ve evlendiği eşi ve ondan ayrılışı, büyükşehirden kaçıışı ilk etapta aktarılır. Ardından doktorun tayin isteyerek geldiği köyde yaşadıkları, ağanın kızına olan aşkı, kızın kendisine verilmemesi sonrası tekrar büyükşehre gelişi anlatılır. Roman ana dönerek Ercan'ın yardımıyla doktor ve köydeki ağanın kızının yıllar sonra gelen kavuşmaları ile sona erer. Böylece romanın ana omurgasını geriye dönüş tekniği sayesinde meydana getirmiş olur yazar.

Benzer şekilde *İstanbul Yüzlü Kadın* romanında da hikâyenin başında geriye dönüş yapılmıştır. İlk kısımda romanın ana karakterleri Yılmaz Ocak, Emir ve Numan'ın mevcut durumu anlatılır. Yılmaz Ocak bir kitapçı, Numan tıp fakültesi terk bir deli Emir ise lise talebesidir. Daha sonra geriye dönüşlerle bu üç karakterin geçmişi okuyucuya gösterilir. Önce, Yılmaz Ocak'ın eşinin oğlunu da yanına alıp zengin babasının yanına kasabaya giderek kendisini terk edişi verilir. Ardından Numan'ın kendisini terk ederek kaybolan babasını tıp fakültesindeki derste kadavra olarak görüp akli dengesini kaybedişi anlatılır. Sonra da Emir'in annesi ölümü sonrası, babasının yeniden evlenmesi, yeni evliliğinden olan çocukları tarafından sürekli tartaklanması aktarılarak roman güncel zamana döner. Geriye dönüş tekniği bu romanda üç karakterin mevcut durumunun sebeplerini aktarmak için kullanılmıştır.

Son romanlardan *Anılar da Yakılır*'da romanın başında geriye dönüş yapılarak olayların sebepleri gösterilmiştir. Kırk yedi yaşında bir öğretmen olan Melek Hoca, kederli bir halde ilk bölümde karşımıza çıkarılır. Ardından da Melek Hoca'nın bu kederli halinin sebepleri geriye dönüşle anlatılır.

“Melek Hoca'nın zihni yine allak bullaktı. Pencerenin kenarında kederli bir seyir tutturmuştu Akdeniz'in mavi sularını. Hikâyesi uzun, hûlasası yıllardır Melek Hoca'nın kalbini kanatan hazin bir öykü...”

“Şimdi kırk yedi yaşındaydı. Düşünceleriyle yıllar öncesine dönüktü. Hayatında iz bırakan dört hadiseyi sorguluyordu iç dünyasında... Suçlu hissediyordu kendisini ve acımasızca yargıyordu geçmişini.

İçini rahatlatacak iksiri bulamamanın ıstırabıyla kıvranırdı melek Hoca, zihnine maziden anılar düştüğünde...”(s.8)

Geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı diğer romanlar, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Siyah Güller*, *Afedersin Hayat*, *Güneşe Matem Düştü*, *Leyl Işıkları Günahın Rengi*, *Kayıp Sabahlar*, *Kıralık Hayaller*, *Beyaz Atlı Ve Gidersen Veda Etme*'dir.

Geriye dönüş tekniği ile birlikte okuyucunun romana, olaylara ve karakterlere karşı olan ilgisi, merakı ve dikkati çekilmeye çalışılır. Var olan güncel durumun sebepleri, romana yeni giren karakterlerin geçmişleri, geçmişteki hatalar, günahlar hep geriye dönüşler yoluyla aktarılır. Aynı zamanda karakterlere pişmanlık duygusu, hatalardan ders alma düşüncesi de ortaya çıkarılarak okuyucuya verilmek istenen mesaj için de fırsat yaratılmış olur.

2.3. MEKÂN

Roman için mekân, olayların ve karakterlerin içine yerleştirildiği bir dekor niteliği taşır. Mekân, yazarın ona yüklediği misyona bağlı olarak eserlerde ön plana çıkmakta ya da arka planda kalabilmektedir. Bland da “*Romanda sahne olaylar dizisini ve karakteri etkilediği ölçüde bütünüün bir parçasıdır.*”⁹⁰ der. İncelememize konu olan Yıldız’ın romanlarında mekân, konulara ve karakterlere ilişkin anlatımların öne çıkarılması nedeniyle, genelde ortam belirleyici bir unsur olarak kullanılmış, işlevsel bir yaklaşıma pek gidilmemiştir.

İncelediğimiz kırk üç romanda genel çerçeve olarak köy, kasaba, ilçe ve kentler olmak üzere bir çeşitlilikten söz edebiliriz. Bu romanların çok az bir kısmı sadece belirli mekânlarda geçerken, eserlerin çoğunluğunda daha çok mekânlar arası geçişler görülür. Sadece köy, kasaba veya ilçede yani taşra diye nitelenebilecek yerlerde geçen romanlar altı tanedir. On dokuz roman İstanbul, Ankara şehirlerinin birinde veya bu iki şehir arasında gidiş gelişler yoluyla ikisinde geçmektedir. On bir romanda ise İstanbul ya da Ankara ile köy veya kasaba arasında gidiş gelişler mevcuttur. İki romanda İzmir ve Bursa ile Ankara- İstanbul arasında geçişler vardır. Bir romanda Antalya’nın adı verilmeyen bir ilçesiyle İstanbul arasında; yine bir roman da Ankara ile adı verilmeyen bir güney kentinin ilçesinde geçmektedir. Yıldız’ın iki romanında bu genel çerçeve ülke sınırlarının dışına taşar. Bir romanda mekân olarak Taşkent ve Amerika arasında ikili bir yapı kurgulanmıştır. Bir roman ise köyde başlamış, kahramanın Ruslara esir düşmesiyle birlikte Sibiry’a taşınmış; oradan kaçışla Bulgaristan’ın Hızargard şehrine geçmiş ve en sonunda Edirne üzerinden Tokat’ın ismi verilmeyen bir ilçesinde noktalanmıştır.

Romanlardaki mekânları yukarıda verilen kullanımlara göre bir tasnife tabi tutarsak, genel çerçeve olarak değişen ve değişmeyen mekânlar şeklinde ayırmak mümkündür. Mekân üzerinde bir değişikliğe gidilmeyen romanlarda mekânlar arasında bir geçiş, köyden kente veya kentten köye doğru bir açılma meydana gelmez. Böylece bu romanların mekânları tek merkezli hale gelmiş olur.

⁹⁰ D.S. Bland, “Romanda Fiziksel ve Sosyal-Kültürel Çevre”, *Roman Teorisi*, (Philip Stevick 1967, Çev: Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ, Ankara 2004, 264.

Sadece taşrayı olayların geçtiği mekân olarak kullanan eserlere ilk örnek *Azat Kuşları* romanıdır. Roman Ovalı Köyü merkezli olaylar etrafında şekillenir. Ana karakterlerden olan Abalı'nın köyün dışında yaptığı evine taşınması sonrası yaşananlar, çocuklarının orada ölümü, köye bir münzevi olarak dönüşü, yeğeni ile birlikte yaşadıkları olaylar romanı oluşturur. Roman bu köy dışına taşmadan devam edip son bulur.

Ekinler Yeşerdikçe romanında benzer şekilde köy eksenli tekli bir yapı mevcuttur. Roman Hilal Tepeler köyünde geçmektedir. Romanda Çakır Ali karakteri ve oğullarının hem köydeki rakip aile ile hem de oğulların babaları ile mücadelesi yer alır. Romanın ortalarında babasından yediği tokat sonucu köyden kaçan ve daha sonra öğretmen olarak dönen Erdem karakterinin hangi şehre gittiğine ve köy dışında nasıl bir hayat yaşadığına dair herhangi bir bilgi yer almaz. İlerleyen bölümlerde ise “*Yabancı*” başlığı ile başlayan bölüm köye gelen ve kendisini tanıtmayan öğretmenin Erdem olduğu okuyucuya verilse de, roman karakterlerine ancak eserin sonuna doğru yansıtılır. Erdem'in tahsilini nerede yaptığı ve aradan geçen sürede nerde olduğuna dair mekânsal bir ipucuna yer verilmez.

Mekânın kentlerden oluştuğu yapıya sahip romanlara örnek olarak *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar* verilebilir. Eserde olaylar İstanbul'da başlayıp herhangi bir değişime uğramadan yine İstanbul'da biter. Romanın başkahramanı Senem'in üniversite hayatı, doğru yolu bulması, hocası ve aynı zamanda babasının yakın dostu olan karakterin yaşadıkları ve romanın sonunda Senem'in evlenişi hep İstanbul'da olur. Mekâna dair bir genişleme olmaz bu romanda.

Leyl Işıkları romanında ise eğlence peşinde koşan, boşluktaki başkahraman Bulut'un yaşadıkları anlatılır. Bağdat caddesindeki eğlence mekânları, boğaza nazır tripleks villalarda geçen olaylar gene aynı şekilde İstanbul dışına çıkmadan sona erer.

Benzer şekilde romanın başında eğlence hayatına düşkün boşluktaki genç karakteri olarak başkahraman olan Leyla karakterinin etrafında İstanbul'da geçen bir eser de *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanıdır. Bu roman da benzer şekilde İstanbul'da, Zekeriyaköy'de bir yalıda sürüp sona erer. Yine mekânda bir açılma veya genişleme söz konusu değildir.

Romanların çoğunda ise, karakterlerin ve olayların gelişimiyle birlikte mekânda değişiklikler yaşanmış ve birden çok mekânın varlığı görülmüştür. Bu durum karakterlerin ve olayların değişimine, yeni kişilerin, mekânların romana eklenmesine de fırsat sağlamıştır. Yazarın eserlerin çoğunda bu şekilde bir mekân kullanımının ilk romanlardan son romanlara kadar devam ettiği ayrı bir dikkat konusudur.

Bu değişimlere neden olan olaylar, daha çok okuma, çalışma veya çeşitli sebepler yoluyla olur. Özellikle öğrenim görmek için yaşanan gidişler, bu değişimleri yaratan en önemli unsur olur. Hatta yazar, bazı romanlarda eğitim için yaşanan mekân değişikliklerinin kapsamını genişleterek karakterlerin bazısını yurtdışına eğitim için gönderir.

Sitem romanında, 13-14 yaşlarında olduğu belirtilen başkahraman konumundaki Ferhat, annesinin ölümü, babasının ise dayıları tarafından asılması sonrası, babasının bir asker arkadaşı tarafından yaşadığı köyden Ankara'ya getirilir. Devamında olaylar Ankara merkezli olarak devam eder. Bu noktada yazarın da ortaokul çağında Ankara'ya geldiğini ve romanda anlatılanlara paralel şekilde yeni okulunda benzer sıkıntılar çektiğini hatırlamak gerekir.⁹¹

Aynada Batan Güneş ise eğitim için köyden İstanbul'a gelen kahraman Kerem etrafında şekillenir. Burada sadece Kerem'in gelişi ile son bulmayan değişim Kerem'in taşraya dönüşü, abisinin İstanbul'a gelişi, abisinin nişanlısının İstanbul'dan taşraya gelişi gibi gidiş gelişler yoluyla roman boyunca devam ederek ailesinin de köyü terk edip İstanbul'a yerleşmesiyle son bulur.

Boşluk romanının ana karakterlerinden Cihan, tıp tahsili için Avrupa'ya gitmiştir. Burada yazarın amacı, genç karakterin yurtdışına gitmeden önceki hali ile oradan geldikten sonraki değişimi okuyucuya göstermek ve olay örgüsünü buna uygun şekilde kurgulamaktır. Bu değişimi sağlayan unsur da yurtdışı olmuştur. Cihan, namazını kılan, doğru yoldaki bir gençken Avrupa'daki tıp tahsili onu değiştirmiş, dinine, ailesine, değerlerine yabancı, yolunu kaybetmiş bir karakter olarak karşımıza çıkarmıştır. Yazar onun tekrar doğru yolu bulması için yine mekândaki bu gidiş gelişleri kullanmıştır.

⁹¹ Ahmet Can Altıok, "Ahmed Günbay Yıldız'ın Yazarlık Serüveni", *Hayal Bilgisi Dergisi*, Sayı 17, Yaz 2015.

Üç Deniz Ötesi romanında mekândaki değişiklik yaşam şartlarından ve yönetimin baskısından kurtulmak amaçlı yaşanmıştır. Romanın başkahramanı Enes, önce tıp eğitimi için ailesinin yaşadığı Buhara'dan Taşkent'e gelmiş, orada Sonya adlı bir Rusla evlenmiştir. Komünist dönem Sovyetlerin anlatıldığı ve bu durumun kişilerin inançları için oluşturduğu baskılar Enes karakteri etrafında anlatılır. Önce Taşkent'ten sürülen Enes, ardından bir turistin yerine geçerek Amerika'ya iltica eder. Mekânda yaşanan bu değişim burada da bitmez. Hac göreviyle Amerika'dan Arabistan'a giden Enes burada Sovyetlerden gelen hacılar vasıtasıyla eşinden haber almaya çalışır. Eserin sonunda da eşini ve oğlunu Amerika'ya getirmeyi başarır ve hayatına burada devam eder. Böylece birden çok geçişle birlikte olayların ilerlemesi sağlanmış olur.

Afedersin Hayat, romanı ise İstanbul'da başlar. Ana karakterin üniversiteye gidişiyle Ankara'ya uzanır. Bundan sonrasında ise başkışı konumundaki Ozan orada tanıştığı Hicran ile hemen evlilik yoluna girer. Hicran, Bursa'da yaşamaktadır. Ozan'ın babasının ise Bursa'da şirketleri ve işleri vardır. Bu noktada Hicran'ın ailesine dair verilen bilgiler sonrası, ikisinin aynı babanın çocukları oldukları ortaya çıkar. İkisini de babası olan Akif Bey'in bu durumu fark etmesiyle Hicran başkasıyla evlendirilerek İzmir'e gönderilir. Böylece, Ankara, İstanbul, Bursa ve son olarak da İzmir, romanda kullanılan mekânlar arasına girmiştir.

Anılar da Yakılır'da mekânlar arası geçişler adı verilmesine de Ölüdeniz'den bahsedilmesi sebebiyle Fethiye ile İstanbul ve Paris arasında gerçekleşir. Ailevi sebeplerle kasabadan ayrılan kardeşler arasındaki problemler, aile şirketlerinin yönetimi konusundaki çekişmeler ve yıllar süren bir aşk hikâyesinin birlikte anlatıldığı roman bu mekânlar sayesinde genişlemiş ve hacmi artmıştır. Aile üyelerinin bu mekânlar arasında gidiş gelişleri de hikâyenin hareketli bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Ana karakterlerden Tunahan, İstanbul'da yaşamakta, anne babası ve dedelerinin yanına sık sık Akdeniz kasabasına gelmektedir. Berceste ise, ailedeki bir aşkın engellenmesi sonrası kız kardeşlerin arasının bozulmasıyla ailesiyle Paris'e taşınmış sonra İstanbul'a dönüş yapmıştır. Roman bu mekânlar arasında sürekli bir gidiş gelişlere sahne olmuş, bu karakterlerin dışındaki kişiler de bu değişime katkıda bulunmuşlardır.

Bu geçişlerin dışında, kullanılan mekânların taşra veya kent oluşu ile olayların gelişiminde oynadıkları rollerin değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Ahmed Günbay Yıldız, roman serüvenine başlarken edebiyatımızda köy ve köylü etrafında şekillenen romanlarda anlatılanların gerçekte var olan durumu yansıtmadığını, köyü ve köylüyü yanlış tanıttığını söyler.

“Okuduğum köy romanlarında köyün olmadığını görmüştüm. Ben köylüydüm. Bu romanlar bizi anlatmıyordu. Şehirde büyümüş birisi köyü anlatır gibiydi... Ayrıca köy romanlarında edepsiz tasvirler yapılıyordu. Sanki köylülerin bütünü sürünüyor ve köylülerin bütünü edepsizlik yapıyordu. İşte ben buna tahammül edemedim. Gerçek manda köy romanını ortaya koymak için “Yanık Buğdaylar”ı kaleme aldım.”⁹²

Yukarıda da belirttiği gibi köyü ve köy yaşantısını gerçeğe uygun olarak vermek yazarın ana amacıdır. Zikrettiği romandan sonra, köy ve kasaba hayatının merkezde yer aldığı veya gidiş gelişler yoluyla romanlarda sürekli köyle veya taşrayla bağlantı halinde kalır yazar.

Yıldız’ın romanlarında köy veya kasabaların yer almadığı az sayıda eser mevcuttur. Taşra olarak nitelendirilebilecek mekânlarının kullanımına yönelik ilk dikkati çeken nokta, romanın köyde veya taşrada sonlandırılmasıdır. Bazı romanların bitişinde köyün bir son durak olarak sunulduğu ve karakterlerin köye veya kasabaya dönüşleri sonrası hikâyenin noktalandığını görürüz.

Yazarın köyden kente ilkokul çağında gelmiş olması, köy hayatına yakınlığı, olayların geçtiği mekânlar seçilirken köylerin veya genel olarak taşranın mekân olarak kullanımını açıklayıcı bir ipucu sayılabilir.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri’nde olayların neredeyse tamamı İstanbul’da geçmesine rağmen, romanın sonunda romanın başkışısı olan Esra, Bursa’da ismi verilmeyen bir kasabada karşımıza çıkarılır.

Köyde biten romanlara bir örnek de *Kayıp Sabahlar* adlı eserdir. Roman İstanbul’da üniversiteyi bitirmek üzere olan genç karakterin hayatıyla başlar; çeşitli bağlantılar yoluyla karakterin babasının olaya dahilyle birlikte köye gidiş gelişler sonrasında eser yine köyde sonlanır.

⁹² Yardım, 169.

Hülyalar Hüzün Açtı romanında ise olaylar İstanbul'da başlayıp Atina'ya uzanır. Fakat hikâyenin sonunda başkahramanın kaymakam olarak *Anadolu'nun ıssız bir köşesini* tercih ettiğini, sevdiği kızla birlikte hayatlarına orada devam edecekleri verilir.

Babamdan Sonra, köyde bir ağa oğlunun istemediği biriyle evlenmesi olayı ile başlar. Ardından karakterin askere gidişi ve köyüne dönmeden İstanbul'da yeni bir hayat kurmasıyla devam eder. Romanın sonunda ise yaptıklarından pişman olan karakter köyüne döner ve burada hayatını kaybeder. Yani hikâye köyde başlayıp uzun süre İstanbul'da devam eder ve yine olayların başladığı yer olan köyde biter.

Bunun tersi bir duruma ise *Aynada Batan Güneş* romanında rastlanır. Olaylar Çifte Turna köyünde başlamış ve zaman zaman köye dönüşler olmasına rağmen hikâye İstanbul'da sona ermiştir.

Sevmekten Korkuyorum, *Güneşe Matem Düştü*, *Babamdan Sonra* romanlarında ise büyükşehirlere gidişler olmasına rağmen, hikâyenin sonunda kahramanlar ilçelerine yani taşraya dönerler.

Köyle veya taşrayla bağlantılı diğer eserler ise *Yanık Buğdaylar*, *Azat Kuşları*, *Aynada Batan Güneş*, *Ekinler Yeşerdikçe*, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Sular Durulursa*, *Siyah Güller* ve *Beyaz Atlı* romanlarıdır.

Yazarın köy ve kasaba gibi taşra olarak nitelenen çevreler yanında kentleri de fazlaca kullandığı ve mekân olarak tercih ettiği görülür. Bu kentler içerisinde öne çıkanlar ise İstanbul ve Ankara olur.

Yazarın romanlarında İstanbul'un çokça yer tutmasına rağmen şehir olarak Ankara'yı tercih ettiği ve karakterlerine de tercih ettirdiğini görürüz. *Sokağa Açılan Kapı*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Yürekte Büyümek*, bunlardandır.

Yıldız, kendisiyle yapılan bir röportajda sorulan “sizin şehriniz Ankara mı?”⁹³ sorusuna şöyle yanıt verir:

“İstanbul'a gittiğimde zaman yetmiyor. Ankara daha derli toplu bir şehir. Burada kendi dünyama daha rahat çekiliyorum”

⁹³ Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

Sokağa Açılan Kapı romanı, mekânda bir değişim yaşanmadan, ana karakterlerin farklı şehirler veya şehir-taşra geçişleri göstermediği bir eser olmuştur. Sınavı kazandığı halde tıp tahsiline gönderilmeyen Sıla karakteri önce ailesini terk etmiş, sonrasında ise işe girerek evlenmiş, boşanmıştır. Özellikle çalışan kadınlar ve onların çocuklarının yaşadığı sıkıntıları göstermeyi amaçlayan bir hikâyeye sahip roman Ankara dışına çıkmadan sona ermiştir.

Sevdalar Sözde Kaldı romanında üniversite için İstanbul'a giden Haluk karakteri orada yaşanan öğrenci olayları, sağ-sol kavgaları sonrası huzura ve mutluluğa Ankara'da ulaşır. Anne ve babası da barışıp tekrar birlikte olmaya burada karar verir.

Yürekte Büyümek'in başlangıcında ortak olan iki ailenin iş hayatındaki yükselme isteği yüzünden ayrılışı vardır. İstanbul'a giden ve mafyalaşan Binali karakterinin oğlu Tarık ise bu hayatı istemediği için İstanbul yerine Ankara'da yaşamayı tercih eder.

Orada Da Yıldızlar Kayar Mı? romanı ise dar bir çerçevede İstanbul merkezli bir hikâyeye sahiptir. Romanın ana kahramanı olan genç kız Leyla, Zekeriyaköy'deki *muhteşem* villada yaşamakta ve üniversitede okumaktadır. Ruhsal sorunları olan boşluktaki genç kızın düzelmesi için ailesi onu yine boğazdaki yalılarına gönderir. Roman bundan sonra yalıda devam eder ve bir değişim yaşanmadan hikâye bu yalıda sona erer. Bunun dışında *Leyl Işıkları*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar* romanları da bütünüyle İstanbul merkezli bir kurguya sahiptir.

Kendimi Unutup Sana Ağladım, İzmir'de başlar, başkışilerden Dildar'ın Amerika serüveniyle devam edip yine İzmir'de biter. Yazarın buradaki amaçlarından bir tanesi de kendi yurdunda bulamadığı doğruları ve İslam'a yönelişi batıda, Amerika'da diğer dinlerle karşılaştırarak buldurma isteğidir. Bu çerçevede *Afedersin Hayat*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*, romanları farklı şehirlerde geçer.

Romanlarda kullanılan ana mekânlar haricinde karakterlerin yaşadıkları ve romanlar boyunca sıkça kullanılan belirli mekânların varlığı da göze çarpar. Bunlar da yazarın amacı doğrultusunda kullandığı ve şekillendirdiği mekânlardır.

Romanlarda sık kullanılan mekânlardan biri mahkeme salonları ve bunun sonucu olarak hapisanelerdir. Suçlular ya da romanların çoğunluğunda gördüğümüz iftiraya uğramış karakterler sık sık cezaevlerine gönderilirler. Cezaevleri sadece şehirlerde geçen romanlarda değil; köy ve kasabada geçen romanlarda da kullanılan bir mekân

özelliği gösterir. Hapishaneyi *Medrese-i Yusufiye* olarak nitelendiren yazar, bu yolla insanların ve dolayısıyla da roman karakterlerinin ıslahı için çeşitli vesilelerle bu mekândan yararlanır.

Yazarın ilk romanı olan *Çiçekler Susayınca'nın* birinci bölümünün adı “*Mahkeme*”dir. Roman bir mahkeme salonu tasviriyle başlayıp karakterin hapishane günleriyle devam eder. Romanın ilerleyen bölümlerinde de başkarakterlerden biri olan Yedigâr başka bir olay yüzünden yine cezaevine girip çıkar.

Sitem romanında ise mahkeme salonunun iki defa kullanıldığı görülür. Romanın ana karakteri Ferhat, kendisine atılan iftira sonrası hırsızlık suçuyla tutuklanmış ve ilk mahkemede hapse düşmüştür. Romanın sonunda ise gerçeğin ortaya çıkışı, tekrar bir mahkeme sahnesi kullanılarak anlatılır. Gerçek suçlular ortaya çıkarılarak böylece kahramanın masumiyeti ve vermek istediği mesaj aktarılır.

Mahkemenin birden çok kullanılışına *Aynada Batan Güneş* romanında rastlanır. Başkişi durumundaki Kerem’in ilk defa mahkemeye gelişi, içki satışı meselesi sebebiyle kavga ettiği büfe sahibinin şikâyeti üzerine olur. İkinci mahkeme sahnesi ise babasının işlediği bir cinayetin iftira sonucu onun üzerine yıkılması sebebiyledir. İlerleyen bölümde bu cinayetin mahkemeleri devam eder. Hâkimin söylediği “*Bu tam yedinci mahkemen*” ifadesiyle mahkeme salonu sahnesi kullanılmaya devam edilir ve bu defa suçsuz olduğu anlaşılarak serbest kalır. Romanın devamında bu defa basın suçundan hapse düşen Kerem’in mahkeme sahnesi vardır. İslam’ı ve Kuran’a göre yaşamayı anlattığı yazıları yüzünden tutuklanan Kerem, mahkemede kendisini savunarak düşüncelerini anlatmış olur.

İki mahkeme sahnesinin kullanıldığı bir diğer roman ise *Güneşe Matem Düştü*’dür. Romanın ana karakterlerinden Boran’ın babasının yaşadıkları vesilesiyle mahkeme salonları mekân olarak esere girmiştir. Boran’ın babası İsmet öğretmen bir trafik kazasına tanık olur. Zengin bir genç arabasıyla kaza yapar ve fakir bir çocuğu yaralar. İlk mahkemede, kazayı yapanın yerine parayla tutulan bir başkasının suçu üstlendiğini gören İsmet bu duruma itiraz eder. Tanık olarak doğruları söyler. Fakat bu durum zengin gencin babasının tehditlerine maruz kalmasına neden olur. İkinci mahkeme sahnesinde ise doğruluktan vazgeçmeyen İsmet öğretmen sürgün tehditlerine rağmen doğruları tekrar söyler. Bunun ardından da Kars’a sürgün edilir.

Mahkeme salonlarının kullanıldığı diğer romanlar ise *Yanık Buğdaylar*, *Figân*, *Gönül Yarası*, *Siyah Güller*, *Hülyalar Hüzün Açtı Günahın Rengi*, *Kelebekler Gamsız Uçar*'dır

Kullanılan bu mahkeme sahneleri vasıtasıyla, suçlanan karakterleri, doğru yolu bulmuş olmaları ve savunmalarıyla İslami hayatı ve her koşulda doğruyu söylemenin önemi anlatılmış olur.

Mahkemelerin mekân olarak kullanılması beraberinde cezaevlerini de romanlara dâhil etmiştir. Yukarıda bahsedilen romanların hepsinde mahkeme salonları sonrası karakterlerin hapse girmesi de söz konusudur. Bu sayede cezaevleri de mekândaki genişlemenin bir durağı haline gelmiş olur. Fakat cezaevlerini bir ıslah ve doğru yola yönelme mekânı olarak düşünen yazar, buraların tasvirini veya ayrıntısını çok fazla kullanmamıştır. Bunun tersi bir durum yalnızca *Bir Dünya Yıkıldı* romanında vardır. Haluk karakterinin gözünden cezaevi yerleşkesi ayrıntılı şekilde anlatılır.

“En az dört yüz dönümlük zemini kaplayan cezaevini kederli bakışlarıyla mitralyöz gibi taradı. Güneyinde Hasköy, Kuzeyinde Yeşilevler, Batısında Şefkat Mahallesi bulunan, arka sırtlarını Mecidiyeköy'e dayayan arazi, dölek toprakların üzerindeydi. Giriş kapısının doğu ve batı sınırını teşkil eden hatlar, sıra sıra boy verip duvarlaşmış, mazı ağaçlarıyla çevriliydi. Mecidiyeköy yakasından uzanıp gelen asfalt yol, cezaevine girişte uzaktan dikey bir kibrit gibi gözüken gardiyan kulübesiyle başlıyor, hemen kapıya on beş metre mesafede girişin, sağ köşesinde kurulmuş, ihtişamlı görünüşiyle, villamsı bina cezaevi savcısının lojmanını oluşturuyordu. Hemen ilerde karadut, kuru dallarıyla şemsiyesini yeni açmış, yediveren gülleri goncalarını açmamıştı. Atkestanesinin dalları, kışın soğuk yüzüyle kurumuş, sedir çamları kara kışa nispetle hala yemyeşildi.”(s.71)

Dallar Meyveye Durdu romanında ise hapishaneden çok kısa olarak bahsedilir.

“Kendisini dünyaya sığdıramayan delikanlı, şimdi hapishanenin havasız, rutubet kokan dar koğuşuna ister istemez sığdıramıyordu.”(s.70)

Benzer şekilde, cezaevini rutubetli ve havasız bir mekân olarak kısaca tasvir eden bir başka eser de *Kelebekler Gamsız Uçar* romanıdır.

“Ruhu bunaltan bir havası vardı koğuşun. Kendi âlemindeydi herkes. Ranzasının üzerinde koyu hülyalara dalıp gidenler, öfkesini ve efkârını sigara dumanlarının arasına katarak üfleyenler, üçer beşer ranzaların aralarında dertleşenler, tam b,r hüüzün manzarasıydı koğuşun her köşesi.” (s.258)

Dar çerçevede kullanılan mekânlardan birisi de bar veya pavyon denilebilecek eğlence mekânlarıdır. Bu mekânlar özellikle genç karakterlerin boşluktaki ve hedefsiz dönemlerine denk getirilerek mekânda bir değişiklik yaratılmıştır.

Bar ve pavyonların kullanıldığı roman sayısı beş tanedir. Bu romanlarda yukarıda yapılan tespite ek olarak, eğlence mekânlarının toplumsal yozlaşmadaki rolleri üzerinde de durulmuştur.

Çiçekler Susayınca romanında, hikâyenin başlarında karşımıza çıkarılan Birli karakteri, Elif adlı genç bir kızı kandırarak içki içirip tecavüz etmiştir. Romanın ilerleyen bölümlerinde yine Elif’in peşinde olan Birli, bir pavyon işletmekte ve aynı kötülüklerine devam etmektedir. Romanın sonuna doğru Birli’nin romanın başlarında Elif’e yardım eden Keriman Hanımın kocası ve Elif’le evlilik hazırlıkları yapan Yedigâr karakterinin babası olduğu anlaşılır. Bundan sonra yaptıklarından pişman olan Birli pavyonu kapatmayı ve tekrar bir aile olmayı amaçlamaktadır.

“-Dağılan yuvam, eşim ve oğlum, onlardan utaniyorum anlıyor musunuz, utaniyorum... Sigarasının dumanlarını öfke ile ciğerlerine kadar çekti.

-O zaman pavyonu bize bırak, kendin ne istersen yaparsın. Biz sana yavaş yavaş borcunu öderiz.

Birli hiddetlenmişti.

-Olmaz öyle şey, ben pavyonu satmayı değil, bu dengesiz temeller üzerine kurulmuş felaket yuvasını kapatıp onun yerine içkisiz tertemiz bir aile lokantası açmak istiyorum. Dileyen orda da çalışır.” (s.321)

Yukarıda adamlarıyla pavyonu kapatma meselesini tartışan Birli’nin sözleriyle pişmanlığı ön plana çıkarılır. Son cümleleri ile aslında pavyon ve benzeri mekânların toplumumuz için ne denli büyük birer problem oldukları gösterilir. Özellikle bu sözlerin pavyon sahibi bir karakterin ağzından aktarılması daha da önemlidir. Yazarın amacı bu pişmanlıkla birlikte pavyon türü mekânların toplumu tehdit eden unsur olmaları yönüne

dikkati çekmektir. Kapanan pavyonun yerine açılması düşünülen yer ise tertemiz bir aile lokantasıdır. Geçmişin kirini temizleme amacı ve doğru yolu bulma hedefi açıkça gösterilir bu sayede.

Bir Dünya Yıkıldı romanında ise başkahraman Haluk'un yıllar sonra bulduğu kardeşi Satılmış pavyonda çalışmaktadır. Birbirlerine kavuşan iki kardeşten Haluk, Satılmış'ın pavyonda çalışmasına karşı çıkar. Haluk'un pavyonla ilgili sözleri dikkat çekicidir.

“ –Çalıştığın yerde içki var mı?

-Var.

-Ya kadın, kumar, hırsızlık?

-Hepsi mevcut.

-Allah'ın verdiği eli Allah'a isyan için kullanmak insana yakışır mı? onun verdiği gözlerle harama bakmak, kulaklarla küfür dinlemek. Onun verdiği dille şer konuşmak? Çalışıyorum dediğin yer, ilahi nizama harp ilan etmiş bir isyan yuvasıdır. Allah'ın men ettiği en çirkin günahlar orada randevulaşmış, orada buluşmuşlar.”(s.122)

Yazar bu mekânların bireylerden başlayarak bütün toplum için zararlı mekân oluşu üzerinde durur. Özellikle ilk kısımdaki mekândaki suç ve günahlara yapılan vurgu ve bunların pavyonda varlığının gösterilmesi bu tür mekânların toplum ahlakına verdiği zararı ön plana çıkarmak için kullanılır. İkinci kısımda ise bu mekânların ilahi nizama karşı savaşın bir cephesi olduğunu ve yasaklanan her türlü günahın buralarda yaşandığı anlatılır.

Bunların dışında *Aynada Batan Güneş*, *Yürekte Büyümek* ve *Leyl Işıkları* romanlarında da mekân olarak pavyonlar kullanılmış ve bu mekânların toplum ahlakı ve İslami yaşantı için tehdit oluşu vurgulanmıştır.

Yıldız'ın romanlarında mekânın yönlendirici ve merkezi bir konumunun pek görülmemesi tasvirlerin de yüzeysel kalmasına yol açmıştır.

Mekâna dair tasvirlerden olayların gelişiminde etkili olan bir kullanım *Yanık Buğdaylar* romanında vardır. Roman köyde yaşanan bir deprem sahnesinin tasviriyle başlar.

“Yeryüzü elek gibi elenirken kararan gökler dünyaya gözyaşları gönderiyordu...

Semalar simsiyah bulutlardan yas elbiselerini giyinmiş o direksiz çatı çökecekmiş gibi çatırdıyordu...

Yıkılan enkazlardan ateşler yükselirken yarılan topraklar, acı çığlıklara mezar kazıyordu...

İnsanoğlunu ana şefkatiyle yıkayan ırmak, o geçtiği yerlere hayat veren mavi su, şimdi, kan ve çamurla karışmış irin akıyordu. Kurşun gibi hışırtısı, öfke dolu gürültüsü, hırçın hırçın başını taşlara vuruşu, gökleri delen “İmdat” seslerine galebe çalıyordu.

Her sallantı, binaları yerle yeksan ederken ağaçlar inleyerek secdeye kapanıp toprağı öpüyordu.

Yaratıcısını unutan kitle, maddeye tapan varlık, ilahi kanuniyete isyan eden insanoğlu, şimdi en içten yakarışlarla en büyük olana gönülden teslimiyet gösteriyordu.

.....

Koskoca kasaba bir anda yerle yeksan olmuş, insan gücünden vücut bulan manzara, yerini korkunç harabelere terk etmişti. Sadece yerleşme bölgesinin dışında bulunan bir bina, boşlukta kalan numunelik eşyadan farksızdı.”(s.6)

Romanın bu şekilde bir deprem sahnesiyle başlaması köydeki maddi değişimi sağlayacak ve ilerleyen bölümlerde halka zulmeden bir ailenin talanla zenginleşmesine neden olacaktır. Bu tasvirin kullanılmasının ilk hedefi zalim ailenin zenginliğinin kaynağının gösterilmesidir. Fakat asıl amaç deprem sahnesinde yaşanan olaylar vasıtasıyla yaratıcısını unutup maddeye tapan halkın ona tekrar teslim olmasının ibretlik görüntüsünü vermektir.

Dallar Meyveye Durdu romanında ana karakterlerden Burak’ın babasının yaşadığı Florya’daki köşk tasviri ile hem ailenin zenginliği hem de bu zenginliğe rağmen içinde bulunduğu manevi boşluk anlatılır.

“Oğlunun ikamet ettiği köşk, Florya’da denize nazırdı. Duvarların kıyısına dizilen çam ağaçları, serviler gibi boy vermiş, bahçede laleler, sümbüller leylaklar ve gül ağaçları burcu burcu kokular dağıtmaktaydı. Hele sarmaşıkların ağını kıvrım kıvrım örerek yeşile boyadığı şadırvanda denize karşı insanın çayını yudumlaması ayrı

bir âlemdi. Yine de bütün bunlara rağmen ihtiyar kadını Harem'deki ahşap ev kadar mutlu etmeye muktedir değildi”(s.7)

Florya ve Harem'deki evler arasındaki karşıtlık aynı zamanda yaşantıdaki karşıtlık için de kullanılacaktır. Her ne kadar tasvirdeki güzel unsurlarına rağmen asıl huzur zenginlik timsali köşkte değil ahşap evde olacaktır. Burak'ın babaannesinin Harem'deki evinde kalmayı tercih edecek yukarıda tasvir edilen manzaralı aile kökünde yaşamak istemeyecektir. Çünkü ilerleyen bölümlerde ortaya çıkacağı üzere ana karakter olan Burak, köşkteki yapay ve gösteriş odaklı hayatın karşısında ahşap evde babaannesiyile birlikte huzurlu ve inançlarına uygun yaşam tarzını uygulayacaklardır.

Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi romanında ise ana karakterlerden Doktor Nakış Baba'nın atandığı köyü anlattığı bölüm ayrıntılı bir taşra tasviri olarak dikkati çeker. Kentten uzaklaşmak için köye tayinini isteyen doktor kaldığı lojman ve köyü aktarırken yazarın daha önce rastlayamadığımız dikkatle tasvirine tanık oluruz.

“Sağlık ocağının hemen güneyinde, yirmi otuz adımlık mesafede lojmanlarımız. Dikdörtgen şeklinde bitişik düzen üç lojman.

Ortada Ebe Hanım için tahsis edilen daire, Batı yakasına uzanan dikdörtgenin uç kısmında Sağlık memuru kalmakta, doğusuna düşen en baştaki lojman bana ait. Lojmanın pencereleri kuzeye bakmakta. Önünde düz, geniş bir ova görünümünde çayırılar ve tarlalar... Ovanın bitiminde sıra sıra tepeler sivrilmekte. Köyü ortadan ikiye bölerek akan derenin şırıltısı bir ninni gibi gelmekte kulaklara. Biraz ötemizde ortaokul ve ilkokul... Sağlık ocağının hemen başında belediyenin görkemli binası çarpmakta göze. Öğretmen lojmanları aynı renkte ahenkli bir görüntü kazandırıyor beldeye.

Dört yüz elli hanelik bir belde Söğütlü...

Köyü ilçeye bağlayan beldenin çıkışındaki yol üzerinde yüksek boyalı direklerle “Söğütlü Beldesine hoş geldiniz” yazısı çıkar karşımıza.

Köyün güneydoğu kesimini muhteşem bir ormanlık kaplar... Çam, meşe, kayın ağaçları ve gürgenler yeşilin her tonuyla gülümser.”(s.64)

Her ne kadar köy ve belde tasvirinin birbiri içine geçtiği ve okuyucunun kafasını karışmasına neden olduğu görülse de bu ayrıntılı tasvir hemen hemen tüm romanlar arasında tektir. Geometrik şekillerle anlatılan binalar, adım hesabıyla verilen mesafeler,

yön belirterek yapılan konumlandırmalar tam manasıyla tasvir kelimesinin karşılığının verildiği bir bölüme tekabül etmiştir. Okuyucu, Doktorun atandığı köyü, yaşadığı lojmanı hayalinde canlandırabilecek seviyeye taşınmıştır böylece.

Mekân kavramı açısından ortaya çıkan sonuç, yazar olay ağırlıklı ve belirli bir amaç doğrultusunda romanlarını kurguladığından mekân unsuru üzerinde pek fazla durmamış veya mekânları ön plana çıkaracak özellikler yüklememiştir. Köy, kasaba ve şehirlere ait, daha dar çerçevede ev veya işyerlerine dair belirgin tasvirlerle ya da ayrıntılı anlatımlara rastlamak mümkün değildir. Belirli mekânlar, yazarın amaçları doğrultusunda sadece isimleri verilerek kullanılmış ve romanın devamında o mekânların olay örgüsü ve kahramanlar üzerindeki etkileri ön plana çıkarılmamıştır. Bu çerçevede Yıldız'a köy veya kent romancısı denilemeyeceği gibi, dar çerçevede mekâna işlevsel bakan bir romancı da denilemez. Hemen bütün romanlarda, kişilerin doğru yola ulaşmalarının hedef olarak seçilmesi, diğer unsurlarla birlikte mekânın da ikinci planda kalmasına neden olmuştur.

2.4. ŞAHIS KADROSU

Yıldız'ın roman yazma amacının roman kişilerinin seçiminde de belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. Yazarın okuyucu kitlesinin gençlerden oluşması ve amacının gençliği uçuruma sürükleyecek şeyler yazmamak olduğunu söylemesi, karakterlerin çoğunluğunu gençlerden oluşturmasıyla sonuçlanmıştır.

Aktaş, şahıs kadrosunun vaka için temel bir unsur olduğunu ve vakanın şahıslar arasındaki ilişkiden doğduğunu söyler.⁹⁴ Romanın ana unsurlarından olan şahıslar içerisinde biri veya birilerinin olayı ve dolayısıyla romanı sürükleyen bir konumu vardır. Bu konumdaki kişi veya kişiler kahraman, başkişi, protagonist olarak da adlandırılır. Sazyek, protagonistin modern romandaki başkişinin karşılığı olduğunu ve yaygın olarak başkişi veya başkahraman karşılığında kullanıldığını bahseder.⁹⁵ Eserin merkezi durumundaki bu kişiler olayların sürükleyicisi ve romana giren diğer unsurların da bu kişi veya kişilerle bağlantısı oranında belirleyicisidir. Yani başkişi veya başkahramanlar romanın merkezi konumundadırlar.

2.4.1. Başkişiler

Aktaş, romandaki çatışmanın başlatıcısı ve ilk dramatik hareketi veren şahıs olarak asıl kahramanın ya da birinci derecedeki kahramanın varlığını zaruri görür.⁹⁶ Yıldız'ın eserlerinde de çoğunlukla hikâyeyi sürükleyen başkişilerin maceralarıdır. Farklı olan durum ise Yıldız'ın bu merkezi karakter veya kişiler için bazı romanlarında birden çok kişiyi kullanmasıdır.

Yıldız'ın romanlarında karakterlerin seçimine bakıldığında erkeklerin başkişi konumunda bulundukları romanların sayısının kadınlardan fazla olduğu görülür. Buna rağmen erkekler ve kadınların birlikte ana karakterler olarak bulunduğu eserler de mevcuttur.

Yıldız'ın romanlarına bakıldığında, başkahramanlarını üç farklı şekilde belirlediği sonucuna ulaşılabilir. Bunlar, tek bir erkek başkişinin etrafında şekillenenler, kadın karakter merkezli olanlar ve birden çok ana karakterin kullanılması şeklindedir.

⁹⁴ Aktaş, 135.

⁹⁵ Hakan Sazyek, *Roman Terimleri Sözlüğü*, Hece Yayınları, Ankara 2013, 281.

⁹⁶ Aktaş, 138.

Tek erkek karakterlerin etrafında şekillenen romanlardan ilki *Boşluk*'tur. Burada olaylar düşünsel bir iniş çıkış yaşayan Avrupa'da tıp tahsili sonrası yolunu bulmaya çalışan Cihan etrafında kurgulanır. Cihan romanın başında namaz kılan inançlı bir karakterken, Avrupa tahsili sonrası dinine, kültürüne yabancı biri olarak ülkesine döner. Sürgün edildiği kasabada tekrar doğru yolu bulması ve tüm toplumu hidayete ulaştırma isteğiyle roman sona erer.

Üç Deniz Ötesi romanı da tek erkek karakter merkezlidir. Romanın başkişisi Enes, Buhara'dan Taşkent'e tıp tahsiline gelmiş bir Türk'tür. Sovyet döneminde geçen olaylarda Enes'in komünist bir Rusla evlenişi, kardeşinin ölümü, partinin kendisini sürgüne göndermesi vardır. Roman Enes'in Amerika'ya iltica edişi sonrası oğlu ve artık hidayete ermiş eşi ile kavuşmasıyla son bulur. Hikâye Enes merkezli olarak kurgulanmıştır.

Yine son dönem romanlarından *Beyaz Atlı*'da da erkek karakter merkezli bir yapı vardır. Eski güzel günlerinden uzaklaşan köyde kötülüklere ve ahlaksızlıklara karşı çıkan Şafak'ın etrafında gelişen olaylar vardır romanda.

Başkişi konumunda tek başına bir erkek karakterin kullanıldığı diğer eserler ise; *Sitem, Aynada Batan Güneş, Ekinler Yeşerdikçe, Dallar Meyveye Durdu, Bir Dünya Yıkıldı, Mavi Gözyaşı, Aşka Uyanmak, Sevdalar Sözde Kaldı, Siyah Güller, Afedersin Hayat, Leyl Işıkları, Sevmekten Korkuyorum, Kiralık Hayaller, Babamdan Sonra, Kelebekler Gamsız Uçar* romanlarıdır. Bu romanlarda erkek karakterin merkezde oluşundan bahsedilse de çeşitli ikincil karakterlerin romanın ilerleyişinde az ya da çok etkilerinin oluşu hatırdan tutulmalıdır.

Erkeklerin ardından başkişi konumunda tek başlarına kadın karakterlerin yer aldığı beş roman vardır. Bunlar; *Sokağa Açılan Kapı, Benim Çiçeklerim Ateşte Açar, Ülkemin Açmayan Çiçekleri, Sahibini Arayan Mektuplar* ve *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?*'dir.

Yıldız'ın kadınlara yönelik pozitif bir ayrımcılığa dönük düşüncelerinden daha önce bahsetmiştik. Romanlarda bunu çeşitli olaylar vasıtasıyla gösterse de romanın merkezinde kadınların bulunduğu yani başkahraman durumunda kadın karakterlere yer verdiği roman sayısı görece az olmuştur.

Sokağa Açılan Kapı romanı kadınların çalışma hayatına girişleri ve bu hayat içerisinde hem kendilerinin hem de çocukları ve toplumun çektiği sıkıntılar anlatılmıştır. Burada doğal olarak başkışı konumunda Sıla adlı bir kadın karakter kullanılır. Sıla kazandığı halde tıp tahsiline ailesi sebebiyle gidememiştir. Bunun ardından evi terk eden Sıla, çalışma hayatına girer. Burada yaşadığı sıkıntılar, evliliği, boşanması, çocuğu ve genel olarak çalışan kadınların çocuklarının yaşadıkları anlatılmıştır.

Yine *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*'da romanın başkahramanı üniversite öğrencisi bir genç kız olan Senem'dir. Roman, Senem'in üniversite günleri, hidayete erişi sonrası başını örtmesi, yazarlık düşüncesi, peşindeki erkek karakterle olan münasebeti şeklinde devam edip evliliği ile son bulur. Başka karakterlerin romana girişine rağmen olayların merkezindeki karakter hep Senem olarak kalmıştır.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde başkışı olarak Esra adlı bir genç kız kullanılır. Babasının holdinginde çalışan üniversite mezunu Esra, hem holdingde yönetici hem de bir vakıf yoluyla topluma faydalı işler yapmak isteyen bir hayırsever rolündedir. Olaylar Esra'nın hidayeti ve örtünmesi, anne babasını trafik kazası sonrası kaybedişiyle devam eder. Roman Esra'nın babasının bursla okuttuğu lise arkadaşı Cem'in dönüşü ve aralarındaki gönül ilişkisi ile son bulur. Yine merkezde kadın karakter olarak Esra bulunur.

Benzer durumdaki diğer iki roman ise, *Sahibini Arayan Mektuplar* ve *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* olmuştur. İki romanda da başkışı olarak kadın karakterler kullanılmış, hikâye bu kadınların etrafında şekillendirilmiştir.

Birden çok karakterin merkezi konumunda bulunduğu romanlar da bir hayli fazladır. Yazarın bu karakterizasyon seçimi olayların ve romanların hacmini genişletmiş, yeni kişilerle birlikte yeni hikâyeler de romanlara girmiştir.

Yıldız'ın ilk romanı *Çiçekler Susayınca* bu duruma örnek bir karakterizasyonun görüldüğü eserlerdendir. Roman Elif, Yedigâr, Dursun, Keriman ve Birli karakterlerinin yer aldığı bir merkezde ilerler ve sona erer. Elif, hata yapan ve Birli'nin kötülüğüne maruz kalan bir geç kızdır. Birli sonradan öğreneceğimiz üzere karısı Keriman ve oğlu Yedigâr'ı terk etmiş bir kabadayıdır. Elif, ailesini ve evlendiği gece kocasını terk ederek parkta Keriman'la karşılaşır. Keriman, cezaevinde Yedigâr'la tanışan Dursun'un evinde

kiracıdır. Cezaevinden çıkan Dursun ve Yedigâr, Elif’le Keriman’a komşu olur ve roman böylece devam eder.

Yürekte Büyümek romanı da benzer bir karakter kullanımı doğrultusunda meydana getirilmiştir. Evlat edinmenin sakıncalarının anlatıldığı romanda başlangıçta Ferit Bey ve eşi Nalan’ın evlat edinme süreci anlatılır. Daha sonra Nalan’ın babası, kardeşleri ve yeğeni Cavidan ile babasının ortağı ve oğulları da hikâyeye dâhil olur. Ortağın oğullarından Tarık ile Cavidan’ın evliliği ve evlat edinme meselesi ile devam eden roman, ikilinin boşanması, hikâyenin başında Ferit Beylere evlatlık verilen kızın babasının ortaya çıkışı ile sona erer. Birden çok ana karakter ve bunlar arasında kurulan ilişkiler karakterlerin takibini zorlaştırsa da yeni olayların romana dahliyle sürekli bir hareket kazandırılmış olur.

Yıldız’ın son romanlarından *Anılar da Yakılır*’da da benzer bir başkişi kalabalığı vardır. Rakip iki firmanın başındaki dede karakterleri evlilik bağıyla şirketleri birleştirirler. Birinin kızı olan Melek hoca, kendisi yerine ablasıyla evlenmek zorunda kalan evlatlık Cuma ve kız kardeşiyle ömür boyu konuşmaz. Melek hocanın iki yeğeni Tunahan ile Berceste arasında okul yıllarında bir yakınlık olur fakat Cuma’nın ailesiyle birlikte Fransa’ya gidişiyle bu yakınlık kesintiye uğrar. Birbirlerini hiç unutmayan iki karakter teyzeleri tarafından da görüştürülmezler. İkilinin birleşme çabaları, şirketteki yönetim hırsları, gayri meşru ilişkiler, Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçiş gibi birçok konunun karakterlerle birlikte eklendiği roman Tunahan ve Berceste’nin evliliği ile son bulur. Birçok karakter roman boyunca öne çıkmış ve merkezi konum elde etmiştir. Fakat roman Tunahan, Melek Hoca ve Berceste eksenli sürmüştür.

Bu gruba dâhil edilecek diğer eserler ise, *Yanık Buğdaylar*, *Figân*, *Azat Kuşları*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Sular Durulursa*, *Gönül Yarası*, *Güneşe Matem Düştü*, *Hülyalar Hüzün Açtı*, *Günahın Rengi*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, *Yıllar Geriye Dönse*, *Kayıp Sabahlar*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim* ve *Gidersen Veda Etme* romanlarıdır.

Romanların başkahramanlarının birden çok kişiden oluşması yukarıda değinildiği gibi hikâyeleri uzatmaya, farklı yardımcı karakterlerin romanlara girişine, kitap hacimlerinin artmasına yol açmıştır. Bu bazen olumlu bir durum olsa da, benzer şekilde fazla sayıda roman bulunması tekrara düşülmesi ihtimalini de doğurmuştur.

2.4.2 Karşıt Karakterler

Aktaş, romandaki çatışmanın ortaya çıkabilmesi için asıl kahramanla temsil edilen tematik gücün karşısında bir hasıma ihtiyaç duyulduğunu anlatır.⁹⁷ İyilik, karşıtı kötülük olmadan değeri ortaya çıkarılamayan bir unsur olarak düşünüldüğünde iyi ve doğru karakterlerin bu özelliklerinin gösterilmesi, karşıt karakterlerin varlığına muhtaçtır. Hüseyin Gümüş de benzer bir ifadeyle çatışmanın olabilmesi için kahramanın hareketini engelleyen ve hasım denilen bir kahramanın ortaya çıkması gerektiğini söyler.⁹⁸ Yıldız'ın hemen her romanında bu türden karakterlerin varlığına tesadüf edilir. Bu karakterlerin benzer yanlarından öne çıkarılanı, ana karakterlere karşı yürüttükleri iftira, kavga, yaralama, cinayet benzeri davranışlardır. Bu karakterler romanlardaki aksiyonun şekillenmesinde önemli rol sahibidirler. Aynı zamanda hikâyelerin ilerlemesinde, yeni karakterlerin dahilinde, merak unsurunun canlı tutulmasında da pay sahibi olurlar. Bu karakterler başkişilere yakınlıklarına göre de çeşitlilik gösterirler. Birinci derece yakınların bu rolde kullanıldığı gibi ailevi bağı bulunmayan yabancılar da karşıt kişiler olarak romana sokulmuştur.

Baba, anne veya birinci derece akraba dairesinde bulunan kişilerin hasım karakter olarak kullanıldığı ilk roman *Çiçekler Susayınca*'dır. Romanın karşıt güç rolündeki karakteri kabadayı Birli'dir. Birli, eşi ve oğlunu uzun yıllar önce terk etmiş ve bir daha da onlardan haber almamış, bar ve pavyon işleten bir karakterdir. Önce romanın başında kandırdığı Elif adlı bir genç kızı kirletir. Ardından kızın peşini bırakmayan Birli, sonradan oğlu olduğu anlaşılan ve Elif'le yakınlaşan Yedigâr'la mücadele edecektir. Çeşitli tesadüflerle yolları kesişen bu karakterlerin peşinde bir düşman konumuna yükselen Birli, romanın sonuna kadar ana karaktere karşı bir tehdit unsuru olarak kullanılmıştır.

Bu gruptaki bir diğer eser ise *Aynada Batan Güneş* romanıdır. Buradaki hasım karakter rolü başkişi durumundaki Kerem'in babası ve abisine verilmiştir. Baba Bozca, köyün ağası olmasıyla köylülere de zulmetmektedir. Asıl karşıtlığı ise öz oğlu Kerem'e olacaktır. Önce diğer çocuklara zarar vermesi için Kerem ve abisini kullanan baba, buna karşı çıkan Kerem'le ayrı saflara düşecektir. Roman ilerledikçe ikilinin her

⁹⁷ Aktaş, 138.

⁹⁸ Hüseyin Gümüş, *Roman Dünyası ve İncelemesi*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1989, 153.

karşılaşmasında babanın Kerem’le karşıtlığı konusu sürekli kullanılacaktır. İkinci karşıt karakter ise abi konumundaki Erdem olur. Erdem, hayata bakış ve babayla ilişki konusunda Kerem’in tam zıddı olarak işlenir. Babayla Kerem’in mücadelesinde hep babanın tarafındadır. En belirgin karşıtlık ise Kerem’in ayrıldığı kız arkadaşı Reyhan ile evlenmek istemesi sonrası yaşanır. İki karakter de zamanla inançlı bir Müslüman genç olarak ortaya çıkarılan Kerem karakterinin tersi düşünce ve yaşayışta kurgulanmıştır.

Hasım karakterler içerisinde babanın kötülüğüne boyun eğilmesi ve kötülüklerine karşı çıkılmaması durumu *Sular Durulursa* romanında kullanılır. Romanın ana karakteri olan İdris köydeki rakip aileye karşı babası tarafından kullanılır. Babasının isteğine uyarak kötü bir davranış olduğunu bile bile önce rakip ailenin kızına tecavüz edecek, ardından da yine aynı ailenin oğlunu öldürecektir. İyi bir karakter olarak kurgulanan İdris, sürekli iç hesaplaşmaya girmesine ve yaptıklarından pişman olmasına rağmen, babasının isteklerini yerine getirmiş, kendisini bir silah olarak kullanan babasına karşı çıkmamıştır.

Siyah Güller romanında da karşıt karakter baba rolündedir. Bir bankada müdür yardımcısı olarak çalışan baba, yükselme hırsıyla önce eşinin başörtüsünden vazgeçmesini isteyecek, bu reddedilince de karısını boşayacaktır. İki çocuğundan romanın başkişisi konumundaki Orhan’ı küçüklüğünden itibaren hor gören, büyük oğluna daha çok değer verip diğerini dışlayan baba, boşanma sonrasında da büyük oğlunu yanına alıp Orhan’ı annesiyle ortada bırakmıştır.

Baba karakterlerinin karşıt kişi olarak kullanıldığı diğer eserler ise *Ekinler Yeşerdikçe*, *Babamdan Sonra*, *Beyaz Atlı* ve *Anılar da Yakılır*’dır

Hülyalar Hüznü Açtı romanındaki hasım güç bu defa anne karakteri olur. İnançlı bir akademisyen olan başkahraman Hakan’ın babası, yazdıkları yüzünden önce üniversiteden atılacak, ardından da yine eşi yani Hakan’ın annesi tarafından ihbar edilerek hapse düşecektir. Hem babanın hapse düşmesinde hem de ailenin dağılmasında başrolde anne karakteri kullanılmış olur böylece.

Hasım güç olarak aile içerisinde bir kişinin seçildiği bir diğer eser ise *Sitem* romanıdır. Romanın başında annesini kaybeden başkahraman Ferhat’ın babası da dayısı Bahri tarafından asılarak öldürülür. Kız kardeşiyle birlikte ortada kalan Ferhat, köyden

büyükşehre gelecektir. Romanın sonuna kadar Ferhat'ı bulmak ve öldürmek amacıyla peşinde olduğu anlatılan Bahri karakteri, hasım veya düşman olarak kullanılmış olur.

Yıldız'ın ana karakterlerin karşısına çıkardığı karşıt kişileri seçtiği bir diğer yol ise rakip aile veya mafya kişileridir. Bu kullanımlardan ilki *Yanık Buğdaylar* romanında karşımıza çıkarılır. Romanın başında Eğilmezler ailesi olarak tarif edilen bu karşıt karakterler, başkişi konumundaki Dikçe'nin büyükbabası Abdülkadir, ardından babası Halil ve son olarak da kendisine yönelik sürekli bir tehdit unsuru olarak kullanılır. Kerim, Budak Hasan ve Kerim üçlüsü ile anlatılan aile Dikçe'nin ailesine cinayetler, kavgalar ve iftiralar yoluyla devamlı bir düşmanlık sergilerler. Bu husumet kahraman ve ailesi için nesil değişimlerine rağmen roman boyunca canlı tutulacaktır.

Benzer şekilde *Gurbeti Ben Yaşadım* romanında aynı yönde bir karşıtlık kurgulanmıştır. Romanın kahramanı Halil karakterinin karşısına bu defa zengin ve zalim Okkalı ailesi çıkarılır. Bu aileye karşı mücadelesiyle Kara Halil unvanıyla anılan Halil, askere gidişi sonrası Ruslara esir düşerek Sibiry'a sürülür. Yine Lokman, Selim ve Galip karakterleriyle kurulan hasım aile, başkahramanın gidişi sonrası oğlu Davut'la mücadele edecektir.

Kelebekler Gamsız Uçar'da ise romanında ana karakteri Haluk'un hasmı, mafya babası Demir Yumruk ve oğlu Haşmet olur. Haluk'un sevdiği kızı isteyen Demir Yumruk'un oğlu Haşmet, reddedilmesinin ardından Haluk'un peşine düşerek kavga ve cinayete teşebbüs edip Yasin'i vuracaktır.

Aynı şekilde düşman ailelerin karşıt güç olarak seçildiği diğer romanlar ise *Gönül Yarısı*, *Kiralık Hayallerde*, *Kayıp Sabahlar*, *Beyaz Atlı*, *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim* olmuştur.

Yazarın hasım karakter ortaya çıkarırken seçtiği bir diğer karakter grubu başkahramanın arkadaşlarıdır. Bu karakterler hikâyelerin başlarında ana karakterlerin yakın arkadaşları olsalar da ilerleyen bölümlerde hasım konumuna yerleşirler.

Bu karakterlerin kullanımına ilk örnek *Dallar Meyveye Durdu* romanıdır. Romanın başkişisi Burak'ın yakın arkadaşı Bahadır'la arasına sevdiği kız girer. İki karakterin de peşinde olduğu Hicret, karakterlerin kavga etmesi ve kazananın kendisini de kazanacağını belirtmesiyle aksiyon kazanır.. Bu kavga ve Bahadır'ın mağlubiyeti, iki

karakter arasında romanın sonuna kadar sürecek bir düşmanlığa neden olacak ve hikâyenin sonunda Burak, Bahadır tarafından vurulacaktır.

Benzer şekilde karşıt karakterlerin akran kişilerden seçildiği bir diğer eser de *Aşka Uyanmak*'tır. Romanın başkişisi Faruk, aynı mahalleden komşuları Leyla'yı sevmektedir. Aynı kıza sevdalı olan hasım karakter Efruz, önce Faruk'un yazdığı şiiri çalıp Leyla'ya kendi yazdığını söyleyerek ikilinin arasını açacak, ardından da roman boyunca bir araya gelmelerine sürekli engeller çıkaracaktır. Efruz, Faruk'a iftira atacak, hatta tetikçi tutarak onu öldürmeye çalışan bir düşmanlık sergileyecektir.

Yazarın bu şekilde karakterler yerleştirdiği diğer romanları ise *Boşluk*, *Leyl Işıkları* ve *Kendimi Unutup Sana Ağladım*'dir.

Bunların dışında kalan romanlarda farklı kullanımlara rastlanabilir. Konu olarak Ermeni zulmünün işlendiği *Figân* romanında hasım olarak Erzurum'da yaşayan Ermeniler ve özellikle romanın ana karakteri Burhan'ın ailesini öldüren Keşiş Lato ve oğlu Dilo karakterleri kullanılır.

Yıldız'ın son romanı *Gidersen Veda Etme*'de ise romanın başkahramanı olan görme engelli Ömer'in karşısında, para yüzünden onunla evlenen ve sonrasında terk eden Evdegül karakteri vardır. Komşu olmaları nedeniyle Ömer'e hikâye okuyan Evdegül, ailesinin maddi sıkıntıya düşmesi sonucu istemeyerek de olsa Ömer'le evlendirilir. İlk gece Ömer'i terk eden Evdegül, İstanbul'a kaçar. Ameliyatla engelinden kurtulan Ömer, roman boyunca Evdegül'ü bulma ve onunla tekrar bir araya gelme hedefindedir. Başkişinin karşıtı onu terk eden nikâhlı eşi olur böylece.

Üç Deniz Ötesi romanında ise başkahraman Enes'in hasmı konumunda ilk başta aynı kıza âşık Rus Doktor Peter yer alırken, ilerleyen kısımlarda eşi ve oğluyla kavuşmalarını engelleyen komünist Sovyet rejimi kullanılır.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde başkişi Esra'nın üvey amcası, *Ona Secde Yakışıyor*'da başkahraman Saltık'ın peşindeki dolandırıcı Fırıldak Nuri, *İstanbul Yüzlü Kadın*'da ise ana karakterlerden Emir'in üvey kardeşleri hasım güç olarak kullanılmışlardır.

Bu karakterler yukarıda da bahsedildiği gibi romanlardaki aksiyonu canlı tutmak ve sürekliliği sağlamak için kullanılmıştır. Bu düşmanlıklar ve husumet karşısında

bazen aynı yönde karşılık veren ana karakterler, gene de doğru yoldan ayrılmamaya çalışmaları yönleriyle de ön plana çıkarılmışlardır.

Yıldız'ın kullandığı tali karakterlerden dikkati çeken bir grup da erkek kahramanın peşindeki kadın karakterlerdir. Bu karakterler, erkekleri asıl sevilen kişiden veya hidayete yakın kızlardan uzaklaştırmak, günaha yöneltmek için bir seçenek olarak tercih edilmiştir. Bu karakterlerden bazıları kötü niyetli olarak kullanılsa da bazıları herhangi bir kötü niyet göstermeden erkek karakterin etrafında yer alır.

Bu tür karakterlerin hikâye içerisinde iki defa kullanılması *Sitem* romanında göze çarpar. Romanın ana karakteri Ferhat, kolejdeki sınıf arkadaşlarının tuzağı ile birinci kızla karşılaşırız. Ferhat'ın düşmanı gayrimüslim talebeler onunla alay etmek için kızı kullanırlar. Ceyda, Ferhat'a aşkını herkesin içinde itiraf etmiş, kendisine karşılık vermezse iftira edeceğini de söylemiştir. İnançlı ve edepli bir genç olan Ferhat, bu aşka karşılık vermeyince kızın kini artmış ve roman boyunca peşini bırakmamıştır.

İkinci vaka ise romanın sonuna doğru yaşanır. Artık hukuk son sınıf öğrencisi olan Ferhat'ın peşindeki kadın bu defa çalıştığı şirketin sahibi genç ve güzel dul Suna olur. Yanında çalışan genç delikanlıya karşı hislerini engelleyemeyen kadın sonunda niyetini açıklar.

“O zaman açık konuşmakta fayda var. Seninle aynı yaşlarda sayılırız. Güzelim, servetim var ve dulum. Benimle evlenmek istemez misin?” (s.185)

Yazarın kadın vasıtasıyla kullandığı zenginlik, güzellik ve refah dolu vaatlere rağmen Ferhat, inançlarına aykırı bu duruma da rıza göstermez. Suna'nın evlilik teklifine de işten kovulma tehdidine rağmen ret cevabı veren Ferhat, inancılı ve edepli bir gencin yaması gereken şekilde davranır.

Doğru yolda hayatına devam eden karakterleri bundan vazgeçirmeye çalışan kadın karakterlerin kullanıldığı bir diğer roman ise *Aynada Batan Güneş*'tir. Burada da önceki romanda olduğu gibi başkahramanın peşinde iki kadın karakter kullanılır.

Bunlardan ilki, başkışı Kerem'in üniversiteden arkadaşı Reyhan'dır. Kerem'le olan arkadaşlığına ve birbirlerine olan yakınlığa rağmen Kerem'in hidayetiyle yolları ayrılır. Bunu kabullenmeyen Reyhan, önce Kerem'in abisiyle nişanlanır; ardından da ailesinin yaşadığı kasabaya gelerek tüm bunları ona yakın olmak için yaptığını söyler.

Kahramanın peşindeki ikinci genç kız, Kerem'in çalıştığı gazetede arkadaşlarından Senem olur. Yakışıklı ve düzgün fizikli bir genç olan Kerem, herhangi bir yakınlık göstermese ve inandığı dava uğruna hayatına devam etmek istese de Senem, ona olan aşkını itiraf ederek bu yoldan çevirmeye çalışır. Aşkına karşılık bulamayan genç kız, yazıları dolayısıyla Kerem'i ihbar edecek ve hapse düşmesine sebep olacak; romanın sonunda da Kerem'i vuracaktır.

Gurbeti Ben Yaşadım romanında ise kahramanın peşindeki bu defa Çingene kızı Selvi'dir. Askerde Ruslara esir düşen ve Sibiry'a sürülen başkahraman Halil, buradan beraber kaçtığı Dursun'un kızı tarafından sevilir fakat bu sevgiye cevap yine menfidir.

"Güzel kadındı. Cesur ve yırtıcı... Dişi bir kaplan gibi bekledi yanında. Avına keskin gözlerini dikmiş, soluyuşu öfkeli..."

-Evlenelim, dedi. Bırak şimdi uzakları gözetlemeyi. Dilersen sana dünyayı bile unuttururum.

-Bak Selvi, ben söz vermişim sılada bıraktığıma. Sözümün eriyimdir. Arzunun mümkünü yok olduğunu bil diye söylerim bunları"(s.157)

Sözünün eri ve ailesine bağlı bir karakter kurgulayan yazar, harama el uzattırmaz karaktere. Memleketini ve orda bıraktığı karısını düşünerek kızı reddeder.

Sevdalar Sözde Kaldı, Hülyalar Hüzü'n Açtı, Sevmekten Korkuyorum, Babamdan Sonra, Kendimi Unutup Sana Ağladım ve Beyaz Atlı romanlarının kahramanlarının peşinde de yukarıdakine benzer şekilde kurgulanmış kadın karakterler vardır. Aynı şekilde bunlara verilen cevap da değişmemiştir. Doğru yoldan ayrılmayan, nefesine yenik düşmeyen kahramanlar, harama el uzatmaz; inançlarına aykırı istekleri de geri çevirirler. Bu karakterlerle bir anlamda yazar tarafından test edilen karakterlerin hepsi İslam'a ve ahlaka uygun davranıp testi başarıyla geçmiş olurlar.

2.4.3 Rehber veya Yol Gösterici Karakterler

Bu karakterler olayın merkezinde olmayıp ana karakterlere yardımcıları sayesinde görünüp kaybolurlar. Hem yönlendirici hem de olaylar ve durumlar karşısında yol gösterici özellikleriyle kahramanları bulundukları durumlardan çıkarabilirler. Aktaş, *yönlendirici* olarak adlandırdığı bu karakterlerin çatışmanın gerçekleştiği durumun

ortaya çıkışı, gelişmesi ve çözümünde rol aldığını ve vakayı idare eden bir hakem hüviyeti kazandığını söyler.⁹⁹

Yıldızın romanlarında ana karakterler dışında kalan fakat bu karakterleri yönlendiren rehber veya kılavuz konumunda bulunan kişilerin varlığı da dikkat çekicidir. Bu kişiler hemen bütün romanlarda karakterlerin etrafında bulunarak romanlara dâhil edilmiştir. Mevcut karakterlerin en önemli misyonu ana karakterleri doğru yola yönlendirmek ve bu yönde tavsiyelerde bulunan konuşmalar yapmaktır. Bu türdeki kişiler çoğunluğu erkeklerden olmak üzere kadınlardan da seçilmişlerdir. Kılavuz karakterlerin yaş durumları göz önüne alındığında burada da bir ayırım gözetilmez. Yaşlı veya genç kişiler bu yol göstericiliği üstlenmişlerdir. Bu rehber kişiler, ana karakterlerin aile çevresinden seçilebildiği gibi herhangi bir yakınlık olmayan kişiler de tercih edilmiştir.

Yıldız'ın ilk romanı *Çiçekler Susayınca*'da bu görevi Yedigâr'ın cezaevinde tanıştığı kimya mühendisi Dursun karakteri üstlenir. Yedigâr'a okuma yazma öğretmek işe başlayan Dursun, daha sonra ona ve diğer mahkûmlara hayatın, dünyanın anlamını ve inançlı bir Müslüman olmayı öğretmiştir. Yedigâr, buradan sonra hep Dursun'un rehberliğinde ilerleyecek ve romanın sonuna kadar ondan ayrılmayacaktır.

Boşluk romanında ise romanın başında lise öğrencisi olarak namaz kılan ve babasından bu yüzden azar işiten Cihan, tıp fakültesi öğrencisi Vedat'ın etkisindedir. İlerleyen kısımlarda yurtdışında tıp okuyan Cihan, ülkeye kendine, ülkesine, milletine ve dinine yabancı bir karaktere dönüşmüştür. Cihan'ın tekrar yaratılış gayesiyle buluşmasında yine Vedat Abisi rehber olacak ve birlikte etrafındakileri de hidayete yönlendirmeye çalışacaklardır.

Taşkent, Buhara, Amerika çevresinde gelişen *Üç Deniz Ötesi* romanında ise komünist rejimle yönetilen Sovyetler dönemi anlatılır. Romanın ana karakteri olan Enes, ailesinin tersine dinini pek fazla bilmemektedir. Rus bir doktorla evlenen ve kardeşi öldürülen Enes, hidayete Taşkent'teki Seyit Han Hoca'nın yardımıyla erer. Onunla yaptığı sohbetler sonucu Müslümanlığı tam anlamıyla öğrenir ve ona uygun şekilde yaşamaya çalışır. Buna ilaveten, komünist rejim yanlısı eşi Sonya da ilerleyen kısımlarda kocasını takip ederken tanıştığı Seyit Han Hoca'nın sohbetleri sayesinde

⁹⁹ Aktaş, 135.

doğru yolu bularak Müslüman olur. Kılavuz karakter karı-koca iki karaktere yol göstermiş olur böylece.

Gönül Yarası romanında bu roldeki karakter bir karate kursu hocası olur. Romanın başkişisi Yakup, güçlü olmak, kavga etmeyi öğrenip ona zulmedenlerden intikam alma amacıyla geldiği kurstaki hocanın yol göstericiliği sayesinde doğru yolu bulur. Darda kaldığında kendini savunmak için karate öğrenmek istediğini söyleyen Yakup’a namaz kılıp kılmadığını sorup hayır cevabını alınca şunu söyler:

“-Önce Allah’a kul olmayı öğrenmelisin, sonra da karate.

-Fakat benim bunları öğretecek kimsem yok ki.

-Üzülme canım, hem dinini öğreneceksin hem de karate.” (s.110)

Yakup’un kılavuzu artık karate hocası olmuştur.

Kelebekler Gamsız Uçar’da ise ana karakter Haluk’un yol göstericisi konumunda dedesi bulunmaktadır. Anne babasının dedesine olan yakınlığını kabullenmemeleri sonucu onların yanından ayrılıp dedesinin yanına Ankara’ya taşınır. Üniversiteyi de burada kazanan Haluk hayata dedesinin rehberliğinde devam edecektir.

Ana karakterler yol gösteren kişilerin aile içerisinde olduğu bir diğer roman ise *Anılar Da Yakılır*’dır. Romanın başkişisi olan Tunahan’a hayata, dine, yanlış ve doğruya ilişkin konularda rehberlik edenler iki dedesi olmuştur. İki dedenin de çok sevdiği Tunahan, roman sonuna kadar onların düşüncelerine kulak vermiş ve desteklerini görmüştür.

Yukarıdaki örneklere benzer nitelikte erkelerin rehber karakter olarak kullanıldığı diğer romanlar ise, *Dallar Meyveye Durdu*, *Aynada Batan Güneş*, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Sular Durulursa*, *Aşka Uyanmak*, *Afedersin Hayat*, *Ley Işıkları*, *Günahın Rengi*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, *Kiralık Hayaller*, *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* ve *Kendimi Unutup Sana Ağladım*’dır.

Yazar, yol gösterici erkek karakterlerin dışında aynı konumda kadın karakterler de kullanmıştır. Bunlardan ilki *Sitem* romanında karşımıza çıkar. Romanın ana kahramanı Ferhat, anne ve babasını kaybettikten sonra babasının bir arkadaşı vasıtasıyla köyden kente getirilir. Burada hayırsever bir işadınının yardımıyla koleje kaydolun

Ferhat'ın okuldaki en büyük destekçisi Münevver öğretmen olur. Adından da anlaşılacağı gibi öğretmen, Ferhat'ın okul içinde namaz kılmasına, inançlarını özgürce yaşamasına destek vermiştir. Bu sayede ibadetlerini yerine getirmeye çalışan Ferhat'a Münevver Öğretmen her türlü desteği vermeye devam etmiştir.

Sokağa Açılan Kapı'da ise ailesinden uzaklaşan ve çalışma hayatına giren Sıla karakterine yardım eden ve yol gösteren karakter olarak aynı işyerinde çalışan Sevgi Abla kullanılır. Sıla'nın yaşayışına, inançlarına, ailesiyle ilgili düşüncelerine dair ona yol gösteren Sevgi Abla, kılavuz karakter rolünü başarıyla oynar.

Genç karaktere kılavuzluk eden yaşlı karakter kullanımına *Yıllar Geriye Dönse* romanında da rastlanır. Romanın başlarında zengin aileye mensup, güzel ve şımarık bir kız olan ana karakter Gül, aynı mahallede yaşayan yaşlı Melek Ana ile tanışıp konuşmaya başlar. Hayata ve çevresinde onu parası için seven kişilere bakışı bu sayede değişir. İlerleyen bölümlerde bu şımarıklığı ve inançsızlığı yavaş yavaş kaybolan Gül, Melek Ananın torunu Ünsal ile evlenecektir.

Yine *Beyaz Atlı* romanında köyde yaşanan değişim ve kötülöklere karşı mücadele eden Şafak karakterinin yanında yaşlı bir kadın vardır. Köyün abidevi yaşlısı olarak tanıtılan Bahar Ana, hem Şafak'a yol göstermekte hem de ailenin ve köyün geçmişteki güzel ve inançlı günlerini anlatmaktadır. Bu sayede Şafak, o eski günlerdeki güzel düzeni tekrar geri getirmeye çalışmaktadır.

Aynı şekilde bir karakter kullanımına *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*'de de rastlanır. Romanın ana karakterleri Davut ve Hanzade'nin de büyükannesi konumundaki bu kişiden *ilçenin meşhur Sofu Halası* olarak bahsedilir. Sofu hala birbirine kavuşması eski zamanlardaki kan davası nedeniyle engellenen bu iki karaktere ve ilçedeki diğer haksızlıklara karşı mücadele eder. Romanın sonunda gene Davut ile Hanzade'nin birleşmeleri için aile büyüklerini de ikna edenlerden birisi de o olur.

Benzer şekilde kadınların yol gösterici olarak kullanıldığı diğer iki eser, *İstanbul Yüzlü Kadın* ve *Gidersen Veda* etme romanlarıdır.

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarında kullandığı yol gösterici karakterlerden dikkati çeken bir diğer grup ise fabrikatör, holding veya şirket sahibi zengin işadamlarıdır. Bu kişiler ana karakterleri desteklemeleri, okutmaları veya iş vermeleri yoluyla romanlara dâhil olurlar.

Çiçekler Susayınca romanında cezaevinden çıkan kahramanlarımız Dursun ve Yadigâr'ı işe alan ve konuşmalarına kulak misafiri olup fabrikayı onların istediği şekle sokan bir işadamı kullanılır. Fabrikatör sayesinde muhtaçlara iş ve kalacak yer sağlanır; ihtiyaç sahibi öğrencilere burs verilir, toplumsal bir dönüşümün fitili ateşlenmiş olur.

Günahın Rengi romanında da benzer nitelikte bir işadamı karakteri vardır. Okumak için büyükşehre gelen Armağan, Fabrikatör Âdem Bey tarafından yardım görecektir. Romanın ilerleyen bölümlerinde de Âdem Beyin sermayesiyle Armağan'ın memleketine yatırımlar yapılacak ve Armağan, bu yatırımların başına geçecektir.

Evlat edinme meselesinin işlendiği *Yürekten Büyümek* romanında da işadamları ve zengin ailelerin kullanıldığı görülür. Romanın başında evlat edinmek isteyen ilk aile holding sahibi Ferit Bey ve eşi Nalân Hanım olarak tanıtılır. İlerleyen bölümlerde Nalân Hanımın ailesinin de çok zengin bir işadamı ailesi olduğu anlatılacaktır. Ana karakterlerden Tarık'ın babası da Nalân Hanımın kardeşi ve şirket sahibidir.

Yıldız'ın son romanlarından *Anılar da Yakılır*'da da zengin işadamlarının varlığına tesadüf edilir. Ana kahraman Tunahan'ın iki dedesi de zengindir. Aralarındaki husumeti bitirip çocuklarının evlilik bağıyla şirketlerini de birleştirmiş ve idareyi onlara devretmiştir. Romanın ana ekseni bu şirketlerin yönetimiyle ilişkilendirilmiştir.

Bunların haricinde *Sitem, Ülkemin Açmayan Çiçekleri, Gönül Yarası, Aşka Uyanmak, Siyah Güller, Sevmekten Korkuyorum, Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?, İstanbul Yüzlü Kadın, Kendimi Unutup Sana Ağladım*, romanlarında da yukarıdakine benzer özelliklere sahip işadamları, fabrikatörler kullanılmıştır. Bunların ana karakterlere etkisini daha önceki bölümlerde de aktarmıştık. Bu karakterlerin varlığı, okumak, çalışmak, hakkıyla para kazanıp helal şekilde harcamak, ihtiyaç sahibi gençlere yardım etmek benzeri davranışların okuyucuya gösterilmesi fırsatını sağlamıştır. Üst tabakaya mensup zenginlerin, muhtaçlara yaklaşımlarının örnekleri de sergilenmiş olur bu sayede. İslam'ın arzu ettiği şekilde zenginin fakir veya ihtiyaç sahibine ulaşan örnekleri kullanılmıştır.

Bu rehber karakterlerin varlığı, yazarın romanlara müdahalesine de yardım etmiştir. Ana karakterlerin boşluğa ve umutsuzluğa düştükleri, zorlandıkları, doğruya yönelmeye çalıştıkları zamanlarda, yazarın bu kişiler vasıtasıyla karakterlere destek

verdiği gözlenir. Bahsedilen kişiler roman içerisinde başkışileri doğru yola yönlendirme ve İslam’a uygun yaşantıyı öğütme pozisyonuyla kullanılmıştır.

2.4.4. Kişilerin Sosyal ve Kültürel Durumu

Yıldız’ın romanlarında kahramanların seçiminin temaları ne ölçüde desteklediği ve zenginleştirdiğini daha iyi belirleyebilmek amacıyla bir de sosyal ve kültürel özellikleriyle onlara bakmak istedik. Bu amaçla önce erkekler ve kadınlar olarak, daha sonra sosyal sınıfları ve kültürel yönleriyle belirginleştirmeye çalıştık.

2.4.4.1. Erkek Kahramanlar

Yıldız’ın romanlarındaki erkek kahramanları ait oldukları sosyal sınıflara göre değerlendirdiğimizde yazarın köyü, taşrayı ve Anadolu’yu kullanma sıklığına rağmen, zengin sayılabilecek karakterleri çokça kullanmış olması dikkati çeker.

Aynada Batan Güneş romanında başkahraman Kerem, köyün zengin ağası Bozca’nın oğludur. Araziler ve çiftlik sahibi bir ailenin çocuklarından birisidir Kerem.

Dallar Meyveye Durdu’nun başkahramanı Burak, Florya sırtlarında bir villada zengin işadamı Selman Bey’in oğlu olarak yaşamaktadır. Araba yarışları ve barlarda eğlence hayatının içindedir.

Yine *Ona Secde Yakışıyor* romanında rastlanır. Hikâyenin başkahramanı Saltık Buğra, zengin bir işadammın oğlu olarak tanıtılır.

Son dönem romanlarından *Babamdan Sonra*’da da romanın ana karakteri konumundaki Muhsin, zengin bir ağanın oğlu olarak köyde yaşamaktadır. Romanın ilerleyen bölümlerinde askerlik sonrası bir daha köyüne dönmeyen Muhsin, emniyet müdürlüğüne yükselmiş halde karşımıza çıkar.

Erkek kahramanın varlıklı bir ailenin çocuğu olması durumu *Anılar da Yakılır* romanında da vardır. Romanın ana karakteri Tunahan, zengin iki ailenin birleşmesinden doğan şirkette yöneticilik yapmakta ve İstanbul’da ailenin otelini işletmektedir. Hatta romanın ana eksenini bu şirketin yönetimi konusundaki aile içi anlaşmazlık üzerine kuruludur.

Varlıklı ailelerin bireyleri olan zengin kahramanların kullanıldığı diğer eserler ise; *Boşluk, Mavi Gözyaşı, Aşka Uyanmak, Sevdalar Sözde Kaldı, Siyah Güller, Afedersin Hayat, Yürekte Büyümek, Leyl Işıkları, Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi, Kayıp Sabahlar, Kendimi Unutup Sana Ağladım, Kelebekler Gamsız Uçar, Beyaz Atlı, Kaderin Çağırdığı Yerdeyim, Gidersen Veda Etme* romanlarıdır.

Burada yazarın başkahraman konumundaki karakterlerin zengin ailelerden gelmesiyle amaçladığı şey, toplumun bu kesimine ait gençlerin de hidayete ulaşmalarının gösterilmesidir. Zengin karakterlerin bir bölümünün tüm bu varlığa rağmen içinde hissettikleri boşluklar, araba yarışları, barlar ve eğlence hayatında geçirdikleri zamanlar onların doğru yolu aramalarına birer vesile olarak kurgulanmıştır. İnsanların zengin de olsa İslam'ı yaşamaları gerektiği yönlendirmesi yazarın temel hedefi olmuştur.

Yukarıda bahsedilen grubun dışında kalan orta halli veya yoksul denebilecek erkeklerin başkahraman olduğu romanlar da vardır.

Çiçekler Susayınca'nın iki ana karakterinden Dursun ve Yedigâr cezaevinden çıkınca Dursun'un ailesinden kalma bir gecekonduya yaşamaya başlayıp fabrikada işçi olarak çalışırlar.

Bir Dünya Yıkıldı romanında ise başkişi durumundaki Haluk, babasının kahya olarak bulunduğu zengin beyin yanında yaşamaktadır.

Erkek başkahramanın yoksul olduğu bir diğer roman ise *Kiralık Hayaller*'dir. Başkişi konumundaki Semih, kasabada çöpçülükle geçinen bir babanın oğludur. Hatta Semih'in kasabanın zengin ailesiyle girdiği mücadele sonucu bu işinden de kovulur babası.

Ana karakterlerin varlıklı olmadığı ailelere mensup kurguya sahip diğer romanlar; *Yanık Buğdaylar, Sitem, Figan, Azat Kuşları, Ekinler Yeşerdikçe, Üç Deniz Ötesi, Gurbeti Ben Yaşadım, Sular Durulursa, Gönül Yarası, Güneşe Matem Düştü, Hülyalar Hüzün Açtı, Günahın Rengi, Sevmekten Korkuyorum, Kiralık Hayaller, İstanbul Yüzlü Kadın*'dir.

Bu gruptaki karakterlerin kullanımı yazarın zenginlik olamadan da insanların hayatlarına devam edebilecekleri, başarılı olabilecekleri ve nihai hedefte olan inançlı bir

Müslüman olarak yaşayabileceklerini göstermek için fırsat yaratmıştır. Sabırla çalışan, okuyan ve bunun yanında sabırla tevekkül eden karakterler hikâyelerin sonunda da çoğunlukla mutlu ve huzurlu olarak yaşamaktadır.

Yıldız'ın erkek karakterlerini ele alırken sınıflandırılacak bir diğer unsur da eğitim durumları ve bunun sonucu olarak meslekleridir. Başkahraman konumundaki karakterlerin büyük çoğunluğu üniversite mezunu olarak karşımıza çıkarılır. Romanlar aynı zamanda genç karakterlerin hayat hikâyesiyle paralel sürdüğü için bu eğitim yıllarına da değinilmiştir.

Üniversite mezunu olmayan karakterlerden bazıları ise kolej mezunu ya da yükseköğretime devam etmekten romanda yer almışlardır. Bu tür karakterlerin kullanıldığı romanlardan biri *Sitem*'dir. Romanın başkişisi durumundaki Ferhat, ailesini kaybetmesinin ardından geldiği İstanbul'da ders çalışmasını gören zengin işadamlının bursuyla Robert Kolejde okumuştur. *Figân*'da ise ana karakter Burhan Osmanlı döneminde bulunmasına rağmen Mekteb-i Harbiye'den mezun olmuş bir asker olarak karşımıza çıkarılır. Benzer şekilde *Afedersin Hayat* romanının başkişisi olan Ozan, roman içerisinde ODTÜ inşaat bölümün kazanmış ve mezun olamadan hikâye son bulmuştur. Ana karakterin üniversiteden mezun olmadan romanın bitmesi durumu *Sevdalar Sözde Kaldı*'da da vardır. Hikâyenin başladığı tarihte lise son sınıfta okuyan Haluk, daha sonra İstanbul üniversitesinde hukuk bölümünü kazanmıştır. İlerleyen bölümler ve kahramanın yaşadıkları sonrası roman, Haluk'un okuldaki ilk yılı bitmeden karıştığı olaylarla birlikte sona erer.

Yıldız'ın romanlarında başkahramanların büyük çoğunluğunun üniversite mezunu olduklarını daha önce belirtmiştik. Bu kahramanlardan hukuk ve tıp alanlarından mezun olanların sayısı diğerlerine göre daha fazladır. *Boşluk* romanının başkişisi olan Cihan, Avrupa'da tıp eğitimi almıştır. *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*'nde de Cem karakteri yine Avrupa'da tıp okumuştur. *Üç Deniz Ötesi*, *Yürekten Büyümek*, *Günahın Rengi*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* romanlarının başkahramanları da tıp tahsili yapmışlardır.

Bir Dünya Yıkıldı'da ise Haluk hukuk mezunudur. *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*'de Davut hukuk mezunudur. *Gidersen Veda Etme* romanının başkişisi olan görme engelli Ömer, bu engeline rağmen hukuk fakültesi mezunu olmuştur.

Bahsedilenlerin dışındaki erkek karakterlerin de çeşitli mezuniyetleri vardır. Ziraat, İnşaat ve Kimya mühendisliği, Edebiyat fakültesi, Gazetecilik bölümü, Siyaset bilimi, Eğitim fakültesi karakterlerin mezun oldukları diğer bölümlerdir.

Bunların dışında, üç romanda karakterler lisansüstü eğitim yapmıştır. *Aşka Uyanmak* romanının başkahramanı Faruk ismi verilmeyen bir alanda mastırını yapmaktadır. *Kendimi Unutup Sana Ağladım*'da da benzer şekilde alanın ismi verilmeden Kutup karakterinin Amerika'da mastır yaptığından bahsedilir. Bu genç karakterlerin dışında *Babamdan Sonra* romanının kahramanı Muhsin ise önce polis olmuş, ardından da dışarıdan üniversiteyi bitirmiştir. Romanın ilerleyen bölümlerinde Emniyet müdürlüğüne yükselmiş olarak karşımıza çıkan Muhsin'in aynı zamanda mastırını da yaptığı anlatılır.

Erkek karakterlerin taşra veya kentte yaşamalarına bakılmadan üniversite mezunu olmaları sağlanmıştır. Karakterlerin bu mezuniyetleriyle yazarın, eğitilmiş başkahramanlar tercih etme yoluna gittiği sonucuna varılır. Bu sayede okuyucuları arasında gençlerin yoğun oluşu, yazarın da vermek istediği mesajın hedefine ulaşması açısından önemlidir.

Üniversite mezuniyeti olmayan ana karakterlerin yer aldığı roman sayısının daha az olduğundan bahsetmiştik. Bu romanlardan *Çiçekler Susayınca* ve *Siyah Güller*'de mekânın büyükşehir olmasına rağmen bu durum vardır. *Çiçekler Susayınca*'da Yedigâr, köyden kente ayısıyla gelen okuma yazması dahi olmayan bir karakterdir. Hapse düşer ve burada karşılaştığı Dursun karakteri sayesinde okuma yazma öğrenir ve daha sonra da herhangi bir eğitim almaz. *Siyah Güller*'de ise Orhan karakteri eğitim hayatı yerine mafyaya katılmayı tercih etmiş ve üniversiteye gitmemiştir.

Azat Kuşları, *Gurbeti Ben Yaşadım* ve *Sular Durulursa* romanlarında ise köy ve kasabada geçen hikâyelerde karakterlerin üniversite eğitimi almaları yönünde bir tercihte bulunulmamıştır.

2.4.4.2. Kadın Kahramanlar

Yıldız'ın romanlarında ana karakterlerin kadınlardan seçildiği eserlerde, erkeklerde olduğu gibi, gençlerin ağırlıklı olduğu görülür. Bu karakterlerin ait oldukları

sosyal sınıflar göz önüne alındığında genellikle zengin ailelerde yetiştiklerine tanık oluruz.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde başkahraman konumundaki Esra, babasının sahibi olduğu holdingde yöneticilik yapmakta ve bunun dışında da yoksullar için kurduğu vakıfta çalışmaktadır. Romanın sonunda ise yaşanan trafik kazası anne ve babasını kaybeden Senem, holdingi ve dolayısıyla zenginliği artık tek başına yönetmek zorunda kalmıştır. *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanının başkahramanı olan Leyla, babasının villasında oturmakta, ve zenginlik içerisinde yaşamaktadır. Fakat içindeki boşluğa çare bulamayan Leyla, kafasını toparlamak için yine ailenin zenginliğinin gösterildiği boğazdaki yalısında bir süre yaşamıştır. *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim* romanında ise avukat olan Hanzade karakterinin ailesi memleketleri olan Akdeniz kasabasında söz sahibi zengin bir ailedir.

Yıllar Geriye Dönse romanında ise bunlardan farklı bir durum vardır. Babası işadamı annesi ise profesör olan başkahraman Gül, ailenin zenginliğine rağmen eczacılık okumuştur. İlerleyen bölümlerde ise diş hekimi olan Ünsal ile evlenir. Kocasının askere gidişi sonrası iki çocukla bunalan Gül, Almanya'ya gitmiştir. Ülke şartları düşünüldüğünde bu tür bir ailenin sıkıntı yaşamadan hayatlarını idame ettirebileceklerine rağmen yazarın Gül'ü Almanya'ya götürmesi dikkat çekici bir durumdur.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar'da ana karakter Senem'in babası bir imamdır. Orta halli bir ailenin kızı olarak hikâyede yerini almıştır. Zengin veya fakir olarak nitelendiremeyecek bir kadın karakterin kullanıldığı bir diğer roman ise *İstanbul Yüzlü Kadın*'dir. Dolunay karakteri ailesinin zenginliğine veya fakirliğine dair herhangi bir bilgi verilmeden romanda yer almıştır. Bundan farklı olarak, *Çiçekler Susayınca*'da Elif zengin bir ailenin kızı olarak romana başlar, fakat ilerleyen kısımlarda ailesinden ayrılır ve romana fabrika işçisi olarak devam eder. Yine benzer şekilde *Gidersen Veda Etme* romanının kahramanlarından Evdegül'ün ailesinin başlangıçta maddi bir problemi yoktur. Dayısının ailesini borçlandırması sonrası maddi olarak zor duruma düşen anne baba, kızlarını para için zorla görme engelli komşusu Ömer'le evlendirmiştir. Başta iyi durumdaki karakter sonradan zora düşmüş ve para için istemediği bir evliliğe de razı olmuştur.

Yıldız'ın kullandığı kadın karakterlerde de eğitim açısından erkeklere benzer bir durum vardır. Ana karakter olarak kullanılan kadınların çoğu üniversite mezunudur. *Sahibini Arayan Mektuplar* romanının ana karakteri Nergis, gazetecilik bölümü mezunudur. *Yine Yıllar Geriye Dönse*'de Gül, eczacılık fakültesini bitirmiştir. *Kayıp Sabahlar* romanında ise ana karakterlerden Hale, üniversite mezunu olup okuduğu bölümde asistanlığa yükselmiştir. *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*'in iki kadın karakteri Hanzade ve Elanur ise hukuk fakültesi mezunudurlar. *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, *Anılar da Yakılır* ve *Gidersen Veda Etme* romanlarında da yine kadın karakterlerin üniversite mezunu oldukları görülür.

Sokağa Açılan Kapı'da ise kazandığı halde tıp okuyamayan Sıla lise mezunu olarak kalmış ve romanın sonuna kadar bir değişiklik yaşanmamıştır. Yine *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanının ana karakteri Leyla romanda üniversite öğrencisi olarak bulunmakta ve mezun olmasına dair herhangi bir ifade olmadan da hikâye sona ermektedir.

Kadın karakterlerin ait oldukları sosyal tabakanın seçilmesinde olay örgüsündeki konumları etkili olmuştur. Erkek karakterlerden bağımsız hareket etmesi planlananlar genellikle zengin karakterler olurken, erkeklere bağımlı haldekiler ise orta veya alt tabakadan seçilmişlerdir. Ayrıca kadın karakterlerin buradaki varlık-yokluk durumları erkekler kadar ön plana çıkarılmamıştır.

2.5. ANLATICI ve BAKIŞ AÇISI

Romanda bakış açısı ve anlatıcıyla ilgili genel kabul gören tanım Aktaş'ın yaptığı tanımlamadır. Romanı anlatma esasına bağlı bir metin olarak niteleyen Aktaş, bakış açısı ve anlatıcıyı “*vaka zincirinin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından kime nakledilmekte olduğuna verilen cevap*”¹⁰⁰ olarak açıklamıştır. Buradan yola çıkıldığında metni okuyucuya aktaranın anlatıcı olarak konumlandırıldığı ortaya çıkar. Rıza Filizok ise anlatıcı ve bakış açısının bulunmasında iki sorudan hareket etmektedir. “*Kim görüyor?*” ve “*Kim konuşuyor?*” Sorularının cevapları, bu iki unsurun bulunmasında yol göstericidir”¹⁰¹ der. Aktaş’tan farklı olarak Filizok, *perspektif* ve *odaklayım* ifadelerini kullanarak, bakış açısı ve anlatıcı kavramlarının geniş bir tarifine de yönelmektedir.

Aytür, romanı “*anlatılacak birtakım olaylar ile bunları kendi sözleriyle okuyucuya iletecek bir anlatıcıdan oluşan*” bir anlatım sanatı olarak tarif etmiştir.¹⁰²

Boynukara da anlatıcının vazgeçilmezliğinden bahsederek, yazarla okuyucu arasındaki iletişimin anlatıcı tarafından sağlandığını aktarır.

“*Yazar ve okuyucu arasındaki iletişimi sağlayan yegâne unsur anlatıcı olduğuna göre, romancının muhatabına hitab ederken nasıl bir anlatıcı kullanacağı ya da kimin bakış açısına başvuracağı büyük önem taşır*”¹⁰³

Booth, anlatıcıları *hikâyeciler* olarak nitelendirip, karakterler, okuyucu ve kendi bakış açıları arasındaki derece farkına *kinaye* veya *ton* adını verir.

“*Hikâyeciler, romanda karakterlerden birisi, hikâyeci ve üçüncü tekil şahıs reflektör olaylar dizisi içinde yer alsınlar veya almasınlar, yazarın, okuyucunun ve öteki karakterlerin bakış açılarıyla kendi bakış açıları arasındaki derece farkına ve uzaklığa (distance) göre birbirinden ayrılırlar. Bakış açıları arasındaki bu derece farkına*

¹⁰⁰ Aktaş, 78.

¹⁰¹ Rıza Filizok, “*Edebi Eserlerde Bakış Açısı, Hikâye ve Romanlarda Anlatıcı Meselesi*”, Erişim (05.04.2016), <http://www.ege-edebiyat.org>.

¹⁰² Ünal Aytür, *Henry James ve Roman Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 19.

¹⁰³ Hasan Boynukara, *Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997, 109.

ekseriya kinaye (irony) ve ton (tone) denir, fakat gerçekte bir eserin bize yansıttığı tecrübe kinaye mesafesinin ima ettiğinden çok fazladır.”¹⁰⁴

Sazyek ise kinaye mesafesini, “*anlatıcıyla ve romanın içerik öğeleri arasındaki mesafe*”¹⁰⁵ olarak açıklarken bu mesafenin romanın nesnelliği için gerekli olduğunu söylemiştir.

Ahmed Günbay Yıldız’ın romanlarında bu tür bir mesafeye dikkat ettiğini söylemek mümkün değildir. Romanlarda karakterler ve anlatıcı arasında bir mesafe koyma gereği duymadan vermek istediği mesajları kolaylıkla iletmiştir. Anlatıcının nesnelliği onun açısından gerekli bir unsur değildir. Zaten kendisi de yazar anlatıcı konumuyla bu tür bir mesafenin oluşmasını engelleyip gerekli gördüğü zamanlarda karakterlere ve olaylara rahatça müdahale etmiştir.

Hikâye ve romanlarda kullanılan bakış açıları ve anlatıcılar göz önüne alındığında üç tür bakış açısı ve bunlara uygun anlatıcılar vardır. Bunlar: hâkim bakış açısı, kahraman bakış açısı ve müşahit ya da gözlemci bakış açısıdır. Anlatıcı ise metni ortaya çıkaran yazarın kendini metinden uzaklaştırmak için kullandığı bir aracı, bir gölge varlıktır. Burada da üçlü bir yapıdan söz edilebilir. Metni bize üçüncü tekil kişi olarak aktaran ve yazar anlatıcı da denen birinci anlatıcı; birinci tekil kişi ağzından anlatan ben anlatıcı ve iki anlatıcıdan da örneklerin bulunabileceği çoklu anlatıcı.

Bu dikkatle Ahmed Günbay Yıldız’ın romanlarına baktığımızda, yazarın romanlarında büyük ölçüde ilahi bakış açısı ve yazar anlatıcıyı kullanma yoluna gittiğini söyleyebiliriz. Bunun aksi bir duruma yalnızca *Sahibini Arayan Mektuplar* romanında rastlanır. Bu roman, ana karakterin mektupları şeklinde kurgulanmış ve mektuplar yazan kişinin ağzından kahraman bakış açısı ve ben anlatıcıyla oluşturulmuştur. Ancak bazı romanlarda hâkim bakış açısının varlığına rağmen, mektuplaşmalar ve karakterler arasında var olan diyaloglar yoluyla roman kahramanlarına da söz verilmekte ve anlatım çeşitliliği sağlanmaktadır.

Yazarın ilk romanı *Çiçekler Susayınca*’da hâkim bakış açısının kullanımı vardır. Yazar anlatıcı olayları öncesi ve sonrasıyla okuyucuya aktaran, kişi konumundadır.

¹⁰⁴Wayne C., Booth “Bakış Açısı ve Kinaye Mesafesi”, *Roman Teorisi*,(Philip Stevick 1967, Çev: Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ, Ankara 2004, 92.

¹⁰⁵ Hakan Sazyek, *Roman Terimleri Sözlüğü*, Hece Yayınları, Ankara 2013, 198.

Roman bir mahkeme sahnesiyle başlarken mahkeme salonunu, izleyicileri ve yargılanan karakterin iç dünyası hâkim bakış açısıyla verilir.

“Kısa bir zaman salonda sessizlik hüküm sürdü... Hemen arkasından savcı, iddianamesini okumaya başladı... Başladı ama her cümle maznunun kanayan yaralarına neşter vuruyordu. Büyümekte olan ince bir sızı, yüreğinin başında düğümlenip göz pınarlarından damla damla döküldü. İnsan gücünün yetmediği kuvvetin karşısında, çaresizliği yudum yudum içer ya işte öyle.

Maznunun gözlerine dikkatle bakılacak olsaydı, acımak denilen duygular vicdanlardan taşabilirdi. Taşardı ama hâkim yılların tecrübeleriyle pişmişti. Bunun için sakın bir hali vardı.” (s.7)

Yargılanan kişinin ve hâkimin durumu, her şeyi bilen yazar anlatıcı tarafından hâkim bakış açısının verdiği donanımla aktarılır. Hâkimin benzer davalara yıllarca baktığı, maznunun iç dünyasındaki yaraların varlığına ve iç sızılarına hep bu bakış açısı sayesinde tanık oluruz. Burası diğer romanlarda da görülen anlatıcının, karakterin söylemediği veya düşünmediği şeyleri aktararak Demir’in ifade ettiği şekilde *“anlatıcının müdahalesinin en üstte olduğu nokta”¹⁰⁶* olur.

İlerleyen bölümlerde de karakterlerin geçmişleri, duyguları ve düşünceleri, geleceğe dair planları, hep ilahi bakış açısının imkânları sayesinde okuyucuya gösterilecektir. Fakat bütün bu imkânların dışında karakterler arasında kurulan diyaloglar ve onların konuşmalarına yazar anlatıcının verdiği müsaade sonucunda, roman içerisinde kahraman bakış açısı ve ben anlatıcı zaman zaman kendisini göstermiştir. Bu diyalogların artması ben anlatıcının roman içerisinde kendisini daha fazla göstermesi anlamına gelecektir.

Azat Kuşları romanı da hâkim bakış açısıyla yazılmış bir eserdir. Romanın ana kahramanlarından Abalı’nın köy dışındaki evini yapması, sırayla yedi oğlunu kaybetmesi, köydeki ahlak dışı olaylar ve bunlardan vazgeçilmesi için verilen mücadeleler hep ilahi bakış açısıyla birlikte yazar anlatıcı tarafından aktarılır. Aşağıda romandan alınan parçada bu durumu destekler niteliktedir.

¹⁰⁶ Yavuz, Demir, *Anlatıcılar Tipolojisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002, s.94

“Kanepede oturanların arasında, en yakın arkadaş bildiği köyün Vay Ali’si de vardı. Hüseyin heyecanından babasının orada bulunduğunu bile seçemedi.

Vay Ali, eski arkadaşının tavrından alındı. Görünüşte yaman gururluydu. Son günlerde gönlü havada bir insan olup çıkmıştı. Eski arkadaşlarına bile yükseklerden bakar olmuştu. Vay Ali işte bunun için incindi...

Eğri, askerleri teftiş eden kumandan gibi, kalabalığın üzerinde mağrur bakışlarını gezdirip, hiç konuşmadan yol sıra uzaklaşıp gitti...

Bu hal Vay Ali’yi kahrlandırdı.” (s.230)

Son günlerde yaşanan bir şeylerin varlığını, arkadaşların birbirlerine olan davranışlarının incitici olduğunu belirtmesiyle karakterlerin geçmişine ve mevcut hissiyatına dair her şeyi hâkim bakış açısıyla yazar anlatıcının sözlerinden öğreniriz.

Üçüncü tekil kişi anlatıcının hâkim bakış açısıyla romandaki varlığının görüldüğü bir diğer roman *Gurbeti Ben Yaşadım*’dır. Köyde haksızlığa ve zengin ailenin zulmüne karşı mücadele veren Halil, babası ve kardeşinin ölümü sonrası ana karakter pozisyonuna yükselir. Bu yaşananlar, köyün geçmişi, zengin ailenin nasıl güçlendiği hep yazar anlatıcı tarafından aktarılır. Her şeyi bilen anlatıcı daha sonra Halil’in mücadelesini ve evlilik sürecini verir. Okuyucu Halil’in Askere gidişini, Sibiry’a’daki esaretini, oradan kaçıp tekrar Türkiye’ye geliş sürecini hâkim bakış açısı sayesinde öğrenir. Yazar anlatıcı bir taraftan da Halil’in köyde kalan eşi ve oğlunu da hikâyeye dâhil etmiştir. Bu oğul yetişmiş, evlenip çocuk sahibi de olmuştur. Esaret günleri aktarılırken aradan geçen yirmi altı yıl da yazar anlatıcının bilgisi dâhilinde geçmiş ve bugüne gelinmiştir. Hikâye evine dönen Halil’in eşine kavuşmasıyla biterken yazar anlatıcı okuyucuya Halil’in eşinin geçirdiği zorlu yılları, bir başına verdiği mücadeleyi hatırlatmaya çalışır.

Yazar anlatıcının hâkim bakış açısına sahip olarak varlığının görüldüğü diğer romanlar ise, *Yanık Buğdaylar, Boşluk, Sitem, Figan, Ekinler Yeşerdikçe, Bir Dünya Yıkıldı, Üç Deniz Ötesi, Sokağa Açılan Kapı, Sular Durulursa, Mavi Gözyaşı, Gönül Yarası Ülkemin Açmayan Çiçekleri, Aşka Uyanmak, Sevdalar Sözde Kaldı, Hülyalar Hüzün Açtı Günahın Rengi, Kayıp Sabahlar, İstanbul Yüzlü Kadın, Kendimi Unutup Sana Ağladım, Babamdan Sonra, Kelebekler Gamsız Uçar, Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*’dir.

Yazarın *Sahibini Arayan Mektuplar* romanında çoğu romandan ayrılan bir anlatım özelliği vardır. Ana karakterin sevdiği gence mektupları şeklinde bir kurgunun varlığı ile hâkim bakış açısından kahraman bakış açısına geçiş olmuştur. Roman kahraman bakış açısının ve ben anlatıcının tespit edildiği şu cümleler ile başlar.

“Seni yazmaya karar verdim Can... Henüz baharını yaşadığım hayatıma bu ikinci kez doğuşundu. Masum, macerasız ve günahsız...

Birincisinde ansızın kopup gidişinin, o çocuksu düşüncelerimde bıraktığı izleri henüz silememişken, yeniden karşıma çıkışın. Hasretin, sevginin, daha doğrusu sensizliğin ne oluşunun sırlarını çözemeyen yüreğim, hislerime boğuntulu yılların buhranlarını yaşatmıştı. Adını yeni yeni koymaya çalıştığım duyguların bir itirafı bu.”(s.5)

Romanı genç bir kızın mektupları yoluyla duyguları ve düşüncelerini sevdiği genç adama anlatması şeklinde oluşturan yazar, bakış açısını kahramanı genç kıza bırakmış ve anlatıcı da dolayısıyla ben anlatıcı olmuştur. Geriye dönüşleri, karakterlerin karşılaşmalarını, tanışmalarını ben anlatıcının kendisinden öğrenmiş oluruz. Sevdiği genç olan Can’a yirmi üç mektup gönderen Nergis, ondan hiç mektup alamamış, yalnız romanın sonunda Can’ın kız kardeşi Canan’dan bir mektup almıştır.

“Akdeniz sabahlarının güleç kızı, hüznü akşamların mahmur bakışlı ablası, merhaba...

Seni hiç unutmadım. Aldığım adresi yitirişim, sana yazmamı engelledi. Tabii telefon numaranı da beraberinde yitirmiştin. Birkaç gün öncesi bilgisayarını kurcalarken, ağabeyimin internetteki sayfasında adresine rastlayışım beni sevindirdi. Bilgisayarın hafızasındaki mektuplarla da istemeyerek bile olsa tanıştım. Ve gündemi de onlar belirledi sana yazmam için”(s.102)

Can’ın Nergis’in en yakın arkadaşı olan Yeşim’le evleneceğini haber veren bu mektubun ardından Nergis, son iki mektubu Canan’a yazmıştır. Bu durum bakış açısının ve ben anlatıcının değişmesine yol açmadan romanın bitirilmesini sağlamıştır. Mektuplardaki duygular, düşünceler, hayaller birinci kişi ağzından, kahraman bakış açısıyla anlatılmıştır.

Yıldız'ın anlatımında görülen bir özellik, bazı romanlarında kullandığı diyaloglar ve mektuplar vasıtasıyla anlatıcının kahramanın arkasına gizlenerek anlatımı zenginleştirmesidir. Fakat bu durum ben anlatıcı lehine bir ağırlık yaratmamış romanlar yine ilahi bakış açısı ve üçüncü tekil kişi anlatıcıdan çok fazla uzaklaşmamıştır.

Bu tür eserlere ilk örnek *Aynada Batan Güneş* romanıdır. Yazar romanın ana karakteri olan Kerem'in köyden kente okumak için gelişi, inancındaki iniş çıkış ve karaktere verdirdiği mesajları anlatıcının da zaman zaman birinci tekil kişi olmasına neden olmuştur.

Kerem kendisiye bir yakınlık kurmaya çalışıp karşılık bulamayan ve intikam için onun abisiyle nişanlanan Reyhan adlı genç kıza doğru yolu anlatırken yukarıdaki tespite uygun şekilde yazar anlatıcıdan söz alır.

"Sanki Reyhan'a değil de bütün dünya insanına hitap ediyormuş gibi bir hali vardı.

-Beni korkutan şey fikirlerimin paylaşılmayışı değil. Bütün dünya insanının dönüşü olmayan korkunç uçurumların diplerine götürüp bırakan yollarda ısrarlı yürüyüşleri.

....."(s.168)

Alınan bu konuşmanın öncesinde ve sonrasındaki diyalogda ve mevcut alıntıda Kerem'in uzun uzun düşüncelerini aktarmasına izin verir yazar. Bu sayede söz alan Kerem, yazarın da düşüncelerine uygun olarak, iman, inanç, evrensel ahlak, Müslümanlığa ilişkin birçok değerlendirmelerde bulunur. Bu sayede anlatıcı üçüncü tekil kişiden birinci tekil kişiye geçtiği gibi, ilahi bakış açısından da kahraman bakış açısına dönlür. Bu uzun konuşmalar ilerleyen bölümlerde de devam etmiş Kerem, aldığı sözlerle anlatıcının değişimine sebep olmuştur.

Siyah Güller romanında ise diyalogların yanı sıra geriye dönüşler sayesinde anlatıcının değişimi vardır. İlk bölümlerde ana karakter olan Orhan'ın ailesinin dağılması ve annesiyle birlikte farklı bir semte taşınmaları yazar anlatıcı tarafından verilir. İlerleyen kısımlarda diyalogların artışı ile birinci tekil şahıs anlatıcının görünürlüğü de artar. Fakat ben anlatıcının ve kahraman bakış açısının asıl kendini gösterdiği bölümler Orhan'ın komşusu Harun Hoca'nın kendi geçmişini anlattığı

kısımlar olur. Orhan'ın doğru yola girmesine de yardımcı olmaya çalışan Harun Hoca, romanın ana karakteri olmamasına rağmen, sona doğru hikâyesiyle merkeze yerleşmiştir.

Kendi geçmişini anlatıp Orhan'a ders vermek isteyen Hoca sözü yazardan alarak geçmişini anlatmaya başlar.

“Ben de hayatımda inanılmaz hatalar yaptım. Bunları anlayacak yaştasın artık beni dikkatle dinle...”

Yıllar, ta yıllar öncesine götüreyim seni... Delikanlılığım, çocukluğum, doğrularım, yanlışlarım, sevinç ve acılarımın argümanlarını sereyim önünüze...

Benim doğduğum köyde baharın çiçekleri bile geç açardı... Sümbüller, nergisler, sarp kayalıkların diplerinde sabırla beklerlerdi kar kürtünlerinin erimesini geç gelirdi bizim oralara bahar delikanlı geç...”(s.175)

Bu şekilde başlayan konuşma Hoca'nın köydeki günlerini, ailesini, köyden okumak için şehre gelişini ve köydeki sözlüsünü bırakıp yeni bir kızla evlenişini, bu evlilikten doğan çocuklarını, çocuklardan birini köye götürüp orada derede kaybettiğini, evliliğinin sona ermesine kadar anlatır. Ayrıca bu aradaki anlatımlarda geçen diyaloglar da Harun Hoca'nın ağzından aktarılmıştır. Bu sayede ilahi bakış açısının yerine geçen kahraman bakış açısıyla birlikte romanın anlatıcısı da ben anlatıcıya dönmüştür. Bu konuşmanın ardından tekrar sözü devralan yazar anlatıcı roman sonuna kadar sözü kısa diyaloglarla kahramanlara devretmiş fakat yukarıdaki gibi birkaç bölüm süren ben anlatıcının belirgin varlığına yer vermemiştir.

Güneşe Matem Düştü'de ise farklı bir yolla bakış açısı ve anlatıcının değişimi vardır. Yazar anlatıcı romanın başından itibaren ana karakterler Boran ve annesinin hikâyesini geriye dönüşlerle aktarmıştır. Boran'ın babasının yaşadıkları, tanık olduğu trafik kazası ve sonrasındaki sürgünü, dönüşün ardından atıldığı ticaret hayatı ve dolandırılışı hep ilahi bakış açısıyla verilir. Fakat Boran'ın romanın sonuna doğru tesadüfen sokakta bulduğu bir ajanda yoluyla bakış açısı ve anlatıcının değişimi olur. Bulduğu bu ajandadan hareketle anlatım, onu yazan genç kızın ağzından aynen aktarılacak ben anlatıcıya dönülür.

“ 1 Aralık...”

Duygularıma matem dokurcasına ben hep matemî yaşıyorum; bahtımın mahzenlerinde. Herkes çılğın kahkahalar atarken, ben gülemem, onların güldüklerine yas tutarım!... Bilerek, gamsızca terk edilmiş çizgiler için ağlarım...

Bedenim dayanılması güç ateşlerde közlenirken, düşüncelerim ürpertili, hislerim tedirgin, duygularım üzerinde buzdağlarından kayalıklar!... ” (s.186)

Ajandanın içerisinde yazılmış beş tane yazıyı da yukarıdaki gibi genç kızın ağzından veren yazar anlatıcı, ben anlatıcının arasına girerek Boran'ın okuduklarıyla ilgili düşünceleri ve duygularını aktarır. Ardından da ajandanın yeni bir sayfası verilirken kahraman bakış açısına ve ben anlatıcıya dönüşmüş olur.

Orada da Yıldızlar Kayar Mı? romanında ise hikâyenin kahramanı Leyla anlatıldıktan sonra genç kızın içine düştüğü boşluktan kurtulmak için yaptıkları ile anlatıcı değişimi yaşanır. Zengin bir ailenin kızı olan Leyla, üniversitede tanıştığı ve bir süre mektuplaştığı arkadaşı Çağrı'nın etkisi altında kalır. Bir trafik kazası sonucu hayatını kaybeden Çağrı'nın yerine bir psikolog doktorla anlaşılan ailesi Çağrı'nın ölümünden Leyla'ya bahsetmez. Mektuplar Çağrı'dan geliyormuş gibi bu defa doktorla Leyla arasında devam ederken, Doktor aynı zamanda Leyla'nın da şoförlüğünü yapmakta ve onu gözlemlemektedir. Leyla'nın yazdığı ve Leyla'ya yazılan mektuplar sayesinde ilahi bakış açısı ve üçüncü tekil kişi anlatıcı ile yazılmış olan romandaki bakış açısı ve anlatıcı da ara ara değişmiş olur. Mektuplar kahraman bakış açısıyla ve yazan kişinin ağzından ben anlatıcıyla romana girmiştir.

Bunların dışında, *Dallar Meyveye Durdu, Benim Çiçeklerim Ateşte Açar, Afedersin Hayat, Yürekte Büyümek, Leyl Işıkları, Sevmekten Korkuyorum, Ona Secde Yakışıyor, Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi, Yıllar Geriye Dönse, Kiralık Hayaller, Beyaz Atlı, Anılar da Yakılır* ve *Gidersen Veda Etme* romanlarında da diyalogların çokça kullanılması, karakterlerin düşüncelerini açıklamak için sık sık söz almaları ve uzun uzun konuşmaları veya aralarındaki mektuplaşmaları sayesinde anlatıcının değişimi söz konusu olmuş; yazar anlatıcıdan ben anlatıcıya geçişler yaşanmıştır.

Yazarın özellikle ilahi bakış açısını tercih etmesi vereceği mesajları daha kolay şekilde okuyucuya ulaştırma isteğinden kaynaklanır. Ayrıca karakterlere de çeşitli vesilelerle söz vermiş olması, düşüncelerini direkt değil, karakterlerin düşünceleri olarak aktarmasını sağlamıştır. Bu değişim, romanların okuyucu kitlesi göz önüne

alınırsa, yazarın inandırıcılığı açısından da olumlu bir etki yaratmıştır. Bu sayede romanların okuyucusu olan gençler, ana karakter olarak kullanılan gençlerin düşünceleri ile doğrudan karşılaşmış olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MESELELER

3.1 DİN

3.1.1. Din Adamı ve Dini Hayat

Dinin toplumumuzda geniş bir etki alanına sahip olduğu aşikârdır. Bu geniş etki alanı, Cumhuriyet dönemiyle birlikte, özellikle tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla bir anlamda sınırlandırılmış olur. Dinin toplumsal alandan bireysel alana çekilmesi olarak da açıklanabilecek laiklik düşüncesi bu sınırlandırmayı daha da artırmıştır.

Edebiyatımızda, Cumhuriyet öncesi dönemden itibaren dinle birey ve toplum ilişkisine yönelik eleştirel bakış, özellikle Kurtuluş Savaşı esnasında ve sonrasında Anadolu'ya yönelen romanlarda din adamları üzerinden olumsuzlayıcı ve aşağılayıcı bir bakışa yönelir. Bu yaklaşım, gerçeklik arayışından çok ideolojik bir tutumdan kaynaklanır.

Ahmed Günbay Yıldız'ın çeşitli vesilelerle belirttiği üzere, dini unsurların, kavramların ve din adamlarının kendilerine gelinceye kadarki Türk romanı içerisinde doğru anlatılmadığını düşünmesi, romanlarıyla bu düşüncüyü eleştirme ve doğrusunu ortaya koyma amacı eserlerde belirgin biçimde ortaya çıkar. Bu çerçevede, toplumda inanç noktasındaki yanlış inanışlar, kabuller ve uygulamaları göstererek, karakterler yoluyla dinin yani İslamiyet'in doğru anlaşılması yönünde bir çabayı benimser. Bunun sonucu birçok romanda din adamı konumundaki kişiler üzerinden dine bakış, dini anlayış ve yaşayış romanlara taşınmış olur. Yıldız'ın eserlerinde karakterler hep olumlu, iyi, doğru, inançlı, yol gösterici özellikleriyle ön plana çıkarılmış, olumsuz özellikler yüklenmemiştir. Bununla birlikte yazarın roman serüveni boyunca kullandığı din adamı karakterlerinin hiçbirisi hikâyenin ana karakteri konumuna yükselememiştir. Bu karakterler hep ikincil kişi olarak kalmış; yol gösterici, rehber, yönlendirici özellikleriyle romanlarda yer almıştır.

Yıldız'ın beşinci romanına kadar karşımıza bir din adamı karakteri çıkmaz. *Figân* romanında ilk defa Erzurum'daki Ermeni olayları vesilesiyle Kadı Esad karakteriyle bir

din adamı vardır. Adaletli, imanlı, dürüst bir kadı portresi çizilir Esad vasıtasıyla. Hatta Ermenilerle Türkler arasındaki davalarda inancına bakmadan doğrudan yana karar veren bir kadıdır Esad.

Bir başka din adamı karakteri *Aynada Batan Güneş* romanında yer alır. Burada da romanın başlarında ana karakter Kerem'e doğru yolu gösteren, onun din, inanç ve ibadetleriyle ilgili eksiklerini öğreten Âdem Hoca vardır. Sadece buradaki varlığı ile roman girmiş olan Âdem Hoca'dan ilerleyen kısımlarda hiç bahsedilmez.

Yukarıdakilere benzer nitelikte, kısa süreli romana giren din adamı karakteri *Ekinler Yeşerdikçe*'de vardır. İstemediği biri ile babasının zoruyla nikâhlanmak durumunda olan Erdem'in bu nikâhla ilgili konuşmak için gittiği köyün imamı Ziya Hoca görünür. Bu konuyla ilgili diyalogla romana giren Ziya Hoca, bir daha hikâyeye dâhil olmaz.

Bir Dünya Yıkıldı romanında ise, ana karakterin İslamiyet'i öğrenmesinde etkili olan bir cezaevi imamı vardır. Haluk, başkasının suçunu üstlenip önce ıslahevine sonra da cezaevine düşer. Burada karşılaştığı cezaevinin imamı sayesinde doğru yolu bulur. İmam karakterinin romandaki görevi burada başlar ve biter. Devam eden bölümde ise bir daha okuyucunun karşısına çıkmaz. Fakat yine de diğer örneklerde olduğu gibi doğruluktan, dürüstlükten yana, İslam'ı en iyi şekilde yaşamayı ve öğretmeyi amaç edinmiş bir karakter yaratmıştır yazar.

Üç Deniz Ötesi romanında ana karakter konumundaki Enes'in kardeşi Taşkent'te medrese eğitimi almakta olan Mansur'dur. Mansur, Enes'i kendisinin de devam ettiği tekkenin şeyhi Seyyid Han Hoca ile tanıştırır. Başlangıçta Enes'in pek yakın durmadığı hocaya karşı ilgisi ve tekkeye devamı kardeşinin ölümü sonrası düştüğü buhrandan kurtulmak amacıyla yoğunlaşır. Seyyid Han Hoca, Enes'i bu buhrandan kurtarır ve hidayete ermesine vesile olur. Ardından da Enes'in eşi Sonya'yı doğru yola yöneltir. Romanda hem Mansur hem de Seyyid Han Hoca din adamı hüviyetleriyle yer alırlar fakat uzun süre kalmazlar. Mansur öldürülür, Seyyid Han Hoca ise Enes'in Taşkent'ten uzaklaşmasıyla romandan çıkmış olur.

Romanlarda en uzun süre kalan din adamı karakteri *Gurbeti Ben Yaşadım*'dadır. Romanın başlangıcında ana karakterlerden Kara Halil'in dayısı Hüsrev Hoca olarak hikâyeye dâhil olur. Hüsrev Hoca'nın yörenin en çok sayılan âlimi olduğu da belirtilir.

Sonrasında bir büyü hazırlama mevzusunda kendisine başvurulduğunda hurafeci olmadığı sıfatıyla geri çevirir bu isteği. Sonrasında büyü yapmayı reddettiği kasabanın zengin ve güçlü ailesi Kasaplar tarafından sokak ortasında dövülür. Bu durumu kendine yediremeyen hoca insanlara küser ve adı küskün hoca olarak kalır. Bu olaydan sonra romanda görünmeyen hoca bir Cuma namazı esnasında ortaya çıkar. Ahalinin tekrar imamlık yapma ısrarına karşı söyledikleri ile bu durumun nedenini açıklar.

“ -O makama geçecek insanın cemaat tarafından seçilmesi gerekir öyle değil mi?

-Öyledir hocam.

-İmam Müslümanların lideridir o halde.

-Elbet hocam.

-Cemaatin önüne geçtiği an ardında saf tutan bütün Müslümanların öncüsü ve sözcüsü müdür?

-Öyledir elbet.

-Öyledir de, imam hakkı söyledi diye cemaatin gözleri önünde sakalından tutulup yerlerde sürüklenirse, âleme rüsvay edilirse, o cemaat liderine sahip çıkmaz, izzetini yerlerde sürüklenirken bırakıp giderse, o cemaat sürüklenişine sahip çıkmadığı imamın peşinde namaz kılarken eziklik duymayacak mı? Aslında bu düşüncüyü paylaşan cemaatle, aynı safta durup namazı eda etmek bile üzer oldu beni. Gel gör ki Cuma namazıdır bu.” (s.97)

Burada Kasaplar denilen ailenin zalim ve hiçbir kutsala saygısı olmayan bir aile olduğu gösterilirken, hocanın sözleriyle de kasaba halkının aynı suçun ortağı olduğu ifade edilmiş olur. Zulme karşı çıkmayanların eleştirisi yapılır bu sahneyle. Din adamının Müslümanların lideri olduğu hatırlatılarak liderine sahip çıkmayanlarla birlikte namaza bile durulmayacağı söylenir hocaya.

Son olarak romanın ilerleyen bölümlerinde saç sakalı ağarmış bir halde gene kısa bir süreliğine esir düşen Halil’in oğlu Davut vesilesiyle hatırlanır.

“Saçı sakalı apaktı. Zeytin karası sakallarının üzerine kar yağmıştı. Yıllar simasını ne kadar da çabuk değiştirmişti...

Küskün İmam adı çocuklar arasında Pamuk Dede olarak değişmişti. Davut da Pamuk dedesine kara sevdalı gibidir. Onunla çalışır, onunla dertleşir, merak ettiklerini ona sorardı. Aldığı cevapları düşünür sık sık babasını sorardı ona.

-Dayı bana babamı anlatır mısın?

Zor gelirdi bu sual Küskün imama, gelirdi ama, yine de kederini sinesine gömer anlatırdı...”(s.183)

Savaşta kaybolmuş yeğenin oğluna sahip çıkar ve ona babasını anlattırır yazar. Artık din adamı hüviyeti kalmamıştır. Yaşlı bir Pamuk dede karakterine dönüşmüştür. Bu bölümün ardından ortalarda görülmez. Romanın sonunda ahaliyi eleştirirken ortaya çıkar ve ondan bahsedilmez bir daha.

Bunların dışında *Sular Durulursa, Benim Çiçeklerim Ateşte Açar* ve *Gönül Yarısı* romanlarında da din adamı karakteri olarak imamlar vardır. Yukarıda söylediğimiz gibi bu karakterler romanın içerisinde çok kısa süre kalır ve çıkarlar. Olaylara ve karakterlere etkileri çok sınırlıdır.

Ahmed Günbay Yıldız’ın kullandığı din adamı karakterlerinin, kendisinin başta belirttiği şekilde, hiçbir kötülüğüne ve olumsuz tavrına rastlanmaz romanlarda. Bütün din adamı karakterleri doğruluk ve dürüstlükten ayrılmadan, kötünün, yanlışın karşısında yer alırlar. Bu sayede yazar amacına ulaşarak daha önceki romanlarda var olan olumsuz din adamı karakterlerine karşı olumlu, doğru ve dürüst din adamı karakterleri kullanmış olur.

Yazarın İslami referansları eserlerinde hem anlatıcı olarak hem de karakterler vasıtasıyla kullandığını görürüz. Dinin yani İslamiyet’in özellikle bireysel olarak kişilerin hayatlarını değiştirmedeki fonksiyonu eserlerde çokça kullanılmıştır. Dinden, iyilik, doğruluk, maneviyat ve ahlâktan uzak birey ve toplulukların İslami hayata yönelmeleri yoluyla bu hasletlere ulaşacakları; bu sayede huzurlu ve mutlu bir hayata kavuşacakları okuyucuya gösterilir.

Din meselesi başlangıçtan itibaren romanlarda belirgin şekilde yer alırken sonraki romanlarda bu görünürlüğünü bir nebze de olsa kaybeder. İlk romanlardaki namaz kılma ve ayetlerden yapılan alıntılar, ilerleyen romanlarda bunlar kadar tekrar edilmez.

Bu değişimler roman serüveni boyunca yaşanan değişikliklerle ilgili bölümde ayrıca ele alınmıştır.

İlk roman olan *Çiçekler Susayınca*’nın başlangıç bölümü Allah’ı anma ve ilahi kudret vurgusuyla başlar.

“Allah her mevsime ayrı ayrı güzellik vermiş. Fakat ilkbahar bir başka... Dört mevsimin sultanı gibi...”

Bu ilahi tabloyu dillendirmek için, lügatler bile acizlik çeker... İşte böyle bir güzelliğe inkılâp eden mevsimler, gözlerde ve gönüllerde asırlaşır. Özlem çığ gibi büyür... İlkbahar, Allah’ın kullarına olan en büyük lütuflarından biridir.”(s.11)

İlerleyen bölümlerde ise cezaevinden çıkan Yadigâr’ın yokluk ve açlık sonrası intihar girişimine karşı Dursun konuşturulur.

“- Bak kardeşim hata üstüne hata yaptın. Tabi bunun farkında değilsin. Allah verdiği canı ancak kendisi alır. Dinimiz intihar etmeyi yasak eder. Yaptığın iş dinimizde yüz karasıdır. Akıl ve mantık çalıştıkça, insanlar bir iki lokma ekmeğin parasını taştan bile olsa çıkarır. İnanmış Müslüman böyle hataya düşmektense şerefiyle ölmeyi tercih eder. Dinimiz ki bütün fenalıklardan arınmış, faziletlerle doludur. İnsanlar üç beş gün aç kalmakla ölmezler. Allah doğruların yardımcısıdır. Kur’an’ın ipine sarılanlar, hüsrân tohumunu kurutur. Allah katında din İslam’dır. İslam yolundan çıkmayanlarsa kurtulmuşlardır. Yapacağın her işi İslam tartısına koy ve onun tartısına göre karara bağla...” (s.165)

Yanık Buğdaylar’da ise köyde güçlü, zengin ama inançsız aile ile inançlı, yoksul fakat zayıf aile arasındaki iyilik-kötülük mücadelesi yer alır. Bu çerçevede mesajı daha iyi verebilmek için romana hadisler ve açıklamaları, namaz, dinin emirleri, peygamberimizin sözleri ve veda hutbesine değinen parçalar yerleştirilmiştir.

Köy evinin önünde kendisine meydan okuyan Recep karakteriyle tartışan ve ona sinirlenen Abdülkadir’e yazar bir hadisi hatırlatır.

“Az sonra ezan sesleri içeriyi doldurdu... Abdülkadir kollarını sıvarken bir hadis mealini hatırladı... Öfkelendiğiniz zaman oturuyorsanız, oturduğunuz yerden kalkınız, ayakta iseniz oturunuz... Abdestiniz yoksa abdest alınız, mutlaka öfkeniz geçecektir.

Abdülkadir de öyle yaptı. Yerinden kalkıp abdest aldı... namaza dururken öfkesi tamamen denilecek kadar çekilmiş ve ferahlamıştı.”(s.44)

İlerleyen bölümlerde karşılıklı mücadele devam ederken ölen Abdülkadir’in oğlu Dikçe kötülere karşı mücadele veren karakter konumuna gelir. Yine bir kavga ve ölüm sonrası diğer aileden gelen tehditlere karşı kendini veda hutbesiyle savunur.

“Var git yoluna Kerim. Babamla kardeşimin ölümünde senin elinin katkısı yoktur. Şayet öyle bir işin olsaydı, belki gözüüm götürmez, şeytana uyabilirdim. Peygamberimizin veda hutbesi aklıma geldikçe gönlüme bir serinlik gelir. İşte o zaman nefsimde galip gelebilirim... Sen de öyle yap...”

Veda hutbesinden sonra, dinimizden kan davası kalktı. İstersen bu iş burada bitsin. Dostça yaşayalım.”(s.165)

Sitem’de annesi öldürülen, babası hapse düşen Bahar ve Ferhat karakterlerinin hayat hikâyesi anlatılır. Yaşadıkları kasabada yalnız ve kimsesiz kalan iki çocuktan Ferhat, kardeşini babasının arkadaşının yanına yerleştirmiş, tek başına hayata devam etmeye çalışmaktadır. Ayrıca Ferhat namaz kılmakta; tüm zorluklara rağmen harama karşı durmaktadır. Kardeşinin kendisi için getirdiği parayı ihtiyacı olmasına rağmen kabul etmeyen karakterler arasında şu konuşma geçer:

“-Al dedi. Şimdilik bunlarla yatacak yer bulup kendine yiyecek alırsın. Tükeneince yine getiririm.

Ferhat garip düşüncelerin potasında eriyor gibiydi. Önünde duran paraya bakıp sordu:

-Nerden aldın?

-Evden.

-Kim verdi?

-Kendim aldım.

-Kimseye sormadın mı?

-Sorsam vermezlerdi.

-O parayı götürüp yerine koy dedi.

-Neden?

-Bu en azından hırsızlık olur. Böyle rızık istemem... İnanmış insanlar hep böyle yaparlar...

-Yalnız senin için aldım.

-Her iş Allah rızası için yapılır.

Ezan sesi hoş bir seda ile göğe yükselirken Ferhat, kardeşini zor durumdan kurtarmayı başardı:

-Hadi sen evinize dön, ben de namaza gideyim. Üzülme sakın. Yine gelirim.”
(s.51-52)

Yazar, aç ve açıkta kalmış bir çocuğun zor durumuna rağmen Allah yolundan sapmamasını göstermiş olur. Konuşmanın sonundaki ezan sesiyle birlikte Ferhat'ın namaza gitmesi sahnesiyle de karakterin söyledikleriyle yaptıkları bütünleştirmiş olur. Her durumda yapılan işlerin Allah rızası için olduğu küçük bir çocuğun ağzından okuyucuya duyurulur.

Ekinler Yeşerdikçe romanında ise aile fertlerinin kıldığı toplu namazlar ve ayetlerden yapılan alıntılar vardır. İlk bölümde yolculuk esnasında ekin biçen çiftçilere rastlayan karakterin anlatımıyla onların ibadetlerine imrenmesi verilmeye çalışılır.

“ Ölçüsüz bir keder vardı bakışlarında... Delikanlılar, eşleriyle birlikte ekin biçiyor, orakların, sapları keserken çıkardığı ses, hoş bir beste gibi ulaşıyordu kulaklarına... İhtiyar elini kaldırdı havaya ve bir ses yankılandı boşlukta:

-Tamam, ezan okunmakta.

Herkes ellerindeki sapları desteleyip orağı bıraktı...

-Siz eve gidip namazınızı orada eda edin. Nal ve çivi getirin, yemeğimizi de tabii.

Küçük oğlu elinde bir ibrikle geldi babasının yanına. Abdestinin olup olmadığını sordu. Aynı soruyu hürmetle yabancıya da yöneltti.

Dış dünyası kadar iç dünyası da allak bullaktı yabancının. İhtiyar imam oldu. Ahlat ağacının gölgelediği çimenlerin üzerinde kıldılar namazı. Baba dua etti... Âmin dedi çocukları... Canhıraş bir an dua için açıldı eller... ”(s.9)

Ailenin bu durumu karşısında hüzünlenen misafir babayla sohbete devam eder.

“-Aile yapınız dikkatimi çekti. Allah başa kadar versin. Ne kadar mükemmel yetiştirmişsin!

İhtiyar önce bir ayet okudu, sonra açıkladı:

-Sizler birer çobansınız ve güttüklerinizden sorumlusunuz. Diyor yaratıcı.”(s.11)

Devamında ise ayetten hareketle ailenin önemi ve evlatlara iyi örnek olunmasına yönelik nasihatler anlatılır.

Azat Kuşları romanında karşımıza zina ve sonrası verilen recm cezasını çıkarır yazar. Romanda düğün günü askere çağrılan Aslan Ağa karakterini o askerdeyken aldatan Asiye’nin köylüler tarafından recm edilmiş halde bulmaları gösterilir.

“ Sığırtmaç, huzursuz bir gönülle olduğu yerde mihlanmış gibi kaldı. Hayatında bu kadar korkunç bir manzaraya belki de ilk defa şahit oluyordu...

Ceviz ağacının az ilerisinde, göğsüne kadar toprağa gömülmüştü... İki kaşının arasından sızan kanlar, yanaklarını kızıla boyamış, gözleri hasret giden insanlar gibi, açık kalmıştı.”(s. 185)

Aslan karakteri taş yerine silahla cezayı uygulamış ve köy halkının verdiği cezayı görmelerini istemiştir. Ayrıca tüm köylülerin ve özellikle kadınların bu olaydan ders almaları için de Asiye’nin boynuna bir not asmıştır.

Aynada Batan Güneş romanında tebliğ düşüncesiyle İslamiyet’i karşısındaki genç kıza anlatmaya çalışan Kerem karakterini kullanır Yıldız. İki genç arasındaki konuşmanın sonuna doğru Kerem, İslam’ı tarif eder.

“Az önce bana mensup olduğum fikrin yasalarına gönül verip, benimsediğim İslam’ın tarifini yapamadığımı söyledin. Şayet bütün konuşmalarımdan bir şey anlamamışsan sana tarifini de yapayım istersen...

-İslam sahteden gerçeğe, geceden gündüze, ihtirastan vicdana, çürümüşlükten hayata, cehennemden cennete, gayesizlikten Allah’a kavuşturan yoldur.”(s.169)

İki genç arasında geçen konuşma sonrasındaki bu tanım Reyhan’ın şahsında tüm Reyhan gibi düşünenlere ve okuyucuya da bir mesaj niteliğine bürünür.

Gurbeti Ben Yaşadım'da ise karakterlerin namaz kılmaları birkaç yerde vurgulanmıştır. İlerleyen kısımlarda romanın başındaki bir kavga hadisesi nedeniyle *Küskün İmam* lakabı verilen Hüsrev Hoca'nın vaazı yoluyla bir din ve Müslüman tarifi verilir ve ardından hocanın eleştirisi anlatılır.

“Müslüman içiyle dışı bir olandır. İkiyüzlülüğün eğlendiği yerde iman kalmaz. Din şuardur. Şuursuz din, elsiz ayaksız ve kördür. Onunla bir yere varmak olmaz. Su ile sabun bir araya gelirse kiri çıkartır. Zamane Müslüman'ı kirli kalmayı tercih edip rahatlığa intisab etmiş.

Müslüman içini dışına hâkim kalandır dedik... Kul olup köle olmayalım derken, köle olmadığımız hiçbir şey kalmamış yeryüzünde.

Paraya köle olmuşuz, ailemize köle olmuşuz, nefsimize ve onun din dışı arzularına köle olmuşuz, menfaatimizi gerektiren her şeye... Şeytana, onun emirlerine köle olmuşuz.

Bunca temayülün kasırgasına kapılıp başımız dönmüş, Allah'a köle olmayı bir türlü becerememiştir...

Din sadece secdenin üzerine, topluca namaz kılınan mescitlerin içine kilitlenmiş... Oysa din bütün kurum ve kurallarıyla hayata uygulanması gereken, bir Kanun-ı İlâhi'dir. Bunu bilmeden yaşamayı tercih etmişiz.”(s.271)

Hocanın ağzından bir Müslüman'ın nasıl olması gerektiği tarif edilirken insanların dini sadece belli yerlere hapsedişlerinin yanlışlığı da eleştirilir. Dinin sadece namaz kılmaktan ibaret olmadığı ve hayatın her alanını kapsadığı hatırlatılır hem hocanın karşısındaki cemaate hem de okuyucuya.

Üç Deniz Ötesi romanı Taşkent ve Amerika ekseninde gelişen bir romandır. Eserde komünist sistemin Müslümanlara yaşattığı zulüm anlatılır. Romanın başlarında Rus asıllı Hristiyan Sonya ile ana karakter Enes'in bir araya gelişleri ve Enes'in ailesinin karşı çıkışlarına rağmen evlenmeleri vardır. Sonya ile birlikte ailesini ziyarete giden Enes'in ailenin diğer fertleri gibi ibadet etmediğini gören kız ona bunun nedenini sorar:

“ Sonya Enes'i içli bakışlarla seyretti kafasına takılan bir soruyu şekillendirmek için durakladı.

-Enes!

-Söyle.

-Sizin evde herkes namaz kılmakta. Ya sen? Enes, Sonya'dan hiç beklemediği zamansız soruya cevap aradı.

-Şey, diye kekeledi. Bence bir örften ibaret bu. Lüzumsuz gördüğüm için yapmadım.

Hayretler içerisindeydi. Neşesi birden söndü, erkeğinin gözlerinin nihayetsiz derinliklerinde sitemle baktı.

-Sen her şeyi benden saklıyorsun. Onların yaptıkları örf değil inançlarının gereğidir.”(s.65)

Romanın ana karakteri olan Enes'in namaz kılmayı bir örf olarak göstermeye çalışması karşısında Hristiyan bir Rus olan Sonya'nın cevabı belirginleştirilir. Namaz örf veya gelenekten değil, inançların gereği olarak yapılan bir ibadettir. Namaz kılmayan Enes'in bilgisizliği ile birlikte namazın İslamiyet için öneminden herkesin haberdar olduğu gösterilmeye çalışılır.

Romanın ilerleyen kısmında ise yönetimden gizli şekilde sohbet eden Enes'in kardeşi Mansur ve arkadaşlarının konuşmaları yoluyla komünist sistem ve İslamiyet'in durumu anlatılır.

“Uygarlık zincirinin son halkası İslamiyet'tir. Bugün ise zincirin son halkası komünizm ve kapitalizmin eline geçmiştir. Kur'an'ın açık hükümlerine bakarak, içinde bulunduğumuz durumu görebilmek, ufkumuzu açmak için en azından bir şeyler yapmalıyız.

Biz Lenin'e Marks'a Stalin'e itaat etmekteyiz; Allah'a değil. Bu acı gerçekleri bilmenizi istiyorum. Allah'ın koyduğu kuralları değil, komünizm sistemine boyun eğmişiz. Oysa hürriyetin teminatı İslamiyet'tir.

O insan ki kimseyi kula köle olmayayım derken, kapitalizme komünizme, nefesine, şehvetine köle olmuş, ne yazık ki kendisini yaratana kul olmayı düşünmemiştir. Şu hali ile Müslüman rahatlığa nefsinin arzularına intisab etmeyi Allah'a kul olabilmeye tercih durumunu yaşamaktadır.

Müslüman dini sadece mescidlerde alnını secdeye koyup toplu halde namaz kılmaktan ibaret sayabilmek gafletine düşeli beri, Allah'ın hukukunun çiğnenmesine göz yummuş, kulluk görevini yerine getirmemiştir. Hal böyleyken, "Din Allah'ın oluncaya kadar cihad ediniz" düsturunu kim icra edecek." (s.73-74)

Yıldız, ilk kısımda, Komünist sistemle yönetilen Sovyetler birliğinde yaşayan Müslümanların yaşadığı çelişkiyi ortaya koyar. Aslında kişilere itaat yerine Allah'a itaatin gerektiği vurgulanır. Ardından gelen kısımda ise Müslümanların nefesine yenik düşmüş, rahatlığa alışmış durumunu aktarır. Son kısımda ise ibadetin gösteriş için yapılmamasını, İslamiyet'in sadece namaz kılmaktan ibaret olarak algılanmasına da bir eleştiri yapılır. Kişinin asıl görevinin Allah'a kulluk etmek olduğu halde mevcut durumda Allah'ın hukukunun çiğnendiği ve Müslümanların da bu duruma seyirci kaldıkları söylenir. Hem Sovyet sistemini hem de bu sistem içerisinde yaşayıp Allah'a hakkıyla kulluk etmek yerine nefesine uyanları eleştirmiş olur yazar.

Yazar, *Hülyalar Hüziün Açtı* adlı eserinde ise Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçen Ebru karakteri vasıtasıyla din üzerine düşüncelerini aktarır. Ailesinden gizli bir şekilde namaz kılan Ebru'nun içinden geçenler şöyle anlatılır:

"Ruhunda derin akisler bırakan, bütün vücudunu saran bir teslimiyetle, semalara tatlı bir seda ile çekilen ezan seslerini dinliyordu... Manevi bir vecdin nihayetsiz derinliklerine düşmüştü. Korkudan, vesveseden, bütün dünyevi meselelerden sıyrılıp, Rabbi'yle baş başa kalacaktı..."

.....

Oysa yaradan yetkisini hiç kimseye vermeyendi... Hatta peygamberlere bile, haddi aşmayan. Allah'la kul arasındaki elçilerdi onlar...

Vahiylerin kaynağı tekti. Din tekti. Kiliselerdeki ibadet şekli sarmamıştı onu...

Namaz! O Allah'la kul arasındaki en mükemmel randevu. En şahane rabıta, biçim ve ruhun Allah'la buluşup günün belli vakitlerinde konuşması.

Kıyam, rükû, secde ve tahiyyat... Ne mükemmel bir huzura varış" (s.161)

Müslümanlığa geçen bir karakteri kullanması sayesinde tek doğru yolun İslamiyet oluşu vurgusunu yapar yazar. Kendi düşüncelerini, karakterin düşünceleri olarak

aktararak namazın anlamını, değerini, önemini ve Allah'ın huzuruna çıkmak için mükemmel bir yol olduğunu göstermiş olur böylece.

Hidayet kavramı etrafında şekillenen hikâyeler yoluyla romanlarını oluşturan Yıldız'ın eserlerinde din kavramı üzerinde çeşitli şekillerde durması normal karşılanmalıdır. Karakterlerin ibadetleri, diyaloglar içerisine yerleştirilen ayet veya hadislerden yapılan alıntılar vasıtasıyla İslami kuralları ve yaşam biçimini göstermeye çalışır yazar.

Yıldız'ın eserlerinde din meselesi, toplumun ve bireylerin İslamiyet'e olumsuz bakışı, başörtüsü meselesi, İslamiyet'in diğer dinlerle karşılaştırılması ve laiklik meselesi yönlerinden ele alınacaktır.

3.1.2. Dine Olumsuz Bakış

İslamiyet'in hayatın her alanını kapsayan kurallar içermesi dolayısıyla yazarın da karakterlerin hayatlarının her bölümünü kapsayacak şekilde romanlara yerleştirdiği söylenebilir. Romanlarda yaşanan olaylar ve karakterler, kişilerin ve toplumun İslami yaşantı ve kurallara karşı takındıkları tavırların gösterilmesi yönünde kullanılmıştır. İbadetler, günahlar ve sevaplara karşı karakterlerin tavırları yazarın bu konudaki görüşlerini ortaya koymak için fırsat yaratmıştır.

Özellikle namaz ve diğer bölümde ele alınacak başörtüsü meseleleri toplumun ve bireylerin İslamiyet'e bakışını göstermek amacıyla yazarın çokça kullandığı olaylar olur. Namaz kılan, İslami yaşantıya uygun hareket eden karakterler karşısında yer alan kişilerin söyledikleri sözler, yazara toplumun ve bireylerin bakışını ele alma ve okuyucuya gösterme fırsatı vermiştir.

İlk iki roman olan *Çiçekler Susayınca* ve *Yanık Buğdaylar*'da İslami kurallar ve yaşantıya ait unsurlar kişilerin doğru yola yönelmelerine vesile olacak şekilde kurgulanmıştır. *Çiçekler Susayınca*'da cezaevinde kılınan namazlar ve öğrenilen İslami yaşantıyla başlayan roman, sonunda fabrikada çalışan işçilerin İslami usullere uygun şekilde kadın-erkek ayrı bölümlerde çalıştırılması ile biter.

Boşluk romanından itibaren İslami unsurlara ve din kavramına yönelik karşıt söylemlerin belirginleştiği görülür. Üniversite sınavlarına hazırlanan oğlunun gece ders

Çalışma arasında namaz kıldığını gören babanın sözleri bu söyleme net bir örnek oluşturur.

“- *Gecenin bu saatinde ne yaptığını sanıyorsun?*

Büyük bir suçun tutuklusu gibi kabuğuna çekilmişti. Mahcup görüntü, yorgun bir cevap verebildi.

-Namaz kılıyordum.

O garip düşünceli insan yeniden parladı...

-Senin o aydın kafanı kimler rmceklendirdi?

-Babaaa!...

Sedat Bey savunduğu fıkri kabul ettirmek için bağırdı... Oğlunu etkisi altına alabilmek, onda daha yeni filizlenen taptaze duyguları içinden söküp atmak istiyordu.

-Din artık çağımızda devrini tamamlamış bulunmaktadır. İlmin sonsuzluğuna varmakta olan insan orta yerde gözükmeyen hiçbir kuvvete inanmamakta haklıdır... Hayallerle uğraşıp meydanda olmayan kuvvetlere teslimiyet göstermek aydın insanlara göre değildir. Sedat Beyin oğlu da böyle olacak, anlıyor musun? Örümcek kafalı değil.”(s.8-9)

Yazar Sedat Bey karakteriyle, materyalist dünya görüşünün dine bakışını ön plana çıkarmaya çalışır. Namaza, ibadete ve dinin kendisine yönelik çağdışı kalmışlık eleştirisi ve toplumda sıkça kullanılan örümcek kafalı benzetmesini kullanması bu düşünceyi iyice belirginleştirme amacı taşır.

İlerleyen bölümde ise oğluna bu sözleri söyleyen babanın bunları diğer karakterlere de aktardığı anlatılır. Parkta oyun esnasında tartışan karakterlerden İsmet, Cihan’a bu durumdan ve kendisine benzer kişilerin varlığından bahseder.

“-Baban, “bizim oğlan gerici” demiş. Örümcek kafalı demiş. Çağların ötesinde yaşıyor demiş. şimdi inandın mı? İşte benzerin de halanın kızı Tuba daha orta okula başlamadan ben, erkeklerle birlikte okumam diye diretti. İtiraz etsene.

Cihan acı acı gülümsedi:

-İnsanlardaki, kendisini esirgeyebilmek hasleti kendisi ile gelişmekte olan asalet duygularıdır. Bununla alay değil iftihar edilir...

Cihan'ın cevabı İsmet'in katıla katıla gülmesine sebep olmuştu.” (s.13)

Böylece hem Cihan'ın namaz kılmasına ve dini yaşantıya yönelmesine ikinci bir eleştiri ve alay hem de benzer bir karakterin hareketlerini küçümseme okuyucuya gösterilir. Özellikle son cümleden sonraki katıla katıla gülen karakter vasıtasıyla dine karşı takınılan alaycı tavır belirginleştirilir.

Sitem romanının ilk bölümlerinde Ferhat karakteri tamirhanede çalışan ve işe başladığından itibaren namazını kılmakta olan bir işçidir. Patronu kendisinden içki almasını isteyince karşı çıkar ve aralarında şu konuşma geçer:

“-Al şu parayı. Rakı, beyaz peynir ve sandviç getir.

Ferhat'ın vücudu, yüksek dereceli bir hararetin alevine terk edilmiş gibi toparlandı. İrkildi, ürperdi ve titredi.

-Olmaz, dedi. Atölyede üzerime düşen her işi yaparım. Zor olsa bile fakat bu olmaz.

Sert olduğu kadar otoriter bir adamdı. Ferhat'ın namaz kılması geldiğinden beri dikkatini çeken patron alevlendi, kızdı ve bağırdı:

-Rakı olduğu için mi gitmiyorsun?

-Bizi yaratan, onu kullarına haram kıldı. İlahi kanunlara saygılı olanlar, ona dokunmazlar.

-Budala, diye öfkesini artırdı. Beni çöl kanunlarına mı uydurmak istiyorsun?” (s.76)

Patronun içki istediği Ferhat'ın ret cevabı ile birlikte arada ifade edilen namaz kılmasına dikkat etmesi, patronun dine karşı tavrını belirginleştirmek içindir. İslami kurallara karşı kullanılan *çöl kanunu* ifadesi patronun ve toplumda onun benzeri kişilerin İslam dinine karşı düşüncelerini bir anlamda ifşa etmiş olur.

Aynı “*çöl kanunu*” ifadesini *Aynada Batan Güneş* romanında da birden çok defa kullanır yazar. Romanda Allah'ın varlığını delillerle ispat etmeye çalışan Kerem karakterinin karşısına yukarıdakine benzer bir düşünce yapısındaki Reyhan karakterini koyar.

“Reyhan şartlanmış bir düşüncenin mahsulüydü. Yaralı bir gönülle çırpınısını sürdürüp, keremin fikrinden vazgeçmesi için yalvardı:

-İnsan bir gecede bu kadar değişmez. İnanmam buna, hadi bana o çöl kanununun yasaklarına uymamı isteyecek kadar ham fikirli olmadığını söyle. İstedğin kadar delil göster, ben hayali bir kuvvete, görmediğim bir yaratıcıya inanacak kadar aptal değilim.

Reyhan daha da hırçınlaştı, isyan etti.

-Senin dediklerine inanmıyorum. Hatta Allah’a bile... Şayet varsa, benim gücümü enerjimi şu anda yok etsin.(s.162)

İlk ifadedeki şartlanmış nitelemesiyle birlikte, yazarın Reyhan karakterini konumlandığı yer ortaya çıkar. Sonraki ifadelerde Reyhan daha da ileriye giderek Allah’a inanmadığını açıklar. İslamiyet’i çöl kanunu olarak niteleyen Reyhan, aynı zamanda daha da marjinalleşerek Allah’a ve İslam’a inanan kişileri ham düşünceli ve sonunda aptal olarak niteler. Reyhan karakteri İslam karşıtı tüm fikirleri kendisinde toplamış, din karşıtlarının sözcüsü konumuna yükseltilmiş bir vaziyettedir. Yazar böylece Reyhan ve benzeri kişilerin düşüncelerini açığa vurmasını sağlar. Bu sayede toplumdaki İslamiyet karşıtlığının en açık şekilde okuyucuya gösterildiği bir sahne yaratılmış olur.

Dallar Meyveye Durdu romanında da *çöl kanunu* ifadesinin tekrarı ve İslamiyet’i çağlar öncesinde kalmışlıkla nitelendirme söz konusudur. Burada çeşitli yollardan ve düşüncelerden sonra İslam’ı tam manasıyla yaşamayı eşine teklif eden Burak karakterinin aldığı cevap belirginleştirilir.

“-Birbirimizi seviyoruz değil mi?

-O vakit, bu sevdalı yüreklerimizi birleştirip Allah’a teslim etsek

İffet’in suratında birden endişe çizgileri cilveleşti

-Nasıl yani intihar mı?

Burak acı bir tebessümle gülümsedi:

-Desem ki İslam’ı bütünüyle benimsedim. Onun kurallarını hayatımıza uygulayıp, Allah’a giden yollarda fazilet ve sadakat yarışına birlikte çıkalım, var mısın?

İffet'in kafasında beklenmedik bir deprem oldu. Rengi birden gazelleşti neşesi söndü. Fikri en şiddetli patlayış halinde dudaklarının arasından meydan buldu:

-Hayır, bin kere milyon kere hayır. Ben çağdaş bir insanım. Medeniyetin kuralları neyse ona uyar, uygar ve hür olarak yaşarım. Çöl kanununun kaskacında bir esir gibi ömür tüketmek için dünyaya gelmedim. Ben hürriyete ve serbest yaşamaya âşıkım.

-Araştırmadığın, hakkında malumat edinmediğin bir şeyi küçümsememelisin. Soylu bir hayat tarzıdır İslam.

- Benimle alay ettiğini söyle, buna bile razıyım. Yeter ki böyle çağlar ötesine terk edilmiş bir kalıbı bana layık görme.” (s.133-134)

Burak'ın yaptığı birlikte İslam yolunda yürüme teklifine İffet'in verdiği aşırı tepki önce İslamiyet'i çöl kanununa benzetmesiyle ardından da çağlar öncesinde kalmışlığıyla gösterilir. Allah yoluna girmenin karşılığını hürriyetini kaybetmek ve esir derecesinde ömür tüketmek olarak vurgulamak, toplumun bazı kesimlerinin İslam'a bakış tarzını yansıtması amacıyla özellikle söylenmiştir. Verilen hayır cevabının da daha etkili ve karakterin değişime ve İslam yoluna kapalı olması için “bin kere, milyon kere” vurgusu da konuşmanın başına özellikle konmuştur.

Son cevapta yine “çağlar öncesi kalıp” ve “hapsetmek” ifadeleri aynı düşünce dünyası ve İslamiyet karşıtlığının tezahürü olur.

Romanın ilerleyen kısmında ise toplumda var olan İslamiyet karşıtlığı üzerine Burak'ın kardeşi ve yengesinin konuşmaları vardır.

“-Aslında biliyor musun yenge? Diye mırıldandı. Hep senin gibi yaşayabilmeyi arzuladım ben. Arkamdan gerici yobaz derler korkusuyla bir türlü benimseyemedim. Gerçek hürriyeti sizler seçtiniz.

Müslümanlar gerçekten hür insanlar. Nefislerinin kendilerine vurdukları prangaları parçalayıp onu kendi iradeleri altına almışlar.

-Utantıyorum yenge. Yirminci asırda bu olmaz diyorlar. Müslümanların ikinci ismi gerici, üçüncü ismi ise yobaz. Bu yaftayı boynuma asıp gezebilme cesaretini hala elde edebilmiş değilim.

-Gericilik nedir bilir misin sen? Orta çağ zihniyetinden bahseden insanlar cahiliye devrinin ta ötelerinde mayalanan, çok tanrılı zamanlara kadar geriye dönüp, tağutunu elleriyle yapmıyorlar mı? Allah'ın emirlerine uyup Kur'an çizgisinden yürüyenler gerici olamaz. Bütün dünya insanı tek bir yaratıcının olduğunda artık şüpheyi yer vermezlerken, bir yandan tanrıçalar çağını hortlatan çağ sence gerici değil mi?" (s.244-245)

Genç bir kızın ağzından İslamiyet yolunu tercih edenlerin toplum tarafından nasıl göründükleri verilir ilk önce. Gerici ve yobaz tabirleri Müslümanlar için çok kullanılan ifadelerdir. Bu ifadelerden çekinen ve böyle sözlere katlanmayı göze alamayan bir karakterin karşısında ise, yazarın desteğiyle, bu ifadelere cevap veren gene bir genç kız vardır. Asıl gericilik ve yobazlığın nasıl olduğu anlatılır bu cevapta. Gerici ve yobaz ifadeleriyle Müslümana yakışır şekilde yaşayan insanlara karşı takınılan tavır ve toplumdaki olumsuz nitelermeleri ön plana çıkarır yazar.

Mavi Gözyaşı romanında da namaz kılan ve ibadetini yerine getiren insanlara bakışı göstermeye çalışır yazar. Üniversite öğrencisi olan Erkam ve Senem öğlen arasında karşılaşırlar ve Senem'in yemeğe birlikte gitme daveti üzerine konuşurlar.

"-Yemeğe birlikte gidelim diyecektim!..

Yeniden baktı saatine:

-Memnun olurdum, yalnız biraz geç gideceğim ben.

-Birisini mi bekliyordun?

-Yo, hayır. Burhan gelir birazdan. Vakit yakın, öğlen namazını kılar öğle gideriz biz.

-Namaz mı?

-Evet

-Sürekli yapar mısın bunu?

-Dinin kuralları süreklilik arz eder.

-Hayret bu çağda!"(s.28)

Namaz kılan, ibadetlerini yerine getiren kişilere olumsuz bir bakış örneği olarak, Senem karakterinin bilgisizliği ortaya çıkarılır. Namaz günde beş vakit kılınmaktadır.

Bundan dahi haberi olmayan Senem'in "bu çağda" sözleri ile önceki karakterlerle olan zihniyet benzerliği vurgulanır.

Yıldız, *Güneşe Matem Düştü*'de inancı uğruna üniversiteye giremeyen genç kıza karşı söylenen sözlerle insanların dine olumsuz bakışları örneklenir. İkna odalarında başını açmaya yanaşmayan Ceren karakteri arkadaşlarıyla konuşturularak onların tavırları ve sözleri aktarılır.

"İkna edilemeyişimin yalnızlığını yaşadım fakültenin bahçesinde... Biliyor musun, bana "Gerici" ithamında bulundu aynı bölümde okuyan bir erkek öğrenci... Onun gölgesi gibi peşinde dolaşan bir kız destek verdi ona.

Ben ikna odasından çıktığımda, karşıma geçti arkadaşlarım. Hayret vardı yüz hatlarında kızın:

-Nasıl, ikna oldun mu, açacak mısın başını?

Üzgündüm, ıstırap bulut buluttu gözlerimde. Başımdan savmak için kesin ve kısacık bir cevaptı onlara verdiğim:

-Hayır dedim ve yürüdüm.

Peşimden gelmişlerdi iki arkadaş. Erkek arkadaşım, alaylı, küçümseyen bir ifadeyle bakıyordu gözlerime:

-Yani bir örtü için, tahsilini tehlikeye mi sokacaksın?

-Galiba! diyebilmişim.

Kız arkadaşım ruhumu incitircesine tepeden inme sözlerle tahrik ediyordu beni:

-Boş, aslı olmayan uydurmaların peşine kapılıp yazık etme gençliğine. Biz seni sevdiğimiz için ısrarlıyız. Bırak şu safsata inancı da hayatını yaşa. Yazık değil mi gençliğine." (s.201)

İlk kısımda Ceren'e başını açmadığı için gerici diyen bir erkek öğrenci ve ona destek veren yanındaki kızdan bahsedilir. Önceki örneklerde olduğu gibi inanan insanlara karşı söylenen gerici ifadesi vardır burada. Aynı zamanda kızın sürekli erkeğin yanında oluşu ve onun gölgesi gibi peşinde dolaşmasıyla da kız kişiliğisizleştirilir.

Devamında kendi arkadaşlarının tepkileriyle birlikte dine, inançlı insanlara ve dinin gereklerine karşı asıl bakış tarzı yansıtılır. Erkeğin inancını tahsilinden önde tutan

karaktere karşı “alaylı ve küçümseyen” tavrı özellikle belirtilir. İnanan insanlara karşı genel bir küçümseme ve alayın bir örneği olarak gösterilir bu tavrı.

Son kısımda karakterin kız arkadaşının söyledikleriyle İslam’a bakışın seviyesi ve bu tür insanların düşünce yapısı verilir. Dine, dolayısıyla İslam’a, aslı olmayan, boş, uydurma tabirleriyle yaklaşan karakter daha da ileri giderek “safсата” ibaresini kullanır. Hayatı ve gençliğini yaşaması tavsiyesi aynı zamanda kendisinin bu şekilde yaşadığının da göstergesi olur.

İslam’a olumsuz bakışın ve Müslümanlığın gereklerini yerine getirenlere karşı söylenen sözlerin gösterilmesi amacıyla kurgulanan sahne amacına ulaşmıştır. Genç kızın ifadeleri, o ve onun gibi inançsız kişi ve grupların zihniyetinin dışavurumudur.

Leyl Işıkları romanında da benzer ifadeler ve anlayışın gösterilmesi amaçlanır. Ana karakterlerden Bulut’un kuzeni Harun’un babası, inançlı bir adam olması yüzünden eşinden ve çocuğundan ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu hadiseyi Harun’a anlatıp babasını tanıtmaya çalışan teyze şunları anlatır:

“Babana göre herkes kazancının zekâtını verecekti, sokaklarda insan yaşamayacaktı böylelikle. İnsan onurunun kurtulması lazımdı babana göre. Dünya bir imtihan salonuydu. Ahlak çökmemeli; kavgalar, huzursuzluklar, inancın etkisiyle azaltılmalıydı.

O sırada salonun kapısına yaklaşan ve anlatılanları dinleyen abla kız kardeşine öfkelenmişti önce:

-Yapmamalıydın bunu!

Sonra oğluna dönüp aynı sertlikte bağırıyordu.

-Neyini tanıyacaksın onun? O bir gericiydi...” (s.94)

İnançlı olmanın, ailesi ve toplum için iyi ve güzel şeyler düşünmenin karşılığı olarak eşini ve çocuğunu kaybeden bir baba figüründen bahsedilmiş olur. Annenin tepkisi ön plana çıkarılarak inançlı bir Müslüman olmanın karşılığında *gerici* ifadesiyle yaftalanır bir anlamda. Annenin yıllar önce yaşananlara karşı kininin devam ettiği ve İslam’a, inanca, hak yolunda yürüme amacındaki kocasına karşı tavrının yanlışlığı gösterilir.

Yıldız'ın bir diğer romanı olan *Yıllar Geriye Dönse*'de ise kızlarının davranışlarına müdahale ederken yaşadığı sıkıntılardan bahsedilen bir anne vardır. İktisat profesörü olan anne iki kızını da iyi bir ahlak sahibi yapmaya çalışmış fakat karşılığında yukarıdakine benzer bir tepki görmüştür. Romanın ana karakterlerinden Gül'ün geriye dönüşle anlattığı olaylar vasıtasıyla anne ve kızı arasındaki konuşmalar nakledilir. Vücutlarını teşhir eden kıyafetlere ve genç kıza yakışmayan davranışlara karşı müsamaha göstermeyen anne, güzellik yarışmasına kendilerinden habersiz katılan büyük kızıyla tartışmakta ve bu durumun ahlaka ve inançlarına aykırı olduğunu kızına anlatmaktadır.

“ –Gülcan, güzel kızım... Yanlış yapıyorsun. Sen bu aklınla önünüze imkân gibi sunulmak istenilen o tuzakları asla anlayamazsın. Evladım, bir anne olarak senden istediğim şu; daha erdemli, daha soylu, daha itinalı bir hayat tarzı olmalıydı tercihin.

Hırçındı ablam. Onu çileden çıkaran hoyrat sözcükler seçiyordu lügatten:

-İnanamıyorum ya sahi, sen nasıl profesör oldun bu düşünceyle.

-Şunu hiçbir vakit unutma kızım. Vücudunu teşhir etmek, hiçbir zaman sanat olmamıştır; dahası ahlaki ve dini hiçbir dayanağı da yoktur onun. Buna sanat adını verenlerse art niyetli kişilerdir.

-Çağa aykırı yaşıyorsun ve öyle de düşünüyorsun anne! Sen bir tutucu ve gericisin aslında!” (s. 123)

Genç bir kızın gözünden kendisinin yarışmaya katılmasına izin vermeyen, ona ahlak ve inanç açısından doğruları göstermeye çalışan annenin düştüğü durum ön plana çıkarılır böylece. Üstelik ahlak ve inanç penceresinden olaylara baktığı için annenin profesörlüğü sorgulanmakta ve kendi çocukları tarafından gerici olarak yaftalanmaktadır.

Yazarın ilk romanlarından itibaren dine, inançlı karakterlere, ibadetlere karşı toplumda ve bireylerdeki olumsuz tavrı ön plana çıkarma ve bir anlamda bu düşünce tarzını teşhir etme amacı göze çarpar. Özellikle inançlı, namaz kılan, ibadetlerini yerine getiren, Allah korkusu bulunan karakterlerin karşısında benzer nitelikte ve tavırda olumsuz ve bir anlamda din ya da İslam karşıtı karakterler yerleştirmiştir yazar. Böylece kendi tarafını tuttuğu karakterlerin, ibadetlerin, inançların ve dolayısıyla İslamiyet'in

toplumdaki çeşitli yanlış ve temelsiz ifadelerle nitelendirilmesine karşı durmuş olur. İlerleyen dönemde ve özellikle son romanlarında İslamiyet'e karşı takınılan yukarıdaki tavırlara benzer unsurlara rastlamak mümkün değildir.

3.1.3. Başörtüsü Meselesi

Ülkemizde özellikle son döneme kadar kamusal alanda kadınların başlarını dinin gereği olarak örtmeleri çeşitli yollarla yasaklanmış vaziyetteydi. Özellikle üniversiteye girişlerde yaşanan problemler bu sorunun toplumun gündeminde kalmasına yol açtı. İslami edebiyat ve romanın bir örneği olarak aldığımız Yıldız'ın eserlerinde de 1980 öncesi ve sonrasında yaşanan bu meseleye dair örnekler vardır. Fakat bu mesele hiçbir romanda olayların yönünü etkileyen ana unsur olarak kullanılmamış veya romanın başından sonuna kadar gündemde tutulmamıştır.

Başörtüsü meselesi hem dine karşı takınılan olumsuz tavrın bir örneğinin gösterilmesi hem de inançları gereği başörtüsü takan kadınların yaşadıklarının anlatılmasıyla romanlara girer. Yıldız romanlarında başörtüsü meselesini iki açıdan ele almıştır. Birincisi yukarıdaki olumsuz bakışın bir örneği olarak başörtüsü karşıtlığı; ikincisi ise dinin gereği olarak yerine getirilmesi gereken emirdir.

Bu konunun, yazarın roman serüveninin son döneminde hikâyedeki yerini kaybetmesi, toplumsal yapının ve toplumdaki olumsuz bakışın yavaş yavaş değişmesinden kaynaklanmış olabilir. İlk romanlardaki kullanım sıklığı ilerleyen romanlarda azalmış ve *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim* gibi son romanlarda hiç ortaya çıkarılmamıştır.

İlk roman *Çiçekler Suasayınca*'da hikâyenin başlangıcında bir hata yapıp evinden ayrılan Elif karakterinin, birlikte yaşadığı Keriman Hanım ve daha sonra komşuları olan Dursun ve Yedigâr'ın teşvikiyle başörtüsü takması vardır.

“Sanki öz bacım olsaydı, belki bu kadar yakınlık duymazdım. Onun için de herkesten daha mükemmel ve daha hatasız olmasını isterdim. Birkaç defa söyleyeyim dedim, vazgeçtim. Şimdi de ikazda bulunmadan evvel açık giyinmenin ne demek olduğunu anlatabilmenin yollarını arıyordum.”(s.213)

Dursun'un bu düşüncesi sonrası Elif'e bir hediye vererek bu durumu çözmeye çalışırlar. Kapalı bir kutu içinde bir yüzük ve açık halde bir gerdanlık hediye etmeye karar verirler. Hediye alan Elif ve Keriman Hanım kendi aralarında bunun manasını çözmeye çalışırlar.

“Elif’in durgun hareketleri yerini, garip bir meraka bıraktı. Keriman Hanımın yüzüne baygın baygın baktı:

-Vallahi meraktan çatlayacak gibiyim, ne olur söyle de rahatlayayım.

-Birazcık düşünürsen, cevap açıkça meydanda.

-Açıkla biraz ne olursun. Şu anda hiçbir şey düşünemiyorum.

Keriman Hanım:

-Kıymetli bir mücevherin açıkta gelişi, değeri olmayan bir yüzüğün zarif bir kutunun içinde sunuluşu, az önce pek meraklandırmıştı doğrusu.

-Evet

-Evet, gerisine de sen devam et.

Elif düşüncelerini zorladı ve Keriman Hanıma nakletti:

-Benim anladığım kadarı ile açık giyinen bir kadın dünya güzeli bile olsa, kapalı giyinen çirkin kadın kadar, çekici ve cazibeli olamaz. Çünkü açıkta olan her şeyi göz görüyor, merak edecek bir şeyi kalmıyor.

Dursun’la Yedigâr’ın orijinal tenkitleri, Elif’i haddinden fazla duygulandırmıştı. Memnun bir görünüş arz etti. O da her kadının kıymet kazanabilmesi için, yapılması gereken fikri kabul etti. Bu buluş açıklığın her türlüünü savunan beyinlere bir ispattı. Elif de öyle düşündü.” (s.217-218)

Elif, hem diğer karakterlerin hem de son kısımda görüldüğü üzere yazarın da destekleriyle başörtüsü takacak ve onların karşısına huzur ve mutluluk dolu olarak çıkacaktır.

*Boşluk’*ta genç öğretmen Tuba ve akrabası olan Cihan karakterleri yoluyla başörtüsü meselesini ele alır yazar. Avrupa’da tıp tahsili gören Cihan dönüşünde Tuba ile bir izdivaç düşünür. Tuba onun bu teklifini *direksiyonu şeytanın emrinde olan bir*

günah arabasına binemeyeceğini söylediği bir mektupla reddeder ve hemen ardından tesettüre bürünerek bu halde okuluna gelir.

“Çocukların gözleri pırıltılarla doluydu... Herkes sakince yerine oturdu... Sadece Gülten ayakta duruyordu. Öğretmenine hayran hayran baktı, baktı, baktı... Az sonra öğretmenin gözleri de Gülten’i buldu.

Gülten: Öğretmenim, diye koştu. Sarıldı. Melekler kadar güzel olmuşsunuz. Melekler kadar...

Okuldan çıkarken mektubun yankılarını düşünüyordu. Evlerinin bahçe kapısından tedirgin adımlarla yürüdü. Cihan’ı karşısında bulunca şaşırmıştı. Utandı.

Başını önüne eğip geçmek istiyordu... Cihan karşısındaki yabancıyı önce tanıyamamıştı... Sonra hayretler içerisinde baktı... Yanılmıyordu. Tesettür içerisinde melekleşen kız Tuba’dan başkası değildi.

Neye benzemişti bu kız? Yoksa bu hareketlerin hepsi kendini kızdırmak için mi hazırlanıyordu? Ya da Avrupa görmüş bir tabibi çileden çıkarmak için mi?

-Tuba bu halin ne?

Titreşen bir ses cevap oldu:

-Tesettür?

-Neye yarar bu?

-Demet demet açılan gülün kokusu başkaları içindir.

-Alay mı ediyorsun sen? diye bağırdı. Biz Avrupa medeniyetine ulaşmış bir aileyiz. Nasıl yaparsın bunu?

Cihan sinirinden boğulur gibi oldu. Güçlkle nefes alıp verirken bahçenin ortasında avaz avaz bağırdı.

-Çabuk içeri girip o üzerindeki çağdışı giysileri soyun.

Bu haykırış, Soylu ailesinin hepsini pencerelere getiriyordu... Tuba hıçkırıklarını tutamayıp yalvardı:

-Bırakın gideyim, ayakta duracak halde değilim.

Ne pencerelerden ne de Cihan'ın vicdanından ses geldi. Tuba ayakta kalmak için direnirken Cihan daha da vahşileşti. Hain eller o iskeletini güçlükle taşıyan masumenin başındaki örtüyü çekip aldı.

Tuba tükenmişti... Hıçkırıklar bahçenin avlusunu matem havasına boğarken başörtüsü Cihan'ın ellerinde parçalandı. “ (s.88-89)

İlk kısımdan itibaren kurgulanan sahnede, yazarın başörtüyü tercih eden Tuba'ya karşı gösterilen tepkileri ön plana çıkarmaya çalıştığı görülür. Sınıfa yeni haliyle giren Tuba'ya bu hali sebebiyle sarılan ve meleğe benzediğini söyleyen küçük öğrenciye karşılık, ikinci kısımda vahşi bir şekilde Tuba'ya ve başörtüsüne karşı çıkan Cihan vardır. Yazarın küçük kız ve Cihan'ın davranışlarını ardı ardına vermesiyle Cihan'ın durumu ve başörtüsü karşıtlığı okuyucunun gözünde mahkûm edilir. Yazar da, iskeleti masumane, vahşileşti, ifadeleriyle yukarıda söylediğimiz taraf tutma yönünü ortaya çıkararak başörtüsü karşıtı karakterin davranışını ve zihniyetini mahkûm etme amacını gerçekleştirir.

Diğer aile fertlerinin de bu sahneye ve Tuba'nın Cihan tarafından hırpalanmasına seyirci kalması ile, Cihan'ın temsil ettiği Avrupa'da eğitim almış doktorun başörtüsüne karşı olumsuz hatta son kısımdaki, elleriyle parçalama, ifadesiyle vahşi tavrı apaçık ortaya çıkarılır. Bütün bunlar, Cihanın Avrupa medeniyetine ulaşmış aile ferdinin başörtüsü takamayacağı yönündeki sözleriyle birleştğinde, tesettür karşıtı bir zihniyetin varlığı ile bu konuda ne kadar zalim olduğu da okuyucuya gösterilir.

Aynada Batan Güneş romanında ise başörtüsü meselesinde iki taraflı bir anlatım vardır. Başörtüsü karşıtlığı bu defa başını örten kadının kendini savunmasıyla birlikte verilir. Romanın ana karakteri Kerem'in kardeşi olan Erdem, Kerem'den intikam almak amacıyla Erdem'le nişanlanan Reyhan ve annesiyle birlikte köye gelir. Köydeki kız kardeşleri Meryem tesettüre girmiştir.

“Erdem Meryem'in başındaki örtüye alışamadığı bir manzara gibi bakıp:

-Başını mı üşüttün sen?

Meryem isteksiz bir tavırla ağabeyisine baktı:

-O zaman başındaki o gerici maskesi ne?

-Tesettür bir kadının asaletini tasdik eden hüviyete haizdir. Ona hakaret istemem.”

Erdem Meryem’e bozuk bir asapla bakmıştı. Hırpalanmış gururla kaşları bir başka çatıldı ve mağlup bir komutan edasıyla anasının suratına baktı (s.210)

Erdem’in başörtüsü karşıtlığı, *gerici maskesi*, ifadesiyle açıkça gösterilir. Yalnız burada yazar, bir önceki karakter Tuba’dan farklı olarak Meryem’in kendisini ve başörtüsünü savunmasına izin vererek, söyledikleriyle Erdem’in yenilgiye uğramasını sağlamıştır. Son kısımdaki cümlelerle de yazar bu durumu destekler. Başörtüsü karşıtı karakter yenilmiş bir komutan gibidir artık.

Sokağa Açılan Kapı romanında, başörtüsüne karşı benzer düşünce yapısının farklı sözlerle kendini göstermesi amaçlanır. Romanın ana karakteri Sıla ile annesinin konuşmaları Sıla’nın zihniyetini vermek için kullanılır.

“-Güzelsin, üstelik mahallede herkes senden söz ediyor. Unutma her güzel kız tehlikelerle baş başa yaşar... Güzelliği taşımak, kıymet değeri biçilmeyen bir mücevheri taşımaktan daha zordur. Zira mücevheri insan istediği şekilde saklayabilir. Fakat tesettürü olmayan bir güzelliği saklamak ne yazık ki mümkün değildir.

Sıla derin bir düşünce ile irkildi.

-Kendimizi saklayabilmek için ortaçağ örfüne ayak uydurup çarşafa mı girelim yani?” (s.71)

Bu defa başörtüsüne karşı, *ortaçağ örfü* ifadesiyle karşı çıkmış olur. Başörtüsünü mevcut zamanın gerisinde bir düşünce ve ortamın ürünü olarak gösterir Sıla’nın sözleri ve zihniyeti.

Sitem, Leyl Işıkları, Bir Dünya Yıkıldı, Aşka Uyanmak romanlarında yukarıdakine benzer tavırlarla başörtüsüne karşı toplumun ve bireylerin olumsuz bakışı gösterilir. Bu olumsuz bakış yazarın karakterlere tekrarlattığı başörtüsüne karşı söylenen “*gerici maskesi veya çağdışı giysi*” nitelemeleriyle ortaya çıkar.

Başörtüsü meselesinin romanlarına yansıyan ikinci boyutu, üniversitelere ve derslere giremeyen genç kızların durumunun gösterilmesi şeklinde olur. Bu durumun ilk yansıdığı roman *Bir Dünya Yıkıldı* olur. Romanın ana karakterlerinden Medine’nin üniversiteye alınmayışı ve sonrasındaki düşünceleri anlatılır.

“Okulun giriş kapısına kadar gelmişlerdi... Kapıdan içeriye talebeler kimliğini gösterip geçerlerken, kapının kıyısında hüznü yüzlerle bekleyen tesettürlü üç beş genç kızın solgun çehresine bakmadan yürüdüler.

Medine, geçişte önüne gerilen görevliye kimliğini ibraz edip yürümek istedi.

Görevli bilmediği bir nedenle kendisine yol vermemiştir. Durdu, öfkeli bir yüzle vazifeli adama bakıp:

-Kimliğimi gördün, yolumu aç da içeri gireyim.

Görevli donuk bir çehreyle genç kıızı süzerken:

-Başörtünüz, diye mırıldandı. Çıkarmadan giremezsiniz.

Önüne gerilen adama önce bön bön baktı. Kızdı.

-Size ne bundan, diye öfkeleni.

Kalın, sert bir ses kararlı ve kesin bir emri bildirdi.

-Başını açmayanları imtihana almıyorlar. Dön ve kapının kıyısındaki bekleyenlere bak. YÖK’ün kararına direniş içerisinde hala başlarını açmamaktalar. Örtüyü açarım dersin buyur gir.

Kendisine meydan okuyan görevliye bakıp, derin bir sitem dolu nefesini ciğerine indirirken, Haluk’a manidar, nemli gözlerle baktı.

-Allah’tan korktuğum için kapadığım başımı, bir etiketin yokluğundan endişeye kapılarak açacağımı sanıyor bunlar?”(s.169)

YÖK’ün başörtüsü kararı sonrası üniversitelere giremeyen kızların bir örneği konumunda yer alır Medine. Allah’ın emri ile başını örttüğünü ve içeri girmek ya da öğrenim hayatı uğruna bu emre karşı gelip başını açmayacağını da son cümleyle belirtir.

Devam eden bölümde ise yazar, içeriye alınmayan Medine’nin ruh halini ve düşüncelerini aktarır.

“ Kendisiyle birlikte sınava alınmayan kızlar hala kapının önünde gruplaşmış beklerlerken, onları uzaktan koyu bir teessürle seyretti. Horlanan inançlarıydı. Gelmemiş baharın güneşine aldanıp filizlenen tomurcuklar gibi duyguları önce çiçek

açmış, sonunda mevsim âdetini işleyip, soğuklar başlayınca, taptaze tomurcukları sam vurmıştu.”(s.171)

Kendisinin ve diğer başörtülülerin sınavlara alınmayışına üzülen Medine aynı zamanda bu durumu inançlarına karşı yapılmış bir hor görme olarak düşünür. Başını inançları doğrultusunda örtüp buna uygun yaşamaya çalışan Medine’nin içeri giremeyişi son kısımdaki tomurcuklanan çiçeklerin kurumasına benzetilerek hissi bir hava yaratılmış olur.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar’da önce başını örten genç kızlara hocalarının uyarısı ve devamında bu uyarının gerçeğe dönüşmesi sonucu üniversiteye girmelerinin engellenmesi anlatılır.

Yazdıkları romanları okutarak hocanın görüşlerini alan Senem’i ilk defa başörtülü olarak gören Bilal Hoca ona nasihatte ve uyarılarda bulunur.

“Yarın senden inandığın dava kalıbına girdiğin kimlik için taviz isteyenler olacak... Hatta şu çatısı altında bulunduğun üniversitenin kapıları kapatılacak yüzüne, belki içeriye alınmayacaksın. Sırf inancının gereğini üzerinde taşıdığın için insan hakları senin için işletilmeyecek çünkü sen Müslümansın... Açıklığa, müstehcenliğe ve inançlara hakarete meydan okuyacaksın.

O vakit, horlanacak hakir görüneceksin. Hasımların olacak... Gericilik, örümcek kafalılık, yobazlık yaftası sarılacak sırtına, nasıl bunca eziyete hücumla tahammül edip bunları taşıyabilecek misin?” (s.127)

Hocanın bu sözleri Senem’in başını örtmeyi ve inandığı şekilde yaşamayı tercih ederek nelerle karşılaşabileceğine yönelik ifadelerdir. Özellikle ikinci kısımda inançlı bir Müslüman’ın toplumda karşılaşabileceği ve daha önce de yazarın kullandığı problemlerdir. Hor görülme, gerici ve yobaz yaftaları yazarın daha önce de inançlı insanlara karşı kişilere kullandığı nitelemelerdir.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Bilal Hoca’nın uyarısı gerçekleşir ve başörtülü genç kızlar üniversiteye alınmamaya başlar.

“Dönem imtihanlarına başörtülü talebeleri almıyorlardı. Binanın kapıları kendileri için açılmayan sadece beş öğrenci vardı. Senem, Gülşen ve üç diğer kız öğrencinin daha meselesi olmuştu başörtüsü...”

Kapının önünde dikilen bekçiler aldıkları emri sadakatla yerine getirmeye çalışıyorlardı.

Bir çaresizlik içinde çırpınıp veriyordu beş öğrenci... Etraflarında onları seyredip, sonunda havalı edalar içinde imtihana giren öğrencilerin, küçümser süzüşleri incitmişti onları.

Bünyamin belirdi yanında. Mahcup bir sesle mırıldandı:

-Almıyorlar mı? Yalnız değilsin o zaman. Direnişinize ben de katılıyorum

-Hayır girmelisin.

-Ya sen

-İnancım uğruna okul bile feda olsun.

Hüznü arttı, çağın bağına saplanmış bir utanç abidesi olarak bekliyorlardı üniversitenin kapısında.” (s.220)

Senem, bütün bu engellemelere rağmen inancı uğruna okulunu feda edişiyse birlikte sembol bir karaktere dönüşür. Aynı durumdaki bütün genç kızlar için örnek bir tercih yapmış olur böylece. Mevcut durumda, diğer öğrencilerin başörtülü kızlara karşı takındıkları küçümseyici tavırları da ekler yazar. Son kısımdaki sözlerle, Senem’e ve diğer kızlara çıkarılan bu engelin çağımız ve toplumumuz için bir utanç kaynağı olduğu genç kızın ağzından yazarın sözleri olarak söylenir.

Güneşe Matem Düştü romanında başörtüsüyle ilgili ayetler kullanılarak başörtüsünün dinin gereği olduğu vurgulanır. Üniversiteye başörtüsü yüzünden giremeyen Ceren, bu durumu mektuplaştığı Boran’a anlatır.

“Fakülteye alınmıyorum. “Başının örtüsünü açmadıkça” dediler. Ne tuhaf değil mi? saçlarını açanlar serbest. Sokaklar dekolteli kızlarla dolu. Göğüslerini cömertçe teşhir etmek, sırtını bel zincirine kadar açık tutmak çağdaşlık! Başını kapalı tutmak, çağdaşlık değilmiş, öyle söylemekte bazıları...

İkna odaları kuruldu fakültede. Arkadaşlarım birer birer alınıp iknaya çalışıldılar. Yaptığımız işin yanlış olduğu anlatılıyormuş oralarda. Tefsiri açıp Yaratıcının kadınlara olan emrini araştırdım. Azhab suresi 59. Ayette açık bir şekilde beyan edilmekte ve Nur suresi 31. ayette kesin bir emirle duyuruyor Yaratan.

“Mümin kadınlara da söyle, gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Zinetlerini açmasınlar. Bunlardan görünen kısımlar müstesna. Başörtülerini yakalarının üstünü(kapayacak şekilde) koysunlar.”

“İnanıyorum diyorsanız din mutlaka toplum hayatına girecektir. Ona şurada var şurada yoksun diyerek bir yerlere hapsedemezsiniz. Başımdaki bir siyasi üniforma değil, inancımın simgesidir.” (s.196)

İlk kısımda söylenen sözlerle kadınların kendilerini teşhir etme amacıyla giydiklerine karşı herhangi bir engel çıkarılmazken; başını kapalı tutmanın yasaklanmasındaki mantıksızlık gösterilmeye çalışılır. Devamında bu yasağın başladığı dönemden itibaren üniversitelerde başörtülü öğrencilerin başlarını açmalarına ikna etmek amacıyla kurulan odalardan hareketle isimlendirilen “ikna odaları” hatırlatılır.

Ardından başörtüsü ile ilgili ayetleri okuyarak Kuran’dan bir dayanak noktası yaratan genç kız; son kısımda kendisiyle benzer durumdaki bütün öğrencilerin tercümanı olacak sözleri söyler. Ceren, başını örtme nedeninin inancıyla ilgili olduğunu vurgular. Böylece, o dönem ve daha sonraki dönemlerde çokça kullanılacak olan başörtüsünün siyasi bir simge olduğu yolundaki görüşlere de karakterin ağızından cevap vermiş olur yazar.

Siyah Güller romanında ise başörtüsü meselesini ordu evi örneğini kullanarak konuşturur yazar. Romanın başlarında, bankada çalışan ve genel müdür yardımcılığına terfi etmek için bekleyen Hakkı Bey ve eşi Aslı’nın yakın bir dostlarının düğünü için ordu evine gidişleri anlatılır. Düğün sahibi Aslı’nın başörtüsüyle içeri giremeyeceğini anlatır. Devamında ise bu durumun terfi için de engel olduğu konusu karı koca arasında tartışılır ve iki tarafın düşünceleri aktarılır.

“Şey özür dilerim. Küçük bir aksilik çıktı. İhmalimiz işte, kusura bakmayın ne olur. Başörtüsünü çıkarmadan, salona almıyorlarmış. Bu kuralı bilmiyorduk daha önce.

Eşinin gözüne dikkatle baktı:

-Ne düşünmektesin, çıkarır mısın başörtünü?

Esef vardı mahcup gözlerde:

-Ben onu inancım gereği taktım. İstenildiği her yerde, gerektiği vakitlerde çıkarılsaydı hiç örtmezdim.

-Ne yapalım. Hayırlı uğurlu olsun, gelmiştik.

-Sağol dostum, böyle olmasını istemezdik.

-Bu toplumun inancının gereği. Demek tek tip kalıplar isteniyor artık. Ya demokrasi?.. Ya inanç özgürlüğü?.. Eyvah” (s.12)

Düğün sahibinin mahcup sözleri karşısında Hakkı Beyin teklifine Aslı'nın verdiği tepki yine inanç eksenlidir. Aslı'ya başını her istenilen yerde veya şartlara göre açıp kapatmayacağını açık bir şekilde söyletir yazar. Başörtüsü inancın gereğidir vurgusu yapılır böylece. Ayrıca başını örten kadınlara karşı yapılan bu davranışların demokrasi ve inanç hürriyetine aykırı olduğunu da söyletir yazar. İlaveten, ülkemizde Demokrasi ve inanç hürriyeti kavramlarının da yanlış anlaşıldığı ve kullanıldığı eleştirisini yapar bu sayede.

Devamında, düğün dönüşünde karı koca arasında geçen konuşmalarla, karısından başını açmasını isteyen Hakkı Bey'e eşinin verdiği cevap aktarılır.

“Genel müdür yardımcısı olacaktı. Kokteyller, özel günler... Hatta bürokraside sık sık yapılan eşli görüşmeler... Hatta partiler ve lojman... Büyük bir engeldi Hakkı için Aslı'nın seçtiği kimlik.

Düğün gecesinin dönüşünde uyku tutmamıştı.

-Çok mu incindin olanlar için?

-Yo. Önemsemedim fazla. Bu benim kimliğim. İnanç hürriyetimin bana verdiği vazgeçilmez bir hak üstelik.

Bu cevap hoşnut etmemişti Hakkı'yı yüzü ekşimişti sebepsiz:

-Anladığım tek şey senin bu kıyafetinin, istikbalimin ve yükselmemin önünde bekleyen en büyük engel oluşu.

-Anlamadım

-Genel müdür yardımcısı olmak üzereyim

-Kıyafetimle ne ilgisi var bunların?

-Anlayışlı ol biraz. Davetlerimiz olacak sık sık. Bu tip toplantılar, sonra lojman. Ve senin bu kıyafetin hep engel olacak yükselişlerimin önünde. Başını açmalısın bence. Başka çaremiz yok bildiğim kadarıyla.

Şiddetli bir tepki vardı dudaklarında Aslı'nın, gözleri çakmak çakmaktı:

-Asla!

-O kadar vazgeçilmez midir başındaki örtü sence?

-Bir aksesuar, bir süs gibi bahsedemezsin ondan. O benim inancımın gereği. İlahi bir emir.”(s.14)

Yıldız, terazinin iki kefesi benzeri bir sahne yaratmıştır. Kocanın sözlerine karşı eşinin sözleri. Başörtüsünün kendisi için engel oluşturduğunu düşünen ve eşinin başını açmasını isteyen koca, terfi ve maddi olanakları öne sürer. Buna karşı çıkan eşinin öne sürdüğü unsur ise Allah'ın emri ve inancın gereği oluşudur. Dünyevi olanın peşinde koşan kocaya karşılık ilahi olanın peşindeki kadın vardır bu sahnede. Aslı'nın cevabı, başörtüsüne karşı önce kendi kocasına ve sonrasında benzer düşünceye sahip herkese gösterilen bir tepki ve ihtar mahiyetindedir. Başörtüsünü bir aksesuar ya da süs olarak gören zihniyettekilere söylenmiş bir söz haline dönüşür bu sözler.

1980 öncesinden başlayarak üniversitelerde başörtülü öğrencilerin derslere, sınavlara girmeleri engellenmiştir. Kamu kurumlarında da benzer şekilde başörtülü çalışanların kurumlara girişleri yasaklanmıştır. Dini hassasiyetleri ön planda olan Yıldız da kendisi gibi İslamcı roman içerisinde yer alan diğer romancılar gibi başörtüsü meselesini romanlarında işlemiştir. Örtünmenin Allah'ın emri ve dinin gereği olarak kabul edilmesini ve bunun altında başka nedenler aranmaması gerektiği hususlarını özellikle vurgulamıştır.

Bu konu ilk romanlarda daha fazla kullanılırken son dönem romanlarında ilk dönemlerdekine göre daha az yer verilmiştir. Önceleri çeşitli yollardan başlarını örtmeleri konusunda diğer karakterler tarafından teşvik edilen genç kızlara son dönem romanlarında rastlamak mümkün olmaz. Karakterlerin inançlı olmaları veya hidayete ermelerinde başrolü oynayan bu unsurda yaşanan değişim, yazarın da toplumsal değişimleri takip ettiği ve buna uygun sahneler kullandığı sonucuna çıkar.

İlk roman olan *Çiçekler Susayınca*'da hapisten çıkan ve babadan kalma gecekonduya dönen Dursun ve içerde tanıştığı Yadigâr, komşularından genç Elif'le tanışmalarından bir süre sonra Dursun'un imalı bir hediyesi sonucu kendi kararı olarak tesettüre girer. Bu sahne özellikle ön plana çıkarılarak anlatılır.

Bu benzeri sahnelerin kullanımı yazarın son dönem romanlarında değişime uğramıştır. *Anılar Da Yakılır*, *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*, *Beyaz Atlı*, gibi romanlarda başörtüsü meselesi üzerinde herhangi bir şekilde durulmaz.

Hidayete ermenin kadınlardaki işareti olarak ilk romanlarda karşımıza çıkan tesettür, bahsedilen romanlarda hiç kullanılmaz. *Babamdan Sonra* romanında da benzer bir durum vardır. Fakat burada Hristiyanlıktan İslamiyet'e geçmiş kadın karakterler için bile bu sahne kullanılmaz. Hâlbuki önceki romanlarda din değiştirme yoluyla doğru yolu bulan karakterler için mutlaka bir tesettüre giriş bölümü kullanılmıştır. Ona secde yakışıyor romanında Hristiyan Meryem, komşusu olan genç kız Serdem'in vasıtasıyla Müslüman olurken hemen Tesettüre girmiştir.

3.1.4. İslamiyet'i Diğer Dinlerle Karşılaştırma

Yıldız, "İslamcı yazar" veya "İslamcı edebiyat" kavramlarının yanlış olduğunu ve diğer dinlere mensup kişilerin eserlerinin bu şekilde kategorize edilmediğini söylemektedir. Romanlarında da İslamiyet ile genellikle Hristiyanlığı karşılaştırarak; bizdeki eksikleri ve bizim dine bakışımız ile onların dinlerine bakışları arasındaki farkları göstermeye çalışır.

Dallar Meyveye Durdu romanında ilk bölümlerde eğlence hayatına düşkün, erkekleri kendisi için düelloya teşvik eden bir yapıdaki Hicret karakteri, Amerika'da Hristiyanlıkla karşılaşır ve kendi dinini öğrenmeye yönelir.

Hicret'in Amerika'daki ilk günleri şöyledir:

"Penceresinin açık camından dışarıya hasretle baktı. Washington sokakları İstanbul'dan oldukça farklıydı... Örfler adetler her şey Hicret'in gözlerinde yadigarlanacak bir manzaraya dönüşmüştü. Artık İstanbul hülyalarında emsalsiz bir tablo gibi canlılığını koruyordu. Arkadaşları, yakınları ruhuna nurdan bir meşale gibi

sinen lehçesi... Hatta kızdığı bazı hadiseler bile özlem duymaya başlamıştı. Günde beş defa İstanbul'un ufuklarını kuşatan ezan seslerine muhabbet beslemekteydi.”(s.76)

İlerleyen bölümde Hicret, Meri adlı bir Hristiyan kızla Pazar ayinlerine gitmeye başlar. İlk tereddüdünü yine gittikleri bir kilisede yaşar.

“İbadetlerini yapmışlar, papaz duasını da bitirmişti. Daha sonra papaz kiliseye gelen bütün mensupları dans edip eğlenecekleri bir salona aldı.

Caz hareketli bir parça tutturmış, dans edenler çılgınca eğleniyordu. Hiçbir Müslüman'ın hoşuna gitmeyecek bu sahne onlar için normal bir şeydi. Dans, içki Hristiyanların dinlerine aykırı olmadığı için, onlar böyle yaşıyordu.

Rezalete alkış tutan papazın eğlenenleri loş bir ışığın altında seyrettikçe zevkten dört köşe olduğunu gören Hicret, kederden boğulur gibi olmuştu.

Papaz sevinçliydi... Bu kalabalığı kilisede toplamıştı. İşte şimdi onun zaferini kutluyordu.

Hicret, dar görüşünün çerçevesinde çok önemli bir soru sıkıştırdı: “ibadetteki gaye, sadece kiliseye gelmekse...?” Oysa Hicret, dine uymayan hayatıyla, ibadetlerin Allah'ın rızasını kazanmak ve ahlaklı yaşamak olduğunu biliyordu. Bu çatının altında tezgâhlanan işler olduğunun farkındaydı. Tereddüt dolu kafasında soru üstüne sorular gelişirken, din adına yapılan dinsizlikleri utanarak seyreden gözleriyle kınadı.”(s. 80)

Yazar, Amerika'ya dinle bağlantısı olmadan giden ve orada kiliselere devam eden karakterin, en son gittiği bu kilisede gördükleriyle aklını başına getirir. Kendi görüşlerini de karakterin duygularına ekleyen yazar, Hristiyanlıkta yapılan yanlış davranışları karakter vasıtasıyla kınamış olur.

Romanın devamında, Hicret'in tek başına, okuduğu kitaplar sayesinde İslamiyet ve Hristiyanlık hakkındaki düşünceleri de ortaya çıkmaya başlar.

“Günler var ki, kapanıp kaldığı odasından çok seyrek olarak dışarı çıkabildi. Kitapların arasına gömülüp kalmıştı. Okudukça ufku açılıyor, bir şeyler öğrendikçe hayretler içerisinde kalıyordu. On birinci yüzyılda orijinali tamamen ortadan çekilip, beşerin kaleminin kıvraklığına terk edilen İncil ve Tevrat yine aslından uzak düzmecelerle sahnede idi.

İncil ve Tevrat'ın asılları mukaddesti... İsa (A.S.) Musa (A.S.) şüphesiz Allah (C.C.)'nin elçileriydi. İncil'in ve Tevrat'ın ipini bırakan insanlık, Mukaddes kitabın çizgisi dışına çıkmış, nefislerinin istediği rahatlığın bataklığına doğru sorumsuzca akmaya başlamıştı. Ve Kitabın aslından sapanların çılgınca günaha koşmalarına KUR'AN-I Hâkim yetişmişti.

Bütün dünya insanının ufkuna yeniden kurtuluş meşalesini yakmıştı.”(s.87)

Burada artık yazar araya girmiş, Hicret'in düşünceleri içerisinde kendisi konuşmaya başlamıştır. Bu bölümün devamında ise Avrupa'da yaşanan Rönesans dönemi ve kiliselerin Hristiyanlığa etkilerini; Hristiyanlıkta ve Müslümanlıkta ilmin vaziyetini, kadınların durumunu karşılaştırmıştır.

“ Hicret, elindeki kitabı açıp on beşinci yüzyıl Rönesansına göz gezdirdi. İlimin galebe çalmasıyla Hristiyanlık ve ruhbanlık hâkimiyeti yıkılmıştı. Bir yönüyle Avrupa kilise hâkimiyetiyle fertlerin üzerine ağır, çekilmez vergileri, amansız şekilde yüklemiş bulunmaktaydı. Açlık yoksulluk ve huzursuzlukların feryadı ayyuka çıkmıştı. Daha da ötesi ciddi bir ilim düşmanlığı başlatılmıştı. Keşifler, buluşlar ve icatların ağzına kiliseler tarafından paslı kilitler vurularak ilim susturulmuştu.

Kiliseler İncil'i emrolunduğu gibi hayatlarına uygulasalardı, belki de bu yanlışlık tersyüz edilmiş halde revaç bulamazdı. Allah (C.C.) kullarına zulmü reva görmemişti. Fakiri, dulu, yetimi, zayıfı ezmeye müsaade etmiyordu. Oysa kiliseler emredildiği gibi hükmetmeyi unutmuşlar, ya da adaleti yitirmişlerdi.

Hicret uzun bir gece mütealalarını böylece sürdürdü. Acaba İslam âleminde de, Din ilme galebe çalmış mıydı? Kadın İslam dünyasında da yarım insan mı sayılmıştı... İslam dini kadına tam hürriyeti verdiği halde, Avrupa yarım sayarak kadına oyun oynamıştı.” (s. 89)

İbadet edenlerin Amerikan toplumunda ve bizde karşılaştıkları durum Hicret'in özeleştirisi yapmasına fırsat verir. Oralarda ibadet ve dinini yaşamak isteyeninin durumu normal karşılanırken, kendisinin yaptığı gibi bizdeki inancını yaşayanlara hemen bir yobaz damgası vurulmaktadır.

İlerleyen bölümlerde bu karşılaştırma ve özeleştirisi daha da artar.

“Gönlü uzaklardan ufkuna çevirdiği yurduna sitem doluydu... Hristiyan dünyasının insanları hastanelere, gemilere, havaalanlarına, Parlamento binalarına hâsılı toplumun bulunduğu bütün yerlere ibadethaneler açıp, din adamları tayin etmişlerdi. Onlar ki hala inançlarını her şeyin üzerinde görmekteydiler

Koskoca Amerika’yı yöneten başkan bir Pazar mazereti olmaksızın kiliseye uğramasa, kilise onun hakkında soruşturma açma yetkisine sahipti. Bunlara bakarak İslam illeri adeta derin bir uykunun bozulmazlığında ve vurdumduymazlığın rahatlığı içerisinde yaşıyordu.” (s.107)

Müslüman illerinin durumu ve bunun karşısında Hristiyanların dinlerine bakışları arasındaki fark ibadethaneler ve başkan örneğiyle anlatılır. Son kısım ile birlikte karaktere ve okuyucuya İslam toplumlarının uykulu hali ve vurdumduymazlığı düşündürülür. Özellikle son cümleyle yazar, karakterin yaptığı karşılaştırmayla neticeyi okuyucuya açıkça gösterme çabası içindedir.

Afedersin Hayat romanında, lise çağındaki Hristiyan Melisa ile Müslüman Ozan karakterleri yoluyla bu karşılaştırma yapılır. Birbirlerine olan duygularını ifade ederken, Melisa inanç farklılıklarına vurgu yaparak bunun birleşmelerine engel olduğunu anlatırken; Ozan, inanç farklarının bir araya gelmelerine engel olmayacağını söyler.

Yazar bir önceki eserde olduğu gibi eğlence hayatına düşkün bir Hristiyan örnek yerine, gayet ahlaklı ve kuralları olan inançlı bir karakter karşımıza çıkarır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Melisa hidayete erecek ve Müslüman olmayı seçecektir. Aslında bu durumu romanın ilk bölümlerinde Melisa karakterinin konuşmaları ve davranışlarıyla okuyucuya sezdirmiştir yazar.

Ozan ve Melisa’yı dinler üzerine konuşturmaya devam eden yazar, Ozan yoluyla İslamiyet ve diğer dinleri karşılaştırma çabası içine girer.

“Zebur’a inananlardan bazı insanların Tevrat’a inanmayışlarıyla başladı her şey... Daha sonraları Tevrat’a inananlar da İncil’i benimseyememişlerdi. Sonra Tevrat’ı benimseyenlerden bazıları İncil’e inanmamışlardı... Sonraları hem Tevrat’a hem de İncil’e inananların çoğu Kur’an’ı içlerine sindiremeyince, ilahi kitapların inananları ayrı ayrı dünya görüşleri sergilemeye ve taraf olmaya başladılar. Oysa, ilk Peygamber ve ilk insan olan Âdem Peygamber’den günümüze gelen semavi kitapların

hepsi de kuşkusuz Yaratıcının insana seslenişiydi. Elçiler o sesin duyurusu için gönderilen seçilmiş görevlilerdi.

İlahi vahiylerden dediğimiz bütün nüshalar, Zebur ırmağına akıtılan duru, berrak derelerden ibaretti. Zebur, Tevrat nehrine dökülen nurlu bir ırmak, Tevrat İncil denizine dökülen ihtişamlı bir deniz ve İncil kendisine karışan dereler, çaylar, ırmaklar ve nehirlerle birlikte son yolculuğu olan Kur'an okyanusuna kavuşan efsanevi bir deniz...

Kur'an'ın bütün sayfalarında. İlk emrin edasıyla birlikte, Zebur konuşur, Tevrat konuşur, İncil konuşur ve oradan bütün peygamberlerin menkıbeleriyle birlikte gür sesleri yükselir semalarımıza.” (s. 17)

Ozan'ın ağzından söylenen bu sözler yoluyla dinlerin tarihi süreç içerisindeki seyri ortaya konulmuş ve İslamiyet'in son ve en mükemmel din olduğu vurgulanmış olur. Burada bir anlamda yazarın düşüncelerini ozanın sözleriyle ifade ettiğine tanık oluruz.

Farklı bir karşılaştırmaya *Bir Dünya Yıkıldı* romanında rastlanır. Romanın ana karakteri cezaevindedir. Fakat cezaevi imamının namaz, ibadet ve İslam'la ilgili sözlerine bir cevap veremez. Bunun üzerine kendi durumu ve cezaevi koşullarından hareketle Hristiyan ve Musevi âlemiyle bizim aramızdaki farkı hatırlar.

“Haluk bunları nerden bilsindi? Ne yaşadığı cemiyet, ne okuduğu okul bu konuda kendisini aydınlatacak yeterlilikte değildi. Çocukluk hülyalarıyla dolu kalbi, oyun, eğlence, gezip tozmayı düşündüğünden, söylenip geçilen bir iki söz, elbette unutulmuşluğa terk edilecektir. Hem bulunduğu yerde bile böyle değil miydi?

Tiyatrosu, sineması, moral günleri tertip ediliyordu. Lakin maneviyatsızlık yüzünden suç işleyen bu insanlara yönelen hâlâ manevi yeterli bir eğitim çabası yoktu. Sadece namaz kılanlar için bir mescit yapılmıştı, bu da geniş arazi içerisinde göstermelik duruyordu. Oysa Hristiyan ve Musevi âleminde bu mesele hiç böyle değildi. Hastanesinde, garajında, gemisinde, okulunda hapishanesinde velhasıl her yerinde ibadet yerleri açılmış ve din adamları görevlendirilmişti bizim aksimize.” (s.73)

Hristiyan ve Musevi toplumlarının ibadetlerine ve dinlerine nasıl sahip çıktıkları anlatılır. Her yerde ibadet etmek isteyenler için din adamı ve mekân bulunduran

batılların aksine bizim toplumumuz bu manzaradan oldukça uzaktır. Hapishanedeki mescidin de göstermelik yapıldığı; mahkûmların en çok ihtiyaç duyacakları unsurun manevi yardım ve doğru yolu bulma olduğu hatırlatılarak bu yönden bizim eksik olduğumuz gösterilir.

Hülyalar Hüzün Açtı romanında, Rum bir ailenin kızı olan Ebru karakterinin dinler arasında karşılaştırma yapmasını verir yazar.

“Okudukça şunu öğrendim. İnancın merkezi değişik değildir. Âdem peygambere inen emirle, Musa peygambere gönderilen Tevrat, Davut peygambere gelen Zebur ve İsa peygambere verilen İncil’in merkezi aynıydı. Kur’an bütün vahiylerin tamamlanışı ve Hz. Muhammed, peygamberlerin sonuncusuydu. Müslümanlar, ilahi kitapların ve peygamberlerin hiçbirisini reddetmiyor. Kur’an bütün ilahi kitapların orijinalini bünyesinde taşıyordu. Ona inanmayan kurtuluşu seçemeyecekti.” (s.136)

Yazar bu defa, inancı tam olmayan bir Müslüman’ın yerine, okuyarak doğru yolu bulan bir Rum kızın gözünden yapar karşılaştırmayı. İslam’ın ve Kur’an’ın diğer dinleri ve kitapları kapsadığını Hristiyan Ebru karakteri üzerinden okuyucuya gösterir.

Ona Secde Yakışıyor romanında yine Hristiyan bir genç kız olan Meryem karakterinin gözünden bu mesele tartışılır. Romanın ortalarında hikâyeye dâhil olan Meryem, başkahraman Saltık Buğra’dan etkilenip Müslüman olur. Romanın son bölümünde tesettürlü olarak annesinin karşısına çıkan Meryem, annesine Hristiyanlıkla İslamiyet arasındaki ilişkiyi açıklar.

“ Allah’ın İncil’den Mesih İsa yoluyla duyurduğu buyruklara bağlı bir yürekle yaşıyorum hala. Meryem Ana’yı herkesten çok seviyorum, Mesih İsa’ya inancım eskisinden daha güçlü ve Allah’ın Mesih İsa yoluyla duyurduğu İncil’e imanım şimdi daha da muntazam... Bununla beraber Musa Peygamber’e de onunla Allah’ın insanlara ulaştırdığı Tevrat’ın öğretilerine de sonsuz bir saygı ve inançla dolu yüreğim.

Anne şunu hiç unutmamalısın ki, ilk insan ve ilk peygamber Hazreti Âdem’e gelen emirler hangi kaynaktansa, Hazreti Davut’a, Hazreti Musa’ya ve Hazreti İsa’ya gelen kutsal öğretilerin hepsi de aynı kaynaktan, eşi benzeri olmayan Allah’ın katındandır. Hazreti Mesih namaz kılıyordu anne. O oruç da tutuyordu.” (s.199-200)

Meryem karakteri, bütün dinlerin, kitap ve emirlerin kaynağının aynı olduğunu, diğer dinlerin gönderildikleri zaman aynı şeyleri vazettiklerini, sonradan değiştiklerini annesine anlatırken; yazarın bu konudaki düşüncesini de tüm okuyucuya duyurmuş olur.

Genel olarak bakıldığında yazarın karakterlerin ağzından konuştuğu ve dinler arası ilişkide kendi görüşlerini karakterlere söylettiği ortaya çıkar. Avrupalı ve Amerikalıların dinlerine bakışları ile bizim bakışımız arasındaki farkları vurgulama amacı ön plandadır. Onların hayatlarında ve toplumsal düzeyde dinin durduğu yerle bizimki arasında bizim aleyhimize bir durumun varlığını gösterir yazar.

Ayrıca bu karşılaştırmalarla İslamiyet'in son ve mükemmel din olduğuna, önceki dinlerin asıllarını kaybettiği ve zamanla değiştikleri düşüncesine karakterlerin okumaları ve akıl yürütmeleri sonucu ulaştırır. Yazar, onların yaptığı uygulamaların doğru olduğuna, bizimse onları her konuda örnek almaya çalışıp; dine bakış konusunda farklı davrandığımıza işaret eder.

3.1.5. Laiklik

Yıldız'ın uzun süren roman serüveni içerisinde din konusuna zaman zaman geniş yer verirken, laiklik meselesine de değinmesi olağandır. Fakat bu konu diğer unsurlar kadar tekrar edilmemiştir. Laiklik meselesinin tartışıldığı roman sayısı dört tanedir. Bunlar: *Sitem*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Hülyalar Hüzün Açtı* ve *Leyl Işıkları*'dır.

Sitem romanında kendine barınacak yer ararken girdiği bahçede gece bekçisi tarafından başka bir hırsıza benzetilerek yakalanan ve nezarete atılan Ferhat'ın polislerle diyalogu içerisinde laiklik meselesi konuşulur.

“-Amca!

-Polis Ferhat'a sert sert baktı:

-Ne var?

-Abdest alacak bir yer gösterir misin bana?

Polis uykusuz gözlerini ovuştururken, bir yandan da alaylı alaylı güldü.

-Şu kadicık boyunla, sen de bizi mi kandıracaksın? Önce hırsızlık, sonra da insanların müsamahasını kazanabilmek için hazırlanmış bir takım dolaplar...

-Ben hırsız değilim. Hem kimseyi kandırmaya da niyetim yok.

-Belli

-Anlaşılan ne söylesem inanmayacaksın. Bari yardımcı ol da namazımı kılayım.

-Burası karakol. Hem unutma ki nezarettesin. Böyle yerlerde namaz kılmak laikliğe aykırı.

Ferhat güldü:

-Şimdi desteksiz attın.

-Ne demek o?

-Dini İslam olan bir milleti, laiklik dinsiz edemez ki? Hem laikliği sen bile anlamadan konuşuyorsun.

Polis kızdı ve yürüdü. Ferhat'ın isteği cevapsız kalmıştı.” (s.59)

Bir yanlış anlaşılma sonucu nezarete atılan Ferhat'ın ibadetini yapmasına engel olarak karşısına çıkarılan unsur laiklik olur. Karakollarda, nezarethanelerde ve böyle yerler ifadesiyle diğer kamu kurumlarımda namaz kılmanın laikliğe aykırı olduğu söylenir polise. Yani laiklik ibadet etmek isteyenleri engelleyen bir unsur olarak kullanılır. Bu konuşma daha fazla sürdürülmeden burada biter ve laiklik tartışması bir anlamda yarım bırakılmış olur romanda.

Sevdalar Sözde Kaldı'da, Yollar bölümünün girişinde karakterlerden bağımsız olarak anlatıcının ağzından bu meseleden bahsedilir.

“Caddeler son yıllarda artık bu sese alışmıştı:

-Türkiye laiktir laik kalacak...

Özüne ait ne varsa dışlamış, kabuğunu değiştirmek için zorlanan, geçmişine, örfüne ve değerlerine yabancı, çok garip, renksiz ısmarlama kimlikli, bedenine uymayan kalıbın içinde oldukça gülünç duruma düşen, garip tipler vardı meydanlarda.

Aymaz bir düşüncenin anaforunda dönen insan, yitik israf edilmiş zamanlara bir yenisini daha eklemek çabasındaydılar...

İşte o derece iradesinden kopuk ve hadiseleri özümleme yeteneğinden yoksun bir kalabalık, ecdadının kutsal değerlerine küfrederek akıyordu caddenin üzerinde...

.....

Sahi kimlerdi bunlar ve ne istiyorlardı?.. Evet, göğsünde haç işaretini gururla tutan bir kadın da bağıırıyordu onlarla birlikte:

-Kahrolsun şeriat... Türkiye laiktir laik kalacak.

O sel, hep bir ağızdan, koro şeklinde, öfkesini yağıdırıyor semalara...

-Kahrolsun şeriat... Türkiye laiktir laik kalacak.”(s.150)

Romanın yayınlandığı 1999 yılları göz önüne alındığında, dönemin Türkiye’inde yaşanan bir yürüyüşü ele alır yazar. Şeriat karşıtı ve laiklik taraftarı bir yürüyüştür bu. Bölümün başındaki caddelerin bu seslere alışkın olduğunun belirtilmesiyle bu tür yürüyüşlerin süreklilik arz ettiğinden bahsedilir.

Bu yürüyüşlere katılan ve slogan atan kişilerle ilgili yazarın tespitleri aktarılır önce. Özüne ve kendi kültürüne yabancı insanlardır bunlar. Olduğı kişi veya ait olduğu topluma yabancı, gülünç ve garip sıfatlarıyla nitelendirir yazar slogan sahiplerini. Sonra da kalabalığın, kendi iradesinden kopuk ve geçmişine küfreden kişilerden meydana geldiğı söylenir.

İkinci kısımda ise kalabalığın içinden birini seçer yazar. Laiklik isteyen kişilerden biri göğsünde gururla haç taşıyan Hristiyan bir kadındır. Aslında laiklik taraftarları Hristiyanların da desteklediğı bir grup olarak gösterilir. Kendine uymayan kalıp ifadesiyle anlatılmak istenen bu durumdur. Laiklik dinimize, Mevlana’dan başlayarak, Kerem ile Aslıya kadar kültürümüze ve dolayısıyla bünyemize uymayan bir unsurdur anlatıcıya göre.

Hülyalar Hüzün Açtı romanında ise iki yerde laiklikten bahsedilir. Birincisinde ana karakterlerden Harun, adliye yolunda elinde ibriğı ve seccadesiyle elleri kelepçeli bir ihtiyarı görüp mahkeme salonuna kadar takip etmesi sonucunda gösterilir.

“Salon tıklım tıklım doluydu. Savcı uzun bir iddianame hazırlamıştı. Dinlerken adeta sıkıldı. Gözleri hep suçlu mahallindeki yaşlı adamın o rahat, endişesiz, hiçbir şeyi umursamayan tavrındaydı. Ağır bir suçla yargılanmasına rağmen, sakın yüz hatları huzur doluydu. İddianamenin okunması anında yarım yamalak bir şeyler anladı. Din, laiklik ve suç...

Henüz bahar kadar taze, toy bir yaştaydı. Bunlar şimdiye kadar bilmediği anlamadığı şeylerdi. Yine ibriğini yanına bırakmış, omzundaki seccadeyi suçlu mahallindeki sandalyenin üzerine asmıştı.

Vakit ikindiydi... Ezan okundu. İhtiyarın fersiz dudaklarında devam eden kıpırdama tükendi; sonra ellerini yüzüne götürdü. İhtiyar, vakur bir hareketle oturduğu sandalyeden ayağa kalkmıştı. Sandalyenin dalına astığı seccadesini alıp, kibleyi tayin edip sermişti. Jandarmalar şaşkın fakat durgundu. Onlar da hareketsiz, adeta hâkimin dudaklarından çıkacak “Durdurun onu” sesini bekliyorlardı. Beklenmedik bir anda hâkimin eli şiddetle havaya kalktı, hiddetli bir ses salondaki taşlaşan sükutu ihlal etti

-Ne yapıyorsun?

-Namaz kılacağım, Allah'ın huzuruna davet olunduk.

Hâkim ciddi bir reaksiyon gösteriyordu:

-Şu anda mahkeme edilmektesiniz, yapamazsınız laikliğe aykırı bu hareketiniz.

Kinsiz, munis bir tavır, sakın bir yüzle hâkime baktı. İlk rahatsız etmeyen bir sesle yetiştirdi heyet mahalline:

-Ezan okundu vaktin namazı farz olundu Müslümanların üstüne.

Hâkim iyice şaşırmıştı... Öfkesi birden düştü, yüzündeki sıkıntılar rahatladı, sakinleşti:

-O halde devam et vaktini eda et.

Konuşmadı tekbir getirdi, el bağlayıp namaz için durdu.” (s.54)

Laiklik meselesine geçmeden önce yazar, karakterin gözlemiyle birlikte ibadetini her durumda yapan bir ihtiyar gösterir. Sonrasında mahkeme salonuyla birlikte ihtiyarın suçuna dair bir ipucu verilir: Din, laiklik... Karakterin genç oluşu dolayısıyla suçlamaları ve bu kavramları tam anlayamadığı aktarılır. Fakat bunlarla ihtiyarın suçunun din veya ibadet kaynaklı olduğu okuyucuya hissettirilmiştir.

İkinci olarak daha önce de kullanılan resmi kurumdaki ibadet yasağı vardır. Mahkeme salonunda ibriği ve seccadesiyle oturduğu aktarılan ihtiyar, ezan sonrası namaza durur. Fakat bu defa karşısında engel olarak hâkimi bulur. Mahkeme salonunda

ibadetin laikliğe aykırı olduğu hatırlatılır ihtiyara. İhtiyarın sakin ve munis cevabı sonrası yumuşayan hâkim sonunda namaza izin verir.

Burada da laiklik ibadetin yasaklanması için bir araç olarak gösterilmiştir. İlk kısımdaki suç isnatları ve sonrasındaki namaz yasağı ihtiyarı laiklik karşıtı bir karakter olarak resmeder. Yazar ihtiyar vasıtasıyla karakterin ve okuyucunun gözünde masum bir kişi hüviyetine sokulur böylece. Dolayısıyla laiklik ibadete belli yerlerde yasak koyma durumu olarak gösterilmiştir.

Leyl Işıkları romanında ise laiklik, Osmanlı devleti örneği ile birlikte verilir. Romanın ana karakteri konumundaki Bulut'un ruhsal durumuna yardımcı olmak üzere babası Besim Bey bir doktorla anlaşır. Beraber gittikleri bu doktorla baba-oğul arasında geçen diyalogda laiklik meselesi de konuşulur.

"-İnsanın harcında inanç var Besim Bey, bu bir gerçek. İnancı ve mukaddesleri insanın hayatından kovarsanız ruhsuz bir robot haline gelirsiniz. İnanç, manevi iklimleri yaşamak! O, bir dürüstlük çizgisidir en azından. İçki, kumar, zina, kul hakkı, insanlara saygısızlıkların olmadığı bir sürü olumsuzlukların kurallara bağlanması..."

Besim Bey, az da olsa sakinleşmiş görünüyordu:

-Düşüncelerinize saygı duyuyorum doktor bey. Siz aydın insansınız buna ne şüphe. İnsan ihtisasınızın içinde. Ancak çevremiz ve gazetemizin, hatta okurlarımızın benimsediği bir görüş var. Bu çizginin dışına çıkarsak?.. Demokrasiye gönül vermiş insanlarız ve laikiz.

-Laiklik ve demokrasi diye mırıldanıyordu doktor. Onları hep kendi çıkarlarımıza göre anladık. Osmanlı da laikti ve Osmanlıda da demokrasi vardı dersem..

İçinde yaşayan azınlıklara bakarsanız, en az Müslümanlar kadar hürlerdi. En az diyorum, çünkü onların haklarına saygılı bir anlayış içindeydi sistem."(s.76)

Romanın başlangıcından itibaren içindeki boşluğu doldurmaya çalışan bir karakter olarak Bulut vardır. Babasının bu haline çare olarak bir psikolog doktorla Bulut'u konuşturma düşüncesi sonrası Doktor, Bulut ve babasına bu boşluktan kurtuluş yolunun inançlı olmaktan yani İslami yaşantıdan geçtiğini anlatır.

Bu teklif karşısında babanın verdiği cevap kendisi ve çevresinin bağlı olduğu düşüncenin buna cevaz vermediği yolundadır. Bu düşünce demokrasi ve laikliktir.

Yazar baba karakteri vasıtasıyla din ve inanç kavramlarının demokrasi ve laiklikle bağdaşmadığı yönünde bir fikir ortaya atar. Yani demokrat ve laik olmak inançlı olmanın önünde bir engelmiş gibi sunulur. Buna karşılık doktor da bu kavramların insanlar tarafından çıkar amaçlı kullanıldığına ve aslında Osmanlıda da laiklik ve demokrasinin varlığına işaret eder. Osmanlının içinde yaşayan gayrimüslimlerin Müslümanlar gibi özgür şekilde yaşayabildiklerini hatırlatarak aslında o dönemde de laikliğin varlığına işaret eder. Dolayısıyla laiklik kavramının bilinmemesi ya da yanlış olarak kullanıldığı bu örnekle anlatılmaya çalışılır.

Yazarın laiklik meselesine değinirken kullandığı konular toplumda bu konunun yanlış algılandığını veya yanlış bilindiği yönündedir. Toplumumuzda laiklik, sadece namaz, başörtüsü, ibadet ve inanç konularında bir engel olarak uzun dönem kullanılmıştır. İlk örneklerde yazarın laikliğin toplumumuza ve dinimize uygun olmadığı yönünde düşünceleri sergilerken, özellikle son örnekte laiklik kavramının aslında demokrasiye, inançlarımıza ve dolayısıyla İslam'a aykırı olmadığını Osmanlı dönemi örneğiyle anlatmaya çalışır.

3.2. HİDAYET MESELESİ

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarına yaklaşıırken genel kanaat yazarın hidayet romancısı olduğu yönündedir. Yazar bu durumu kabul etmekle birlikte eserlerindeki ana eksenin farklı olabileceğini de belirtmek ister. Bir anlamda eserlerine yöneltilen tek boyutluluk eleştirisini de bertaraf etme amacındadır. Bir röportajında : “Zannediyorlar ki ben sadece İslami düşüncenin romanını yazıyorum. Hayır! Ben inancımı verirken evrensel olan ahlakın sütunlarının yıkılmaması için daha çok çalışıyorum. Amacım İslam’da hak denilen anlayışa doğru nesli götürmek”¹⁰⁷ diyerek roman yazma amaçlarının birinden bahseder.

Yıldız'ın romanlarında hak yoluna girme serüveni açıktan açığa kendini hissettirir. Bu kimi eserde kahramanın kendi yolunu bulması sonucu olurken, kimi eserde de bir yol gösterici karakter vasıtasıyla hak yoluna girilir.

Romanlarda İslam'ın ve Müslümanlığın tanımını karakterler ve anlatıcı vasıtasıyla çeşitli vesilelerle okuyucuya ulaştırılır.

Aynada Batan Güneş’te Kerem, kendisinden İslam'ın tarifini isteyen Reyhan’a şu tanımı yapar:

“İslam sahteden gerçeğe, geceden gündüze, ihtirastan vicdana, çürümüşlükten hayata, cehennemden cennete, gayesizlikten Allah’a kavuşturan yoldur.”(s.169)

Bu durum hem kadın kahramanlarda hem de erkek kahramanlarda yukarıda zikrettiğimiz gibi gelişir. “Hidayet Romanları” kategorisiyle nitelenen romanlarla ilgili yapılan değerlendirmelerde kullanılan “kadının erkek eliyle hidayeti bulması veya Müslümanın ötekiyle imtihanı”¹⁰⁸ şeklindeki genel yargıların aksine Yıldız'ın romanlarında hem erkek karakterlerin hem de kadın karakterlerin bazılarında bu yargıların tersinin yaşandığı görülür.

¹⁰⁷ Şemsinur Bektaş, “Evrensel Ahlak İçin Yazıyorum”, *Zaman Gazetesi*, 11.10.2000

¹⁰⁸ Ahmet Sait Akçay, *Bellekteki Huriler, İslamcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006, 38.

3.2.1. Erkeklerin Hidayeti

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarında başkahramanların büyük bölümünü erkekler oluşturduğundan, erkek karakterlerin hidayetinin işlendiği roman sayısı da fazla olmuştur. Doğru yolu bulma, İslami yaşantıyı benimseme, boşluktan ibadete yönelme benzeri yollarla karakterlerin hidayete ermeleri sağlanmıştır. Bazı romanlarda ise karakterler başlangıçtan itibaren İslami yaşantı içerisinde ibadetlerini yapan ve diğer karakterlerin doğru yolu bulmalarını sağlayan kişiler olarak kurgulanmıştır.

Romanlarda erkek karakterlerin hidayetleri birkaç farklı kategoride gerçekleşmiştir. Bunlar romanın başlangıcından itibaren doğru yolda olanlar, cezaevinde hidayete erenler, bir yol gösterici karakter sayesinde doğru yola girenler ve romandaki kadın karakterler vasıtasıyla hidayete erenler şeklindedir. Bu durumların dışında iki romanda başta İslami yaşantıya uygun olup sonradan değişen ve tekrar doğru yolu bulan karakterler vardır.

Romanın başından itibaren doğru yoldaki karakterlerin kullanıldığı eserlere ilk örnek, *Yanık Buğdaylar* romanıdır. Romanın başlangıcında karşımıza çıkarılan Abdülkadir, namaz kılan, doğru, dürüst, haklının yanında, haksızlığın karşısında tek başına dahi mücadele eden bir karakterdir. İlerleyen bölümlerde güçlü ve zengin Eğilmezler ailesi tarafından öldürülen Abdülkadir'in yerine oğlu Dikçe Mehmet romanın ana karakteri olur. O da babası gibi küçüklükten itibaren namazını kılan, doğruluk ve dürüstlükten ayrılmayan bir kişiliktir. Sonrasında köyden ayrılıp öğretmen olarak dönen Mehmet bu özelliklerini romanın sonuna kadar devam ettirir.

Bu tür karakterlere bir diğer örnek *Gurbeti Ben Yaşadım* romanındadır. Romanın ana karakteri konumundaki Kara Halil, hikâyenin başlangıcından itibaren İslam'a uygun şekilde yaşamaktadır. Hatta Halil askerde Ruslara esir düşmesine, Sibiry'a'dan kaçıp Bulgaristan'da bir süre kalmasına rağmen bu yoldan vazgeçmez. Bu durumu vurgulamak için kaçış esnasında bile namaz kılar Halil

“ Mucize kaçıştan kesitler düşünüyordu... Yatsı namazını bu yamaçta kılmış, oturmakta olduğu taşın üzerinde tesbihini çekip ellerini kâinatın sahibine dua için açmıştı.” (s.153)

Buna ilaveten ilerleyen kısımda beraber kaçtıkları arkadaşı Dursun'un kızı Selvi, Halil'in peşine düşer. Selvi'yi reddeden Halil bunun sebebini hem yurdunda bıraktığı karısı ve oğlu hem de inancı olduğunu söyler.

“-Evliyim ben. Kadınım vardır, elinin kınasıyla bırakıp çıkmışım. Davud ismiyle bir oğlum vardır yüzünü bile görmediğim. Bu hasret bağlamıştır gözlerimi. Dünya güzeli olsan farkında olmam. Var git hülyalarımı bölme.

-Evlenelim dedi. Bırak şimdi uzakları gözetlemeyi. Sana dünyayı bile unuttururum.

-Bak Selvi. Beni dilediğin gibi tanıyamazsın. İnancımın ve bildiğim doğrudan ölüm pahasına olsa vazgeçmem.”(s.158)

Esaret yıllarına rağmen ailesini ve nikâhlı karısını düşünen karakter harama bakmamış olur. İnancının gereğini yerine getirir ve doğru yoldan ayrılmaz romanın sonuna kadar.

Bu gruba giren, yani eserin başından itibaren doğru yolda olan karakterlerin diğer örnekleri; *Sitem*'de Ferhat, *Figân*'da Esad ve oğlu Burhan, *Azat Kuşları*'nda Abalı, *Ekinler Yeşerdikçe*'de Davut, *Gurbeti Ben Yaşadım*'da Halil, *Hülyalar Hüzün Açtı*'da Hakan, *Sevmekten Korkuyorum*'da Erdem, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*'de Nakış Baba Lakaplı Doktor Fuat ve *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*'de ise Davut'tur.

Yol gösterici veya yardımcı bir karakter yoluyla hidayete eren karakterler romanın başlangıcında farklı düşüncede ve yaşayış tarzında olmalarına rağmen ilerleyen bölümlerde bu karakterler yardımıyla İslam'ı, namazı, ibadetleri ve doğru yolu bulurlar.

Bu yolla hidayete eren kahramanların bulunduğu romanlardan biri *Gönül Yarası*'dır. Romanın başlangıcında annesinin başkasına kaçması sonrası babasıyla birlikte Ankara'ya yerleşen Yakup karakteri burada bir kavga sahnesine tanık olur. Kavgayı karate bilen bir kızın kazanması üzerine kendisi de karateye başlamak ister. Gittikleri salonun hocası, Yakup'a çeşitli sorular sorarak karate öğrenme sebebini anlamaya çalışır.

“-Bak delikanlı. Ben Allah'a ait olan kuvvetin, Allah'a isyan için kullanılması için aracı olmam.

-Affedersiniz efendim, biraz daha açık konuşabilir misiniz benimle?

-Pekâlâ. O halde dikkatle dinlememişsin beni. Bak delikanlı, bizleri yaratan yüce kuvvet bizlerden namaz kılmamızı, oruç tutmamızı, zekât vermemizi, içki içmememizi, kumar oynamamamızı, zina etmememizi istiyor. Güçlünün, kendisinin verdiği kuvvetle güçsüz olanları haksız yere ezmesini istememekte. Darda kalanlara Allah için yardım edilmesini istiyor. Şimdi söyle bana, sen o sanırım dediğin inancınla bunların hangilerini yapıyor veya yapmıyorsun?

-Ben sadece paramla kurs almak istiyorum.

-Dedim ya, onu başka salonlar bu soruları sormadan da veriyor.

.....

-Hocam, ruhum sevdi sizi. Fakat bana sizin bu söyledikleriniz öğretilmedi. Para ve kuvvet, bu ikisinin manasız yarışı içinde beslendi ruhum. Bunları öğrenirsem yine de kurs vermez misin bana?

Hoca da yumuşadı, ümit verdi Yakup'a

-İşte o zaman başka. Önce Allah'a kul olmayı öğrenmelisin, sonra da karate.

-Fakat benim bunları öğretecek kimsem yok ki.

Babacan bir tavır takındı hoca:

-Üzülme canım, hem dinini öğreneceksin hem karate

Sevindi rahatsızlığı kalktı üzerinden:

-Sağol

Yeni bir ufuk açılmıştı kafasında: Allah'a kul olmak." (s.108)

Romandan alınan bölüm tam olarak yukarda belirtilen şekilde bir hidayete örnektir. Karate hocası o zamana kadar İslami yaşantıya uzak bir karakteri karate öğrenme vesilesiyle hidayete erdirir. Bütün bu konuşma sonrası artık karakterin tek bir amacı vardır: “Allah'a kul olmak.” Bunu sağlayan yani karakterin hidayetine vesile olan kişi de hak yolunda yürüyen ve etrafındakileri de bu yola yönlendirdiği anlaşılan karate hocasıdır.

Yine *Aşka Uyanmak*'ta, romanın başında üniversite mezunu ve bunalım içerisinde bir genç olan Faruk, komşuları olan Mafya babası Kurt İlyas'ın kızına ilgi duyar.

İlerleyen bölümlerde kız tahsil için Amerika'ya gider. Faruk ise zamanla içinde bulunduğu eğlence âleminde vazgeçerek İlyas Baba dediği karakterle yaptığı konuşmalar sonucu doğru yolu bulup namaz kılmaya başlar. Romanda yol gösterici karakter konumunda bir mafya babası örneği vardır. Karakterin boşluk içerisindeki eğlence hayatından uzaklaşarak hidayete ulaşmasında dürüst ve inançlı kabadayı karakterini kullanır yazar.

Sevdalar Sözde Kaldı romanında ana karakter Haluk üniversitedeki arkadaşı sayesinde doğru yolu bulur. Öğrenci olayları ve sağ-sol çatışmaları içerisinde üniversite ortamında her tarafın kendine çekmeye çalıştığı Haluk'a sınıf arkadaşı Yasin yardım eder.

“-İnanılmaz biçimde yalnızım şimdi Yasin. Yurtta birlikte kaldığım arkadaşlarım bile bana küsler. Gruplaşmalardan ideolojilerden kaçıyorum. Her etkinliğini artırmak isteyen grup kendi saflarına çağırmaktalar. Hatta sen bile.

Ağzının içi buruk bir acıyla dolmuştu Yasin'in:

-Haluk, diye hayretini açığa vurdu. Ben seni bir ideolojiye değil, yaratılış gayen için sana sunulan katalogdaki esaslara dikkat ederek yaşayabilmen için çağırıyordum. Bizleri yaratan kuvvet de insana verdiği kıymeti vurgulamak için, hangi koşullarda yaşaması gerektiğini, hatta sistemden, yatak odasına kadar uzanan, haram, helal çizgilerini belirten, zehiri, şifayı gösteren, hak ve hukuku, mükâfat ve cezayı haber veren bir kılavuz sunmuş insana. Ben hep onun çağrısını yapıyordum sana. Oysa seni kendi saflarına çağıran ideolojiler farklı. Maneviyat ideoloji değil ki... Benim seni çağırdığım öylesi değil. Ruhun sılasına dönüşünü isteyiş bu. İnsanın çekirdeği ile buluşmasına bir çağrı.

-Öylesine karmakarışık ki düşüncelerim. Bir gün kaldığım yurttan ayrılmak için karar verirsem, beni de aranızda kabul eder miydiniz?” (s.128)

Bu konuşmadan sonraki bölümde yurttan ayrılan Haluk, Yasin'le kalmaya ve onun çağırdığı düşünceye katılmaya başlar. Yaratılış gayesine uygun şekilde yaşayacaktır artık Haluk. Karakterin hidayetinde etkili olan kılavuz karakter bu defa onun akranı bir arkadaşı olur.

Buna benzer durumdaki romanlardan, *Üç Deniz Ötesi*'nde Enes karakteri Şeyh Seyyid Han Hoca yardımıyla; *Afedersin Hayat*'ın ana karakteri Ozan; *Kayıp Sabahlar* romanının ana karakteri Yasin ve *Beyaz Atlı* romanının ana karakteri Şafak, aynı şekilde dedelerinin yardımıyla doğru yolu bulurlar. *Leyl Işıklar*'ında başkahraman Bulut, boşluktan kurtulmak amacıyla gittiği psikolog doktorun yönlendirmesiyle, *Günahın Rengi*'ndeki Armağan karakteri ise öğretmeni Abbas Hoca sayesinde hidayete erdirilir.

Yazar, karakterlerin doğru yolu bulmalarını sağlamak için hapishaneleri de kullanmıştır. Cezaevlerini Medrese-i Yusufiye olarak nitelendiren yazar; hata yapan, suç işleyen insanların oralarda pişman olmaları, ıslah edilmeleri ve tekrar doğru yolu bulmalarını sağlamak için nefislerin eğitildiği bir yer olarak bu örnekleri verir. Yıldız, yapılan çeşitli hatalar sonucu düşülen cezaevlerinde İslam'la ve ibadetle tanışıp devamında da aynı istikamette yaşayan karakterler kullanır böylece.

Bu karakterlere ilk örnek, yazarın birinci romanında görülür. Tek akrabasının ölümü sonrası köyden ayısıyla birlikte büyükşehre gelen Yedigâr, sokakta ayısını vuran bir sarhoşu öldürerek hapse düşer. Hapiste karşısına çıkan Dursun karakterinin yardımıyla okuma yazma öğrenir ve yine onun yönlendirmesiyle hidayete erer.

“Kurutulmuş bir ağaca benzeyişinden üzüntü duyan Yedigâr, hiçbir şeyi yarım bırakmamaya azmetmişti. Mademki dünyaya insan olarak gelmişti, öyle ise şeklen insan olmaktan kurtulmalıydı. Kurtulabilmesi için de bol bol kitap okuması, ilim öğrenmesi lazımdı. Yanında Dursun gibi bir insan olduktan sonra kendisine sadece gayret etmek düşecekti.

O günden sonra okumaya dört elle sarıldı. Öyle bir ay içerisinde okumayı ve yazmayı mükemmelen öğrenmişti. Hapisten çıkınca cemiyet hayatında alacağı yeri şöyle anlatıyordu Yedigâr:

-Gücümün yettiği kadarıyla kendimi bütün kötülüklerden uzak tutmaya çalışacağım... Allah'ın bizlere o sonsuz hürriyeti, İslam havası içinde teneffüs edip, kendime en doğru yolu seçeceğim. En zor şartlar dahi, beni o yoldan kolay kolay döndüremeyecektir.

Dursun:

-Söz mü Yedigâr, söz mü? Diye mırıldandı...

Yadigâr, heyecanla fısıltıyı yükseltti:

-Söz Dursun ağabey, söz. Bin kere, yüz bin kere, milyon kere söz.

-İnşallah kardeşim, nefislerimizi mağlup ederiz.” (s.129)

Köyden büyükşehre gelmiş kimsesiz, okuma yazma bilmeyen bir karakterin, cezaevinde doğru yolu bulması anlatılır romanda. Okuma yazma öğrenmesi sonrası hem kitaplardan hem de Dursun’un yardımıyla hidayete eren Yadigâr’ın ağzından hayattaki amacı aktarılır. Artık Allah’ın verdiği sonsuz nefesi İslam’ın havası içerisinde teneffüs edecektir.

Bu duruma ikinci örnek *Bir Dünya Yıkıldı* romanında vardır. Romanın ana karakterlerinden Haluk, köyde babasının ölümü sonrası, Ankara’da yaşayan akrabalarına evlatlık verilmiştir. Bu ailenin sonradan doğan kızının karıştığı kazada bir çocuk hayatını kaybeder. Suçu üstlenen Haluk önce ıslahevine ardından da cezaevine girer. Haluk’un hidayetini bu cezaevinin imamı vesile olacaktır.

“ Mescidin imamıydı, daha önce ayaküstü tanışmışlar, kısa bir söz alışverişinden sonra ayrılmışlardı. Faruk Hoca onu tanıdı.

-Adım Fuat, diye mırıldandı. Cezaevinin imamıyım.

-Şu her gün ezan okuyan...

-İşte o benim. Sana çok önceden namaz kılıyor musun diye sormuştum...

Derin bir nefes geliştirdi ciğerlerine:

-Kılmıyorum demiştim.

-Şimdi kılıyor musun?

-Hayır

-Niçin kılmıyorsun desem cevap olarak ne verirdin?

Ezilerek mırıldandı:

-Hiçbir şey bilmiyorum ki.

-Ben sana öğretsem kılar mısın?

-Şey diye kekeledi. Aslında namaz niçin kılmalıyız, bana onu öğret.” (s.83)

Bu diyalogun sonrasında olaylar Fuat Hoca'nın çeşitli kitaplar vererek Haluk'un doğru yolu bulmasına yardımıyla devam eder.

“Fuat Hoca, ona küçük kitaplar hediye etti. Okudukça düşüncelerinin ufku genişliyor hocanın sohbetleri Haluk'u apayrı âlemlere doğru çekiyordu. Artık her şeyin tesadüfe bağlı olmadığını, insanın ve cismin boş bırakılmadığını biliyordu.

O halde ilmi kâinatı kuşatan, varlığı hiçbir varlığa muhtaç olmayan kuvvete Haluk da teslim oluyordu.” (s.85)

Sohbetler ve okuduğu kitaplar sonrası Haluk, artık kâinatın yaratıcısına teslim olup hidayete ermiş ve romanın sonuna kadar bu doğru yoldan ayrılmamıştır. Yazar, karakterin cezaevinde hidayetini Fuat hoca karakterinin yönlendirmesiyle sağlamıştır.

Karakterlerin cezaevlerine girdikten sonra, orada tanıştıkları karakterlerin yönlendirmesiyle hidayete ermelerine rastlanan diğer eserler, *Dallar Meyveye Durdu* ve *Yürekte Büyümek* romanlarıdır.

Erkek karakterlerin hidayete erişlerinde kullanılan bir diğer unsur da kadın karakterlerin yardımı veya yönlendirmesidir. Romanların kadın karakterleri, erkek karakterlere de yol göstererek onların da hidayetine sebep olurlar. Bu durum daha önce de söylediğimiz hidayet romanları hakkında verilen genel hükümlerden biri olan “erkek eliyle hidayet” olgusuna da ters bir durumdur.

Bu türdeki romanların örneği *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*'dır. Üniversite öğrencisi olan Senem'in peşinde birçok erkek öğrenci vardır. Bunlardan birisi de sınıf arkadaşı Bünyamin'dir. Bünyamin, Senem'in sürekli yanında olup zor anlarında ona destek verir. Ardından Senem'in babasının imam olduğu caminin cemaatine katılarak namazlara gitmeye başlar. Sonunda da Senem'le evlenme isteğini kabul ettirir. Evlendikleri günün gecesi ise Bünyamin, bütün olanları Senem'e itiraf eder.

“-Sana mühim bir sır vermek istiyorum.

Senem dikkatle baktı gözlerine:

-Acele etme hemen, önümüzde günler var. Zamanla daha iyi tanırız birbirimizi.

-Yo, hemen!

-Adeta suçunu itiraf etmek için azap çeken bir insanı andırıyorsun şu an.

-Aynen de öyle. Vicdanımı rahatsız eden bir mesele bu.

-Demek o kadar mühim?

-Evet. Şimdi sıkı dur sarsılmamaya bak!

-Dinliyorum...

-Benim bir ateist olduğumu biliyor muydun?

Hıçkırmamak için zorladı kendisini, gözlerini sildi elinin tersiyle...

-Bak Müslümanım şimdi. Neyi başardığını izah içindi itirafım. Tam yeniden imar oluşumun sebebisin diyecektim...

Hayatımda hiç unutamayacağım olguları yaşattın bana. Seviyorum seni... Fikrimi açayım dedim yarıda kestini hep. Babam engel dedin, gönlün vardı yani. Gülşen'den evinizin adresini aldım babanın adını. Görev yaptığı camiye bulunca işim kolaylaşmıştı. Ardından tam kırk gün sabah ve yatsı namazlarını abdestsiz kıldım. İşte bütün bunlar sana kavuşmak içindi... Sonunda senin mihr için istediğin Yasin suresini ezberleyebilmek için caminin müezziniinden yardım istedim. Tefsirden anlamını okudum. Sonra "Er'Rahman" Suresinin tefsirdeki yorumunu.

Dünyam değişti okudukça. İçimden görünmez bir el çekip aldı beni bu âleme... Şimdi ben de senin gibi inançlı bir insanım." (s.246)

Bünyamin'in hidayetinde romanın diğer ana karakteri Senem vesile olmuştur. Verilen bu diyalogla bütün bu sürecin nasıl gerçekleştiği de açıkça anlatılır. Sevdigi kız için önce görünüşte İslami yaşantıyı seçen erkek karakter, sonrasında okudukça tam anlamıyla inançlı bir Müslüman olmuştur. Bu hidayetinin sebebini de "yeniden imar oluşumun sebebi", ifadesiyle Senem'e atfeder.

Kadın karakterlerin etkisiyle doğru yolu bulan bir diğer erkek karakter *Sahibini Arayan Mektuplar*'daki Can'dır. Roman Nergis ve Can adlı iki karakterin mektuplaşmaları ekseninde gelişir. Nergis'in inanç, ibadet ve Müslümanlığa ilişkin yazdıkları sonucunda Can da kendisine aynı yolu seçer.

"Seni tanıdığım o günden beri, yönelişlerim bile değişti. Ben de hayatıma aynı notları düşmeye başlamışım farkında olmadan. Senden önceki ve senden sonraki zaman diye...

Mektuplara düştüğün notlardan ezberledim... Bir milad oldun hayatımda Nergis. Senin hayatın için ördüğün desenleri seçtim.

Hristiyanların kilisesi Yahudilerin havrası varsa benim de gidebileceğim bir camim var artık. Ve inan Nergis, taze secdelerimde çiçekler açtı..." (s.38)

Yukarda olduğu gibi, erkek karakterin ağzından hidayete erişi böyle açıklanır. Sebep yine kadın karakterdir. İnançlı bir karakter olan Nergis'in telkinleriyle Can da doğru yolu bulur.

Kadınlar eliyle hidayete eren erkek karakterlerin bulunduğu diğer romanlardan *Siyah Güller*'de kadın karakter Ebrar'ın yönlendirmesiyle doğru yola giren Orhan karakteri vardır.

Güneşe Matem Düştü romanında ana karakter Boran sokakta bulduğu ve daha sonra sahibine ulaştığı bir ajandada, genç bir kızın yazdıkları sayesinde hidayete erer. Devamında da ajandadaki yazıların sahibi Cemre ile evlenir.

Ona Secde Yakışıyor'da ise ana karakter Saltık Buğra'nın hidayetine kardeşi Serdem vesile olur. Serdem'in yazdığı deneme ve makaleleri okuyan Saltık Buğra, inançlı bir Müslüman olarak yaşamayı seçer ve kız kardeşi sayesinde doğru yolu bulmuş olur.

Aynı şekilde, *Kendimi Unutup Sana Ağladım* romanında başkahraman Kutup başlangıçta ibadetle, inançla bağının bulunmamasına rağmen ilerleyen bölümlerde sevdiği kız Dildar sayesinde hidayete kavuşur. Hikâyenin başında kendisine ve yaratılış gayesine yabancı bir genç olarak tanıtılan Kutup, ilerleyen bölümlerde, namazını kılan ve ibadetlerini yerine getiren sevdiği kız Dildar'ın yazdığı mektuplar sayesinde hidayete erer. Dildar, bu mektuplarda inanmanın, ibadetin ve hayatın gayesinin Müslümana yakışır şekilde yaşamak olduğunu hatırlatır Kutup karakterine. Kutup da bu düşüncelere uygun yaşamaya karar vererek Dildar'ın peşinden Amerika'ya giderek orada Dildar'la evlenir.

Erkek karakterlerin hidayete erişlerinde kullanılan yukarıdakilerden farklı üç roman vardır. Bunlar *Boşluk* romanının ana karakteri Cihan ile *Aynada Batan Güneş* romanındaki Kerem'dir. İki romanda da başlangıçta inançlı birer karakter olan gençler, sonradan değişerek doğru yoldan ayrılırlar. Ardından gelen olaylar veya kişiler

yardımla tekrar inançlı Müslümanlar olarak hidayete ulaşırlar. Diğer roman *Anılar da Yakılır*'da ise Hristiyan bir erkeğin kendi başına hidayete ulaşması vardır.

Bu duruma ilk örnek olan *Boşluk* romanının başlangıcında Cihan, gece ders çalışırken namaz kılmaktadır. Kendisinin bu durumunu gören babasıyla tartışır.

“Sedat Bey, savunduğu fikri kabul ettirmek için bağırdı. Oğlunu etkisi altına alabilmek, onda yeni filizlenen taptaze duyguları içinden söküp atmak istiyordu.” (s.9)

Babanın bu konuşmaları amacına ulaşacak ve inancını yaşamaya yeni başlamış olan Cihan, kendisini öldürmek için peşine düşen İsmet karakterinden uzaklaşmak için Avrupa'ya tıp tahsiline gönderilecektir.

“Cihan'ın yurdundan yuvasından ve muhitinden kopalı tam sekiz yıl olmuştu. İnsan ömrü için upuzun sekiz yıl.

Son model arabasının önünde durup, siyah-beyaz tüylü köpeğinin zincirini çekti... Yıllarını geçirdiği, acı, tatlı hatıralarını gömdüğü ikamet yerini takip etti.

-Hadi bakalım Tomi, diye seslendi. Artık bu yerlere veda sırası geldi... Kadınlarına, kızlarına, billur kadehlerine, mavi denizlerine ve kızıl kızıl renkle batan güneşlerine elveda diyoruz...” (s.47)

Yurda dönmek için yola çıkan Cihan'ın sözleri yurtdışında yaşadıkları hakkında bilgi vermektedir. Romanın başındaki namaz kılan Cihan'ın yerinde kadınlarla kızlarla eğlenmiş, billur kadehlerden içki içmiş bir karakter vardır artık. Doğru yoldan uzaklaşmıştır Cihan.

İlerleyen bölümlerde Cihan'ın muayenehanesine gelenlere karşı davranışları, İsmet'in peşini bırakmayışı ile birlikte çeşitli hadiseler yaşanır. Muayenehanesi yakılır ve eski halini özlemeye başlar.

“-Beni bir boşluğun ortasına itip bıraktınız, şimdi eski kafama da kavuşamıyorum. O emsalsiz insanın izini bile kayıp ettim, bir bulabilsem. Belki içimdeki boşluğu doldurur kemiklerimi eriten acılarımı unutturdum” (s.67)

Yaşananlar sonrası Cihan'ın pişmanlığı ve romanın başlarında kendisine ibadetleri öğreten Vedat karakterine duyduğu özlem anlatılır. Yavaş yavaş karakterin değişim işaretleri göstermeye başladığı sezdirilir.

“Artık cihan, ihtiraslarının sonunun gelmeyeceğini biliyordu. Sadece maddenin huzur sağlamayacağını, gayeye varmak için basit bir vasıttan başka bir şey olmadığını anladı. Maddede huzuru bulabilmek modeli artık onda iflas etmiş gibiydi. Belki bir hayat arkadaşı ona her şeyi yeniden kazandırabilirdi.”(s.79)

Her türlü maddi isteğe rağmen içindeki boşluktan kurtulamayan karakter akrabalarından Tuba ile evlenmek ister. Fakat Tuba, inançlarına uygun olmayan bir kişilikte olan Cihan’ı reddederek Anadolu’da bir kasabaya kaçır. Cihan da peşindeki İsmet’in kız arkadaşı Ebru ile evlenir ve bir de erkek çocukları olur. Fakat Ebru, onu terk ederek tekrar İsmet’e döner ve boşanırlar. Cihan, İsmet’e saldırmamasından dolayı iki yıl cezaevinde kalır ve çıkışının ardından sürgüne gönderilir. Devamında ise hikâyenin başındaki Vedat karakteri olaylara dâhil olur ve Cihan’ın tekrar doğru yolu bulması için çabalar. Beraber yaptıkları sohbetler sonrası Cihan, eski haline dönmek için karar verip hidayet yoluna girer.

“Kafası yeni düşüncelerin pazarı olmuştu. Gerçekleri bulmak için kafasını kurcaladı...”

-İNANDIM, dedi. ALLAH VAR. BU KÂİNAT SAHİPSİZ DEĞİL. KURULUP BIRAKILMIŞ. BU DÜZENİ TESADÜFLERE BIRAKMAYACAĞIM.” (s.164)

Cihan, artık doğru yolu bulmuş, kâinatın sahibine teslim olmaya karar vermiştir. Başlangıçta ibadetini yapan, doğru yolda ilerleyen bir karakter olarak kurgulanan Cihan, Avrupa’nın etkisiyle bu yoldan çıkmıştır. Başına gelen çeşitli felaketler sonrası, yine baştaki Vedat karakterinin yardımıyla doğru yolu bulmuştur. Yazarın büyük harfler kullanarak bu kararın etkisini artırmak ve ön plana çıkarmak istediğini de görmek mümkündür cevapta.

Buna benzer bir değişim gösteren karakteri *Aynada Batan Güneş* romanında kullanır yazar. Başlarda önceki romandakine benzer şekilde babayla bir mücadele içerisinde kalan Kerem, annesinin de desteğiyle ve köyün imamından ders alarak doğru yola girmiştir.

“Kerem, son günlerde Âdem Hocanın yanından ayrılmadı... Sureleri namaz kılmayı büyük bir iştahla öğrendi. Hoşuna gidiyordu. Aklına gelen soruları sorup cevaplar aldı...”

Din onun yalnızlığını içindeki sıkıntıyı tamamen almıştı.” (s.61)

İlerleyen bölümde üniversitede okumak için İstanbul’a gelen Kerem burada tanıştığı kız ve erkek arkadaşlarının etkisiyle eğlence hayatına girip, ibadetten uzaklaşarak iki dünya arasında kalır. Fakat yine de hidayet için bir umut kapısı bırakır yazar.

“İstanbul’da günler kafasında hâkim olmasını beklediği dünyanın çok ötelerinde mayasını tutmuş olarak geçiyordu. Çırpınış içindeydi. Bir yandan İslam’a göre hayatını düzenlemek, manayı gönlünde hâkim kılarak yaşamak istiyor, öte yandan, değişik biçimde dönmeye devam eden dünyanın çarkı, onu da eksen etrafında insafsızca döndürmeye devam ediyordu. Sahteden gerçeğe uzanan yolu arıyordu. Çabaladı ama yapamadı.

Son günleri gezerek dolaşarak hatta bazen çılgınlar gibi eğlenerek eriyip gitti. Çırpınış içinde bir yüreği vardı... Buna rağmen bir gün mutlaka doğruyu bulabileceğine inanarak yaşadı.” (s.148)

Baştaki hayattan uzak bir halde eğlence hayatına dalmış bir vaziyettedir artık. Evinin bulunduğu sokaktaki eczacının oğlu Sedat’la geçirdikleri sarhoş bir gece sonrası bir anda değişip tekrar namaza başlarlar. Keskin bir dönüşle doğru yola girerler.

“Vakit gecenin sıfır üçünü gösteriyordu... İki arkadaş geç vakitlere kadar sorumsuz biçimde akıllarına geldiği gibi eğlendiler. İkisi de ayakta duramayacak kadar sarhoşlardı. Hani bırak sarhoşu yıkıldığı yere kadar girsin derler ya tıpkı öyle... Yıkıla yıkıla evin merdivenlerini tırmanmaya başladılar.

Gün doğmuş vakit oldukça ilerlemişti. Suratı buram buram kaynayan Sedat’ın nefesi biraz daha derinleşmişti. Ciğerleri az sonra körük gibi çalışmaya başladı. Perişan bir hali vardı. Kırıştı sonra gözleri buhar buhar kaydadı ve ellerini yüzüne kapayarak hıçkırmaya başladı. Can evinden vurulmuş derler ya işte öylesine bir feryat odanın içerisinde ayyuka çıktıkça, çok geçmeden Kerem’i bile uyandırdı.

-Nedir bu halin anlatsana? Söylesen neden ağlıyorsun? Akşam iyi hastın... Sessiz sedasız gelip yattın. Yoksa bilmeden sana karşı bir hata mı yaptım?

Derin bir nefesi ciğerlerine indirdikten sonra, yorgun bir hareketle yine hiç konuşmadan üzerini giyinip, gözlerini ufkundan ayırmayan Kerem’e mırıldandı:

-Sen de giyin” (s.152)

Giyinip dışarı çıkan karakterler önce erkekler hamamına ardından da öğlen namazını kılmak için camiye giderler. Kerem’in ısrarları sonrası Sedat, bu duruma ölen imam dayısının rüyasına girmesi ve kendisini azarlaması sebebiyle ulaştığını söyler. Bu dönüşü ise şu sözlerle açıklar ve hidayet kararını verir.

“-Yakılıp yeniden yapılmak diye mırıldandı. Tıpkı ördüğün bir duvarı beğenmeyip emeklerine acımadan o duvarı yıkip yeniden, gönlünce örmek ustalar olur ya, tıpkı öyle bir his.

Bu gün maneviyatın en şifalı ilaç olduğunu duyarak, bilerek ve alemlerin sahibinin huzurunda durup secde ederek idrak etmeye çalıştım. Ona teslim oldum. Bu duruş, bu teslimiyet bundan böyle en acımasız silahlarla en azgın fırtınalarla ve dehşet saçan ateşlerle, hatta milyonlarca karşı davranışın baskısı, tehdidi altında olsa bile, beni o kapıdan koparamaz.

Arkadaşının gözlerinin içine bakarken tedirgin bir tavırla sordu. Kerem, omuzlarına çöküp kalmış, binlerce kilo ağırlığındaki yükü atmış gibiydi. Sedat’ın yüzüne bakarken gözlerinin içi güldü:

-Ben de diye mırıldandı. Bu can bu gövdede kaldıkça...” (154)

Artık Sedat’ın kararına ortak olan Kerem de doğru yolu bulmuş her ne olursa olsun ölüme kadar Allah’a teslim oluş iradesini ortaya koymuştur. Her ne kadar aniden yaşanmış bir sahne olarak kurgulanmışsa da sonunda doğru yolu bulan iki karakter yaratmış olur yazar. Baştaki doğru yola yönelmiş karakterin çok kısa süren yoldan çıkış öyküsü bu sayede sona ermiş ve tekrar hidayetle neticelenmiş olur.

Anılar da Yakılır romanında ise hikâyeye sonradan dâhil olan Fransız bir Hristiyan olan Arsen’in doğru yolu bulması kullanılır. Romanın ana karakterlerinden Berceste’nin anne ve babası Fransa’ya yerleşmiştir. Oğulları Cahit orada Fransız bir kız olan Tilda ile evlenmiştir. Tilda’nın ağabeyi olan Arsen ise doktorluk yapmakta ve Bercesteyi asistanı olarak yanında çalıştırmaktadır. Zamanla Berceste’ye karşı bir alaka gösteren Arsen, ilerleyen bölümlerde din değiştirerek Müslüman olmuştur. Bu değişimle ilgili kız kardeşi ile konuşan Arsen, hidayetinin sebebini açıklar.

“-Ağabey, mazini, geleneğini, doğup büyüdüğü ülkeni terk ettin, işini bırakıp İstanbul’da özel bir hastane ile anlaştın... Anlıyorum, berceste güzel, iyi huylu ve hoş mizaçlı bir kız. Hiçbir garantinin olmadan şaşırtan fedakârlıklarda bulundun onun için. Dahası dinini bile değiştirdin...

-Tilda ben bu değişikliği berceste ile yuva kurmak amacıyla yapmadım. Dinimi bir sevda uğruna değiştirmedim. Bizleri Yaratan’ın gönderdiği dinin İslam’dan başka bir din olmadığını öğrendiğim için gerçekleri yaşamaya verdim kendimi.

Âdem peygambere hayat nizamını ve inanç anlayışını öğreten kaynak, Musa peygambere Tevrat’ı, İsa peygambere İncil’i, Davut peygambere Zebur’u ve Hz. Muhammed’e Kur’an-ı kerim’i gönderdi. Âdem peygamber ile son nebi Hz. Muhammed arasında kaç peygamber varsa, hepsinin dini de İslam’dı.

İnsanların buluşamadıkları nokta gönderilen tek dinin İslam olduğunu kabullenememeleri. Din hiç değişmedi oysa. Kutsal kitaplar ve dinler hepsi de birbirinin devamı aslında. Onları anlayamadık ve bizler ayırdık birini diğerinden” (s.274)

Hıristiyan bir karakter vasıtasıyla tek gerçek dinin İslam olduğu anlatılır. Bu sayede kimseye ihtiyaç duymadan kendi öğrendikleriyle Müslüman olan bir karakter kurgulanır. Romandaki aşk yüzünden doğru yolu bulma inancının doğru olmadığı söylenerek, başka dinden de olsa kişilerin okuyup öğrenip hidayete ulaşabildikleri gösterilir.

Yazarın erkek karakterlerin etrafında şekillenen romanlarının sayısı kadınlara göre daha fazladır. Bu durum, yazarın amacı düşünüldüğünde erkek karakterlerin hidayeti üzerinde daha fazla durduğu sonucunu doğurmuştur. Roman sayısının fazla oluşu benzer yollardan hidayete ulaşan karakterler yaratmışsa da farklı olaylar ve hikâyeler sayesinde doğru yola ulaşan kişiler de mevcuttur. Cezaevlerinde yaşanan ve kadın karakterlerin etkisiyle ulaşılan hidayetin kullanılması bu farklılığı yaratan noktalardır.

3.2.2. Kadınların Hidayeti

Yıldız, erkek karakterlerde olduğu gibi kadın kahramanları da doğru yola ulaştırma gayesindedir. Yazarın roman yazma amacı düşünüldüğünde, karakterlerin

inanan birer Müslüman olmaları ve bu inancı hayatlarına da uygulamaları temel hedeftir.

Yazar, ana karakterler içerisinde yer alan kadın kahramanları çeşitli şekillerde bu hedefe ulaştırmıştır. Bu yollar genellikle erkek karakterlere benzer şekilde kurgulanmıştır. Bu karakterleri, baştan itibaren inançlı ve doğru yolda olan kişiler, tek başına okuyup araştırarak hidayete erenler, yol gösterici kişiler yardımıyla değişenler, Hristiyanlıktan İslamiyet'e geçenler şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Romanlarda kadın karakterlerin romanın başından itibaren hidayete ermiş vaziyette bulundukları romanlarda bu kişilerden bazıları haricinde romanın seyrinde önemli katkıları olmaz. Olaylar esnasında genellikle erkek karakterlerin etrafında bulunarak inançlı birer kadın olarak rollerini yerine getirirler.

Sitem, romanında annesinin ölümü sonrası babası hapse düşen ve kimsesiz kalan kardeşler evlerinde mevcut durumu konuşurken kız kardeş Bahar, ağabeyi Ferhat'ı uyarır.

“-Ağabey sus, sen ağladıkça daha çok korkuyorum. Kalk, yatsı namazını unuttuk. Babam olsaydı birlikte abdest alır, beraberce kılardık. Babam imam, sen müezzin, annemle ben de cemaat.

Gözlerinin nemlerini sile sile yerlerinden kalkıp abdest aldılar. İki kardeş en acılı günlerinde bile Yaratanın huzurunda durup, el bağıladı.”(s.26)

Annenin ölümü, babanın hapse düşmüş olmasına rağmen küçük kız karakterin namaz vaktini hatırlaması ön plana çıkarılır. Ailece inançlı oldukları, namazlarını birlikte kıldıkları da bu vesileyle gösterilmiş olur. İlerleyen bölümlerde Ferhat vasıtasıyla karşımıza çıkarılan Bahar, aynı yönde devam etmiş ve roman sonuna kadar doğru yoldan ayrılmamıştır. Fakat yukarıda belirttiğimiz gibi Bahar'ın roman içerisinde pek görünmediği, olaylara ve kişilere etkisinin sınırlı düzeyde bırakıldığını da eklemek gerekir.

Gurbeti Ban Yaşadım romanının kadın karakteri olan İtir'in da benzer özellikleri vardır. Kocasını Kara Halil, askere alınıp savaşta esir düşünce oğluyla bir başına kalıp doğru yoldan ayrılmadan romanın sonuna kadar devam etmiştir.

“Gecenin ilerleyen saatleriydi... Itır'ı uyku tutmayınca kalkıp evin ortasında kurulu duran sobaya odun atıp tutuşturdu. Bu vakitlerde ibadetin makbul olduğunu öğrenmişti. Kurt kuş, bütün mahlûkat uykudayken, gecenin mahzunlaştığı vakitlerde sık sık yarayanın huzuruna durup “İşte geldim” diyordu... Çalınacak başka kapılar yok ki gidilse. Seni bildim sana geldim. Beni doğru yoluna ilet, kötülüklerden koru. Beni imtihan için yarattığını bilip işte, gecenin bu saatlerinde kalkıp rızanı kazanmak için huzuruna durdum...” (s.124)

Figân'da Neslihan, Mavi Gözyaşı'nda Bahar, Gönül Yarası'nda Cemre, Sahibini Arayan Mektuplar'da Nergis ve Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de Hanzade karakterlerinin durumu da yukarıda aktarıldığı gibidir. Kadın kahramanların roman içerisinde görünürlükleri erkek karakterler kadar değildir. Fakat ortaya çıktıkları durumlarda da hidayete ermiş bir halde görünürler ve hikâyelerin sonuna kadar bu yoldan ayrılmazlar.

Erkek karakterlerden farklı olarak kadınların kendi başlarına okuyup araştırıp dış etkilere maruz kalmadan hidayete erişleri de kullanılan bir başka yoldur.

Sokağa Açılan Kapı romanının ana karakteri Sıla, ailesi tarafından üniversiteye gönderilmesine izin verilmeyen genç bir kızdır. Roman, ailesinden habersiz şekilde işe giren ve sonrasında evden ayrılan Sıla'nın etrafında devam eder. Evlenip çocuk sahibi olan Sıla mutluluğu yakalayamaz, kocasının aldatmalarına ve şiddetine maruz kalır. Romanın sonuna doğru Sıla'nın yaşadıklarının muhasebesini yapmasına yer verir yazar.

“Aslında prangasız bir mahkûmum ben. Görünmez prangaları kendi ellerimle vurdum hayatıma. Gençliğimi iyi değerlendiremeyişi, kendi medeniyetimden, kendi kültürümden kopartılışımın, benliğimden sürgün edilişimin, kitabımdan ayrı yaşayışımın sonucudur.

Ben gizli bir köleyim yeryüzünde. Rehberimi tanımayışımin, yol göstericimden uzak kalışımın acılarını çektim hep.

Şu an, yıkılmakta olan cehalet duvarının arkasından gülümsemeye başlayan ışık, bana bir şeyler fısıldamakta... Kimliğimin modelini sunmakta kitabım... Yaratıcımın hitabı sarıyor ruhumu... Ilık, yeryüzünde hissedilir en şefkatli el okşuyor duygularımı... Ruhum, o kanlı bıçaklarla katledilen ruhum, diriliş soluyor şu an ve Amentüsünü giyiniyor, benliğime kavuşuyorum.” (s.259)

Yazarın verdiği bu özeleştiri fırsatını kullanan Sıla, hayatının önceki dönemlerine dair pişmanlıklarını dile getirerek, kendi kendini köleleştirdiğini itiraf eder. Devamında da düşüncelerinin değişmeye başladığını aktararak benliğine kavuştuğunu anlatır. İlerleyen bölümde ise karakterin bu söylediklerini fiiliyata geçirdiğini söyler yazar.

“ Hiç kimsenin etkisi olmaksızın, hayatında inanılmaz bir inkılabı gerçekleştirdi... Yıllar boyu çarpıştığı, kınadığı fikirle senli benli ve sırdaş oldu... Sıla, şimdi aynı sahada kıyasıya mücadele eden iki takımın içinden az önce koruduğu kaleye, şimdi gol atma çabaları içinde kıvranıyordu...

Önce iş teklifi yapılan mecmuada çalışma kararı aldı. Sonra üzerindeki kıyafeti değiştirip tesettürü seçti...” (s.261)

Ülkemin Açmayan Çiçekleri’nde de benzer bir karakter kurgulanmıştır. Romanın ana karakteri konumundaki Esra, zengin bir ailenin tek kızı olarak babasının holdinginde çalışmaktadır. Esra da kimsenin etkisinde veya yönlendirmesinde kalmadan kendi başına hidayete erer.

“Günlerce kendisiyle mücadele etmişti bu konuda ve artık kararını vermişti. Vicdanından yükselen sese uyacaktı.

Hayat anlayışında öylesine bir değişiklik olmuştu ki düşüncesinin gönül penceresinde açtığı ufuk, dehşetli bir kasırgaya tutulan benliğini sarsmış, ruhunu karartan kirler, paslar ve tozlar uçuşup, o ilahi duygulara bırakmışlardı yerini...

Bu gün her zamankinden çok daha heyecanlıydı... Kafasında şekil vermeye çalıştığı yenedünyasının kıyafetini almıştı çarşıdan... Babasına-annesine bile söylemeden onları gizlice getirip gardırobuna asmıştı. Artık kararını vermişti... Örtünecekti... Odasına çekilip, tarıfsız bir heyecan içinde yenedünyasının elbiselerini taktı üzerine.”(s.134)

Kendisiyle yaptığı mücadele sonucunda anne ve babasının da haberi olmadan hidayete ulaşmış ve yenedünyasına uygun kıyafetleri tercih etmiştir. Yukarıdakine benzer şekilde kendiyile mücadelesi sonucunda vicdanının sesine uyarak doğru yolu bulmuştur.

Dış etki olmadan kadın karakterlerin kendi başlarına hidayete ulaştıkları diğer eserlerden, Dallar Meyveye Durdu’da Hicret, Benim Çiçeklerim Ateşte Açar’da Senem,

Sevdalar Sözde Kaldı'da Hicret, *Siyah Güller*'de Aslı ve Ebrar, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*'da Dildar ve *Gidersen Veda Etme*'de Evdegül vardır.

Kadın kahramanların doğru yolu bulmalarında kullanılan bir diğer yol da kılavuz karakterlerdir. Bu yolla, yol gösterici, yönlendirici veya rehber karakterler ana karakterlerin hidayetlerine vesile olurlar.

Yıldız'ın ilk romanı *Çiçekler Susayınca*'da bu türden bir hidayet örneği vardır. Romanın ana karakterlerinden Elif, hikâyenin başında bir hata yaparak kabadayı Birli karakterinin oyunu sonucu onunla birlikte olur. Ardından evlenme yoluna giren Elif, eşine bu durumdan bahsedince düğün gecesi evden kovulur. Sokakta kalan karakter, romanın bir başka kahramanı olan Keriman Hanım'a parkta tesadüf eder ve birlikte yaşamaya başlarlar.

Devamında ev sahipleri olan Dursun'un ve Keriman Hanım'ın yardımı ve yönlendirmesiyle doğru yolu bulan Elif, yine onun verdiği hediye sonrası tesettüre girmeye ve inançlı bir kadın olarak yaşamaya karar vererek hidayete ermiş olur.

Bir Dünya Yıkıldı, romanında ise ana karakter Haluk tarafından doğru yola yönlendirilen Medine karakteri vardır. Haluk'un tuttuğu hatıra defterini okuyan Medine, burada kendi hakkında söylenenler sonucunda düşüncesini değiştirip doğru yolu bulur.

“Medine ilaçlarını aldıktan sonra pencerenin önüne geçip caddedeki durakta bekleyen Haluk’u bedbin bir çehreyle seyretti. Aklına hatıra defteri gelmişti. Daha birkaç sahifesini ruhuna sindirircesine okumuş, ifadelerin tesiri altında kalmıştı.

-Sonunda anladım ki, insan aczini idrak edince Mevlasına yöneliyor... Ya Medine? İnkârcılık hastalığına tutulan sadece o muydu? Hayır, hayır! Meğer şu hasta asrın insanını çepeçevre saran, amansız bir illetmiş bu. Medine’nin aydınlar arasında görünüp, eksik yanlarını idrak edemeyişi beni üzdü. Babasının inkârcı fikrine karşı çıkışım onu hırpaladı.

Bütün bunlara rağmen kendisine gerçekleri anlatmayı bir vazife bildiğim için gölgede kalan fitratını hala gün ışığına çıkarmak, ona yardımcı olmak niyetindeyim. Medine’nin kurtuluşunu arzuladığım bir gerçek... Varlığı hiçbir varlığa muhtaç olmayan, fakat her zerrenin kendisine muhtaç olduğu makama gönül vermesini istiyorum” (s.148)

Böylece kadın karakterin doğru yolu bulmasında yönlendirici konumda bir erkek karakterin kullanılması örneği Haluk'la sağlanır.

Erkek karakterlerin hidayetleri sonrası evli oldukları veya evlenmeyi düşündükleri kadın karakterlerin hidayete ulaşmalarında etkili oldukları romanlar da vardır. *Aşka Uyanmak*'ın sonradan hidayete ulaşan erkek karakteri Faruk, sevdiği kız Hilal'in doğru yolu bulmasına vesile olur. Romanın başından itibaren farklı hayat tarzında yaşayan Hilal karakteri, Faruk'un arzu ettiği şekilde hayatına devam etmek istediğini söyleyerek başını örter. Burada Faruk'un Hilal'le sohbetleri ve arzu ettiği yaşam tarzına uygun kadının inançlı olmasını gerektiğini belirten sözleri Hilal'i doğru yola ulaştırmıştır.

Benzer şekilde *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Leyl Işıkları*, *Yıllar Geriye Dönse*, *Kayıp Sabahlar*, *Beyaz Atlı* romanlarında yer alan ana karakterlerin hidayetlerinde de yol gösterici veya yönlendirici karakterlerin etkisi vardır. Yapılan sohbetler, mektuplar, yazılar sonucunda hidayete ermiş kişilerin yolundan gitme kararı alan kadın karakterler, tesettüre girerek aynı yolu tercih etmiş ve inançlarına uygun şekilde yaşamayı seçmiş olurlar.

Kadın karakterlerin hidayeti konusunda yazarın kullandığı unsurlardan biri de Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçerek hidayete ulaşılmasıdır. Bu karakterler, başlangıçta Hristiyan olmalarına rağmen ilerleyen bölümlerde çeşitli yollarla Müslümanlığı seçmiş ve doğru yolu bulmuşlardır.

Bu gruptaki karakterlerin kullanıldığı eserlere ilk örnek *Üç Deniz Ötesi* romanıdır. Eserde Sovyetler birliği döneminde Taşkent'te Müslüman bir gençle evli Rus kadın karakter Sonya vardır. Başta, Komünist sistemin içerisinde din kavramının bulunmayışıyla birlikte ateist olan Sonya, dini sohbette bulunan eşi Enes'in kardeşi ve komşularını ihbar ederek hapse düşmelerine neden olacak kadar Müslümanlığa ve dine uzak bir kişi olarak kurgulanmıştır.

Kocası Enes'in gizlice devam ettiği ve hidayete ermesine vesile olan Seyyid Han Hoca, Sonya'nın da benzer şekilde doğru yola ulaşmasını, Müslümanlığı kabul edip buna uygun yaşamaya başlamasını sağlar.

Afedersin Hayat romanında ise ilk bölümlerde lise öğrencisi olan Ozan ve Melisa'nın din ve inanç üzerine sohbet etmeleri anlatılır. Bu sayede Melisa karakterinin Hristiyan olduğunu gösterir yazar. İlerleyen bölümlerde üniversite eğitimi için

Amerika'ya giden Melisa, Ozan'la mektuplaşarak roman içerisinde kalır. Son kısımda ise Ozan'ın üniversitede tanıştığı Hicran adlı kızla Melisa arasında tercih yapmakta olduğu anlatılır. Ozan kafasında iki kızı karşılaştırarak bir sonuca ulaşma amacındadır.

“ Kişilik sahibi, erdemli insanın mutlaka verdiği sözde durması gerekirdi. Ne Hicran ne de kendisi yapamamışlardı bunu. Sadece Melisa başarmıştı sözünde durmayı.

Melisa Müslüman olmuştu üstelik ve ona evlenme teklif etmişti.

–Bir deniz daha okyanusunu arıyor Ozan. Kendimle başladığım yolda seninle devam etme kararı aldım” (s. 191)

Hristiyan Melisa karakterinin nasıl hidayete erdiğine ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmesi de Ozan'ın mektuplarının bu konuda etkili olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Hristiyanlıktan İslamiyet'e geçen bir başka kişi de *Hülyalar Hüzün Açtı*'daki Ebru karakteridir. Romanın ana karakteri olan Hakan'ın komşusu olan Ebru, doğru yolu bulmasına ezan sesinin ve Hakan'ın sebep olduğunu anlatır.

“-Ebru!

-Efendim

-Seni bu çizgiye getiren, ilgini çeken vasıtanın adını söyler misin?

-Ezan! dedi.

Bir gün ruhumu tutuşturan yanık bir ses böldü uykumu. Ezanın semalarda yankılanışıydı bu. Nihayetsiz bir haz, emsalsiz bir lezzet verdi dimağıma. Ondan sonra her sabah aynı saatlerde uyanmaya başladım. Ruhumu çepeçevre saran bu sesle birlikte, sabahın bu loş aydınlığında, seni camiye giderken görüyordum. Başında beyaz bir takke ile sen, o beni teslim alan sesin merkezine doğru çekilip, gözlerimden uzaklaşıyor ve ikiniz birden, arayış içinde olan kafamda, bir düşünce bırakıp gidiyordunuz...

Sen ve ezan... Beni gayesiz duyguların kucağından alıp, mananın tecessüsüne zorladınız. Ve şimdi, Müslümanım artık.” (s.134)

Hristiyan Ebru karakterinin hidayetinde ezan sesiyle birlikte ibadete giden erkek karakteri vesile olarak kullanır yazar.

Ona Secde Yakışıyor ve *Babamdan Sonra* romanlarında da Hristiyanlığı bırakıp İslamiyet'i tercih eden kadın karakterler vardır. İlkinde komşusunun inançlı kızı Serdem sayesinde doğru yolu bulan Meryem karakteri kullanılır. Meryem, Serdem'le yaptığı sohbetler sonrası doğru yolu bulmuş, tesettüre girerek Müslümana uygun şekilde yaşamaya başlamıştır.

İki kuşağın romanı şeklinde kurgulanan *Babamdan Sonra*'da hem baba hem de oğlu Hristiyan kadınlarla evli durumdadır. Askerliğini yapmak için köyünden çıkan Muhsin, askerden sonra Hristiyan asker arkadaşıyla birlikte İstanbul'a gider ve orada arkadaşının kız kardeşiyle evlenir. Hasan'ın oğlu olan ve romanın sonunda öne çıkan Hakan karakteri de yine Hristiyan olan Tasula ile evlenmiştir. Hikâyenin sonunda Tasula, İslamiyet'i seçerek ismini Hatice olarak değiştirmiş ve tesettüre girerek hidayete ermiştir. Hristiyan Tasula yaşadığı bu değişimi aralarında geçen konuşmada şöyle açıklar.

“-Hatice söyler misin bana, bunca yıl direndikten sonra seni bu yolculuğa hazırlayan sebep neydi?

-Allah'ın azabı çetindir, diyor bir ayet. Ben Kâinatın Sahibi olan, sınırsız güce itaat etmek istiyorum. Cehennemden korkuyor, Cenneti özlüyorum. Geçen gün bir yanardağ patladı. Televizyon ekranlarına yansıyan o lavlardan ırmak çok korkunçtu hakan. Sen yazdığın kitaplarda, patlayan yanardağlar için Cehennemin küçük bir taklidi diyordun. O ateşten ırmak, en küçük örneği ise kendisi nasıldır? diye sordum kendime. Sizler inkâr etmiyorsunuz Semavi kitapları ve peygamberleri... En sağlam yerde duruyor İslam, bütün araştırmalarım sonucunda. Ben de halkaları birbirinden koparmamaya karar verdim.

-Kıyafetin bile şaşırttı beni.

-İnanç sözde değil özde olmalı. İslam'ı kabullenen gönlüm, kurallarına baş eğdi. İnandığım bir şeyi kendimi aldatmadan ve inancımın kurallarına saygısızlık etmeden yaşayabilmem için kendime söz verdim...”(s.312)

Müslümanlığı tercih eden karakter ismini ve görünüşünü de buna uygun şekilde değiştirmiştir. Doğru yolu bulmuş, kâinatın sahibinin sınırsız gücüne itaat etmiştir artık.

Karakterlerin doğru yolu bulmalarında ana etkenlerin farklılığına rağmen birbirlerine benzer şeyler söyleyerek hidayete erişlerinin sebeplerini açıklarlar. Özellikle Hristiyanlıktan Müslümanlığa geçen karakterlerin ağızından söylenen sözleri yazarın sözleri olarak görmek de mümkündür. Yine hidayete ermenin ana unsurlarından biri olarak bütün karakterlerin tesettüre girdikleri görülür. Başörtüsü kadın karakterler için doğru yolu bulmuş olduklarının görüntülerine yansıttıkları işaret olarak kullanılmıştır.

3.3. AİLE

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarında aile kurumu, evlilikler ve evliliklerin dağılması üzerine kurulmuştur. Romanların büyük çoğunluğunda köy veya kentli olmasına bakılmaksızın geleneksel ataerkil aile yapısı göze çarpar. Baba figürlerinin etkili olduğu bu tip ailelerin dışında baba figürünün çeşitli yollarla ailenin başından uzaklaştığı ve genç erkek karakterlerin ailenin sorumluluğunu üstlenerek aynı yapıyı devam ettirdiği hikâyeler kurgulanmıştır.

Ailede çözülme bölümünde görüleceği üzere, romanların büyük çoğunluğunda parçalanmış ailelerin hikâyeleri vardır. Bu durum roman aksiyonunda, olayların ve kişilerin çeşitlenmesinde rol oynar. Baba, anne, evlatlar yoluyla gösterilen dağılma süreçleri yazarın karakterlere arzu ettiği yolda yürüme imkânı vermesini sağlamıştır. Yazar, babanın ve annenin çocuklarına yapacağı katkıyı çeşitli yol gösterici karakterler yardımıyla sağlama yoluna gitmiştir.

Yıldızın romanlarına bakıldığında, köy ve kasabalarda geçen romanlarda geniş aile yapısının sürdüğü; kentlerde yaşayan ailelerde ise çekirdek ailelerin varlığı görülür.

Aile ve yuva sıcaklığı içerisinde büyüyen karakterler yerine kendi yollarını çizen, doğruyu ve dolayısıyla hidayeti ailesi haricinde öğrenen kişiler, geniş veya çekirdek aile kavramlarına bağlı olmadan kurgulanmıştır.

3.3.1. Çekirdek Aile

Evlenme kelimesinin geleneksel Türk ailesinde, anne babadan ayrı eve yerleşme anlamıyla birlikte düşünülmesi gerektiğini Türkçülüğün Esasları'nda belirtir Ziya Gökalp. Bu durumda geleneksel olarak Osmanlı döneminde artan geniş aile yapılarına rağmen, eskiden beri çekirdek aile kavramının ailenin ekonomik durumuyla ilgisi olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Konaklarda, köşklerde veya çok odalı yalılarda yaşayan ailelerin geniş aile yapısına dâhil olması normal bir durumdur. Özellikle Cumhuriyet sonrasında yaşanan köyden kente göçle birlikte taşrada var olan geniş aile yapısının gurbete giden ve daha sonra orada kendi ailesini kuran erkekler vasıtasıyla büyükşehirilere taşındığı görülür.

Burada Nüket Esen'in konuya ilişkin tespitini aktarmak faydalı olacaktır.

“ *Türk ailesi ile ilgili tarihi ve sosyolojik verilere bakıldığında şöyle bir tablo ortaya çıkıyor: Tarih boyu toplumsal birçok değişime rağmen aile hala güçlü bir kurum, çünkü çok işlevi var. Bunların başında aile içinde sosyo-ekonomik yardımlaşma, özellikle çocuk yetiştirme geliyor.*

Yaygın inancın tersine çekirdek aileler çoğunlukta. Yani aileler küçük, çocuk sayısı az hatta tek kişilik haneler ve birkaç kadının yaşadığı haneler de var. Çekirdek aile Orta Asya Türk ailelerinde de aile biçimi. Evlilikle ayrı ev kuruluyor. Anne baba ile oturmamak yok.”¹⁰⁹

Aile ilişkilerinin güçlü oluşu, çekirdek ailelerin varlığına rağmen akrabalarla olan yakın ilişkinin devam etmesi, geniş ailelerin oluşmasında etkili olmuştur. Aynı mahalle, köy, ilçe veya kentte oturan dayı, amca, hala, teyze ve diğer aile büyükleri çekirdek ailelerin genişlemesine fırsat verir.

Yıldız’ın romanlarında çekirdek ailelerin varlığını kullandığı on iki roman mevcuttur. Bu romanların bazılarında çeşitli ayrılıklar sebebiyle çekirdek aile kavramının dahi kaybolduğu hikâyeler mevcuttur.

Çiçekler Susayınca, bu durumu örnekleyen ilk romandır. Eserin başında Elif karakteri yaptığı hata sebebiyle evleneceği gece eşinden ve anne babasından kaçar. Diğer karakter Keriman Hanım’ın kocası onu ve oğlunu yıllar önce başka bir kadın yüzünden terk etmiştir ki bu oğul romanın diğer karakteri Yedigâr’dır. Romanın diğer ana karakteri konumundaki Dursun’un anne babası ise o hapisteyken vefat etmişlerdir. Eserde sonradan tesadüfen bir araya gelen karakterler sayesinde bir aile oluşumuna gidilse de bu çekirdek aile seviyesinde kalmıştır.

Boşluk romanında ise yine çekirdek ailenin iki defa kurulduğuna tanık oluruz. Romanın ana karakteri Cihan, önce Ebru ile evlenip boşandıktan sonra, taşra kasabasında Tuba ile evlenerek ikinci ailesini kurar. Burada diğer akrabalarından ve aileyi genişletecek kişilerden bahsedilmez.

Bu gruba dâhil olan ve çekirdek ailelerin yer aldığı diğer eserler ise, *Sitem*, *Figân*, *Bir Dünya Yıkıldı*, *Üç Deniz Ötesi*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Ülkemin Açmayan*

¹⁰⁹ Nüket Esen, *Türk Romanında Aile Kurumu*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, XV.

Çiçekleri, Aşka Uyanmak, Sahibini Arayan Mektuplar, Orada Da Yıldızlar Kayar Mı? romanlarıdır.

3.3.2. Geniş Aile

Romanlarda var olan geniş ailelerin bu özelliği üzerinde çok fazla durulmaz. Ailelerin genişlemesinde genellikle büyükanne veya büyükbabalar kullanılır. Bazı romanlarda ise yazar, güç mücadelesi veren rakip aileleri kurgularken, geniş aileleri kullanmıştır.

Bu durumun ilk örneği *Yanık Buğdaylar* romanında vardır. Romanın ana karakterlerinden Kara Halil'in ailesi karşısında yer alan Eğilmezler ailesinin geniş aile olarak varlığı göze çarpar. Eğilmezler, ailenin reisi olan Budak Hasan'ın üç oğlu ve torunlarından oluşmaktadır. Eserin başında ayrıca Kara Halil'in babası Abdülkadir'den bahsedilirken, Halil'in ölümünden sonra üçüncü kuşak olarak Halil'in oğlu Dikçe Mehmet'in ve çocuklarının hikâyeye dâhil olmasıyla aile genişletilmiştir.

Azat Kuşları romanında ise eserin başında yedi oğlunu sırayla toprağa veren Abalı karakterinden bahsedilir. Ayrıca sonradan hikâyeye onun eniştesi Hoyrat Ağa, yeğeni Rabia ve eniştesinin kardeşi Aslan Ağa karakterlerinin girişiyle ailenin genişlemesi sağlanır.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de de geniş aileye doğru bir ilerleme vardır. Başlangıçta babasıyla Ankara'da yaşamakta olan romanın ana karakteri Davut, babasının geçmişini öğrenip taşraya döner. Burada sevdiği kız Hanzede ve aralarında düşmanlık ve akrabalık ilişkileri bulunan ailesi ile mücadele eder. Romanda Davut'un dedesi, dayısı, teyzesi aynı zamanda Hanzade'nin büyükbabası, amcası konumundadır. Romanda, olayların ve düşmanlığın çözülmesinde bu karakterlerin etkisiyle birlikte geniş aileye doğru geçiş yaşanır.

Aile büyüklerinin hikâyeye dâhil olarak ailelerin genişlemesinin sağlandığı romanlardan biri *Sevdalar Sözde Kaldı*'dır. Romanın ana karakteri konumundaki Haluk'un paşa olan dedesi ve anneannesinin romanda yer almaları geniş aileyi doğuran unsur olur.

Aynı şekilde *Kelebekler Gamsız Uçar* romanında da babaanne ve dedenin varlığıyla geniş aile yapısından söz edilebilir. Romanın başkahramanı Haluk, anne babasının kendisine karşı yanlış davranışlarına karşı öğretmen emeklisi olduğu aktarılan dedesi ve babaannesinin yanını seçer. Daha sonra annesi tarafından evden kovulan dedesi ve babaannesinin peşinden Ankara'ya giderek hayatına onların yanında devam eder.

Akrabalar ve aile büyüklerinin hikâyelere girişiyle birlikte geniş aile yapısına rastlanan diğer romanlar ise *Ekinler Yeşerdikçe*, *Dallar Meyveye Durdu*, *Gurbeti Ben Yaşadım*, *Sular Durulursa*, *Mavi Gözyaşı*, *Gönül Yarası*, *Siyah Güller*, *Afedersin Hayat Güneşe Matem Düştü*, *Hülyalar Hüzüne Açtı*, *Yürekte Büyümek*, *Leyl Işıkları*, *Günahın Rengi*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, *Yıllar Geriye Dönse Kiralık Hayaller*, *Kayıp Sabahlar*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım Babamdan Sonra* ve *Beyaz Atlı*'dir

3.3.3. Ailede Çözülme

Ahmed Günbay Yıldız'ın romanlarında üzerinde durduğu temel konulardan biri ailelerin çeşitli yollarla dağılmasıdır. Karakterlerin yaşanan hadiseler sonucunda evlerini, çocuklarını ve eşlerini terk etmeleri birçok romanda işlenmiş bir meseledir. Bu mesele sayesinde ailenin durumu ve önemi, çocukların düştüğü durumlar ve yaşanan pişmanlıklar ortaya çıkarılır.

Ailenin dağılması konusunda boşanmalar ön plandadır. Onun ardından çeşitli sebeplerle eşler arasında yaşanan ayrılıklar kullanılmıştır. Ana kahramanların yanında ikincil karakterlerin arasında yaşanan ayrılıklar da eserlerde göze çarpar. Bu dağılmalar çoğunlukla boşanma ile sonuçlanırken, bazı evliliklerde resmiyette bir boşanma olmasa da eşler arasında birliktelik kalmaz.

Ailelerde yaşanan bu çözülmeyi ve bunu doğuran nedenleri birkaç grupta toplamak mümkündür. Bunları, inanç meselesi yüzünden dağılan aileler, sadakatsizlik sebebiyle dağılan aileler ve sürgün yüzünden çözülen aileler olarak ayırmak mümkündür. Bu gruplandırma haricinde yaşanan farklı sebeplerle ailelerin dağılma durumları da bölüm sonunda ayrıca aktarılmıştır.

Ailelerin dağılması sürecinde yazarın en çok üstünde durduğu mesele inanç farklılıkları sebebiyle yaşanan ayrılıklardır. İnancına uygun şekilde yaşamayı seçen karakterlerin karşısında buna yanaşmayan eşler kurgulanmıştır. İnancının işaret ettiği şekilde bir aile olmak yerine ayrılığı ve aileyi dağıtmayı tercih eden karakterler ön plana çıkarılır.

Siyah Güller romanının başında iki oğlu ile birlikte yaşayan bir banka müdürü ailesi vardır. Oğulları arasında ayrım da yapmakta olan müdür karakteri, bir süre sonra kendisinin yükselme ihtimalinde eşinin başörtüsünü bir engel olarak görür. Başını açmasını isteyen kocasıyla arasında geçen diyalog sonrası ayrılma noktasına gelen Hakkı olayların bu şekilde gelişmesinden memnundur.

“-Üzgünüm, bu arzunu yerine getirmemi beklememelisin benden.

-İleride çok zor durumlarda kalabileceğin acı gerçeğini açık saçık söylemiş olsam bile mi?

-Ne pahasına olursa olsun inancımı pazarlık konusu yaptırmam.

Varmak istediği yolun kavşağındaydı Hakkı. Konuyu isteyerek getirmişti bu noktaya ve üstü kapalı, fakat geniş bir anlam taşıyan bir cevapla tehdit ediyordu eşini:

-Zor günler yaşarsınız ileride bu inadın yüzünden.” (s.15)

Eşinin başörtüsünden vazgeçmemesi üzerine Hakkı Bey, boşanır ve birer erkek çocuğu alan karı koca ayrılmış olur. Bir tarafta terfi ve maddi imkânları düşünen koca karakterine karşılık diğer tarafta inancından hiçbir şekilde taviz vermeyen bir eş kurgulanmıştır yazar. Ailenin dağılmasına asıl sebep babanın tutumu olsa da anne ile baba arasındaki inanç farkları temel mesele olarak kullanılmıştır.

Leyl Işıkları romanında iki farklı hikâye vasıtasıyla ailelerin yaşadığı ayrılıklardan bahsedilir. Bunlardan ilki, romanın ilk bölümlerinde karşımıza çıkan ana karakterin teyzesinin oğlu Harun’un anne ve babasının ayrılışıdır. Kimse Harun’a babası hakkında bir şey anlatmazken Bulut’la birlikte teyzesine ısrar eden Harun, ayrılığın ve babasının gidişinin sebeplerini öğrenir.

“Babanın dünya görüşü değişmişti birden. Sakal bırakmıştı ve hacca gitmişti peşinden bu değişim çok değişimleri de beraberinde getirmişti. İçki kumar ve inancında

günah olduğunu söylediği bazı eğlenceler de hayatından çıkıyordu böylelikle. Helal ve haram kavramları karışmıştı dünyasına.

Ablam huzursuz olmaya başlamıştı. Çılgınlıkların hayatındaki sükutu bunaltmıştı onu. Hele babanın içki, kumar alışkanlıklarına tavır alışı. Ablam, babandan eski dünyasını birlikte yaşamalarını istiyordu ısrarla ve enişten ablamdan yana taraf tutuyordu. Aralarındaki huzursuzluk inanılmaz boyutlara ulaştı ve sonunda ayrılık geldi.

Sen çok küçüktün o giderken. Mahkeme seni anneye vermişti. Baban kırgın bir gönülle çıkıp gitmişti aramızdan.” (s.52)

Ailedeki ilk dağılma örneği, doğru yolu bulan ve inancının emrettiği şekilde yaşamayı tercih eden babanın, içki kumar ve eğlence hayatına devam etmek isteyen anneyle yaşadığı huzursuzluklar sonucu eşini boşamasıyla meydana gelir.

İlerleyen bölümlerde ana karakter konumundaki Bulut da benzer olaylarla karşılaşacaktır. Bulut, boşlukta kendisine yön arayan bir gençtir. Başlangıçta eğlence hayatına düşkünken kendi yaşantısına uygun bir kız olan Bengisu ile evlenir. Bulut’un manevi yönden değişmesi, İslami yaşantıya yönelmesi ve eşinden de aynı yönde değişmesini istemesi sonucunda aile dağılır. İlk olayda olduğu gibi gene inançlı kocanın doğru yola yönlendirmek istediği karısı tarafından terk edilmesi meselesi tekrarlanmış ve ailenin çözülmesinde inanç meselesi kullanılmıştır.

Günahın Rengi ve *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim* romanlarında yukarıdakilere benzer şekilde çözülen aileler gösterilir. İki romanda da aynı şekilde ailenin dağılmasına neden olan kadın karakterlerdir. Erkekler, Abbas Hoca ve Alper Hoca olarak kurgulanmış, inançlı birer Müslüman olarak yaşamayı seçmeleri sebebiyle eşleri tarafından terk edilmişlerdir.

Beyaz Atlı romanında ise aynı durumu ortaya çıkaran kadın karakterin Fransız oluşu farklıdır. Başkahraman Şafak sayesinde tanıtılan Yunus karakterinin ailesinin dağılmasında inanç meselesi rol oynar. Fransa’da üniversitede okurken tanışan Yunus ve eşi evlenip çocuk sahibi olurlar. Fakat çocuğun cami ile kilise arsında gidip gelmesi sonucu oğlunun Müslüman olmasına dayanamayan anne çocuğunu da alıp ortadan kaybolur.

Ailede yaşanan çözümlenin nedenlerinden bir başkası sadakatsizliktir. Eşlerden biri diğerine sadık olmaktan vazgeçip farklı kişileri tercih ederek ailenin dağılmasına neden olur. Bu durum erkek tarafında daha çok görülse de kadınların sadakatsizliği sonucu dağılan aileler de kullanılmıştır.

Sadakatsizlik sonucu dağılan ailelere ilk örnek yazarın ilk romanında karşımıza çıkar. Romanın ilk bölümünde Elif karakterini kandırıp ona sahip olan kabadayı karakteri, bir diğer karakter olan Keriman Hanım'ı ve oğlu Yadigâr'ı yıllar önce başka bir kadın için terk etmiş olan Birli'dir.

Aynada Batan Güneş' romanında ikincil karakter konumundaki Yunus'un ailesini benzer şekilde terk edişi vardır. Başkahraman *Kerem*'in kayınpederi olan ve iş bulma amacıyla İstanbul'a giden Yunus, orda başka bir kadınla evlenip köydeki karısı ve çocuklarını bırakarak ailesinin parçalanmasına sebep olur.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar'da yukarıdaki gibi yardımcı kahramanın ailesinin dağılmasına sebep oluşu anlatılır. Ana karakter Senem'in üniversiteden hocası ve aile dostu olan Bilal Hoca ve eşi Cemile'nin örnek evliliği, Senem'in sınıf arkadaşı yüzünden dağılır. Senem'i kıskanan ve onun gibi olmak isteyen Gülşen, şantaj yaparak Bilal Hoca karakteriyle nikâhlanır. Hoca, karısı Cemile'ye yurtdışı görevinde olduğunu söylese de genç eşine ev tutarak orada yaşamaya başlar. Sonradan gerçek ortaya çıkar ve aile dağılır.

Yıllar Geriye Dönse, romanında ise ana karakterlerden Gül'ün babası, genç ve güzel bir kızla yaşadığı ilişki yüzünden eşinden boşanır.

Sokağa Açılan Kapı romanının ana karakteri olan Sıla üniversiteye gitmesine ailesi tarafından izin verilmeyince evden ayrılan ve çalışma hayatına katılan bir kişidir. Bu sırada tanıştığı Faruk'la evlenen Sıla'nın bir de kızları olur. Zamanla değişen Faruk, önce kumar ve içkiye başlayarak evden uzaklaşır. Ardından da eşini aldatmaya başlar. Romanın sonunda Faruk'u kendi evlerinde başka bir kadınla yakalayan Sıla kızını da alıp kocasını terk eder.

İstanbul Yüzlü Kadın'da romanın ana karakterlerinden Emir'in babası, çocuklu bir kadın kaçırp annesini ve onu terk etmiştir.

Erkek karakterlerin neden olduğu çözölme örneklerinden farklı olarak bazı romanlarda kadın karakterlerin sadakatsizliği vardır.

Bu konun yer aldığı ilk roman *Dallar Meyveye Durdu*'dur. Ana karakter olan Burak bir eğlence gecesinde başka biriyle dans edip ilişki yaşadığı düşüncesiyle karısı İffet'i boşar.

Bu gruba giren romanlardan bir başkası *Gönül Yarası*'dır. Romanın başında zengin ağa oğlu Kenan'la Yahya aynı kıza sevdalıdırlar. Yahya'nın ailesi tarafından istenen Maya, Kenan'a sevdalı olmasına rağmen Yahya ile evlendirilir. Sonradan romanın ana karakteri konumuna gelecek bir de oğulları olur. Fakat ağa ailesinin gücü ve sevdası sebebiyle kocasını ve oğlunu terk eden Maya, Kenan'a kaçır ve boşanıp yuvasını yıkmış olur.

Siyah Güller romanında ise hikâyenin ikinci bölümünde ön plana çıkan Harun Hoca, karısının başka biriyle ilişkisi yüzünden boşanır. Daha öncekilerin aksine bu ayrılık meselesi Hoca'nın karısının sözleriyle açıkça okuyucuya gösterilir.

“ *Ve dostça diyebildi sadece. İlave etti peşinden. Birleşimizdeki inceliği, o nezaketi bozmaksızın, vedalaşalım. Mahkemeye müracaat ettim boşanmak için. Şimdi bir başkasını sevmekteyim ve azap çekiyorum gözlerinin içine bakarken*” (s.227)

Dağılan bu ailede de küçük bir kız çocuğu vardır. Kadın karakter kızını da düşünmeden kararlı bir şekilde konuşur ve ailenin dağılmasına sebep olarak kullanılır.

Ailedeki çözölmeye sebep olan bir diğer unsur sürgün hayatıdır. Yıldız bu durumu iki romanda kullanmıştır. Bunlardan ilki *Gurbeti Ben Yaşadım*'dır. Evli ve karısı da hamile olan karakter Kara Halil askere alınır. Osmanlı Rus savaşına katıldığı aktarılan Halil burada esir düşerek Sibirya'ya sürgüne gönderilir. Aile bu esaret sonrası dağılmış olur. Romanın sonunda ise Sibirya'dan kaçıp çeşitli yollarla Bulgaristan'a giden Halil, buradan da ülkesine ve ailesine döner. Fakat bu ayrılık süreci yirmi dört yıl sürmüştür.

Üç Deniz Ötesi'nde ise Sovyetler Birliği döneminde, Taşkent'te doktor olarak yaşayan ve Rus bir kızla evli olan Enes karakteri, komünist partinin suçlamasıyla sürgün edilir. Evliliğinden bir de oğlu olan Enes, bir turistin pasaportu sayesinde Amerika'ya kaçır. Ailenin bu parçalanmış durumu ancak romanın sonunda önce karısı Sonya'nın ve ardından da oğullarının Amerika'ya gelişleri ile son bulur.

Bu sebeplerin haricindeki gerekçelerle yaşanan ayrılıklar da mevcuttur eserlerde. Bunlardan birini *Sitem*'de görürüz. Romanın kötü karakteri konumundaki Kenan'ın bu kötülüğünün sebebi boşanırken kendisini ortada bırakan annesi ve babasıdır. Her iki taraf da gayrimeşru ilişkiler içindedir. Islah evine düşen Kenan bu ayrılığı şöyle anlatır.

“Anlaşmazlık gittikçe büyüdü. Günler artık babamı eve uğramaz etmişti. Sonunda anladık ki zengin bir kadına gidiyormuş. Annemin açık bir itirafı zayıflayan bağları insafsızca koparıyordu:

-Dilediğin yere git. Sen zengin bir dost bulurken, ben boş durmadım ya. Ben de zengin birini dost tuttum. Sana müjdeler olsun ikinci bir evliliğin eşiğindeyim.

Babam huysuzlanacağı yerde katıla katıla güldü. Öfkeleneneğini beklerken sevinmişti.

-Ayrılalım, dedi. Yarından tezi yok bu bağlar kopsun.

Tek celsede her şey bitmişti. Birbirlerine mutluluklar dileyerek ayrılırlarken anlaşamadıkları tek husus vardı... “BEN”

Yanlış anlaşılmasın. Beni paylaşabilmek için değil, benden kurtulabilmek için dövüştüler.” (s.66)

Bir ailenin dağılmasını çocuğun anlatımıyla apaçık ortaya çıkarır yazar. Bu duruma taraflardan ikisinin de sadakatsizliğinin neden olduğu anlatılır. Sonunda dağılan aileden geriye kalan çocuk bile anne babanın kurtulmak amacıyla bakılan bir nesneye dönüşmüş olarak gösterilir.

Ekinler Yeşerdikçe romanında ana karakterlerden Davut, askerden dönüşte babasının zoruyla karısını boşar. Buna sebep olarak, babasının ağzından çıkan “karını boşadım” sözü gösterilir. Evladının boşanmasına karar verebilen baba Çakır Ali, oğlunun boşanmaması durumunda kendi karısını boşamak zorunda olduğunu hatırlatır ona. Davut da çocukları olmasına rağmen eşini boşar ve ailesinin dağılmasına yol açar.

Aynada Batan Güneş'te romanın ana karakteri Kerem, atılan bir iftira sonucu hapse düşünce karısı onu kasabadaki cezaevinde bırakıp çocuğunu da alarak İstanbul'a gider.

Yürekte Büyümek romanında ise ailenin dağılmasına neden olan şey evlatlık meselesidir. Romanın başkahramanı konumundaki Tarık ve eşi Cavidan'ın mutlu evlilikleri çocuklarının olmaması yüzünden tehlikeye girer. Eşinin ısrarla evlat edinme isteğine karşı çıkan Tarık bu isteği kabul etmez. Bundan sonra Cavidan tek başına bir kız çocuğunu evlat edinerek evden ayrılır. Bu ayrılığın üzerinden geçen beş yılın ardından da ikili boşanır ve aile dağılmış olur.

Sevmekten Korkuyorum'da ise farklı bir ayrılık hikâyesi mevcuttur. Zengin bir holdingin patronu olan Adnan Bey, işlerinin bozulması sonucu iflas eder. Düştüğü bu durumun ertesinde karısı Şermin de onu terk ederek çocuklarıyla baba evine gider. Paranın bitişi ailenin de sonu olur.

Yazarın son romanı *Gidersen Veda Etme* 'de bu örneklerden farklı bir ayrılık hikâyesi mevcuttur. Romanın ana karakteri olan Ömer'le ailesinin maddi sıkıntısı yüzünden evlenmek zorunda kalan Evdegül, ilk gecelerinde Ömer'i terk ederek İstanbul'a gider. Bu terk edişte kendi rızasının olmayışı ve Ömer'in görme engelli oluşunun yanı sıra, Ömer'in saç sakalı birbirine karışmış halde kendine özen göstermeden yaşamasının da payı vardır. İlerleyen bölümlerde ameliyat olup engelinden kurtulan Ömer, saç sakalını da kestirmiş, yakışıklı bir genç olmuştur. Kendisinden ayrılan Evdegül'ün peşine düşerek intikamını almaya çalışacak ve romanın sonunda da başaracaktır. Böylece, ailede yaşanan ayrılığın görme engeli ve rızasız evlilik gösterilebileceği bir roman karşımıza çıkarılmış olur.

Verilen örnekler sonrasında romanın ilerleyişinde ailedeki çözülmenin sıklıkla hikâyelere dâhil edildiğini söylemek mümkündür. Bu dağılma bazı romanlarda yaşanan pişmanlıklar sonucunda tekrar birleşmeyle sonuçlansa da çoğunlukla geri dönülmez bir şekilde ailelerin dağıldığı gösterilir. Birçok sebep dolayısıyla yaşanan bu ayrılıklar özellikle genç karakterlerin başından geçmesi nedeniyle dikkat çekicidir. Yazarın gençlere verdiği önemle birlikte düşünüldüğünde kötü örneklerin birer ibret verici olay olarak kurgulandığını söylemek yanlış olmaz.

3.3.4. Babayla Mücadele

Yıldız'ın romanlarında genç sayılacak karakterlerin ön planda olduğu kolayca fark edilir. Bu gençlerin hayata bakışları, yaşam mücadeleleri içerisinde baba rolünün önemli

yeri vardır. Fakat yazar bazı romanlarında baba figürünü genç karakterlere karşıt bir pozisyonda konumlandırmıştır. İnançlı, imanlı, vicdanlı, ahlaklı genç karakterlerin, inançsız, ibadet karşıtı, çocuk ayrımı yapan, ahlaksız denebilecek babaları karşımıza çıkarılır.

Bahsedilen duruma roman sırasına göre bir yöneliş olarak da bakma imkânı yoktur. Çünkü bu mücadele veya karşıtlık ilk dönemde yazdığı romanlarda olduğu gibi yazarın son dönem romanlarında da kullanılmıştır.

Özellikle inançlı, vicdanlı, ahlaklı bir hayat sürmeye yönelen genç karakterlerin karşısına inançsız, İslamiyet’i çağdışı bir yaşam tarzı olarak gören babalar yerleştirilir.

Boşluk romanında üniversite sınavına girmek üzere olan Cihan karakterinin namaz kıldığını gören babasının bu duruma verdiği tepkiyle roman başlatılır. İlerleyen bölümde zamanında odacı olan babasının nasıl zenginleştiğini ve namaz kılmasını başkalarına anlattığını öğrenen Cihan, babasını tenkit eder:

“-Babalar evlatlarını başkalarına şikayet ederler mi? diye hıçkırdı... Devlet sırrını başkalarına para karşılığı satan adama baba diyemem... Odacılığınla iftihar etseydin de alnımıza bu kara lekeyi sürmeseydin. Bizleri haram lokmalarla büyütünceye kadar aç koyup, şerefle büyütseydin. Bunlar da yetmemiş gibi oğlum örümcek kafalı gerici demişsin... Bunları duyar duymaz gelip boynuna mı sarılsaydım...” (s.17)

Sular Durulursa romanında ise hasım iki aile arasında yaşanan düşmanlık anlatılır. Düşman aileye karşı babası tarafından sürekli kışkırtılan ve bu kışkırtma sonucunda adam öldüren İdris karakterinin babası hakkındaki sözleri şöyledir.

“ Beni bir canavar olarak yetiştirdi babam. Benimle genişletti dünyasını. Korkulan adam oldu. Cesur, yiğit, sözü kanun olan, ulaşılmaz bir adam. Otoritesini benimle sürdürdü yeryüzünde. Bir evladın nasıl feda edilmesini gördüm, aldığı bütün kararlarında. Günaha soktu beni; tövbesi kabul edilmez, affedilmeyen çirkin, mide bulandıran, el yüzüne baktırmaz günahlara.

Yüzüne yanılıp itirazlı baksam:

“ -Ata hakkı” diyerek susturdu hep. Bilirim törelerimizde karşı konulmazdır ata. Hatta inanıp yaşamadığımız, kurallarını pek bilmediğimiz dinimizde bile böyledir.

Sözünün üstüne söz konulmazdır baba... Bir garip boyun eğişle yaşadım hep. Canavarlaştığımı fark ederek, adeta kendimden tiksindim.”(s.18)

Beyaz Atlı romanında yaşadığı köydeki bozuk düzene karşı mücadele eden Şafak karakterinin karşısında bozuk düzenin bir parçası olarak babası vardır. Şafak köydeki eğlence hayatının son bulması için tek başına mücadele ederken babası da onun karşısında bu hayatı sürdürmeye çalışan kişilerin ve ailelerin tarafında yer alır.

“Zeki ve cesurdu. Bitip tükenmeyen sabrına ve zekasına borçluydu pes etmeyen direnişini. Annesini hiç tanımamıştı. Baba şefkati ve kucacı hiç görmemişti. Düşman gibilerdi babasıyla. Onu suçluyor ve affedemiyordu ne yapsa. Köyde başka çocukların, baba oğul arasındaki sıcak ilişkilerini gördükçe yüreği kanardı.”(s.27)

Aynada Batan Güneş romanında romanın henüz başında köyde yaşayan zengin bir ailede baba karakterinin çocukları arasında ayırım yapmasına tanık oluruz. Vicdan ve ahlak yoksunu zalim bir ağa karakterine karşı daha çocukluktan itibaren karşı çıkan oğlu Kerem karakterini ortaya çıkarır yazar.

“Kerem’i yeniden kollarının arasına aldı, aklı sıra Kerem utangaç ve pısırık bir çocuktü. Onu cemiyete yırtık, daha doğrusu tuttuğunu koparan utanmadan yaşayan birisi olarak yetiştirip yüzündeki ar perdesini yırtacaktı.”(s.32)

Roman boyunca yazarın bu açıkça taraf tutması ve annesinin de yardımıyla Kerem’in babasının kararlarına karşı çıkışına ve inançlı bir Müslüman olarak hayatını sürdürmesine tanık oluruz.

Romanın devamında genç bir kızın namusunu kurtaran ve yaralı halde hastanede yatan Kerem, kendisini eleştiren babasına karşı şunları söyler:

“Seni de servetini de mahvedecek bir anın hiç ama hiç beklenmedik bir zamanda gelip çatabileceğini düşündün mü? İnsanlar, Âlemlerin Sahibi Allah(C.C)’nın kanuniyetine tabidir. Düşünsene bir kere?

Bu servetin bu seni mağrur eden madde gücünün ve onun verdiği kibrin... daha doğrusu tapmakta olduğun maddenin sonsuzluğa kadar seni terk etmeyeceğine inanıyor musun? Ne acı ki, maddenin dışında her şeyini yitirdiğinin bile farkında olmayışın en büyük kayıp olsa gerek. Doğru düşüncüyü ve acıma duygularınla birlikte maneviyatını da yitirmişsin.

Güç ve güçlü dediğin her şey bir imtihan malzemesinden ibaret olduğunu anlamaya çalış. Her insan er ya da geç güçlü ya da güçsüz Yaratanına dönecektir. Bunu her zaman düşünmek bile ürküttü seni. Düşün.

Bozca:

-Küstah diye bağırdı.”(s.107)

Babasının yaptığı yanlışlara göz yummayan; inancına, vicdanına aykırı işler yaptığında da açıkça onu eleştiren ve karşı çıkan bir karakter yaratmış olur böylece yazar. Roman boyunca evlatları arasında ayrım yapan Bozca; Erdem’in evleneceği kızın eskiden kendi kız arkadaşı olduğunu ve intikam amacıyla Erdem’le nişanlandığını söylemesine rağmen ona inanmaz. Bu açıklama sonrası Erdem’in Kerem’le kavga etmesini önleyen baba şunları söyler:

“- Dur dedi. Sen uyma o ite. Günlerdir hadise çıkarmak için kendisini kuruyordu. Belki de senin saadetini kiskandı.” (s. 212)

Artık kendi evladına “it” diyebilen bir baba figürü olmuştur Bozca. Bu sözleriyle roman boyunca yaptığı kötülüklerin ve haksızlıkların son derecesine ulaşır.

Benzer şekilde *Ekinler Yeşerdikçe* romanında da babanın yaşayış tarzına oğlundan gelen eleştiri vardır.

“ Çocukluk günlerini düşünüyorum zaman zaman. Cuma akşamları birlikte kuran okurduk evde... Bayram namazları için bin bir hevesle ağabeyimle beni hazırlatırdın, camiye giderdik... Şimdi yalnız gidiyorum. Ne ağabeyim ne de sen. Anamdan başka hiçbiriniz seccade sermez oldu evimizde.

Çakır Ali kızdı suratındaki deriler inadına gerginleşti

-Şimdi baban kötü adam mı oldu yani? Yüzkarası mı getirdi şerefimize?

Yüzünde hoşnutsuzluk çizgileri cilveleşti:

-Yaptıklarının iyi şeyler olduğunu söyleyemezsin.

Cesur bir çıkıştı babaya karşı. Çakır Ali hiddetlendi, sesi biraz daha yükseldi:

- De bakalım neymiş yaptığım kötü iş?

Ciddiyetini bozmadan cesaretini sürdürdü:

-İçki” (s.36-37)

Baba karakterinin namazdan ibadetten uzaklaşmasına oğlu yoluyla bir nevi ikazda bulunmuş olur yazar. Romanın ilerleyen kısmında evlilik hazırlıkları yapan Erdem’e düğünde içki içileceği ve içkileri kasabadan alması için gitmesini ister babası.

“Ar etti, güç yetmezliğin burukluğu ile yıktı boynunu... kısık, babasına zor yetişen bir sesle yakardı:

-Baba, yalvarırım inançlarımla oynama. Evlilik sünnet; içki haram... ibadetime isyan karıştırma benim.

-Bana vaaz etme! Ne söylemişsem, var, onu yap!

Kararlıydı Çakır Ali. Erdem babadan çok daha fazla direniş içerisindeydi:

-Olmaz, günah!

Dudakları seğirdi, irade dışı, sesini farkında olmadan yükseltti.

-Babayı dinlememek günah değil mi?

-Baba evladını Allah’a isyan için zorluyorsa, itaat etmemesi sevaptır.

Bir nara yükseldi meydanda:

-Erdeem. Ne diyorsam onu yapacaksın!

Üzgün bir bakış tutturdu babasının siyahı yutan gözlerinde. Sakin ve kararlıydı, öyle yansıyordu davranışlarından.

-Baba, ben avuçlarının arasında bulunan, dilediğin vakit istediğin şekli verebileceğin çamur parçası değilim. Benim de duygularım, düşüncelerim, idealim ve yönelişlerim var.” (s.124)

Erdem, hem dinen kişiyi harama yönlendirenin babası dahi olsa karşı çıkılması gerektiğinden hem de bu durumun sevap olduğundan bahseder. Asıl büyük karşı çıkışı ise son sözleriyle yapar. Kimseye bağlı olmadan tek başına karar alan ve insanca yaşayan bir birey olduğunu adeta kanıtlama isteği içindedir. Babası dahi olsa duygularına ideallerine ve yönelişlerine sadece kendisi karar verecektir artık. Yazar, Erdem’i babasının karşısına tam anlamıyla Müslüman bir birey olarak çıkarır.

Siyah Güller romanında ise terfi elde etmek için eşini boşayan ve sekreteriyle evlenen iki çocuklu bir baba karakteri vardır. Karşısında ise babasının yaptığı haksızlığa direnen ve zenginlik içinde yaşamak yerine annesiyle yaşamayı seçen oğlu Orhan vardır.

Yukarıda verdiğimiz örneklerde geçen baba oğul karşıtlığında, babaya karşı çıkan, doğru yolu gösteren ve hayatını inançlı bir şekilde yaşayan evlat karakterine karşı babanın yolundan giden inancını ve maneviyatını kaybeden kardeşler de hikâyeye yerleştirilir yazar tarafından. Böylece hem iyi örnek hem de kötü örnek gösterilmiş olur okuyucuya.

Maneviyatını kaybeden, Müslümanlıktan uzaklaşan, kötü alışkanlıklar edinen babaların karşısına imanlı ve yaşantısıyla örnek evlatlar çıkararak bu kötü davranışları eleştirir yazar. Böylece kötülük ve haksızlığın babadan bile gelse karşı çıkılması ve doğru yola yönlendirilmesi için gençlere örnek karakterler ve hikâyeler yaratmış olur.

Bu hususta dikkati çeken bir unsur da yazarın babaya karşı hep genç erkek karakterlerin karşı çıkışları ve mücadelelerini kullanmış olmasıdır. Romaların başkahramanlarından bazılarının kadınlar ve genç kızlar olmasına rağmen bu tür bir mücadeleler veya karşı çıkışlar için kadın ve genç kızları tercih etmez yazar.

Yalnız *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim* romanının kahramanlarından Hanzade bu karşı çıkışı bir nebze de olsa gösterir. Bu sadece babaya değil; babayla birlikte kendisini istemediği bir evliliğe zorlayan ailesinin tüm erkeklerine yapılmış bir karşı çıkıştır.

“Bak Nazif amca, ben ne satlık bir köleyim ne de herkesin gönlünün istediği şekilde hareket edecek bir kukla. Kendine başka bir gelin ara sen” (s.224)

Devamında hedefinde babası ve abileri vardır:

“Hanzade’nin tavrında isyan vardı babasına bakarken. Annesini, babasını abisini ve Nazif’i çıldırttı duydukları:

-Ben ne bir köleyim ne de içimde hikâyesi kördüğümle atan halamın katillerine gelin dedirtecek kadar duyarsızım.” (s.225)

Verdiğimiz örneklerdeki baba karakterlerinin tüm acımasızlıklarına, evlatları arasında yaptıkları ayrımlara, dayak ve benzeri kötü davranışlarına rağmen yazarın idealleştirdiği genç karakterler babalarına karşı hiçbir saygısızlıkta bulunmazlar.

Eleştirinin ve karşı çıkışın hep belli bir tonu geçmeyecek şekilde yapılmasını sağlar yazar.

Baba figürünün hem İslami hem de geleneksel olarak toplumumuzdaki yeri düşünüldüğünde, yanlış yapanın, İslami hayata aykırı yaşayan ve düşünenin insanın babası da olsa karşı çıkılması ve doğru yoldan ayrılmadan ve herhangi bir saygısızlığa yol açmadan gerekli tepkilerin verilmesi yönünde mesaj vermiş olur yazar.

Babaya karşı roman boyunca verilen mücadelelere rağmen eserlerin sonunda evlatlarına karşı yapmış oldukları hatalardan pişman bir halde buluruz babaları.

Çiçekler Susayınca’da romandaki kötülüğün ana kaynağı olan baba Birli romanın sonunda kabadayılıktan vazgeçmiş ve içkisiz bir lokanta işletmeye başlamıştır.

Ekinler Yeşerdikçe’de hikâyenin başında oğlunu günaha yönlendiren baba Çakır Ali, romanın sonunda oğlunun peşinden koşarak yetişir ve “*cezamız bitti mi oğul*” diye sorar.

Siyah Güller romanında eserin başında terfi için karısını boşayıp sekreteriyle evlenen ve bir oğlunu da yanında istemeyen bankacı bir baba karakteri vardır. Boşanmanın ardından anne ve oğlu terk edip bir daha da haber almaz onlardan. Romanın sonunda ise parası bitmiş halde tekrar boşanmış, açlık ve yoksulluk içerisindeki babayı yine o istemediği oğlu kurtarır bu hayattan.

Babayla mücadelenin farklı bir örneğine *Anılar da Yakılır* romanında rastlanır. Ana karakterlerden Tunahan, akıllı çalışkan, dürüst bir genç işadamı olarak iki ailenin şirketlerini ve otelini yönetmektedir. Şirketlerin yönetimi konusu akraba olan iki aile arasında büyük bir sorundur. Kendisine güvenilen Tunahan’ın ise babasıyla dürüstlük ve doğruluk açısından büyük bir mücadelesi vardır. Babasının gayri meşru bir ilişkisi ve bu ilişkiden de bir çocuğu vardır. Annesinden ve zenginlikten ayrılmak istemeyen babası, bu kadınla çocuğun sorumluluğunu Tunahan’a yüklemiştir. Sorumluluktan kaçmayan fakat babasına kadına ve çocuğa sahip çıkmasını öneren Tunahan, sürekli reddedilir. Sonunda çocuğu kendi nüfusuna alan Tunahan, babasıyla küsecek, memleketine dönmeyecek ve her fırsatta babasından doğru olanı yapmasını isteyecektir.

“*-Sen anneme ihanet ettin. Nikâhına aldığın gariban, çaresiz bir kadına ve öz çocuğuna sahip çıkmadın.*

-Bir baba gibi elimi de mi öpmeyeceksin Tunahan?

-Senin günahını sardım sırtıma. O günahsız çocuğa soyadımı verdim. Nasıl rahatladın mı şimdi?

-Ne! Soyadını mı verdin ona? Yapmamalıydın bunu! Sana biraz oyala ve korkut dedim.

-Çekemediğin başka yükün varsa sırtıma sar ve bu bencil hayatınla uzak dur benden.” (s.210)

Babanın işlediği bir günahın ceremesini çekmek genç oğluna düşmüştür. Biçare bir kadına ve çocuğuna yardım ederek ve çocuğa soyadını vererek kurtaran Tunahan, aynı zamanda annesinden de bu durumu saklamıştır. Son sözleriyle de babasının bencilliğine vurgu yaparak artık görüşmek istemediğini açıkça söylemiştir.

Baba figürünün bazı romanlarda hidayete giden yolda karakterlere kötü örnek olması amacıyla kullanıldığı görülür. İnanç ve ibadetle alakası olmayan, İslamiyet’e karşı söz ve davranışlar sergileyen babaların karşısına doğru yolda veya doğru yola girmeye çalışan genç karakterler çıkarılır. Bu durum doğal olarak babayla çocuklar arasında bir mücadeleye kapı açar. Karakterlerin bu mücadeleden galip çıkması ve doğru yoldan ayrılmaması yazarın da desteklediği yol olur.

3.3.5. Evlat Edinme Meselesi

Yıldız’ın romanlarında dikkat çektiği ve İslami kurallara uygun bulmadığı evlat edinme meselesine de değindiği görülür.

Kendisiyle yapılan bir röportajda “*Evlat edinmenin nesi sakıncalı?*” sorusuna yazarın vermiş olduğu cevap romanlarında ele aldığı bu meselenin özünü oluşturur.

“ İlk önce şunu söyleyeyim; ben o romanı birilerini incitmek için yazmadım. Ama bizim inancımızda, ben inananlar için söylüyorum, Ashap Suresi'nin 4, 5 ve 37. ayetlerinde evlatlığın kaldırıldığı kesinlikle ifade edilmiştir. Şöyle ki; evlat alan aile çocuğu nüfus kâğıtlarına geçirip, soy isimlerini veriyorlar. Çocuğun anne-babası yaşıyor ve bu çocuk öz anne-babası olarak, yuvasında büyüdüğü kişileri tanıyor. Bir çocuğun öz anne ve babasını tanıma hakkı elinden alınamaz. Bir çocuk alınıp yetiştirilebilir ama nüfusu alınamaz. Çocuk bu durumu sonradan öğrenirse vahim

sonuçları olur. Siz hiç durumunu öğrenmeyen bir evlatlık duydunuz mu? Bu büyük bir yıkım olur çocuk için. Bu yıkımı yaşamaması için daha önceden anne- babasının kendileri olmadığını söyleyebilirler.”¹¹⁰

Yazar, *Yürekte Büyümek* adlı romanının merkezine bu evlat edinme meselesini koyar. Maddi durumu iyi olan Ferit Bey eşinin ısrarlarına dayanamayarak şirketinde çalışan bir hizmetlinin önerisiyle bir kız çocuk evlat edinir. Fakat yazar başlangıçtan itibaren Ferit’in eşi Nalân hanımın kardeşi vasıtasıyla bu durumun yanlışlığını savunma yoluna gider.

Doktor olan Ekrem ablasına evlat edinmenin inancımıza uygun olmadığını romanın ilk bölümünde söyler. Ardından roman boyunca bu durumun sakıncaları üzerinde çeşitli vesilelerle konuşur. Romanın sonunda ise Nalan Hanımın ölümünden sonra ortaya çıkan yeni bir durum vardır. Ferit Bey, evlatlığına Amerikalı yönetmen Woddy Allen örneğinden bahsederek karısının ölümünden sonra evlatlık edindiği kızla evlenmesinden bahseder. Bu konuşmayı öğrenen Ekrem, kızı kendi himayesine alarak Ferit’e kızın artık ona mahrem olduğunu söyler. Bunun üzerine Ferit intihar eder. Kızın gerçek babasını bulan Ekrem bu meseleyi çözmüş olur.

Romanda evlat edinmek isteyenler için dinen mahzuru olmayan bir yol da önerilir. Zengin karakterlerden biri olan Tarık, evlat edinmek yerine muhtaç durumdaki üç kardeşe yardım eder. Onları okutur, hayatlarını sıkıntısız devam ettirebilecekleri ölçüde yardım eder. Romanın sonunda da bu yardımlarının karşılığında çocuklardan vefa görür. Yazar, evlat edinen ve bu durumu savunan karakterlere de aslında yapılması gerekenin bu olduğunu Tarık vasıtasıyla göstermiş olur. Evlat edinmeyin ama muhtaç çocuklara yardım edin.

Benzeri bir ifadeye Yıldız’ın *Kaderin Çağıracağı Yerdeyim* romanında rastlanır. Romanın ana karakterlerinden Davut’un dayısı olan Doktor Alper, aile kararıyla, ablasını kaçıran Davut’un babasını vurmakla görevlendirilir. Fakat bunu yapamaz. Geri dönemeyeceğini anlayan Alper’in bundan sonraki hikâyesini kendi ağzından anlattırır:

“ İntikam karartmasın gözünü yeğen. Baban beni Fahri Yüceler’e teslim ettiğinde on altı yaşındaydım. Önce çocuk esirgeme kurumuna verdi beni. Valiydi, mülki amiriydi

¹¹⁰ Eylem Bilgiç, “Yazar Ahmed Günbay Yıldız Son Kitabıyla Çok Tartışma Yaratacak”, *Sabah Gazetesi*, 28.10.2004.

o ilin... Bilge bir insandı, dindar ve erdemli. Çocukları olmamıştı... İki ay sonra beni esirgeme kurumundan alıp evlat edindi. Adımı değiştirip soyadını verdi bana. Sonradan anladım bu bir iz kaybettirmeymiş huzurlu yaşamam için. 'Unut oraları...' dedi, 'Bizim dinimizde evlat edinme yok, yoksul ve bakıma muhtaç çocukları koruma geleneği var. Baba demekle baba olmuyor insan. Baba bir tanedir evlat.' Ben sana onları unut demiyorum, babanım da demem. "(s.181)

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi evlat edinmenin bizim dinimizde yerinin bulunmadığı bizzat kendisine soyadını vermiş bir karakterin ağzından söylenir. Amacın muhtaç çocukları korumak olduğu ve babanın bir tane olduğunun vurgulanması sağlanır.

Aslında içinde kötülük olmadan evlat edinme yoluna giden ailelerde zamanla bu durumun büyük mahzurlar doğurabileceği ve bunun yerine tercih edilebileceği yolların neler olduğu okuyucuya gösterilmiş olur. Bu yolla, muhtaç çocuklara yardım etmek ve onların elinden tutmak için evlat edinmeye gerek yoktur mesajını verir yazar.

3.4. EVLİLİK

Yıldız'ın okuyucuya iletmek istediği mesajlardan birisi de evlenme ve aile kurma meselesine yöneliktir. Hemen her romanda evlenme süreçlerinde dair çeşitli olaylar yoluyla özellikle gençlere yol gösterilmeye çalışılır. Evlilik yoluyla kurulan yuva toplumun temeli olması dolayısıyla yazarın amacı doğrultusunda romanlarda kullanılır.

Evliliğe giden karakterler iki yoldan geçer. Bunlardan birincisi karakterlerin birbirlerini görüp beğendiği, sevdalandığı ve evliliğe karar verdikleri aşk evlilikleridir. İkincisi ise geleneksel hayatın karakterlere sunduğu tanışmadan, sevdaya tutulmadan, ailelerin kararıyla yapılan görücü usulü evliliklerdir.

3.4.1. Aşk Evliliği

Romanlarıyla ilgili değerlendirmeler göz önüne alındığında Yıldız'ın geleneksel hayata uygun olarak karakterlerin evlenmelerinde görücü usulünü daha fazla kullanması beklenirken tam tersine aşk evliliklerinin sayısı oldukça fazladır.

Boşluk romanının ana karakteri Cihan, yaptığı iki evlilikte de sevdiği kadınlarla evlenmiştir. Romanın ilk bölümlerinde Avrupa'dan dönen genç doktor Cihan, başkasıyla nişanlı olan Ebru ile ilk evliliğini yapar. İlerleyen bölümlerde doğru yolu bulan karakter, inançlı ve hidayete ermiş olan akrabasından Tuba ile evlenir. İki evlilikte de Cihan sevdiği kızları tercih ederek aşk evliliği yapar.

Taşrada geçen romanlardan *Azat Kuşları* romanında karakterlerden Aslan Ağa, sevdalı olduğu Rabia ile evlenir. Rabia'nın peşinde bir diğer karakter olan Hasan'ın da bulunmasına rağmen sonuçta sevdalı karakterler birleşerek aşk evliliğini tercih ederler.

Üç Deniz Ötesi romanında ise farklı dinlere mensubiyetin bulunması aşk evliliğinde engel teşkil etmemiştir. Romanın ana karakteri olan Müslüman Enes, inançsız bir Rus komünist olan Sonya'ya âşık olur ve sonucunda da ailesinin tepkisine rağmen onunla evlenir.

Günahın Rengi'nde ise birlikte büyüyen ve aynı okulda okuyan Gülden ve Armağan karakterleri, üniversite dönemleriyle birlikte birbirlerine âşık olup romanın ilerleyen bölümlerinde evlenirler.

Hülyalar Hüzün Açtı'da aşk evliliği yine Hristiyan ve Müslüman karakterler arasında yaşanır. Müslüman Hakan karakteri ile komşuları olan Hristiyan ailenin kızı Ebru, birbirlerine sevdalanırlar. Romanın ilerleyen bölümlerinde Müslümanlığı seçen Ebru ile Hakan aşk evliliğini gerçekleştirirler.

Taşrada yaşanan aşk evliliklerinin bir örneğine *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* romanında rastlanır. Romanın başlarında doktor olarak gittiği kasabada zengin bir ağanın kızına âşık olan Fuat karakteri vardır. Fuat on yedi yaşındaki genç kız Sultan'a misafirlğe gittiği bir akşam görür görmez âşık olur. Genç kız da Fuat'ı sevmektedir, fakat kızın babası olan ağa, kızını doktora vermez. Romanın sonuna doğru ise kızın babasının ikna edilmesiyle birlikte âşıklar kavuşarak evlenir.

Yıldız'ın *Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim* romanında da aşk evliliği kullanılır. Romanın ana karakterlerinden Davut ve Hanzade iki düşman ailenin çocukları olarak geçmişlerinden habersiz şekilde aynı işyerinde çalışmaktadırlar. Zamanla birbirlerini seven iki genç çalıştıkları büronun sahibinin de desteğiyle ailelerinden habersizce evlenirler. İlerleyen bölümlerde çeşitli engellerle karşılaşsalar da romanın sonunda mutlu bir şekilde görünürler.

Bu örneklere ilaveten *Sokağa Açılan Kapı*, *Mavi Gözyaşı*, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, *Gönül Yarası*, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, *Aşka Uyanmak*, *Yürekte Büyümek*, *Leyl Işıkları*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Ona Secde Yakışıyor*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Siyah Güller*, *Yıllar Geriye Dönse*, *Kayıp Sabahlar*, *İstanbul Yüzlü Kadın*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, *Kelebekler Gamsız Uçar*, *Beyaz Atlı*, *Anılar da Yakılır* romanlarında karakterlerin aşk evliliği yaptığı görülür.

3.4.2. Görücü Usulü Evlenme

Görücü usulü evlenme, daha çok geleneksel aile yapısının devam ettirildiği topluluklarda görülen bir yöntemdir. Toplumumuzda da son dönemlerde dâhil olmak üzere değişen hayat tarzı ve aile yapılarına rağmen az da olsa görücü usulü evlenmelere rastlamak mümkündür.

Yıldızın romanlarında aşk evliliklerine nazaran görücü usulü evlilikler daha az kullanılmıştır. Burada görücü usulü evliliklerde kadın karakterlerin de roman

içerisindeki etki alanlarının dar olduğunu görürüz. Bu karakterlerin olaylara ve kişilere etkileri oldukça sınırlı olur.

Yanık Buğdaylar'da romanın üçüncü kuşak karakteri Dikçe Mehmet komşularının kızıyla evlendirilir. Mehmet'in annesi de benzer şekilde görücü usulüyle babasıyla evlenmiştir.

Aynada Batan Güneş romanında ise okumak amacıyla İstanbul'a gönderilen Kerem, kasabada kalan annesi tarafından komşularının kızı ile annesinin isteği üzerine evlenir. Annenin çiğdemi isteme sahnesi de romana eklenmiştir

"Havva, Asiye kadına garip bir tavırla bakarken, sözün neresinden başlayacağına bile şaşırılmıştı. Elindeki kahveden bir nefes çekerken:

-Uzun sözün kısası diye başladı: Doğrusu pek beceremeyeceğim ama. Asiye hanım sana mühim bir sözüm var.

Asiye hayrete düşmüş gibi Havva'nın suratına baktı:

-Hayırdır.

-Kerem'i nasıl buldun?

-Allah bağışlasın...

-Uzun lafın kısası. Ben de Çiğdem'i beğendim. Allah'ın izni Peygamber Efendimizin kavli ile Kerem'e istemeye geldim."(s.207)

Burada dikkati çeken nokta kız isteme olayının taraflarının kadınlardan oluşmasıdır. Görücü usulü evliliklerde kız isteme merasimlerinin ailelerin büyükleri tarafından gerçekleştirilmesi geleneğine aykırı bir durum yaratmış olur yazar. Bunun nedeni iki tarafın babasının da aileden uzak bulunmasıdır. Kerem'in babası romanın başından itibaren onu istememekte; Çiğdem'in babası ise onları terk etmiş bulunmaktadır. Bu nedenle kız isteme merasimi kadınlar arasında gerçekleşir ve görücü usulü evlenmeyle neticelenir.

Yine *Bir Dünya Yıkıldı* romanında ana karakterlerden Haluk'a köyden annesinin beğendiği bir kız ile söz kesilir. Bu olay da romana mektuplar yoluyla sokulur.

Annesinden gelen mektubu posta kutusunda gören Haluk mektubu okur.

“-Güzel oğlum. Anana bir haber ilet. İsteyenler var. Kulakları hep bizde, sana teklifim bu. Müspet ya da menfi bir şeyler yaz ki kısmeti bağlanmasın.

.....

Haluk’tan gelen mektup anayı sevindirdi. Yüreği dünyalara sığmayacak gibi kabarmıştı. Sürüncemede kalan arzusuna kavuşmuşluğunun bahtiyarlığını terennüm ederek, Hatice’ye söz kesti.

Sabırsız bir gönlü vardı. Ramazan yakındı. Hemen mektup yazıp, oğlunu düğün için köye çağırırdı.”(s.203)

Anne oğlunun yerine söz kesip düğün hazırlıklarına başlamıştır. Kendisi görmüş beğenmiş ve oğlunun onayından sonra da görücü usulü evlenme geleneğine uygun olarak işe koyulmuştur.

Görücü usulü sayılabilecek bir evlilik örneği de *Gidersen Veda Etme* romanında kullanılır. Romanın ana karakteri görme engelli bir hukuk öğrencisi Ömer’dir. Babasının vefatı üzerine halası ve annesiyle sitede bir apartman dairesine yerleşen Ömer’e yan komşularının kızı Evdegül kitap okumaktadır. Maddi sıkıntıya düşen Evdegül’ün ailesi çare ararken, Ömer’in halası çareyi iki gencin evlenmesinde bulur. Evdegül’ü beğenen ve bu evliliğin Ömer’e faydası olacağını düşünen hala, maddi sıkıntılarının giderilmesi karşılığında Evdegül’ün Ömer’le evleneceği anlaşmasını yapar. Bir nevi görücü usulü olan bu evliliğe Ömer ve Evdegül de razı olur. Fakat kendisini para için evlenmeye mecbur bırakan ailesine kızan Evdegül henüz ilk gece evden kaçarak izini kaybettirecektir.

Görücü usulü evlenmelerin görüldüğü diğer eserle ise *Çiçekler Susayınca, Ekinler Yeşerdikçe, Gurbeti Ben Yaşadım, Sular Durulursa, Gönül Yarası, Afedersin Hayat, Babamdan Sonra* ve *Anılar da Yakılır* romanlarıdır.

3.4.3. Nikâhın Önemi

Genç karakterlerin çokluğu ve okul dönemlerinden itibaren romanda yer almaları sayesinde Yıldız, evlilik ve nikâh konularını rahatlıkla işleme imkânı bulur. Yazar, evlenme yolundaki karakterlerin yanlış davranışlar içerisine girmelerini önlemek ve

toplumsal yapının bozulmasına engel olmak amacıyla birbirini seven gençleri kısa bir süre içerisinde evliliğe götürür.

Sahibini Arayan Mektuplar romanında evliliğin nesillerin muhafazası için farz kılındığı hatırlatılır.

“ *Ve Allah beraberlikler için nikâhı emretmişti. Nesillerin muhafazası farzdı çünkü kutsal kitapta*”(s. 32)

Yine *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* romanında lise çağındaki Ercan karakterinin kendisinden büyük evli bir kadına ve kadının da ona duyduğu hisleri anlattığı *Nakış Baba* karakterinden de benzer sözler duyarız.

“*Aşk varsa sevdalı gönüllerin bütünleşmesi için inancın da geleneğin de dünyası bu. Nikâh bunun için var. Kaçak ekilen ekinleri sahibi toplar. Hani neslin muhafazası farzdır demiştik ya? O çocuk kime baba diyecek o zaman?*” (s. 43)

Evliliğin doğacak çocukların meşruiyetini sağladığı ve anne babalarının belli olmaları için topluma duyurulması gerektiğini belirtir. Sağlıklı nesillerin ve böylece sağlıklı toplumun oluşması da bu sayede olur.

Genç karakterlerin birbirlerini görüp beğenmeleri ardından hemen nikâh ve evlilik yoluna girmelerini sağlar yazar. Özellikle karakterlerin kız-erkek birlikte bulunmalarının sakıncalı olduğunu ve birliktelik için nikâhın şart olduğunu sık sık ön plana çıkarır. Bu süre zarfında yaşanacak dine ve toplumsal yapıya aykırı olayların önüne geçmiş olur böylece.

Afedersin Hayat romanı gizlice evlenme ve bunun doğurduğu sonuçlar üzerine kurulmuştur. Romanda evlilik ve nikâhın önemine yönelik iki parça bulunur. İlkinde üniversite döneminde arkadaşları vasıtasıyla Hicret’le tanıştırılan Ozan, bu ilk tanışma sahnesinin ardından hemen evlilik teklif eder.

“*-Şey iyi de böyle bir teklif için çok erken değil mi henüz?*

Ozan:

-Bence maddi durumu yerinde olanlar için, erken değil. Günaha girmeden yaşamak için başvurulması gereken bir müessesedir evlilik.” (s.119)

Evliliğin kadın ve erkek arasında yaşanabilecek günahlara karşı gerekli bir kurum olduğu, maddi sıkıntısı olmayan, ailesini geçindirebilecek kişiler için genç yaşta evlenmenin hiçbir sakıncası olmadığı vurgulanır.

İkincisinde ise ilerleyen bölümlerde aslında kardeş oldukları ortaya çıkacak Hicret ve Ozan'ın babası, yaptığı gizli evliliği oğluna anlatırken, Ozan'ın sözleri evlilik ve nikâhın önemine dikkat çeker.

“-Ozan aslında haram bir iş değildi bizim beraberliklerimiz. O benim nikâhlı karımdı. Sen dini biliyorsun diye söylüyorum bunları.

-Din bu hakkı erkeklere verirken, yüreklilik, adalet ve en önemlisi bu inanılmaz gibi gözüken hadiselerin zuhur etmemesi için de nikâhta ilan istiyordu baba. Gizli nikâhlar kıyıp korkakça yaşayın, kardeşleriniz, babanız, çocuklarınız ve eşlerinizle birbirlerini tanımadan ilişki kurarlarsa mahzuru yok diyen hiçbir ayet ve hadise kimse rastlamamıştır.

Dinde neslin muhafazası farzdır baba. Nikâh düşmeyenlerin birbiriyle bu talihsiz şartlar altında karşılaşabileceklerini bilen din, tanıdık bütün çevreye nikâhın ilanını emreder.”(s.208)

Düşünülmeyen veya kimsenin aklına gelmeyecek ihtimallerin gerçekleşebileceği düşüncesinden hareketle nikâhın evlilik ve aile için ne derece önemli olduğu aktarılır bu sayede.

Günahın Rengi romanında babasına ilaç almak için eczaneye giden Hasret karakteri, eczacı tarafından beğenilir. Bunun hemen ardından isteme ve nişan safhaları çok kısa bir süre içinde gerçekleşir.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim romanında da aynı işyerinde çalışan ve birbirlerine karşı hisleri olan iki genç, işyeri sahibi tarafından kısa süre içerisinde evlilik yoluna sokulur. Genç kız hemen ailesinden istenir.

Yukarıda verdiğimiz örneklere benzer şekilde romanların büyük çoğunluğunda özellikle inançlı genç karakterler, kız-erkek ilişkilerini İslami kurallara uygun şekilde sürdürürler. Birbirlerini görüp beğenmeleri sonucunda çok kısa bir zamanda nikâhlanarak bu kuralı bozacak davranışlara ve çevrenin, mahallenin, köyün, dedikodularına mahal vermezler.

Bu duruma tam aykırı olmasa da genç karakterlerin kız-erkek bir arada bulunduğu bir roman olarak *Sevdalar Sözde Kaldı* gösterilebilir. Romanın başında beş erkek ve beş kızdan oluşan bir arkadaş grubu içerisinde birbirini seven gençler vardır. Üniversite çağındaki bu gençler birbirlerine evlilik sözü vermelerine rağmen ilerleyen bölümlerde bu sözü tutamazlar. Romanın ilk bölümlerinde bir arada görünen karakterlere İslami kurallara aykırı bir davranış sergiletmese de, gençlerin bazılarını ilerleyen bölümlerde perişan halde öğrenci olaylarının içerisinde nikâhsız aynı evde yaşarken buluruz.

Kendimi Unutup Sana Ağladım'da evli karakterler arasında yaşanan bir problem sonucu evden ayrılan eşine mektup yazan Kutup, ona nikâhın önemini anlatır.

“ *Nikâh, bir bağ... Nikâh, nesillerin yeşerdiği zemin... Nikâh ilahi bir öğreti... Nikâh meşru zeminlerde bir dayanışma yeri... Nikâh, öteki parçasıyla bütünleştiği insanların... Kolay vazgeçmemeli insan bundan; bağlarını kolay çözmemeli...* ” (s.236)

Nikâhın yukarıdaki örneklerde olduğu gibi nesillerin yetiştiği ilahi bir öğreti olmasına dikkat çekilir böylece.

Evlilik konusunda karakterleri bu yönde yönlendiren yazar, boşanmanın ardından tekrar bir araya gelmenin de dinen yanlış olduğunu söyleyerek nikâhın ve evlilik müessesesinin önemini vurgular.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de Hanzade karakterinin amcası, Davut'un ise dayısı olan doktorun, yıllar önce kendisini, inancına uygun yaşamayı seçtiği için terk eden karısı vardır. Eserin sonunda bu kadın hastalık sonucu doktor tarafından ameliyat edilir. Bu esnada Hanzade de ailesinin baskısı ve Davut'un geçmişiyle ilgili öğrendikleri yüzünden boşanmayı düşünmektedir. Hanzade ile doktor amcası arasında şu konuşma geçer.

“*İnanca sadakatim var diyenler açısından boşanıp yeniden evlenişlerin önünde ilahi emirler var. Boşandın mı, bedeli ağırdır yeniden evliliklerin. İlmihalde ona bakmak ya da bir bilenden fetvasını almak gerekir. Gönlünce alınacak bir sonuç için yapay mazeretler uydurup nikâh tazelemeler bitmeyen günahlara aralar kapısını. Amcanı dinle ve o duruma düşmemeye bak. Nikâh, ne gönül eğlencesi ne de bir yapboz oyuncağı. Yengenin şu an kesin bir pişmanlık içinde olduğunu düşün. Eski günler için yeni bir sayfa açabilme umudu. Bilmiyor ki boşanma imzalarının geriye dönüşü ağır bedel ister! Sen onun durumuna sokma kendini...*

Hanzade karamsar bir bakış attı hocaya, konu anında yön değiştiriyordu:

-Sen yoksa yengemle birleşmeyecek misin amca?

Kesin bir boşanmaydı bizimki Hanzade. Mazeretlere sığınmak olmaz o noktada, yeniden nikâh kıymanın ağır bir bedeli var kızım... Onun sonucuna gönül de katlanmaz, gönüllü olan da... Aklını başına al... ” (s.284-285)

Bu konuşma doktorun yeğeni Hanzade’yle birlikte benzer durumda olan herkes için bir mesaj niteliğindedir. Doktor Hanzade’nin şahsında tüm boşanma arifesindeki eşleri uyarır. Boşanmanın kesin bir ayrılık anlamına geldiğine ve tekrar bir araya gelmenin de İslami kurallara yapılması gerektiği ve bu durumun ağır sonuçları olduğunu hatırlatır.

Benzer geriye dönüşlerin kullanıldığı diğer romanlar, *Mavi Gözyaşı*, *Yürekta Büyümek*, *Kelebekler Gamsız Uçar* ve *Babamdan Sonra*’dır

Gönül Yarası’nda ise bu durumdan farklı olarak nikâhın dinen sonlandırılmasına vurgu yapılır. Nikâhla ilgili olayların anlatıldığı bu bölümün adı da “Nikâh”’tır. Hikâyenin başında, evli ve çocuklu kadın karakter bir başka erkeğe kaçar. Zengin olan aile ilk kocaya baskı yaparak boşanmasını sağlar. Ardından da kaçtığı kişiyle evlenir. Bu evlilik için müftünün yanına giden ağa, ondan farklı bir cevap alır.

“-Hayırdır Müftü oğlum. Nikâhımız var da.

Şaşırdı işkilli seyretti hocanın tavrını:

-Kime?

-Maya canım, Kasım’ın baldızı.

Durakladı, esefli bir nefes aldı Müftü:

-İyi de harama besmele çekilmez ki Ağa. Ben o nikâhı kıyamam, kusura kalma.

Ağa hiddetlendi, itiraza alışıktı değildi kasabada. Huysuzlandı birden:

-Görevin!..

Müftü sakın ve cesur konuştu.

-Boşanmamış bir kadının nikâhını kıy dediğin için.

-Boşandı canım. Mahkeme kararı var elimizde. Devlet boşadı.

Biraz rahatlamış gibi nefes aldı herkes. Müftünün cevabı yeniden alevlendirdi hepsini de:

-Hangi devlet, devletin boşaması yetmez.

-Ne yani illa da Yahya?

-Dedim ya Ağam, ben harama besmele çekmem.” (s.35)

Nikâhın önemi ve sadece mahkeme yoluyla bozulabilen bir şey olmadığı müftünün sözleriyle aktarılır. Asıl boşanma eşler arasında söylenecek sözlerle olur. Bunu da ağanın imasıyla okuyucuya hatırlatmış olur yazar.

Nikâh ve evlilik müesseseleri yazarın üzerinde sıklıkla durduğu noktalardır. Bu yolla özellikle genç karakterler ve dolayısıyla genç okuyuculara dinin ve toplumsal yapının varlığında nikâhın ne kadar önemli bir olay olduğu gösterilmeye çalışılır.

3.5. GENÇLİK

Yıldız'ın romanlarında karakterlerin büyük bölümünün gençlerden oluşması, yazarın gençler üzerinde fazlaca durmasına olanak vermiştir. Karakterler vasıtasıyla gençlerin yaşadıkları, doğruları ve yanlışları göz önüne çıkarılmaya çalışılır. Yazarın okur kitlesi ve amacı düşünüldüğünde gençleri ve onların problemlerini kullanması doğal karşılanır.

3.5.1. Gençlik Hevesleri ve Ahlâkî Sorunlar

Ahmed Günbay Yıldız, roman yazma amacının toplumu doğru yola götürmek olduğunu söylerken kullandığı karakterlerin de benzer şekilde doğru yola yönelmesini sağlama amacındadır. Romanların genelinde, ana karakterlerin büyük çoğunluğunu gençlerden oluşturması, gençlerin sorunlarına kolaylıkla değinebileceği bir ortam hazırlamıştır. Gençlerin problemleri ve hidayete ulaşmaları arasında bir bağlantı kuran yazar hikâyelerin başlangıcında bu yoldan uzakta karakterler konumlandırır. Zamanla ve olayların etkisiyle gençlerin problemlerinden kurtulmaları, beraberinde doğru yola yönelmeleriyle mümkün olur. Boşlukta, eğlenceye düşkün ve ahlâken yetersiz gençler, merkez karakter konumlarıyla birlikte yazarın bu sorunları çözme yolundaki teklifleri ve yönlendirmeleri için de belirgin fırsatlar doğurur.

Yazarın gençlerin sorunlarına ilişkin kendi ağızlarından sözler söylettiği iki roman mevcuttur: *Leyl Işıkları* ve *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?*

Bu iki romanda da gazete ve dergilere yazan iki karakter kullanılarak ilkinde “gençliğin bunalımları” ikincisinde ise “gençlik bunalımları” adıyla iki makale yayınlatılmıştır. Bu sayede gençlerin sorunları kendi ağızlarında anlatılmış olur. *Leyl Işıkları* 'nda Bulut'un yazısında araba yarışları, partiler ve eğlence hayatının gençlerdeki manevi tarafın eksik kalmasına yol açtığından bahsedilir. *Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanında ise ana karakter Leyla'nın roman boyunca beklediği fakat trafik kazasında ölen üniversite öğrencisi Çağrı'nın “gençlik bunalımları” yazısında gençlerin eğlenceye düşkünlükleri ve maneviyattan yoksun yaşayışları anlatılır.

Yıldız, toplumun genelinden başlayarak aileyi de içine alan bir daire içerisinde gençliğin problemlerine yaklaşır. Edebiyatı ahlak ve edep olarak tanımlayan yazar,

gençlerin ahlaklı bir hayat sürmelerine ihtiyaç duyulduğu ortamlar kullanır. Aile ve çevrelerinden yeterince terbiye edilmemiş karakterler, ahlaki eksiklikleri yoluyla romanlara girerler. Bu eksikliklerinin teşhis edilmesi çeşitli olaylar ve sözler vasıtasıyla okuyucuya gösterilir.

Çiçekler Susayınca' da Elif, romanın başlarında evlilik çağında bir genç kızdır. Kısa süreli bir hata sonucu tanımadığı bir kişinin eğlence ve içki teklifine evet diyerek sonunda tüm hayatını mahvedecek bir konuma düşer. Yaşadığı bu olaydan sonra evlendiği gece hem kocasını hem de ailesini terk ederek sokaklarda yaşamaya başlar. Gerekli ahlaki değerlere sahip olmayan, tanımadığı kişilerin arabasına binip içki içen gençlerin sonunun nereye varacağına ilişkin bir örnek sergilenir böylece.

Yanık Buğdaylar romanında ise köyde ahlakın çöküşü sonrasında gençlerin yaşadığı problemler hikâyenin geneline yayılarak kullanılmıştır.

“Bu köyde ahlakın çöküşü için faiz ve kumar arkasından hırsızlık yeter görülmüş. Başka yerlerde daha değişik şekillerde girer. Ve sonra genç nesiller bu gizli emellerin kötü tohumlarına gebelik çeker.”(s.146)

İlerleyen kısımlarda ise gençlerin harman köşelerinde kumar oynayışı ve sonrasında namuslara musallat oluşları vardır.

*Aynada Batan Güneş'*te ise aileye isyan, küfür ve terbiyesizce konuşmalar, yine kadının namusuna musallat olan gençler ve kardeşler arasında yaşanan bıçaklı kavgalar ahlak eksikliğinin teşhisinde kullanılır. Gençlerin etraflarına ve büyüklerine hakaret etmeleri çocukluktan itibaren toplumumuzda desteklenen ve tebessümle karşılanan bir hareket tarzıdır. Yazar bu tarzın aile büyükleri tarafından desteklenerek yapılmasının çocuk ve gençlerin sonraki yıllardaki hatalarına yol açacağına işaret eder.

Romanın başlarında iki oğluna etrafa küfür etmesini isteyen babaya, ahlaklı olanın itiraz etmesi ve ahlaken zayıf olanın babasının isteğini yerine getirmesi sahnelenir

“-Erdem Cello amcana güzelce bir söv bakayım.

Bozca kibir doluydu. Kasıldı gururlandı... Erdem Cello'ya dönüp yılışık bir hareketle bağırdı:

-Cello senin...

Kerem babasının yanında suçlu suçlu dikilirken:

-Kerem dedi. Hadi bakayım sıra sende.

Babası ısrarını sürdürdükçe, aldırış etmeden bekledi. Oğlunun içe kapanık hali Bozca'yi her zaman çileden çıkartırdı. Ayağını hırsıyla doğrulup kamçısını sertçe iri bir taşa vurdu:

-Pısırik çocuk, hadi sıra sende.

Kerem küskün çehresini babasına çevirirken dudakları büzüştü kırıştı” (s.14)

Romanın ilerleyen kısımlarında annesi tarafından da desteklenen ve ahlaklı bir birey olan Kerem, hidayete doğru yol alırken; kardeşi babasının yönlendirmeleri sonucu aynı yaşantıyı devam ettirecek, başkalarının namusuna göz dikecek ve sona doğru Kerem'i bıçaklayacaktır.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde ise başkahraman Esra karakterinin peşinde ona sahip olma hevesindeki ahlaksız üvey amca Oğuz karakteri kullanılır. Oğuz roman boyunca Esra'nın ve onun vasıtasıyla aile servetinin peşindedir. Bu uğurda iftira, kavga ve cinayete varan bir hırsla romana yerleştirilmiş ahlaksız bir karakter görüntüsündedir.

Siyah güller romanında Orhan ve Osman adlı iki kardeşin hikâyesinde merkez kişi konumundaki Orhan, başlangıçtan itibaren ahlaklı bir karakterken; Osman ahlaksızlığı tercih etmiştir. Annesini aldatan ve terk eden babasının tarafını tutmuş, ilerleyen kısımlarda ise evlenip boşanmış ve romanın sonuna doğru düştüğü yoksulluktan yine Orhan'ın yardımıyla kurtulmasına rağmen; paralarla birlikte yurtdışına kaçmıştır.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar'da ise üniversite talebesi bir genç kız olan Gülşen'in ahlaksızlığı gösterilir. İkincil karakter konumunda bulunan ve ana karakterin yanında yer alan Gülşen, kıskançlıkla birlikte Senem gibi roman yazmaya ve örtünmeye karar verir. Ardından ise yazılarını okuttukları Bilal Hoca ve aynı bölümden başka bir hocaya şantaj yapan Gülşen, ilk tehdidinde umduğunu bulamayınca rezalet çıkarma tehdidiyle Bilal hocaya şantaj yapar. Sokakta ve fakültedeki odasında hocanın peşini bırakmayan Gülşen, sonunda amacına ulaşır ve hocasıyla dini nikâhlı olarak yaşamaya başlar. Gülşen'in bu ahlaksızlığının ön plana çıkarılmasıyla; ona sürekli itiraz eden ve doğru yola yönlendiren ana karakter olan Senem'in faziletleri ve ahlakı gözler önüne serilir.

Bunlardan başka, *Sular Durulursa, Afedersin Hayat, Güneşe Matem Düştü, Leyl Işıkları, Günahın Rengi, Ona Secde Yakışıyor* romanlarında gençlerin benzer davranışlar sergileyerek ahlak konusundaki eksiklikleri ön plana çıkarılmıştır.

Bu eksikliğin giderilmesinde kullanılacak yöntemler de gençlerin etraflarındaki karakterler vasıtasıyla gösterilmeye çalışılır. Bunun yolu yine hidayete ermek, ibadete başlamak ve inançlı bir birey olarak hayata devam etmek olarak gösterilir.

Yıldız'ın romanlarında gençlerin yaşadığı problemlerden birisi de eğlence hayatına düşkünlük olarak söylenebilir. Kent veya taşra farkı olmaksızın eğlence hayatının gençler üzerindeki tesiri anlatılmış ve bunun gençleri yanlışla sürüklediği üzerinde durulmuştur. Romanlarda kullanılan bu unsurlar; kumar oynanması, içkili danslı partiler, araba yarışları olarak sıralanır.

Yanık Buğdaylar romanında taşradaki eğlence hayatının gösterilmesi vardır. Köyde yaşanan çöküşün ve gençlerin yanlışla yönelmesinin başında kumar ve içki vardır. Bu durum romanın ana karakterlerinden Dikçe vasıtasıyla anlatılır.

“-Ana dedi... Şimdi harp topla tüfekle değil. Dünya fikir harbine başladı... Bak asırların değiştiremediği köyü, iki kötü fikir nasıl da bozdu... İşte bu hareketler, harplerin en vahşisi en alçağı en tehlikelidir.

Bu köyün çöküşü için, faiz ve kumar arkasından içki yeter görülmüş.

.....

Dikçe'nin içi parçalanır gibi oldu... O dalan gözleri ısırap şerbetini içerken nemli bakışlarla kılıç çekenleri seyretti...

Altı çocuktan üç tanesi kılıç çekerken; diğer üç tanesi ellerini çenelerine dayamışlar beklenmedik bir merakla kumar oynayanları izliyordu...

Kumarın üzüntüsü fakirler için sancı; zenginlerin servetlerini yitirdikleri zaman, çoğu kere haram olan bir ölümle, yok olup gitmek olurdu... İşte bu felaketlerin en büyüğüne bu köy gebe kalmıştı... Alışkanlıklar devam ettikçe, gençler bu yaşta bu mikrobun, şifa olarak tanırılsa yarınlar kim bilir neler doğuracaktı.

Dikçe hep bunları düşünerek seyretti gençleri...” (s.154)

Köyün ve gençlerin doğru yoldan uzaklaşmalarının nedeni kumar ardından da içkidir. Yazarın karakter vasıtasıyla düşündüğü, gençlerin kumara alışmasıyla toplumun geleceğinin de tehlike altına girmiş olmasıdır. Gençlerin kumarı ve eğlenceleri birer şifa olarak gördüklerini hatırlatan yazar, böylece köyden itibaren gençlerin ve bütün toplumun bozulacağı endişesini söylemiş olur.

Benzer şekilde köyde yaşayan gençlerin eğlence hayatına düşkünlüklerine örnekler *Ekinler Yeşerdikçe* romanında vardır.

“ Bu kış Hilal Tepeler alışılmışlığın çok ötelerinde hadiseler dizisine sahne oldu. Odalarda sohbetlerin yerini içki âlemleri, fahişeliği sanat haline getiren toplum dışı kadınları köy köy gezdirip satarak el değiştiren hafif meşrep insanlar türedi... İskambil kağıtları odaların baş misafiri oldu son günlerde. Delikanlıların da erişkinleri örnek alınca bu durum iyiden iyiye yayıldı.”(s. 84)

Köyde yaşanan değişim fuhuş, içki âlemleri ve kumarın bir araya gelişiyle yaşanır. Gençlerin bu eğlence hayatına dâhil olmaları köyün tamamen çöküşüne sebep gösterilir. Romanın ilerleyen kısımlarında da gençlerin benzer davranışları gösterilir.

“ Köyde beklenmedik gelişmeler oldu öğretmen gideli. Delikanlılar arasında sık sık dalaşmalar. Kumar ve içkinin azgınlığı huzuru bozdu ve çirkin bir ses geldi kulağına Çakır Ali'nin.

Askerdeki bir delikanlının karısı için söz sayıldı... İki delikanlı sarhoş dolanırmış peşinde...”(s.233)

İçki ve kumarın tekrar ortaya çıkışıyla birlikte köydeki huzur bozulmuş; içki, kumar hatta namusa musallat olma peşindeki gençlerin ortaya çıktığı anlatılmıştır.

Eğlence hayatının birebir yansıtıldığı romanlardan biri de *Aşka Uyanmak* olur. Romanın ana karakterleri hikâyenin başlangıcında bir tartışma sonrası çareyi geceyi eğlence hayatına atılmakta bulurlar.

“ -Tamam, tamam, bu gün seninle bir şey konuşulmaz. Çünkü dönüşün yine çok zor oldu.

-Hilal!

-Neyse unutamam ikimiz de. Var mısın diskoteğe? Çılgınlıktan atamayız üzüntüleri.

Kıyılardaki eğlence yerleri tıklım tıklım dolu. Dışarıya kulakları tırmalayan sözde musiki sesleri yayılmakta.

Şu anda Hilal'le Faruk, stres atmak için geldikleri diskotekte çılgınlar gibi dans etmekte. (s.29)

Ardından devam eden eğlence esnasında Hilal'in başkasıyla dans etmesine dayanamayan Faruk kavga eder ve karakola düşer. Romanın ilerleyen kısımlarında da içkili kumar partilerinden bahsedilerek gençlerin içine düştüğü durum ön plana çıkarılır.

Dallar Meyveye Durdu 'da ise içki, araba yarışı ve gençlerin çılgınlıkları olayların başlangıcında yer alır. Kahramanların yaşadıkları mahallenin gençleri eğlence hayatına düşkün çılgınlar olarak resmedilir.

“ Bu mahallenin gençleri hep birbirleriyle arkadaşlık ederlerdi. Dostları da düşmanları da yine aynı mahallenin insanlarından oluşurdu. Çoğu mahallede olduğu gibi, bu mahallede de gençler, iki ayrı gruba bölünmüşlerdi. Adeta birbirine rakip, iki takım taassubu içinde oyunlar kurarlar, çılgınca yarışlar düzenlerlerdi. Korkunç otomobil yarışlarından tutun, denizin azgın dalgalarına meydan okuyan motor yarışları, kanlı bıçaklı düellolar bile yapılırdı...

Son asır damarlarında kan yerine macera dolaşan bir kuşak yetiştirmişti. Mahalle sakinlerinin gönüllerine düşen ateş işte hep bu yüzdendi.

Faruk devamlı mahallenin çılgın oto yarışlarına katılan delikanlısıydı. Milyonlarının sayısını unutmuş bir babanın oğlu...

Arkadaşlarıyla oto yarışına tutuşmuştu. Midesinde medeni çağın zehri, beynini uyuşturmuş, direksiyon titrek ellerin kumandasında, rotayı Marmara'nın sularına çevirmişti. Mahalleli sevdiği bir genci Burak grubundan bir arkadaşını yitirmişti...(s.21)

İlk paragraftaki gençlerin eğlence olarak gördükleri şeyler çılgın yarışlar ve kanlı bıçaklı düellolar olarak anlatılır. Ardından gelen kısımda ise bu çılgınlıkların sonucu ana karakterin grubundan bir gencin içkili halde katıldığı araba yarışı sonrası ölümü

verilir. Gençlerin içine düştüğü eğlence zannettikleri bu hayatın onları götüreceği yerin ölüm olduğu açıkça gösterilir böylece.

İçkili, kumarlı, araba yarışlarının düzenlendiği partiler yoluyla eğlence hayatının varlığını gösteren başka romanlar da vardır.

Boşluk’ ta ana karakterlerden Cihan’ın içkili eğlenceleri; *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*’nde üvey amca karakterinin hayat tasvirinin içkili eğlencelerden oluşması; *Aynada Batan Güneş*’te yine başkahraman Kerem’in sarhoş hali, *Azat Kuşları* romanında köydeki sarhoş gençlerin hırsızlıkları, *Sular Durulursa*’da olayların geçtiği kasabadaki gençlerin içki ve kumar eğlenceleri, *Sevmekten Korkuyorum* romanında içki ve eğlence hayatı yüzünden dayısıyla birlikte iflas edip sefaletе düşen gençler anlatılır.

Yine benzer şekilde *Leyl Işıkları*’nda gençlerin bar, pavyon hayatıyla birlikte araba yarışlarının yapıldığı partiler kullanılmış; *Yıllar Geriye Dönse*’de de araba yarışlarının yapıldığı partiler içerisindeki gençler anlatılır.

Yazar, eğlence hayatının gençler üzerindeki etkileri, bu türlü zaman geçiren gençlerin yanlış yolda oldukları üzerinde yoğunlaşır. Yukarıda bahsedilen eğlenceler kavgalara, cinayetlere, trafik kazalarına, aileden ve toplumdan uzaklaşmalara yol açmaları ile birer ibret vesikası olarak kullanılır. Yazarın bu eğlencelerden kendisi kurtaran karakterlerin doğru yola ulaşmaları yönünde olayları şekillendirdiği bahsi geçen hemen bütün romanlarda görülür.

Dolayısıyla gençlerin eğlence hayatına yönelmeleri, içki, kumar, araba yarışları, bar-pavyon eğlenceleri yoluyla gösterilirken bundan ders çıkarmaları, hatalarını fark etmeleri ve geri dönmeleri sağlanarak okuyucuya ve toplumun bütününe örnek teşkil etmeleri sağlanmış olur.

3.5.2. Boşluk Duygusu ve Arayış

Yıldız’ın romanlarında karşılaşılan gençlerin bir problemi de içine düştükleri boşluk duygusudur. Özellikle romanların ilk bölümlerinde görülen bu hal, zamanla çeşitli yollarla ortadan kaybolur ve yerine iman getirilmiş olur. Bu durumdaki gençler için hedef yine İslam’dır yazara göre. Hatta Yıldız, bu duruma verdiği önemi göstermek için romanlardan birinin adını *Boşluk* seçmiştir.

Boşluk romanının başlangıcı genç karakterin üniversite öncesi dönemle olur. Cihan bu dönemde namaz kılmakta ve bu yüzden babasından tepki görmektedir. İlerleyen bölümlerde ise Avrupa’da tıp tahsil etmiş halde yurda dönen Cihan artık başlangıçtaki durumdan tamamen uzaklaşmış, eğlence hayatına dalmıştır. Muayenehanesinde yaşanan olaylar sonucunda kendine gelmeye çalışan karakterin ağzından içine düştüğü durumu şöyle anlatır yazar:

“-Beni bir boşluğun ortasına itip bıraktınız, şimdi eski kafama da kavuşamıyorum. O emsalsiz insanın izini bile kayıp ettim, bir bulabilsem. Belki içimdeki boşluğu doldurur kemiklerimi eriten acılarımı unutturdum” (s.67)

Maddi ve manevi çok fazla acı veya yokluk çekmeyen karakterin asıl boşluğunun içinde ve inancında olduğu kendi ağzından işlenmeye başlar. Bu boşluğu evlilik yoluyla gidermeğe çalışan Cihan yine başarılı olamaz ve evlilik çocukları olmasına rağmen boşanmayla sonuçlanır.

Nihayet bu aşamalardan sonra mevcut boşluğu doldurmanın yolunun inanmak ve buna uygun yaşamak olduğunu anlayan karakter, bir taşra kasabasında başlangıçtan itibaren peşinde olduğu akrabasından bir kızla evlenip inançlı bir Müslüman olarak hayatını devam ettirir. Boşluk dolmuştur artık.

Leyl Işıkları romanında da benzer bir karakter kullanılır. Eğlence hayatına dalmış vaziyetteki genç grubu içerisinde yer alan Bulut, romanın ilk bölümünden itibaren içindeki boşluğu doldurmaya çalışır. Başlangıçta bunun yolu olarak ortak arkadaşları olan ve grupta başka birinin de ilgi duyduğu Sırma’ya olan aşkını görür.

“ Balkondan denize karşı dönmüş, heykelleşmişti olduğu yerde... Sevinç ve hüznün, iki ayrı duygunun teslim aldığı anlaşılmaz bir ruh halini yaşıyordu bu gece... İçinde muhal sandığı boşluğun şekillendiğini düşünüyor, kuşkuları artıyor, yeis bulutları çöküyor tepesine, anbean iklimler değişiyordu yüreğinde... Soruyordu kendisine sık sık... “Sahiden buldum mu aradığımı?”

“Demek ki bana kendisini korkunç sinyallerle hissettiren o yitik, kalbimde kendisine yer açan bir kızın ta kendisiydi. Eksiğimi sahiden bulmuş bile olsam, buruk bir rüzgâr esecekti hayatımda...” (s.96)

Devam eden bölümde ise karakterin ağzından bu boşluk ve yitik kavramının açıklanmasına not defterine yazdığı satırlarda rastlanır

“ İçimde yıllardır kanat çırpın, ona uçmasını öğretmediğim beyaz bir güvercin vardı. Sadece var olduğunu, içimde kanat çırpışlarını ve rengini keşfettiğim bir güvercin... Onu uçuramadıkça kendimi hep boşlukta ve eksik hissedeceğime inandığım, efsane bir güvercindi bu... Geleceğimi kuşattığını hissettiğim, hep yüreğimin inilmez derinliklerinde aradığım, hayatımın en sihirli hazinesiydi o...

O beni delice peşinde koşturan, yakalayamadıkça içimi burkan, bazen avuçlarımın içindeymiş gibi hissettiğim, bütün benliğimi kuşatan ve yakalayamadıkça bana hayatı anlamsız kılan en önemli yitik.” (s. 97)

Karakterin içinde düştüğü boşluğun sebebi kendi ağzından verilmiş olur. Bu benzetmelerle dolu güvercin imgesiyle birlikte sonraki bölümlere de yansıyacak olan, ve sürekli peşinden gidilen bir hedef haline getirilir. Annesiyle aralarında geçen diyalogla bu durum sürdürülür.

“ -Yine moralin sıfır. Uyumadın mı?

-Uyumadım.

-Nedenini sorsam cevabın değişmeyecek nede olsa. “İçimde bir boşluk var; hayatın tadını alamıyorum. Hatta sıhhatli olmak yetmiyor.” diyeceksin.” (s.155)

Artık ailenin de haberdar olduğu gösterilen boşluktaki karakter için yeni hedef gene bir genç kızdır. Çalıştığı gazetenin yeni ortağının kızı Bengisu’yu yitiği olarak görür bu defa. Aynı zamanda da bir psikiyatrla konuşmaya başlar bu dönemde.

Bengisu ile evlenip bir de çocuklarının olmasına rağmen gene de bu boşluk ve yitik hissinden kurtulamamıştır Bulut. Bu olaylar öncesinde de önce evliliğin, sonrasında ise çocuğun boşluğu dolduracağı düşüncesine rağmen aksi yönde gelişir olaylar ve Bulut içindeki boşlukla yaşamaya devam eder.

Nihayet doktorun yönlendirmeleri ve kendi okumalarıyla namaza başladığı zaman huzura erer ve bundan sonrada boşluk ve yitik kavramlarına yer vermez hayatında. Aslında boşluk ve yitik kavramını anlatırken çizilen mistik Güvercin benzetmesine sonuca ulaşıldığı dönemde rastlayamayız. Birden bire namazla beraber boşluk da

dolmuş olur ve hayatına artık inançlı bir genç olarak devam eder karakter. Boşluktan kurtulma yolu gene inanç olur.

Gençlerin bu boşlukta ve bunalımlı hallerine bir başka örnek *Yıllar Geriye Dönse* romanında kullanılmıştır. Bu defa konu olan kişi romanın genç kız karakteridir.

Varlıklı ve her arzusu yerine getirilen bir ailede büyüyen Gül, babası ve annesinin boşanmaları sonrası kız kardeşini de trafik kazasında kaybeder. Bu lüks ve eğlence hayatına düşkün kız, romanın diğer kahramanı Ünsal'ın anneannesiyse zaman zaman dertleşmektedir.

“İçindeki yitiği arıyordu Gül ve uzun bir zamandır o yitiğin peşindeydi... Bu kadının bakışları umut vericiydi sanki. Anacaydı duruşu ve güven veriyordu insana.

Bir türlü anlam veremediği çalkantılar vardı içinde. Bir hayat tarzı mıydı daha çok kendisinde eksikliğini hissettiği, yoksa ruhunda zaman uyanışlarını fehmettiği manevi bir boşluğun kendisini rahatsız edişleri miydi bilinmez... Belki de hepsinden biraz daha öncelikli, kendisini anlayabilen, kalbini avuçlarının içine alıp şerha şerha yarararak dökülebileceği bir liman mıydı aradığı, bunu o da bilmiyordu anlaşılan. Sadece cılız sinyalleri vardı ipuçlarını yakaladığına inandığı... Anne şefkati!” (s.12)

Bu defa boşluk içerisindeki genç, bir kızdır. Anlatıcının yardımıyla karakterin içindeki boşluğun ve yitiğinin sebebini anlamış oluruz. Son kısımda bu sebep anne şefkati olarak gösterilir. Roman boyunca annesinden ayrı halde bulunan karakter, ancak hikâyenin sonunda annesine kavuşacak ve bahsedilen yitiğini bulmuş olacaktır.

Boşluktaki gençler ilk romanlardan son romanlara kadar yazarın sürekli kullandığı bir unsur olur. Bu son dönem romanlarından biri *Kelebekler Gamsız Uçar*'dır.

Roman kahramanlarından Haluk'un tasviri, benzer durumda kullanılan genç karakterlerin örneği gibidir.

“Haluk, bugün çok farklı bir iklimdeydi. Ruhu azapların en şiddetlisine esir düşmüştü. Hastaneden çıktığı günden beri, dipsiz bir boşluğun içinde hissediyordu kendini. Ne yapsa beynini boşaltamıyor, hayata adapte olup yüreğine tutunamıyordu. Okuldaki ve mahalledeki çocuklarla iletişim kuramıyor oluşu buhranlarını daha da artırmıştı. Karşılıklı bir uyumsuzluk söz konusuydu. “(s.54)

İlerleyen kısımlarda bu uyumsuzluk daha da artacak; mahallesinde istenmeyen adam ilan edilecek ve dedesinin yanına Ankara'ya taşınacaktır. Haluk, çevresi ve akranları arasında farklı düşünceler içerisinde bulunmasıyla yalnızlaşacaktır. İçindeki boşluktan kurtulmasının serüveni şeklinde gelişecek olaylar, onu hapse düşürecek ve orada buhranlarından ve boşluktan kurtulmasına vesile olacak kişilerle tanışacaktır.

Bu örneklerin haricinde, *Aynada Batan Güneş*, *Dallar Meyveye Durdu*, *Üç Deniz Ötesi*, *Aşka Uyanmak*, *Sahibini Arayan Mektuplar*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Kendimi Unutup Sana Ağladım* romanlarında da benzer karakterler kullanılarak gençlerin boşlukta, yolunu kaybetmiş halleri anlatılır.

Diğer romanlarda da benzer nitelikte görülecek bu boşluktaki, buhranlı karakterler, yukarıdaki gibi çevreleri ve akranları arasında farklarını gösterirler. Her ne kadar başlarda diğer gençler gibi eğlence peşinde olsalar da kafalarında sürekli bir soru işareti bulundurur yazar. İçinde bulundukları hayatı sorgulayan, yaşadıkları ve davranışları üzerine düşünen bu gençler, yazarın da yönlendirmesiyle sona doğru boşluktan kurtulurlar. Bu kurtuluş tabi ki inançlı bir yaşam tercihidir. Yazar, amacına ulaşmış olur böylece. Boşluktaki bütün gençlere bundan kurtulma yolunu göstermiştir artık.

Romanlardaki karakterlerin büyük çoğunluğunun gençlerden oluştuğunu daha önce belirtmiştik. Bu durumda çocukluktan itibaren başlayan kız-erkek ilişkileri, ileriki yaşlarla beraber yazarın üzerinde durduğu ve vermek istediği mesajlara uygun dekorlar hazırladığı bir mesele olur.

İlk romanlarında karşımıza çıkan bu ilişki genellikle çocukluktan birbirlerini tanıyan aynı mahallenin, köyün, kasabanın çocukları olan kız ve erkeklerin büyüyüp hemen ilk gençlik yıllarıyla birlikte evlilik yoluna girmeleri şeklindedir.

Köy ve kasabada bir arada bulunmak, konuşmak, gezmek, eğlenmek gibi davranışlara uygun mekânlar bulunmamaktadır. Kentlerde ise özellikle yazarın karşılaştırma yaptığı inançlı aile örneği ve serbest aile örneği çocukları arasında bu konuda belirgin farklar ve davranışlar ön plana çıkarılır.

Serbest yetişen ailelerin çocukları disko, bar gibi eğlence mekânlarında kızılı erkekli gruplar halinde gününü gün edip boşlukta yaşarken; inançlı ailelerin çocukları ve zengin olsa da kendini ve yaradılış nedenini sorgulayan gençler bu tür yerlere ve

birlikteliklere hiç yanaşmazlar. Hatta birbirini sevdiğini söyleyen sevgililerin başkalarıyla gönül eğlendirici davranışlarda bulunmaları da genellikle çağa uygun görülerek sürdürülür.

Bir Dünya Yıkıldı romanında üniversitede okuyan Haluk ve Medine'nin sınıfça düzenlenen çay partisi ile ilgili konuşmaları yukarıda belirttiğimiz unsurlara işaret eder niteliktedir.

“ Son dersin artık son dakikalarıydı. Medine yüzünü Haluk'tan yana çevirip usulca mırıldandı.

-Sınıfın çay partisine katılıyor muyuz?

Cevap genç kızın gönlünde huzursuzluk peyda etti. Üzülmüştü.

-Ne çıkar, diye fısıldadı. Sınıfta bulunan arkadaşların bir sohbet toplantısı bu. Tıpkı sıralarda olmak gibi bir şey.

-Öyle değil

-Çay ve eğlence var.

-İnancıma zıt yerlerde bulunmak istemem.

Medine adeta ısrarını yalvarmaklı bir lisanla açığa vurdu.

-Genciz dansa caza, eğlenip coşmaya bizim de hakkımız var.

-Benim yok.

-Bırak şu hayatın eğlencenin dışında kalmayı. Seni esir alan o zinciri kır ve gençliğine yön ver.”(s.135)

Güneşe Matem Düştü'nün başkahramanı Boran, romanın başlangıcında arkadaş grubuyla eğlence hayatı olan bir gençtir. Boran sevgilisi Cemre ile arkadaşı İsa'yı dans ederken görüp tepki vermez. Annesinin ikazlarına rağmen bu durumda bir yanlışlık görmez. İlerleyen bölümlerde manevi yönden değişmeye başlayan Boran, bu kez Cemre'yi işyerindeki erkek arkadaşıyla gayet samimi bir şekilde görür. Yazar hemen ilk olayı da Boran'a hatırlatarak aslında baştan beri hatalı davrandığını anlamasına yardımcı olur. Bu durumu çağdaş arkadaşlık anlayışı olarak nitelendiren yazar, karakterin düşünceleriyle bu tür davranışların ve buna çağdaşlık demenin yanlışlığını vurgulamış olur.

Kadın erkek ilişkilerine dair dikkati çeken bir başka nokta da erkek karakterlerin boşluktaki dönemlerinde ilişki kurdukları kadınların ilerleyen bölümlerde intikam için bir şekilde kahramanın ailesiyle ilişki kurmasıdır. Bu ilişki genellikle ana karakterin erkek kardeşi veya ağabeyi ile nişanlılık ya da evlilik yoluyla kurulur.

Aynada Batan Güneş romanında başkahraman Kerem'in İstanbul'a okuma amaçlı gidişi ve ilk günlerindeki sefahate düşkün yaşantısında, sevgilisi konumundaki Reyhan'ın ilerleyen bölümlerde Kerem'in kardeşiyle nişanlandığına tanık oluruz. Kerem bu durumdan pişmanlık duymakta ve önceki dönemde yaptığı hatadan dolayı ızdırap çekmektedir. Gençlik hevesiyle yapılan hataların sonrasında nelere mal olacağı gösterilerek kız-erkek ilişkilerinde inancın gereğine uygun hareket edilmemesi durumunda olacaklar gösterilir.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde Esra, nişanlanması sonrası davranışlarıyla genç kızlar için örnek bir karakter konumundadır.

“Günler heyecan içinde eriyip gitmekteydi... Fikret, arzularına kavuşamamanın sıkıntılarını yaşamaktaydı. Hür bir gönülle gezmek, diskotekler, eğlence yerleri, akşam sohbetleri istiyordu gönlü.

Sarılmak, el ele kol kola gezmek, aşkın sınırsız boyutlarını yaşamaktı çabaları... En azından ona biraz daha yakın olmak, nefesini biraz daha yakınlarda hissetmek istese, Esra ona anlamsız bulduğu kurallarını hatırlatıyordu hep. (s.106)

Devam eden bölümde ise Esra'nın kurallarının anlatılması vardır.

“Karşılıklı değil masanın kenarında yan yana oturmuşlardı... Fikret istemişti bunu... Sağ yanına, onun nefesini hissedecek kadar yakınına sokulmuştu. Genç kızın sıkıntısı her halinden okunuyordu. O belki de bu çağın geleneklerine ters düşen milyonda bir düşüncenin insanıydı.

Esra bu şık, bu sırlıslıkla duygularıyla kendisine sokulan delikanlıyı seviyordu aslında. Kendi duygularının, isteklerinin tezahürünü bir işkence direnci içinde ertelemeye çalışıyor, iradesinin yenik düşmemesi için çırpınıyordu...

Bir sınırı vardı ona göre duygularının... Helal ve haram kavramları vardı, günah kesiyordu arzularının yolunu, fakat izahını yapamıyordu...” (s.119)

Esra ve Fikret birbirini seven nişanlı gençlerdir. Fakat erkeğin ilk bölümdeki gezip eğlenme arzularına karşı Esra hep kurallarına uygun hareket etmeyi seçer. İkinci kısımda Esra'nın da nişanlısını sevdiği söylenir ama gene iki gencin yakınlıklarının hududu helal haram dairesi olarak gösterilir. Gezmek eğlenmek birlikte vakit geçirmek ihtiyacındaki karakterin karşısına genç kız tarafından tabi olduğu inancın kuralları çıkarılır. Bu kurallarla yaşama amacındaki Esra'nın düşüncesine sahip gençlerin azlığı da yazar tarafından hatırlatılarak kızın davranışları ön plana çıkarılır. Bu aynı zamanda benzer durumdaki bütün gençler, özellikle genç kızlar için örnek bir sahne olarak kullanılır. Kız-erkek ilişkilerindeki davranışların ölçüsü nişanlılık dahi olsa helal haram dairesi olarak belirlenmiş olur yazar tarafından.

Kız-erkek ilişkilerindeki kurallar sadece Müslümanlar arasında değil farklı dine mensuplar için de geçerlidir. Bu konuya *Afedersin Hayat* romanında Hristiyan Melisa ile Müslüman Ozan karakterlerinin birbirlerini ilgileri yoluyla değinir yazar. Birbirlerini yakından tanımaları gerektiğini söyleyen Ozan'a Melisa şu şekilde cevap verir:

“Yüzünün ifadesi değişmişti Melisa'nın:

-Tanımak! Biliyor musun ben de en az senin kadar hassasım bu konuda. Yani benim yüreğim de taassubu en az senin kadar tanır. Arzuların oyununu oynamaya müsait değilim demek istemiştin.

Mahcup bir tebessüm belirmişti dudaklarında:

-Hay Allah, diye mırıldandı. Anlat o zaman. Hiç duymadığım şeylerdi bunlar.

-Aslında hareketlerime rahatlık kazandırmak için hafifletici mazeretlerdi bunlar. Bizim inancımızda helal-haram kavramları vardır Melisa. Erkek-kız arkadaşlıkları hoş karşılanmaz. Böylesi beraberliklerde nefisler girer devreye, günaha davetiyeler çıkmaya başlar. Bu benim kendi fikrim daha çok. Benden korkmalısın. İşte bu doğru. Ben ilahi kurallara ve bütün evrensel değerlere fenalık düşünmediğimi açık bir ifadeyle söylemek istiyorum” (s.14)

Hristiyan da olsa, aslında ortak noktanın insanların arzularının değil kuralların peşine gitmeleridir. Kız ve erkeğin aralarında olması gereken mesafe hatırlatılarak, nefsanî duyguların bu tür ilişkilere hâkim olabileceği gösterilir. Melisa'ya kendisinden korkması gerektiğini söylerken de kızlara ilişkilerin bu yolda ilerlemesinde dikkatli ve

sorumlu davranması gerektiği öğütlenir. Yazar, dinsel farklılıklara rağmen kız-erkek ilişkilerinin her toplumda belli sınırları olması gerektiği mesajını vermiş olur.

Aynı romanın ilerleyen bölümlerinde ise farklı bir hikâyeyi merkeze alan yazar, yine kadın-erkek ilişkilerine değinir. Sonradan kardeş oldukları ortaya çıkacak olan üniversite talebesi Ozan ve Hicran, arkadaşları vasıtasıyla tanıştılır. İlk buluşmalarının ardından Ozan'dan hemen bir evlilik teklifi gelmesine rağmen, Hicran tekrar buluşmak konusunda belli kurallar öne sürer. Ozan'ın niyetinin resmileşmesi ve ailelerin haberinin ardından dahi evliliğe kadar buluşma ve görüşmelerinin zorunlu haller dışında gerçekleşmesinin mümkün olmadığını söyler Hicran. İncancına uygun hareket etmesi gerektiği hatırlatılır Ozan'a ve bütün gençlere.

Kendimi Unutup Sana Ağladım romanında ise benzer durumda iki olay vardır. İlk gençlik hevesiyle yaşadığı mahalleden üç kızın adını annesine evlenme amacıyla söyleyen Kutup, bunlardan Yeliz ile lise mezuniyetinde arkadaşları vasıtasıyla bir anlamda sözlenir. Fakat romanın ilerleyen kısımlarında Yeliz'i, Kutup'un abisinin eşi olarak; Ezgi'yi ise Kutup'un eşi olan Dildar'ın abisiyle evlenmiş olarak buluruz.

Bu örneklerin dışında, *Sahibini Arayan Mektuplar*'da karakterler arasında bir beğenme süreci sonrası dahi birlikte yürümenin suç olarak düşünüldüğüne tanık oluruz.

Orada da yıldızlar kayar mı? da ise ana karakterlerden Leyla hikâyenin doktor karakteriyle masumca bir istekle baş başa oturmak istiyor; fakat erkek aralarında bir duygusal yakınlık olmasına rağmen aynı ortamda bulunmanın sakıncalarını ima eden bir ifadeyle: “...annen ve babanın yanındaiken çay getirirsin” diyor.

Yine benzer yöndeki ifade, söz ve davranışlara, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*, *Kelebekler Gamsız Uçar*, romanlarında da rastlanır.

Yazar, bu vesileyle kız erkek ilişkilerinin hududuna yönelik bir altyapı hazırlamış olur. Kız ve erkeklerin arasında sürekli bir mesafenin bulunmasını ve bir bağ oluşmadan yan yana yürümenin dahi sakıncalı olduğu anlatılır.

3.5.3. Gençliğin Toplumu Dönüştürme Misyonu

Yıldız'ın roman karakterlerinde gençleri ön plana alması, onlar üzerinden düşündüğü yönlendirmeleri yapmasını sağlayacaktır. Karakterler, sadece manevi

yönden, inançları çerçevesinde değerlendirilmelerinin yanında içinde yaşadıkları ailenin ve toplumun olumlu yönde değişimine liderlik edeceklerdir. Bu değişimin olması için var olan aksaklıklar romanın ilk bölümlerinde okuyucuya gösterilir. Ardından gelen kısımlarda gençlerin doğru yolu bulmaları ile önce ailelerinden başlayarak tüm topluma bu doğru yolu göstermeleri anlatılır.

Taşrada geçen romanlarda gençlerin birinci rolü; köyde veya kasabadaki haksızlıklara, ahlaksızlıklara karşı durmaktır. Sonradan gelecek davranışlar ise olumlu davranışların yaygınlaştırılmasıdır.

Yanık Buğdaylar romanında güçlü ve zengin bir ailenin egemenliğindeki bir köyde yaşananlar vardır. Bu ailenin zulmüne ilk karşı çıkan ve halkı onlara karşı birlik olmaya çağıran fakir ama inançlı Abdülkadir karakterinin ölümüyle onun rolünü oğlu Dikçe Mehmet devralır.

Eğilmezlerin köyden göndermeye çalıştıkları Dikçe'nin sözleri, genç karakterin amacını ortaya çıkarır:

“-İnsan haklı olduğu davayı sonuna kadar götürebilmeli. Eğer bu köyden gidecek birisi varsa onlar gitsin... Her gelen haksızlığı görüp kaçarsa, neye yarar... Kalkıp diyar diyar kaçıp buraları unutursak Allah bizlerden sorar ana. Doğru bir işi başaramadın, kaçtın der. Yaşamandaki asıl mana imtihandı der... Sen Batılı, Hakka tercih edip kaçtın der. Ah ana, yaşamaktan daha öte insanın üzerine düşen kutsal vazifeler vardır. Bu köy bozulmuşsa, biz ne güne dururuz?

Hatice Ana:

-Baban, diye fisıldadı ve doluktu...

Dikçe:

-Ben de babamın bıraktığı yerden başlayarak onun oğlu olduğumu bildirmeliyim. Bu köyde bir sürü vazife ihmal edilmiş. Bak asırların değiştiremediği köyü iki kötü fikir nasıl bozdu. Bu köyde ahlakın çöküşü için faiz kumar ve içki yeterli görülmüş. Başka yerlerde daha değişik şekillerle girer. Ve seneler sonra nesiller, bu gizli emellerin kötü tohumlarına gebelik çeker.

Hatice ana sustu. Dikçe arkasını ocak taşına dayayıp, derin derin düşündü. Kara Ali, Cemo ve ben diye. Sırt sırta verdikten sonra Eğilmezler bizden korksun. Varsın

onlar kaçıp gitsinler. Davalarında haklı olanlar, mücadelelerini sonuna kadar götürebilmeli. (s.146)

Kendisine dava olarak edindiği haksızlığa karşı mücadeleden kaçmayı ve bunun hesabını Yaradana veremeyeceğini söyleyerek amacının Haktan yana olduğunu anlatır. Romanın devamında köydeki kahvehaneyi bir kütüphaneye çevirecek ve köyü eski halinden kurtarmaya başlayacak Dikçe'nin mücadelesi inişli çıkışlı bir seyirle hikâyenin sonuna kadar devam edecektir.

Sitem'de ise arzu edilen özelliklere sahip roman kahramanı Ferhat'tan bahsederken onun bu özellikleri vurgulanır.

“Yıllar, hatta bataklığa saplanmış cemiyet, ondan hiçbir şey eksiltememiş, çalamamıştı. Daha on dokuzunda, günahların en çok musallat olduğu çağda bulunmasına rağmen, his ve latifelerini, bilhassa muhabbetini fani güzellik sahiplerinde sarfetmeyip, onlardan akseden baki manalarda birleştirmek cehindeydi.

Ona düşmanlık etmek isteyenler dahi, çoğu kez fiziğine, şahsiyetine, yüksek duygularına mağlup olmuşlardı. Çölde aranan su bataklıkta açan gül gibiydi.” (s.100)

Kahramanın çocukluktan itibaren günaha bulaşmamış bir temizlikte hayatını sürdürdüğünü söyleyen anlatıcı, özellikle gençler için örnek bir kişilik oluşturmuştur. Yaşı itibariyle günaha meyledecek durumda olmasına rağmen ideal fizik ve şahsiyet özelliklerine sahip oluşuyla, bir rol model haline gelir. Yazarın amacı özellikle gençler için örnek karakterler oluşturmaktır.

Aynada Batan Güneş romanında genç karaktere köyden daha geniş bir sahada bahsi geçen dönüşüm fırsatı verir yazar. Başlarda olmasa da sonradan inançlı bir karaktere dönüşen Kerem, bu defa sahnededir. Bir gazetede yazarlık yapmakta ve amacını gerçekleştirmek için bu durumu kullanmaktadır.

Annesiyle arasında geçen konuşma sayesinde yazar, Kerem'in amacını okuyucuya duyurur.

“-Yeni yeni neşvünema bulan, yeniden diriliş nesline karışıp, nesli ceditin arasında bulunabilmek şansını beklemek. O gönlü iman dolu altın neslin filizlenmeye başladığı şu günlerde, o bahçenin arasında kara diken gibi bile olsa bulunabilmek, gönlümde karabulutlar gibi çöreklenip kalan ıstıraplarımı dindirebilir. Bulunduğum

gazetede sabrı çare bilerek tebliğ görevimi sürdürmeyi düşünüyorum. Allah'ı unutmuş yirminci asrın kaçaklar nesline hitap etmek fırsatını buldum. Fırsat ki rüzgâr gibidir. Tam yanından geçerken yakalayamazsan bir daha eline geçmez. Vebal altında kalmamak için gerçek bildiğim her şeyi bana verebilecek en dar sûtunda bile olsa, haykırmak istiyorum. İslam'ın aynası olan bir milletin çocuğuyum, ayna yeniden aldığı dünyaya insanına en duru görüntülerle yansıtabilmesi için yazacağım.” (s.346)

Gazeteyi ve yazarlığı kullanma amacını açıkça ortaya koyar Kerem. Elde ettiği yeri İslam için, insanlara doğru yolu gösterme amacıyla kullanacaktır artık. Tüm okuyucular ve toplumu değiştirme fırsatını bulmuştur.

Romanın devamında bu sözleri destekleyen nitelikte davranışların örneklediği görülebilir. Bunlardan birinde büfe önünde yer alan dergilerdeki müstehcenlik konu edilir. Büfe sahibiyle konuşan Kerem, ne arzu ettiğini anlatır.

“-Beni iyi dinle. Bilmemek ayıp değil. Gayesiz bir nesil neşvünema buldu. Hakikatlerin tersyüz edildiği bir zamanda yaşıyoruz. Sahteyi bize gerçek diye yutturdular, zehri şerbet diye içtik. Zehrin tadını almadığımız için tanıyamadık üstelik düşman olduk. İnsanlık tebliğ görevini de unuttu. Bu yüzden birbirimize yardımcı olamadık. Aslimızı unutup dinsizlere, isyancılara maşa olduk. Dinle beni delikanlı Allah'ın azabı çetindir.

-Vaazını dinledik, şimdi istediğin neyse onu söyle de işimize bakalım.

Derin bir “of” çekti:

-Doğru diye mırıldandı. Meşgul ettim. Ben gazeteciyim müstehcenlik üzerine araştırma yapıyorum. Büfenin dışına astığın mecmua ve resimlerden bahsedecektim.

-Ne olmuş onlara?

-Onlar var ya. İşte o senin özenerek astığın müstehcen resimler saf zihinlerin kafasını bulandıran, müstehcenlik manyaklarının arzularına hitap eden çirkin manzaralar, Allah'la senin aranı açmaya yeter de artar bile. O edep dışı dergileri sergilememeni istemiştin...

Delikanlı ağzını ayıra ayıra güldü:

- *Amma da komik ha... Memlekette belki de yüz binlerce büfenin içinde benim bu işi tutmamam sence neyi değiştirebilir ki?*

-*En mükemmel toplulukları hep tekler bozmaya başlamışlardır. Bizler de fert fert düzelerek, cemiyetin istikamet yapısını değiştirebiliriz.” (s.371)*

Gazetede ki yazarlıkla yetinmeyip örnek olaylar yoluyla da toplumsal bir görev kabul ettiği değişim misyonunu devamla çalışır. Toplumun bireylerden başlayarak değişebileceği düşüncesiyle fertlerin cemiyetlerin istikametini değiştirebileceğini anlatır. Büfeci örneğinde tüm okuyucuya ve topluma bir mesaj vermiş olur böylece. İnsanları iyiye doğruya ve Hakka götürme yolunun bir savunucusu konumundadır artık Kerem.

Gurbeti Ben Yaşadım’da ise kasabadaki güç mücadelesinde zengin ve zalim ailenin karşısında duran bir genç karakteri kullanılır. Fakat bu romanda yaşanan kuşak değişimleri sonrasında başlangıçta mücadeleyi veren ve merkez konumdaki Halil karakterinin esir düşüşü yazara benzer nitelikte ikinci bir karakter çıkarma fırsatı vermiştir. Seçilen bu karakter Halil’in oğlu olur.

Romanın başlarında kasabaya hükmeden “Kasaplar” ailesinin zulmüne tek başına karşı çıkan Halil anlatılır. Aynı zamanda dayısı olan kasaba camisinin imamı Hatip Hocayı döven Kasaplar ailesinin gençlerine sokakta kimsenin müdahalesi olmaz.

“Hatip’le birlikte yürüyenler, gergin havanın hışmından sarsılmış bunalmışlardı. Mazeretsiz ve müsaadesiz herkes yanından ayrıldı”(s.56)

Bu durum karşısında dayısının tartaklandığını gören Halil tek başına onlara karşı çıkar. Kimsenin hocanın dayak yemesine engel olmaması Halil’i daha fazla ön plana çıkarır.

“Güçlü bir delikanlıydı. Bilinçli bir kuvvet yüklendi kaslarına. O, heybetin ürkütemediği yürek, az bulunurdu büründüğü hüviyetle. Kolundan yakalayıp çektiğini acı bir kuvvetle savuruyor, aklı insanın kafasından alan, beyinleri hançerleyen naralar atıyordu. Bir panik başladı caddenin ortasında. Kasaplar hesapta olmayan içler acısı bir bozgun yaşadı.

Herkes Halil dedi kasabada... Bu gün kasabanın ufuklarında yeni bir isim bayraklaştı.” (s.58)

Halil, güçlü ve zalim karşısında bayraklaşan bir isim haline getirilmiştir. Romanın devam eden bölümün ismi aynı yönde bir göndermeyle “Beklenen Fedai” olmuştur.

“Caddenin ortasından milli bir kahraman edası içinde yürüyordu Halil. Herkes dayı yeğenin yanına sokulmadan, uzaklardan seyretmekteydi. Daha doğrusu halkın temkinli davranıştıydı bu...

Kasaplar tutuklanıp nezarete atılmıştı. Hatip Hoca ve Halil verdikleri ifadenin sonunda serbest bırakılmışlardı. Halil, beynindeki psikolojik ürkekliği aşarak, otoritesini taşıdı üzerinde. Bir başka şekil, bir başka veçheye büründü kişiliği... Fiziğinde muntazam bir zindelik, çehresinde eskisinden daha mükemmel bir vakar vardı... Kasabalılar fedaisini; Halil yeni kişiliğini beğendi.” (s.65)

Kasabada zulme karşı çıkan biri vardır artık. Bu durum Halil’in askere alınması ve Ruslara esir düşmesiyle noktalansa da Halil’in oğlu Davut, benzer özelliklerle kasabada babasının başlattığı mücadeleyi sürdürecektir.

Yazarın gençlerin toplumsal sorumluluk almalarına yönelik kullandığı genç karakterlerden birisi de son dönemde yazdığı *Beyaz Atlı* romanında vardır.

Romanın başlangıcında başkahraman Şafak, köyde yaşanan ahlaksızlıklara, bozulmuşluğa ve haksızlıklara karşı çıktığı için Koroğlu lakabı ile anılır olmuştur. Rakip ailenin çocuklarından Dilaver kendisini düelloya davet eder ve bu sahne Şafak’ın sözleriyle ön plana çıkışına vesile olur.

“ Buralarda başınızın belasıyım. Benim derdim ne sen ne abin ne de bir başkası. Benim sevdaya dönüşen bu mücadeleme senin aklın yetmez. Siz bozgunculuğa alışmışsınız, menfaatinize göre olmayan her şeyi bozmak, dağıtıp talan etmek işiniz. Bu köyün dillere destan geçmişini kirlettiniz, manevi dünyasını yaşanmaz hale getirdiniz ve ahlakını bozdunuz. Benim derdim, geçmişine saygılı bir anlayışla, geleceğine sevgi, barış, ahlak ve umutla bakan bir neslin yeniden filizlenip isyancı o akışa fırsat tanımaması.” (s.20)

Yazar, verdiği bu sözle karakterin tüm köy halkına seslenmesine fırsat oluşturur. Şafak, barışa, ahlaklı bir nesle duyulan özlemi dile getirerek bu uğurda verdiği mücadelesiyle örnek bir genç haline dönüşür. Bu davanın savunucusu olarak kötülük,

ahlaksızlık ve bozgunculuğun karşısındadır artık. Yıldız, bir başka fedai genç ortaya çıkarır bu karakterle.

“Yörede yankı bulan asını kendisi koymadı. Bu isim ona haksızlıklara yüreklice meydan okuyor olmasının armağanıydı. Şafak! O kendisine Köroğlu da denilen delikanlı, henüz ömrünün baharında bıyıkları yeni terleyen herkesin kışkandığı bir yiğit. Haksızlıklara korkusuzca meydan okuduğu için bu lakap kendisine takılmıştı. Asıl adını bilerek unuttu sevenleri. Cesur ve boyun eğmez hareketlerine hayran oldukları için ona Köroğlu diyorlardı. Göksu köyünün en renkli siması olarak tanıdı onu herkes. Aslında ahlakın, inancın ve geleneğin güzelliklerinin yaşatılması için verdiği mücadelenin nişanesi olarak takılmıştı bu lakap ona. Daha on altısında toy bir çocukken, içinde büyüttüğü kinin çağrısına kulak verişini onu kötülere ve kötülüklere baş kaldırması için hazırlamıştı.”(s.27)

Şafak, köydeki kötüye gidişe, haksızlıklara, içkili eğlencelere, ahlakın ve maneviyatın çöküşüne karşı bir fedai olarak, Köroğlu lakabı ile ortaya çıkarılır. On altı yaşından itibaren bu mücadeleyi verdiği belirtilen Şafak karakteriyle gençlere ideal bir kişiliğe sahip, inançlı, cesur, korkusuz bir ahlak fedaisi örneği gösterilir.

Benzer özelliklere yakın nitelikte karakterlerin kullanıldığı ve genç okuyucuya adeta örnek olarak sunulduğu diğer romanlar ise: *Sitem, Azat Kuşları, Ekinler Yeşerdikçe, Sevdalar Sözde Kaldı, Hülyalar Hüzün Açtı ve Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*'dir

Bir nesli uçuruma götüren romanlar yazmadığını belirten Yıldız'ın genç karakterleri, köylerin, kasabaların, şehirlerin bozukluklarını düzeltmek amacıyla kimseden destek beklemeden ortaya atılırlar. Amaçları son örnekte olduğu gibi haksızlığa ve bozuk düzene karşı çıkmak, inançlı birer Müslüman olarak hayatlarını devam ettirmektir. Roman okuyucusunun çoğunluğunu gençlerden oluştuğunu söyleyen ve hedef kitle olarak gençleri gören yazar için, bu karakterler, topluma vermek istediği mesajı ileten birer vaiz konumuna yükselirler.

3.6. EĞİTİM

Eğitim, bireylerin yaşamlarında bilinçli değişimler yaratma süreci olarak düşünülebilir. Toplumlar onları oluşturan bireylerin elde ettikleri eğitim seviyeleriyle doğru orantılı olarak ilerleme kaydederler. Yıldız'ın romanlarında göze çarpan unsurlardan birisi yurtiçi veya yurtdışı farkı gözetmeden karakterlerin eğitilmiş olmalarına gösterdiği dikkattir. Kullanılan karakterlerin büyük çoğunluğu yükseköğretim seviyesinde eğitim almış kişilerdir. Yazarın roman yazma amacı göz önüne alındığında, eğitilmiş karakterlerin maneviyattan, dinden ve dolayısıyla Müslümanlıktan uzaklaşmak yerine aldıkları eğitimle birlikte, inançlarına daha bağlı nesiller yaratma peşinde olmaları amaçlanır.

Yazarın romanlarında eğitimle ilgili meseleleri aile, okul ve cezaevi çerçevesinde incelenecek; ayrıca öğrenci okutma meselesi üzerinde durulacaktır.

3.6.1. Ailedeki Eğitim

Eğitim, doğuştan itibaren başlayan bir süreç olduğundan bireylerin eğitiminde ilk basamak doğal olarak aile olur. Çocukların bu basamakta aldıkları eğitim sonraki dönemlerin şekillenmesinde büyük yer tutar. Ailenin eksik ve fazlalıkları çocuğunda eksik ve fazlalıkları olduğundan çocuklar çoğunlukla ailede şekillenmiş olurlar.

Bunun dışında, aileden aldığı eğitim haricinde bireyin kendi çabasıyla elde ettiği kazanımlar da göz ardı edilmemelidir. Bireyler, çevreleriyle etkileşim halinde kalarak, kendi düşünceleri, gözlemleri ve okumalarıyla kendilerini aileden aldığı seviyenin veya istikametinin dışına da çıkarabilirler.

Yıldız'ın romanlarında yukarıda bahsedilen iki duruma örnek kişilerin varlığından söz edilebilir. Hem aileden iyi eğitim almış karakterler; hem de kendi çabası ve görgüsüyle kendisini geliştirenler vardır. Burada bahse konu olan ailenin iyi veya kötü yöndeki eğitimlerinin yazar tarafından ne ölçüde kullanıldığı olacaktır.

Ailenin birey üzerindeki eğitiminin etkisinin ilk göze çarpan kullanımı yazarın ilk romanında karşımıza çıkar. Romanın ilk kısmında bir ailenin durumu ve bu ailede yetişen genç kızın mevcut durum sonucu yaptığı hata gösterilir.

Elif, on sekiz yaşında bir genç kızdır. Annesi kumar oynama peşinde, babası ise iki gün evde beş gün dışarıda çalışan bir adamdır. Yazar, babanın mevcut aile düzenini anlattığı cümleler ve pişmanlığı ile Elif'in durumu arasında bağ kurdurur.

“-Hah üzerimdeymiş diyerek kapıyı açtı. İçeri girer girmez etrafı yorgun bakışlarla taradı. Kimseler yoktu. Elindeki valizi bir tarafa bırakıp sedirin üzerine uzandı. Beyni derin düşüncelerin pazarı oldu.

“Böyle evlilik mi olur?” diye söylendi. Ben geceyi gündüzüme katıp kazanayım, Semra Hanım götürüp kumara versin. Ben nasıl bir erkeğim yarabbi?

Sonra kızını hatırladı.

“Ya Elif, o nerede olabilir. Yoksa o da annesinin tipik bir örneği olarak mı yetişiyor? Ben ne akılsız bir adamım?” Kaşlarının üzerine ağrılar birikti. Düşüncelerini bir türlü kafasından atamıyordu. “Sorumluluk taşıdığım bu yuvaya karşı vazifem para kazanmaktan ileri geçmedi. Bir gün olsun kızımın baba gibi ilgilenmedim. Genç güzel en tehlikeli çağında bir kız. Şu an tek başına nerelerde olabilir? Hayırlısı ile onu da yuvadan uçurabilseydim” az sonra yorgunluktan içi daldı... Uyudu...

Birkaç saat uyudu. Kapının açılış sesi ile gözlerini oğuşturarak doğruldu baktı. Gelen kızıydı. Dikkatle süzdü...

Karşılaştığı manzara hiç de hoşuna gitmedi. Kafasını önüne eğdi.

Elif elinde çanta ağzında sigara elini kolunu sallayarak, palyaço gibi babasına yaklaştı. Onu gördüğü halde istifini bile bozmamıştı. Bir büyüğe gösterilmesi gereken saygının dışında önemsemeden baktı:

-Hoş geldin baba, diyerek odasına geçti.

Cemalettin Bey kızının bu haline içlerlemişti. Sorumsuzlukların arkasında acı hakikatler yatar. Bana öz kızım yedi kat el gibi davrandı. Onu kendi içgüdüünün emrine terk etmek babalık bağlarını bile zayıflatmış” (s.23-24)

Genç bir kız babasının içinden geçenlerin aktarıldığı bu bölüm ve özellikle son kısımdaki kendi içgüdüünün emrine terk etmek ifadesiyle anne babanın bireyler üzerindeki etkisinin derecesini göstermek için kullanılmıştır. Eve iki gün uğrayıp beş gün dışarıda olan bir baba ve sürekli kumar oynayan bir anneden oluşan ebeveynin

çocuğu olan Elif, bunun sonucunda babasının karşısında rahatça sigara içmekte, sonrasında ise içki ve eğlence fırsatı teklifine kanıp tecavüze uğramaktadır.

Bu durumu kimseye söyleyemeyen Elif, evlilik gecesinde kocası tarafından terk edilir ve evden kaçar. Sonrasında ailesine bir mektup yazarak onların mevcut durumdaki sorumluluğunu hatırlatır.

“Anne ve baba. Evet, ben hatalıyım. Kötü bir kız ve ailenizin yüz karası oldum. Fakat asıl suçu sizde ve sizin gibi evlat büyütenlerde aramak lazımdır. Evlat kötü duruma düşünce, reddetmekle bütün suç ve günahı üzerlerinden atmış olacaklarını zannedenler aciz olanlardır. Ben bu duruma düşmüşsem, en büyük sebebi kendinizde aramak gerekir. Gönlünün dilediği gibi, sokakların ortasına başıboş bırakılan bir çocuktan bundan fazlasını beklemek akılsızlık olur. Bu bir gerçektir ki herkes ektiğini biçer. Şimdi sorarım size: Bana hangi gün eve geç geldiğimde nerede olduğumu sordunuz? Ne zaman benimle beraber olup iyiyi, kötüyü ve nasıl hareket etmem gerektiğini anlattınız ya da tavsiyede bulunup bana ne şekilde bir örnek oldunuz?” (s.48)

Genç kızın ağzından verilen bu satırlar, aslında yazarın düşüncesidir. Yapılan hatalarda anne babanın payının bulunduğu işaret ederek, çocuklarıyla ilgilenmeyip onları başıboş bırakan aileleri nelerin beklediğini göstermiştir. Bu örnekle, ailedeki eğitimin zayıflığının gençler üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilir.

Boşluk romanında da ailedeki eğitimin çocuklar üzerindeki etkisinden bahsedilirken, manevi yönden eksik bireylerin sorumluluğu yine aileye yüklenir. Romanın başkahramanı Cihan, inişli çıkışlı bir seyrin ardından doğru yolu bulmuş bir genç doktordur. Gençlerle yaptığı bir sohbette ihtiyar bir adamın sorusu üzerine söyledikleriyle bu konuyu açıklar.

“İhtiyar bir adam farkına varıp kasıtlı bir soru sordu.

Cihan sorunun şeklini ve Kazım’ın kafasında dikildiğini fark etti. İhtiyara cevap olarak:

-Gençlik haklı onlara kızmamak lazım... dedi.

Hayretli bakışlarla arzu edilen cevabı alamamışlığın ızdırabını çekiyordu:

-Haklı mı?

-Haklı ya... Onları örf adet ve manevi bağlarından, hatta milletinden koparan bizler değil miyiz? Layık olmadığım iltifatların muhatabı olan ben, daha düne kadar onlar gibiydim. Beni yetiştiren anne ve baba gereği gibi vazifesini yapamadıkları için boşluklar içinde çırpındım ve şu anda içinizde sürgün olarak yaşıyorum.” (s.202)

Cihan’ın yaptığı bu özeleştirici önceki kısımdaki Elif örneğiyle aynı paraleldedir. Evlatlarını hakkıyla yetiştiremeyen; onlara gerekli eğitimi veremeyen anne babalar onların yanlış yollara gidişinden de sorumlu olurlar.

Dallar Meyveye Durdu romanında farklı olarak ailedeki eğitimin önemine yönelik peygamberimizin sözlerinden örnek verilir.

“- Ahir zaman evlatlarına babalarından ötürü yazıklar olsun.

Buyuruyor. Sahabi şaşkınlık içinde Allah Resulü’ne sual açıp:

-Müşrik babalardan dolayı mı onlara kıyıldı, heder oldular?

Allah Resulü:

-Hayır, mümin babalardan ötürü onlara kıyıldı, cevabını vermekte.

Sahabi, hayretler içinde kıvrانmaktadır:

-Nasıl olur ya Resulullah?

-Onlar çocuklarına dinini öğretemediler. Küçük bir dünya karşılığında maneviyatlarını terk ettiler.”

Daha çok Burak’ın anlayacağı biçimde konuşmaya dikkat etmekteydi.

-Evet yavrum. Kendilerine karşı ana ve babaları vazifesini yapmamış bir nesil, elbet sonunda kendi iradelerini aşamamış, devrin bütün aldatıcı çehresine kapılıp fesad ve fitnenin üstesinden gelemediği için perişan, derbeder ve huzursuz olmuştur. Böyle yetişen bir nesil elbette karşımıza İmansız, Kur’an’sız ve acımasız olarak ortaya çıkacaktır.

Güzel muhitlerdeki güzel zeminlerde rengârenk güller biter. Bataklıklarda gül yetiştiği görülmemiştir. Haneler gülistan olursa, içinde gül biter. Bir millet gülistan olursa içinde güller biter. Hane bir naristan olursa içinde dikenler olur, feryadlar arşa yükselir.” (s.122)

Aile bir gül bahçesine benzetilirken anne babanın yetiştirdiği çiçekler de evlatlar olur. Milleti oluşturan bireyler de bu gül veya nar bahçelerinden kendilerini yetiştiren ailelerinin verdiği eğitim oranında gelişirler. Peygamberin sözleriyle birlikte asıl yükün Müslüman anne babalara yüklenildiği, imanlı ve inançlı bireylerin aileden iyi eğitilerek ortaya çıkarılabileceği üzerinde durulur.

Bunların dışında, *Figan*, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Siyah Güller*, *Hülyalar Hüzün Açtı*, *Leyl Işıkları*, *Günahın Rengi*, *Beyaz Atlı*, *Kelebekler Gamsız Uçar* romanlarında yukarıdaki örneklerle benzer nitelikte aile eğitiminin önemi konusunda çeşitli sahneler kullanılmıştır.

Yıldız'ın bu konuda üzerinde durduğu nokta, manevi eğitimidir. İyi, doğruyu, güzeli öğretmenin yanında asıl önemli olan inançlı, ahlaklı nesiller yetiştirmektir. Bu yöndeki eksikler gençlerden başlayarak, aile ve toplumu olumsuz etkileyecek sorunlar çıkarır. Aile, yetiştirdiği evlatlarla toplumu ya gül bahçesine ya da diken bahçesine çevirecektir.

3.6.2 Okuldaki Eğitim

Okullar, kişilerin ailenin ardından en uzun zaman geçirdikleri ortamlardır. Çocukluk döneminden itibaren şahsiyeti oluşturan unsurların büyük çoğunluğu aile ile birlikte, bazen ondan önce, bazen sonra olmak üzere okullarda şekillenir. Yıldız'ın romanlarında karakterler üzerindeki okul etkisinin veya okulda geçirilen dönemin etkisinin çok fazla olmadığı görülür. Okullar ve eğitim kurumları kahramanların geçmek zorunda oldukları bir aşama olarak kalmakta, kişilikleri ve sonraki rotaları üzerinde belirgin izler taşımamaktadır. Bu durumun neticesi olarak da okul dönemleri romanlar içerisinde kısa süreli duraklar olarak kalmaktadır.

Bunun dışında okullardaki eğitimin değerlendirildiği veya eleştirildiği sahneler kullanılarak yazarın eğitim sistemine yönelik düşünceleri aktarılır.

Buna ilk örnek *Yanık Buğdaylar* romanında vardır. Ana karakterlerden Dikçe'nin öğretmen okuluna gidişini annesine gönderdiği mektuptan öğrenen okuyucu, mektubun okunması sonrası annesinin cevabını verir. Ardından gelen sayfa ise cümleye “*Artık son senesi idi*” diye başlar. Lise döneminin ilk yıllarına ilişkin bir olay ve ayrıntı verilmeden son seneye geçilmiş olur.

Bu noktada ise Dikçe'nin durumu verilirken okula ve eğitime bakış konusunda değerlendirmeler anlatılır.

“İplik iplik uzayan yıllar kısaldıkça, içindeki hasret de o nisbette çekilmez olmuştu. Yetişme itibariyle arkadaşlarından farklı idi. Koskoca okulda onun dengesinde pek az talebe bulunurdu.

Derslerde bile sık sık siyasi tartışmalar olduğu halde karışmazdı. Sorulduğunda:

-Burası siyaset yeri değil; ilim öğreniyoruz, diyerek susmalarını zorunlu kılardı.”
(s.114)

Eğitim kurumlarının asli görevlerine yönelik bu değerlendirmeye birlikte yazar, okullardaki siyasi tartışmalara yönelik düşüncelerini açıklamış olur. Okullar ilim yeridir, siyaset yeri değil.

Bu ifadelerin sonrasında ise derslerine gelen Maarif vekilinin ifadeleri yoluyla eğitim sistemine dönük eleştirilere geçilir.

“Güven içinde ders başlamıştı... Sorular sorup cevaplar aldı. Talebeler bildikçe gururlandı. Sen Nehri'nden, Paris'ten, Amazon'dan, Washington'dan, Everest'ten sordu.

Derse üç beş çocuk kaldırmıştı, en son Dikçe'yi işaretledi:

-Sen kalk, dedi.

Öğretmenin sorusu yarım kalmıştı. Vekil müsaade isteyip kalkan çocuğa sordu:

-Varto nereye bağlı bir kazadır?

Mehmet göğsünü kabarttı:

-Erzurum diye cevaplandırdı.

Başka bir çocuğu kaldırdı:

-Hınıs nerenin kazası?

Soru cevapsız kalmıştı. Bir başkasını kaldırdı.

-Göller bölgemiz nerelerdir?

-.....

Bir başkasına:

-Sakarya nehri nereden doğar, nereye dökülür?

-.....

Bakan sükûtu hayale uğramıştı. Öğretmene yaklaştı, vücudundaki kan beyinde dibek dövüyordu. Öğretmenin yakalarını toplayıp şiddetle sarstı. Sesi duvarlarda şamar şamar inerken şöyle haykırıyordu:

-Hoca, hoca çocuklara Türkiye'yi öğret, Türkiye'yi. Senin gibi vazifelilere gereken cezayı bu dünyada veremezsem, ahrette bile bu eller yakanızdan inmeyecektir. Bu çocuklar öyle yetişmelidirler ki ülkenin temel taşı görevini yapabilsin...

Vekilin fikirleri talebelerin çoğunun kafasında izler bıraktı... Kafataslarında unutulmayan hatıralar olarak kalacaktı..." (s.116)

Okulların ve eğitim sistemine yönelik yerli ve milli olma vasıflarına vurgu yapılan bir sahne canlandırılmıştır. Öğretmenin yurtdışına yönelik sorularına aldığı cevaplar ve bakanın yurda dönük sorularına alamadığı cevaplar karşılaştırılmıştır. Bakanın öfkesi sonrası söyledikleri hem öğretmenlere hem de oradan hareketle tüm topluma bir mesaj niteliğindedir. Okullarda yetiştirilen çocuklar ülkenin temel taşıdır. Verilen eğitim de bu temeli oluşturacağı için son derece önemlidir.

Okullarda verilen eğitim ve okul yaşantısına yönelik bir eleştiriye de Sitem romanında rastlanır. Romanın başkahramanı Faruk, yardımsever bir işadami olan İbrahim Bey vasıtasıyla özel bir okula yatılı olarak yerleştirilip eğitimine devam etmesi sağlanır. Fakat okuldaki durum beklenildiği gibi değildir. Davranışları ve sözleriyle okul içerisinde farklılık gösteren Faruk burada çeşitli sıkıntılar karşısında kalır.

"Okul Ferhat'ın, Ferhat da bütün talebelerin alışageldiği şeklin dışında bir örnek teşkil ediyordu... Adı kısa zamanda "Takınyalı" olarak yayıldı. Yahudi ve Hristiyan çocuklar ona:

-Sofî, diyorlardı. Müslüman çocuklar bile ona yabancı kalıyordu...

Öz benlikleri ile alay ettiklerinden habersiz olanlar, Ferhat'ın inançları ile eğlendiklerini zannediyorlardı." (s.92)

Devam eden bölümde ise yatakhane de namaz kılan Ferhat Yahudi bir talebenin şikâyeti üzerine nöbetçi öğretmen tarafından disiplin kuruluna verilir. Disiplin kurulu sahnesi de özel okulun zihniyetinin ortaya çıkarılması için kullanılır.

“Disiplin kurulunda zihniyetler çarpışıyordu. Türk olan Türkçe öğretmeni Münevver Hanım, dayanamayıp müdahale etti:

-Verilen bu karar yersiz ve ağırdır, diye bağırdı. İnsanlar hangi dine mensup olurlarsa olsunlar, inançları yüzünden cezalandırılmazlar... Üstelik yaşadığımız ülkenin dini İslam’dır. Bu milletin evladı olan Ferhat da dininin vecibelerini kimseye zarar vermeden yerine getirmiştir.

Hoca hanıma sert bir karşılık gelmişti.

-Ama unutor musunuz ki o çocuk bana karşı gelmiştir.

Bu tepki Ferhat’ı disiplin kuruluna şikâyet eden hanımdan gelmişti. Öfkesini yenememiş olacak ki, aynı kızgınlıkla kesin konuştu.

-Tart kararı oldukça yerindedir. Bundan başkası düşünülemez.

Sıra yeryüzüne Hristiyan dinini yaymak için her fırsatı değerlendiren öğretmene gelmişti:

-Yaptığımız soruşturma akabinde anlaşılmıştır ki, talebeleri başına toplayıp İslam hukuku dersleri verirmiş.

Karışık üyelerden müteşekkil kurul, münevver hanıma pes diyordu. Buna rağmen Ferhat’ın yatakhane de ve açık yerlerde namaz kılması yasaklandı.” (s.96)

Verilen karar ve yazarın üyeleri tasviriyle birlikte misyoner bir okulun varlığı anlatılır. İnancını ve ibadetini özgürce yaşamak isteyen Ferhat, cezalandırılmıştır. Üstelik de kendi ülkesinde. Türkçe öğretmenin in savunması da yetersiz kalınca İslam inancına Ferhat örneği ile ceza verilmiştir. Ayrıca taşralı öğrencilerin geldikleri yerler sebebiyle lakap takılarak bir anlamda aşağılanmaları örneği de “Takunyali” ifadesiyle okuyucuya gösterilmiştir.

Köylü çocukların şehirdeki okullarda düştüğü duruma bir örnek de *Gönül Yarısı* romanında kullanılmıştır. Annesi eski sevdalisına kaçan ve babası da bundan sonra hapse düşen Yakup, babasının cezaevi arkadaşı tarafından Ankara’ya getirilir ve

buradaki bir okula yerleştirilir. Okula geldiği için sevinen Yakup'un ilk derste karşısına çıkan öğretmen tarafından küçük görülmesi ön plana çıkarılır.

“Öğretmen Yakup’u inceledi sonra. Aynı tonla ona da sordu:

-Sen?

O da kalktı. Öğretmenin gözlerine baygın, masumiyeti bozulmamış duygularla baktı.

Öğretmen azarlayan bir sesle ikaz etti:

-Konuşsana be çocuk. Adın ne?

Utandı, yüzü kızardı. Harflerin üzerine basa basa uzatarak konuştu:

-Yakuuup.

Yüz hatlarında hoşnutsuzluk çizgileri belirdi öğretmenin.

-Sen nereden geldin?

-Yağmurlu köyünden.

Sınıfı velveleye veren bir sesle haykırdı:

Heyecanlandı. Nefesi daraldı Yakup’un. Lehçesi şehir çocuklarından oldukça farklıydı. Kelimeleri oldukça kaba telaffuz ediyor, gerçek inceliği yakalayamıyordu anlaşılan. İşte bu çekmişti öğretmenin dikkatini. Durakladı. Ne söylemesi gerekiyordu ki başka. İçli bir bakış tutturdu öğretmene:

-Bıldır orada okudum.

Biraz daha karıştı yüzü. Sert ve sevimsiz baktı. Hatta bir şeyden tiksinişmiş, midesi bulanmış gibi ekşitti yüzünü:

-Köylü müsün?

-He!

-Kararsız bir azar bastı Yakup’a.

-Kim yazdı seni bu sınıfa? İşim gücüm yok da seninle mi uğraşacağım bir yıl?

Usançlı seyretti bir an. Etraftan destek istercesine gezdirdi gözünü çocukların üzerinde:

-Boşuna dememişler “Köylü böyle olur” diye?...

Sınırsız bir kibir vardı öğretmenin suratında. Sesinin tonu da ona göreymişti konuşurken:

-Çık bu sınıftan. Hangi şubeye verirse versin seni müdür.”(s.82)

Öğretmenin bu tavrı sonrasında müdürün yanına giden Yakup, durumu anlatır. Müdür ise kendisinin de köylü olduğunu ve bunun ayıp bir şey olmadığını söyleyerek öğretmeni okuldan kovar. Yakup’u yeni bir sınıfa verirken ilerleyen bölümlerde Yakup’un yeni öğretmenini annesi gibi sevmesinin yolunu açar.

Kullanılan bu olaylar vasıtasıyla kentlerdeki okulların durumu irdelenir. Öğretmenlerin bir bölümünün köyden gelen öğrenciler için kullandıkları üslup ve takındıkları aşağılayıcı tavır gösterilmiştir. Verilen örnekle birlikte köylü olmanın ve ağız özelliklerinin kentliler için bir aşağılama sebebi olarak kullanılması eleştirilir. Müdürün tavrı ve sözleriyle yanlışlığı düzelttiren yazar, öğretmeni de sınıftan aldırıp bu zihniyetin diğer öğrencileri kendisine benzetmesini engellemiş olur.

Köyden kente göçün yoğun yaşandığı bir ülke olmamız hasebiyle benzer durumların çokça yaşanmış olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca yazarın da babasının işi dolayısıyla Tokat’ın bir köyünden Ankara’ya geldiği ve okula burada devam ettiği anlatılan durum için kaynak teşkil etmiş olabilir.

Ülkemizdeki yabancı okullara yönelik bir zihniyet eleştirisi amacı taşıyan bu sahne ile benzer zihniyetteki kurumların İslam ve inanç düşmanı düşünceleri gösterilir.

Aynada Batan Güneş’te köydeki gençler ile gurbetten gelen lise ve üniversite talebeleri karşılaştırılır. Köyün hocası gurbet dönüşü ana karakter Kerem’le sohbet ederken gurbetten gelenlerin köydeki gençleri olumsuz etkilediğinden bahseder.

“Kışın köydeki gençleri birer birer toplayıp Kur’an dersi veriyorum. Tam okumayı öğrenecekleri sırada bahar geliyor. Hemen arkasından da gurbette okuyan lise ve üniversite talebeler.

-Ne zararı var gelsinler...

Ben gençlere kaşık kaşık bir şeyler vermeye çalışıyorum. Gel gör ki gurbetten gelen talebeler onlardan kepçe kepçe çıkarıyorlar.

-Anlamadım?

-Topladığım talebelerin kafasını yıkıyorlar. Mekteplerinde öğrendikleri birtakım hayal mahsulü fikirleri o saf beyinlerine şırınga edip berbatlaştırıyorlar. Onlara inançsızlığı aşıyor, boş yere kafa yormamalarını öğütüyorlar.”(s.71)

Okullarda verilen eğitime lise veya üniversite ayırımı gözetmeden olumsuz bir yaklaşım gösterilir. Bu yaklaşımın çıkış noktası inanç meselesidir. Köy hocası için lise ve üniversite eğitimi hayal mahsulü fikirler öğretilen yerlerdir. Bunun sonucunda da gençlerin beyni yıkanarak hem kendileri hem de köydeki gençler doğru yoldan uzaklaşır. Bu durum eğitimin gençleri maneviyattan uzaklaştırdığına işaret etmek için kullanılır.

Okulların ve burada eğitimin önemine yönelik bir görüşü *Sevdalar Sözde Kaldı* romanında ifade eder yazar. Romanın başlarında kahramanların lise dönemleri anlatılırken romanın ilerleyen kısımlarında da yer alan idealist bir öğretmenin ağzından okulların işlevi anlatılır

“Bu çatının altı bir alış veriş yeri çocuklar. Ben satıcı sizler de alıcılarsınız. Şayet bu çatının altında alabileceğiniz bir şeyler yoksa neden hala buradasınız? Boşaltın başkaları yaklaşsın tezgâha. Bir şeyler almak için buradasınız. Sizlerin almaya, benimse satmaya geldiğim bir pazar burası. Bir fikir, ilim pazarındasınız şu anda.

Evet, burası bir alışveriş merkezi. Alıcı durumunda olanlar, satıcılarla kavga eder anlaşamazlarsa...

Alıcı ticaret yapmak niyetinde değilse, satıcı tezgahını kapatır. İhtiyacınız olanı alın buraya gelmişken. Kendi menfaatlerini bile umursamayan bir nesil, vatanına, yaşadığı topluma ve ailesine, hatta kendisine bile ihanet içerisindedir.”(s.24)

Okulu bir alışveriş merkezine benzeten öğretmen, bu amaçla gelmeyenleri bir anlamda dairenin dışına itiyor. Okulun ve eğitimin amaçlarına uygun düşünce yapısıyla ve öğrenme isteğiyle okula gelmeyenlerin gelecek olanlara engel olamadan yoldan çekilmelerini öğütüyor. Okulu bir fikir pazarı olarak nitelerken son sözlerle gençlerin başta kendileri olmak üzere aileleri ve tüm toplum için gelecek umudu olduğu aksi durumda ise ihanet içerisinde bulunduğuna işaret edilir.

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak okullar ve eğitim üzerine yapılan değerlendirmelerden birisi *Afedersin Hayat* romanında yer alır. Romanda ana karakterlerin eğitim aldıkları Robert Kolej'in kuruluş hikâyesine ilişkin yapılan değerlendirme dikkat çekicidir.

Romanın başkahramanı Ozan okumakta olduğu okulun bahçesinde hayallere dalmakta ve eski ve yeni döneme ilişkin düşünceleri yazar aktarmaktadır.

“Bizans imparatoru Fatih'in bir fedakârlığı karşısında onu ödüllendirmek istemiş ve elçisini göndererek ona sormuştu:

-Benden ne istersiniz?

Fatih aldığı mesajın karşılığını yazıp göndermiş

Anadolu Hisarı'nın karşısına düşen tepeden bir hayvan postunun serilebileceği kadar yer.

Kabul edilmiş isteği ve denir ki, Fatih hayvanın postunu ince sıırım yaptırıp göndermiş ve onun çevreleyeceği daireyi istemiş. Onun ortasına da Rumeli Hisarı'nı kondurmuş... Ve yine söylenir ki, Fatih İstanbul'u ilk Rumeli Hisarı'yla fethetmiş. Asırlarca sonra da Robert diye bir Amerikalı, koleji kurabilmek için Bebek sırtlarından malum yeri istemiş ve sonuçta “Fatih'in İstanbul'u fethettiği bu tepeden İstanbul'u bu kolejden fethedeceğim” dediği de başka bir efsane olarak yayılmış kulaklara...

Bunlar birer efsane ve arzuların yorumlarıydı elbet... Ozan karşılıklı tepelere kurulmuş hisarları seyrederken bunları düşlüyordu...”(s.64)

Karakterin hayalinden geçen bu hikâyeler vasıtasıyla verilmek istenen mesaj ortaya çıkar. Fatih örneği ve İstanbul'un fethine giden yolun benzeri Robert kolejinin kuruluş hikâyesiyle örtüştürülür. Eğitim sistemimize giren Robert kolej ve benzeri tüm yabancı okulların nihai amacının, ülkenin fiilen olmasa da, düşünce dünyası olarak yabancılaşması ve okulun kalıbına sokulması olduğu gösterilmeye çalışılır. Okulun kurucusu Robert'in efsane olan sözlerinin fetihle birlikte kullanılması; amaçların aynı olması ve okuyucuya da asıl amacın ne olduğunun hatırlatılması sağlanır.

Karakterlerin yükseköğretim mezunu olmaları konusunda gayret eden yazar, bu dönemlere ilişkin sahneler kullanmak konusunda ısrar etmez. Köy veya kent farkı

olmadan eğitim alan karakterlerin üzerinde belirgin etki yaratan okul çevresi çok fazla kullanılmamıştır.

3.6.3 Cezaevinde Eğitim

Yıldız'ın cezaevlerini bir ıslah mekânı olarak gördüğünü daha önce belirtmiştik. Buna paralel olarak romanlarda çeşitli sebeplerle hapse düşen kahramanların buralarda karşılaştıkları kişiler vasıtasıyla bir nevi eğitim aldıkları gözlenebilir. Bu eğitimler daha çok yazarın amacı doğrultusunda manevi yönden gerçekleştirilen eğitimlerdir.

Bu duruma en iyi örnek yazarın ilk romanı olan *Çiçekler Susayınca*'da karşımıza çıkar. Romanın ana karakterlerinden Yedigâr, köyden kente geldiğinde yanında ayısı bulunmaktadır. Ayısıyla yaşadığı bir hadise sonrası adam öldürerek hapse düşen karakter burada üniversite mezunu Dursun'la karşılaşır. Dursun, külhanbeylik yaparken eski sevgililerinden birinin yanındaki adamı vurup içeriye düşmüştür. Burada karşılaşan Dursun ve Yedigâr romanın sonuna kadar birlikte yaşayacaktır. Okuma yazma bilmeyen Yedigâr'ın eğitimi cezaevi şartlarında başlayacaktır.

“Kurutulmuş bir ağaca benzeyişinden üzüntü duyan Yedigâr hiçbir şeyi yarım bırakmamaya azmetmişti. Mademki dünyaya insan olarak gelmişti, öyle ise şeklen insan olmaktan kurtulmalıydı. Kurtulabilmesi için de bol bol kitap okuması, ilim öğrenmesi lazımdı... Yanında Dursun gibi bir insan olduktan sonra, kendisine sadece gayret etmek düşecekti...

O günden sonra okumaya dört elle sarıldı. Öyle ki bir ay içinde okumayı ve yazmayı mükemmelen öğrenmişti... Onun bu hevesine kapılanlar da olunca hapishanenin havası tamamen değişti.

O gergin hava, yerini samimi bir atmosfere terk etti... Okumayı bilmeyenler okudu, yazmayı bilmeyenler yazdı. Okumuşluğu olanlar Dursun'dan kitap isteyip zevkle okumaya başladı. Bazen de Dursun onları etrafına toplayıp konferanslar verdi, ilim öğretti. Sık sık ciddi münazaralar yapıp kitaplardan pasajlar okundu. Gittikçe kardeşlik havasının arttığı bu koşuşturma zaman, işledikleri suçlardan nadim olanların, faziletli hikâyeler bularak anlatmaları ile eridi.” (s.126)

Dursun'un yardımıyla okuma yazma öğrenen Yadigâr'ın ardından tüm koğuşun bir okuma seferberliğine girmesiyle cezaevi adeta bir ilim yuvası haline gelmiştir. Konferanslar, münazaralar yoluyla fikri tartışmaların yapıldığı koğuş, bunların sayesinde kardeşlik ve samimiyet duygularının yeşerdiği bir eğitim yuvası olur.

Yıldız'ın vurgulamak istediği düşünce de tam olarak budur. Cezaevi, bir ıslah mekânı olarak uygun şartlar oluştuğunda ilmi ve manevi eğitimin verilebileceği bir yer haline gelebilir.

Cezaevinde yaşanan değişime ikinci örnek *Dallar Meyveye Durdu* romanındadır. Bir trafik kazası sonucu genç bir kızın ölümüne sebep olan romanın başkahramanı Burak, cezaevine girer. Bir süre sonra tanıştığı genç sayesinde eksiklerini görüp bunları onun yardımıyla kapatacaktır.

“Bu dar dünyanın içinde henüz yirmilerinde seyreden bir genç ona sahip çıkmıştı. Burak şiddetli yalnızlık hissedip bunaldığı günlerinde, kendisini manen besleyip, çaplı biçimde moral veren gence muhabbet beslemiş, ısınmıştı.

Adı Hakan'dı. Yalansız, dürüst davranışlı, samimi bir gençti. Boş zamanlarını ibadetle değerlendirir, bozuk sohbet edilen yerlerden kalkıp uzaklaşırdı. Burak son günlerde bütün kederlerini unutmuş adeta adım adım onu izliyordu. İslam'ı hayatına uygulayışı mükemmeldi. İçinde biriken bütün tereddütleri ona açmış, karşılığında ispat istemişti. Delikanlı gücünün yettiği nispetle Burak'ı tatmine çalışıyordu. Ufkunda açtığı küçük bir pencereden gerçeklerin engin havasını seyrettirebiliyordu.

Az günde çok şey öğrenmişti. Bu gün içeride bir ay on üçüncü gününü doldurmuştu.” (s.71)

Yazarın amacına uygun olarak manevi iklimden ve dininden habersiz bir şekilde cezaevine düşen genç Burak, burada karşısına çıkan Hakan sayesinde tereddütlerinden kurtulmuştur. Üstelik bunu başaran yirmi bir yaşındaki bir gençtir. İçerde kaldığı süreye nispeten az günde çok şey öğrenmiş ve hayatının yönü değişmiştir.

Bunların dışında kalan bir örnek ise *Bir Dünya Yıkıldı*'da vardır. Köyden ailesini kaybetmesi üzerine şehre evlatlık olarak gönderilen Haluk, yanında kaldığı ailenin kızının suçunu üstlenerek ıslahevine düşer. Ardından da cezaevine nakledilir.

İslahevi müdürü, talebe olması dolayısıyla Haluk’u da yakınlardaki bir ortaokula kaydettirerek eğitim hayatına devam etmesini sağlar. Eğitim kademelerini birer birer tırmanan Haluk, liseyi de cezaevinden gidip gelerek bitirir. Ardından da tahliye zamanının gelişiyle cezaevinden kurtulup üniversiteyi kazanır.

Yıldız’ın vermek istediği mesaj gayet açıktır. Hayatın zorlukları karşısında cezaevine bile düşülmüş olsa, mücadeleden ve eğitimden vazgeçmeyin. Haluk örneğiyle birlikte cezaevinden ortaokul ve liseyi okumanın mümkün olduğu gösterilir.

Cezaevine düşüp burada hayatın gerçekleriyle karşılaşan ve eğitimine buradan devam eden bir karakter de *Yürekte Büyümek* romanının başkişilerinden Tarık’tır. Tarık kabadayı olan babası sebebiyle kardeşinin ölümünün intikamını alıp cezaevine düşer. Cezaevinde kendisinden önce girmiş olan doktor karakteriyle karşılaşır. Liseyi yeni bitirmiş ve askerlik hazırlıkları yaptığını öğrendiğimiz Tarık, doktorun desteğiyle açık öğretime kayıt yaptırmış ve cezaevinden eğitim hayatına devam etmiştir.

Cezaevlerinin ıslah için kullanılması, yazarın ana hedefidir. İçeri girenlerin orada kaldıkları sürede dinini öğrenmesi yoluyla eğitilmesi gerektiği anlatılır. Lise ve üniversite öğreniminin de içerden devamla yapılabileceği gösterilirken, yapılan hatalardan pişmanlıkla yeni bir yola girilmesi hedefi gösterilir. İnançlı, doğru yolu bulmuş bir Müslüman olmak.

3.6.4. Öğrenci Okutma Meselesi

Yıldız’ın romanlarında kullandığı bir unsur da öğrencilere burs verilmesi veya eğitim masraflarının karşılanmasıdır. İhtiyaç sahibi çocukların eğitimden mahrum kalmalarının önüne geçilmesi hem sosyal hem de dini bir vazifedir. Bu sayede toplumdaki aksaklıklardan biri de engellenmiş olacaktır.

Yanık Buğdaylar romanı bu duruma ilk örnek olur. Bir cinayet sonrası köye gelen tabip, başkişi konumundaki Dikçe Mehmet’le konuşarak onu okumaya ikna etmeye çalışır.

“Sıra Dikçe’ye gelmişti.

-Şimdi beni dinle, dedi. Bak ben de senin gibi bir köylü çocuğuyum. Beni tesadüfler, imanlı irfanlı bir zenginle tanıştırdı. O muhterem adam beni okuttu, adam

edip el içine kattı. Seni de burada kendi ellerimle ben okutmak isterdim ama senin buralarda kalman bence sakıncalı. Diyorum ki beni okutan o büyük zatın evine birlikte gitsek. Seni ellerimle ona teslim etsem sen de okuyup büyük bir adam olup el içine katılsan. İşte o zaman ananı ve bacını da kurtarmış olursun.

.....

Dikçe, Macit Aslanoğlu'nun ve tabibin bütün ısrarlarına rağmen öğretmen okulundan başka mektebe gitmeyi istemedi. En son isteği kabul edilip vilayetteki paralı yatılı öğretmen okuluna kaydı yapıldı.” (s.110)

İmanlı ve irfanlı hayırsever hem doktoru hem de Dikçe'yi kurtarıp okumalarını sağlayarak el içine katmış olur.

İkinci örnek *Sitem* romanında kullanılır. Köyden anne babasının ölümü sonrası şehre gelen Ferhat hem çalışmakta hem de okumaktadır. Gece sokak lambası ışığında ders çalışan Ferhat'ı gören hayırsever işadamı tarafından koleje yerleştirilir. Mezuniyet sonrası adamın yanında işe başlayan Ferhat, işadaminin kızıyla da evlenecektir.

Bir Dünya Yıkıldı da ise cezaevinden üniversite çağına gelmiş olarak çıkan Haluk'un arkadaşının babası tarafından desteklenerek okuması sağlanır. Cezaevinden gittiği lisede tanıştığı sınıf arkadaşı Medine'nin babası olan Fuat Hoca, Haluk'la içerdeyken tanışmıştır. Haluk'un çıkışının ardından da önce dershaneye ardından da üniversiteye gitmesine destek olmuştur.

Sular Durulursa da ana karakterlerden İlyas'ın okutulması işini bu defa kasabanın manevi önderi olan Mazlum Dede yapacaktır.

“İlyas'ın son tatiliydi kasabada. Mazlum Dede ona umut verdi. Doktor olacaktı. Aile de aynı kararı aldı. İstanbul tıp fakültesinde okuyabilmesi için hazırlıklara başlandı.

Doktoru yoktu bu kasabanın pratisyen bir hükümet tabibinden maada. Salgın hastalıklara maruz kalan yoksul insanların bünyesini kemiren mikroplarla mücadele edecek hiçbir imkânları yoktu. Yılda bir ay memleketine gelen civar köylerden bir profesör, kasabada kalır, o yoksul insanların damarlarından kanını çekercesine ceplerindekileri son meteliğine kadar alıp gider...

Öyle dedi Mazlum Dede.

-Gerekirse ben okuturum seni.

Mazlum Dede son günlerde İlyas'ı dizinin dibinden ayırmadı. Gereken desteği verip İstanbul'a yolladı." (s.171)

Kan davası sebebiyle babası öldürülen İlyas, ilerleyen bölümlerde Mazlum dede'nin yardımıyla doktor çıkacak, kasabaya dönüp doktor eksikliğini giderip bahsedilen şikâyetleri nihayete erdirecektir.

Ülkemin Açmayan Çiçekleri'nde, romanın ana karakterlerinden Cem, babasının ölümü sonrası okuduğu liseden ayrılır. Sınıf arkadaşı Esra'nın babasının bursuyla okumaya devam eden Cem, Avrupa'da tıp tahsili yapar ve sonradan kendisini okutmanın arkadaşının babası olduğunu öğrenir. Babasının holdinginde yöneticilik yapan Esra ise yoksul çocukları sokaklardan kurtarmak amacıyla bir vakıf kurarak hem onlara kalacakları yer hem de eğitimlerini sürdürmeleri için burs sağlayacaktır.

Yürekte Büyümek'te de benzer bir yardım vardır. Romanın ana karakterlerinden Tarık ve eşi Cavidan'ın altı yıllık evliliklerinde çocukları olmaz. Cavidan'ın ısrarlarına rağmen evlat edinmeyi kabul etmeyen Tarık, bunun yerine sokakta yaşayan sahipsiz üç kardeşi sahiplenip onları okutarak sokaktan kurtarır.

Bu romanlara ilaveten, zengin ve varlıklı karakterlerin veya destekleyici büyüklerin yardımıyla okuma meselesine değinen diğer romanlar; *Gönül Yarası*, *Siyah Güller*, *Günahın Rengi*, *Sevmekten Korkuyorum*, *Kiralık Hayaller*, *İstanbul Yüzlü Kadın* Ve *Beyaz Atlı*'dir.

Yazarın öğrenci okutma meselesine verdiği önem romanlarda bu türden örneklerin sayısından anlaşılabilir. Maddi olanağı olmayan gençlerin eğitilmesi ve topluma kazandırılması zenginlerin bir görevi olarak anlatılır. Burs müessesesi de toplumsal yapıda yer edinmesi gereken bir yapı olarak sunulur.

3.7. KADIN

Yıldızın romanlarında değindiği meselelerden birisi de kadının yeri ve konumudur. Karakter seçiminde erkeklere ağırlık verse de, kadınların aile ve toplum içerisindeki yerini anlatmayı da ihmal etmez.

Ancak kadınlara yönelik düşünceleri roman serüveni boyunca değişime uğramakta veya iniş çıkışlar göstermektedir. Topluma açılma noktasında ilk romanlarda oldukça sert çizgiler kullanan yazar, diğer romanlarda herhangi bir engel olmadan kadınların ön plana çıkmalarını teşvik eder.

Yazarın kadın meselesine bakışı aşağıda belirtilen şekilde beş başlıkta incelenecektir.

3.7.1. Ev Kadınları ve Annelik

Yazar romanlarında kadınları en çok ev hanımlıkları ve anne olma vasıflarıyla karşımıza çıkarır. Çocuklarını seven, koruyan, namuslu, imanlı, inançlı olan ve romanda çok fazla ön plana çıkmayan bu anneler çoğunlukla taşralıdır. Bunların yanında bahsedilen fedakârlıktan uzak davranışlar sergileyen anneler de kötü örnekler olarak kullanılmıştır.

Gurbeti Ben Yaşadım'da *Iraz kadın*, *Yanık Buğdaylar*'da *Hatice Kadın*, *Aynada Batan Güneş*'te ise *Havva*, İstanbul'un kötülüklerinden kaçıp kasabada hayatını sürdüren anne karakteridir. Bu kadınlar her türlü zorluğa, eşlerini ya da çocuklarını kaybetmelerine rağmen mücadele etmiş; çocuklarını ki bu çoğunlukla erkek evlatlardır, hep destekleyen kişiler olmuştur. Hatta bu destek daha da ileri gitmiş ve *Gurbeti Ben Yaşadım*'da *Iraz Kadın* torunu için hapse düşmüş ve orada hayatını kaybetmiştir.

Bu anneler, her zorluğa karşı dayanabilecek sabra sahip geleneksel Anadolu kadını tipinin örnekleridir. Evlatlarının, kocalarının ölümü, tek başına çocuklarıyla hayata devam etmenin zorluğu, gurbetteki eş veya evladı bekleme gibi özetlenecek birçok durum karşısında yılmadan ayakta durabilmişlerdir.

Yanık Buğdaylar'da *Hatice Kadın*, hem kocasının hem büyük oğlunun köydeki zengin ve zalim bir aile tarafından öldürülmesine tanık olmuştur. Bütün yaşananlara ve

zulme rağmen ayakta kalmayı başaran Hatice kadın, küçük oğlu *Dikçe*'yi okutmuş ve sonrasında da evlendirmiştir.

Gurbeti Ben Yaşadım'da, önce esir düşen ardından da sürgünde nerdeyse yirmi yıl geçirmiş kocasının ardından ve ailenin düşmanlarına rağmen evlat yetiştiren bir anne vardır.

Yıllar Geriye Dönse romanında ise ana karakterlerden Gül'ün annesiyle örnek anne tipi kurgulanır. İki kızı bulunan bu anne aynı zamanda iktisat hocası olmuş bir kadındır. İlerleyen bölümlerde, kocasının genç bir kıza tutulmasından sonra eşinden boşandığını öğrendiğimiz Füsun Hanım, kızlarının iyi şekilde yetişmeleri için gayret etmektedir. Gül'ün ablasının güzellik yarışmasına katılmasına karşı çıkarak, kadınların vücutlarını teşhir etmelerine yönelik eleştiriler de yapar. Diğer kızı Gül'ün eğlence hayatından vazgeçmesi için çabalayan anne bunu başaramaz. İnançlı bir yaşam tarzı seçip, bu şekilde yoluna devam eden Füsun Hanım, romanın sonunda kızı ve damadının kavuşmasına ve bir ailenin birleşmesine vesile olur. Kızının hatalarını anlayıp pişman olması üzerine de onunla barışır. Romanda eğitim seviyesi yüksek bir annenin çocuklarının felaketine engel olma çabalarından yer yer bahsedilmesi sağlanarak Füsun Hanımın örnek rolü ortaya çıkarılır.

Yine *Babamdan Sonra* romanının ikincil karakterlerinden olan Aslıhan, hikâyede çok fazla görünmese de romanın sonlarına doğru fedakâr ve tevekkül sahibi bir anne portresi çizmiştir. Romanın ana karakteri olan Muhsin, zengin bir ağanın oğludur. Babası tarafından Aslıhan'la evlendirilen Muhsin, askere alınır. Asker arkadaşı olan Hristiyan Cem'le birlikte İstanbul'a giden Muhsin, Aslıhan'a ve oğluna bir daha geri dönmez. Orda başka bir kadınla evlenen Muhsin emniyet müdürlüğüne kadar yükselir. Romanın sonlarına doğru ortaya çıkan ve babasıyla görüşen Hamza'ya durumu anlatan Aslıhan, köyde zor bir hayat yaşamasına ve oğlunu tek başına büyütmesine rağmen, Muhsin hakkında kötü düşünmez. Tüm hatalarına ve çektiklerine rağmen babaya karşı gelinmeyeceğini ve saygıda kusur etmemesi gerektiğini söyler oğluna.

Figân'da ise savaş zamanı bir annenin işgalciler karşısındaki durumundan bahsedilir. Ermenilere karşı mücadele veren bir karakterin eşi konumundaki Neslihan, Ermenilerin tüm zorlamalarına rağmen namusunu korumuş iffetli bir anne konumundadır.

“Çaresiz kalmıştı. Hiçbir çağrıya kulak asmayınca, o gözü dönmüş ermeni eşkıyası son kozunu kullanıyordu. Tarihin, insanlığın utanç duyacağı en son kozunu... Dünya durdukça tarihin sayfelerine geçen bu vahşet, vicdanı olan bu milletler tarafından lanetle ve nefretle anılacaktı. O, yaratanın emri üzerine yaşayan, o ilahi kanuniyete teslimiyet gösteren şerefli anne, iğrenç arzulara esir olmuyordu.”(s.204)

Devamında Ermenilerin oğlu Mücahid’in vücuduna çiviler saplayarak katledişine tanık olan Neslihan, kendini onlara teslim etmeden şehit olacaktır.

“Neslihan yaradanını tesbih ede ede tetiğe dokundu. Düşman ateş püskürtüp, kan kustura kustura hücumu geçmişti. Düşman eline geçmemek, namahremine arzularına oyuncak olmamak için eşkıya sürüsünün üzerine ateş açmıştı.

Yaradanın huzuruna şehid olarak gidecekti. Namusunu yaban ellerden, dini ayrı düşmandan koruya koruya şehid edilecekti.” (s.205)

Ermeni zulmünün ön plana çıkarıldığı bu bölümle birlikte, namusunu yaban ellerden korumak için çocuğunu ve kendini feda eden bir anne karşımıza çıkarılır.

Bu olumlu özelliklere sahip anneler haricinde, olumsuz özellikleriyle romanlara eklenen anneler de mevcuttur. Bu anne tipinin kullanılmasının en önemli özelliği olumsuz örneklerin okuyucuya gösterilmek istenmesi ve bunlardan ibret alınmasıdır.

Bu tipteki annelere ilk örnek *Çiçekler Susayınca*’da karşımıza çıkarılır. Romanın ilk bölümünde yaptığı hata sonrası tanımadığı bir adamın arabasına binip sonrasında onunla içki içen ve tecavüze uğrayan Elif karakterinin annesinden bahsedilir. Bu olaydan sonra eve dönen ve odasında ağlayan Elif’e karşı davranışlarıyla kötü anne portresi çizilir.

“Annesi oda kapısını açar açmaz sigara dumanından tıkanır gibi öksürdü, zorla nefes aldı. İlk işi odayı havalandırmak olmuştu.

-Bu ne hal kızım, bu dumanların arasında nasıl nefes alıyorsun?

Her evlatta annesine karşı olan naz, çocukluktan kalma bir alışkanlıktır. Elif cevap yerine inci gibi yaşlar akıtmaya başladı. Bu hal çekemeyeceği bir ıstıraba giriftar oluşunun neticesiydi. Anne şaşkın şaşkın kızının gözlerine baktı, kızı ağlıyordu. İlilenmek yerine umursamazlıkla omuz çekip dudak büküşü görmeye değerdi.

-Aaaa, bu da nesi?

Elif içini çeke çeke ağlarken, annesi ikinci soruyu sormak lüzumunu bile hissetmemişti. Çok acele yapılması gereken bir işi olmalıydı:

-Eh, ne halin varsa gör. Üç beş yaşındaki çocuk gibi dizlerimin dibine oturtup gönlünce gidemem ya. Zaten oyun partisine geç kaldım.”(s.22)

Zor bir durumla karşı karşıya olan bir genç kız ağlamakta ve annesinden şefkat beklemektedir. Bunun karşısında ise kumar oynamaya geç kaldığı için evladının bu haline umarsız bir anne karakteri koyulur. Bir anlamda Elif’in hatalarının sebebi olarak da annesi işaret edilir.

Bahsedilen tipteki annelere gösterilen örneklerden biri *Boşluk* romanında kullanılır. Genç bir anne olan Ebru karakterinin davranışları anlatılarak, olumsuz vasıfları vurgulanır.

“Ebru yirminci asrın tipik bir annesi olmuştu. Şahin bir yaşını doldurmasına rağmen, annesi göğsüm bozulur düşüncesiyle altını değiştirmede. Daha ötesi Cihan altını değiştirirken yanlarında bulunmadı. İğreniyordu. Kendi çocuğundan tiksinen bir anne oldu. Doğum sancısına dayanamayıp sezeryanla aldırması. Çocuğunun her meşakkatinden uzak bir anne.”(s.113)

Bu defa yeni anne olmuş bir karakterin annelikten ne kadar uzak olduğu anlatılır. Çocuğundan uzak, her ihtiyacından iğrenen bir anne karakteri vardır. Özellikle kendi çocuğundan tiksimesi ifadesiyle hem anneliği hem de insan olma vasfı uç bir örnek olarak kullanılır. Okuyucunun gözünde olumsuz bir anne örneği dışında bir ihtimal bırakılmamış olur karaktere.

Aynada Batan Güneş’te Kerem’in İstanbul’daki ilk günlerinden, bir anlamda sevgilisi diyebileceğimiz, daha sonra da Kerem’in abisiyle nişanlanan Reyhan’ın annesini tanıtırken şehirli kadın imajını ve Kerem’in annesi Havva ile aralarındaki farkı iyice belirginleştirir yazar.

“Sosyete uğruna bütün varını seve seve feda eden, konken masalarının çay partilerinin dans salonlarının anasıydı. Onun içindir ki Kerem’in davranışlarını kınayacak kadar çağın medeniyet bataklığına saplanmıştı.”(s.212)

Namuslu, imanlı bir anne ile sosyete artığı denebilecek bir başka anneyi karşı karşıya getirip, imanlı annenin tarafını açıkça seçmiş olur.

Dallar Meyveye Durdu romanında yaşlı Fazilet Nine'nin gelini ve başkahraman Burak'ın annesini okuyucuya şu şekilde tanıtır anlatıcı.

“Sadece namaz kılarken başını örten, diğer vakitlerde asrın modasına ayak uyduran gelininin içinde mana üzerindeki urbalar perişandı. Zaman gelir içki ikram eden saki olur zaman gelir poker masalarında çağın kumarbaz anası olurdu” (s.16)

İlerleyen bölümlerde de bu tanıtıma uygun olarak çok sık olmasa da çeşitli vesilelerle karşımıza çıkarılan bu annenin roman boyunca adı bile verilmemiş “anne, annesi, ana” gibi unvanlar kullanılarak olaya dâhil edilmiştir.

Hülyalar Hüzün Açtı'da ise üç çocuklu bir ailede inançlı bir babanın ailesinin de aynı yönde olması için gösterdiği çabaya rağmen anne karakterinin tam tersi davranışları anlatılır. Romanın ana karakterlerinden Harun hoca üniversitede hocalık yapmakta ve çocuklarına iyi örnek olmak için ibadetini aksatmadan yerine getirmektedir. Zengin bir ailenin kızı olan anne ise davetlerde, eğlencelerde gezmekte ve kocasının bu durumundan rahatsız olmaktadır. Karı koca arasındaki bir konuşmayı veren yazar anne ve babanın aileye dair düşüncelerini söylemelerine fırsat verir.

“Bak çocuklar bile bizim huzursuz dünyamızın azabını yaşamaktalar. Benimle dindar, seninle dinsiz. İkiyüzlü hale getirdik çocukları. Buna ne benim ne de senin, ikimizin de hakkı yok. Senden hayatı bölüştüğüm en yakın insan olarak ricam şu. İkimiz de gerçek neyse araştırıp ona teslim olacak, sonra çocuklarımızı dizimizin dibine alıp, onlara gerçekler nelerse onları anlatacağız.

-Biz yaşayacağımız dünyayı bulduk. Seni de o bunaltıcı, usandırıcı dünyadan almak istiyoruz. Şen şakrak, neşe ve saadet dolu bir dünyayı birlikte yaşayalım diye çağırmaktayız. (s.25)

Annenin bu sözlerine ilave olarak, ilerleyen bölümlerde kocasını, yazıları ve okudukları sebebiyle ihbar edip hapse girmesini sağlayacaktır. Ailenin dağılmasını göze alıp söylediği şen şakrak hayata devam etmeyi tercih eden, inançsız bir anne karakteri ortaya çıkarılır.

Kayıp Sabahlar romanında ise bahsedilen anne tipinin varlığını karakterlerin ağzından eleştirel bir üslupla verir yazar. Akli başında genç kızlar olan Asuman ile kardeşi Hale, ailelerinin parçalanmış durumunu konuşup tekrar bir araya gelme yollarını arar.

“-Abla birlik istiyorsak herkesin üzerine düşen sorumluluğun bilincinde olması gerekiyor bana göre. Senin anlayacağın herkesin kendine çekidüzen vermesi gerekiyor beraberlikler için.

-Nasıl bir çekidüzen bu?

Hale dikkatli bir bakış bırakıyordu Asuman’ın gözlerinde:

-Annem o yarım yamalak Türkçesi ve yapmacık tavırlarıyla sosyete toplantılarının maskarası olmaktan vazgeçip özüne dönmedikçe, babam haram helal kavramından habersiz kazandığı paraları eve getirdikçe o eve dönme kararı benim için hayalden başka bir şey olamaz abla.

-Yani senin evden ayrılışının asıl nedeni bunlar mı?

-Evet abla... Annemin adı Rüküş Asiye, babamın adı Mafya Orhan. Geniş aile anlayışı değil sadece yitirdiğimiz abla, çekirdek aile de yara aldı.” (s.59)

Genç bir kızın annesine yönelik sözleriyle birlikte kurulan anne tipini gösterir yazar. Yarım yamalak Türkçe konuşan, sosyete toplantılarının maskarası rolündeki Rüküş Asiye lakaplı bir anne. Eleştiriyi bu defa kendi kızı ağzından vererek daha etkili bir hale getiren yazar, ailesinin dağılmasına müsaade eden sosyete özentisi bir anne örneği kullanmıştır.

Bunların dışında *Sitem*, *Gönül Yarısı*, *Leyl Işıkları*, *Kelebekler Gamsız Uçar* romanlarında bahsedilen örnekler kadar belirgin olmasa da benzer anne tipine örnek gösterilecek karakterler vardır.

3.7.2. Çalışan Kadınlar

Yukarıda belirttiğimiz gibi Yıldız’ın romanlarında başkahramanlar ve olayların ana eksenini erkeklerdir. Kadınların ön planda olduğu romanların sayısı azdır. Bu romanlarda genellikle genç kızlar ana karakter olurlar. Bu durum beraberinde ana karakterlerin çalışma hayatına girişlerini de etkiler. Fakat yan rollerdeki kadınların

çalışmalarında ve mesleki hayatlarına devamında bir engelleme olmadan romanlarda kullanıldıklarını görürüz.

Bir Dünya Yıkıldı romanında ana karakter olan Haluk'un arkadaşı Medine'nin aile hayatından yola çıkarak daldığı düşünceler, yazarın çalışan kadınlara yönelik yaklaşımını gösterir. Medine'nin anne ve babası çalışmakta olduğundan çocukluğu kreşlerde geçirdiği şu şekilde verilir:

"Medine, o kreş köşelerinde büyümüş, gönlü karasızlık ve huzursuzluk dolu, ardı arkası gelmeyen ihtirasların esiri bir kızdı. Kreş köşelerinde yahut kendilerine bakabilecek en yakınının evine taşınan çocukların gönülleri huzursuz, renkleri uçtu."(s.158)

Ardından gelen bölümde bunun devamını olan Haluk'u kadınlar üzerine düşünürken buluruz.

"Kadınlar saksısından koparılmış çiçekler gibi sokaktalardı. Ve çocuklar zamansız uyandırılan, huzursuz edilen masumdular. Eşitlik derken hürriyetlerini elleriyle teslim edip cahiliye devrindeki çilelerine geri dönmüşlerdi. Ve işlerin arasında bunalıp boğulmaya terk edilmişti kadın. Çocuk doğuracak, erkek gibi o da çalışıp kazanacaktı. Evin işlerine yine kadın bakacak, çamaşırları yıkayıp, yemeğini pişirecekti erkeğinin. Sofrayı o kuracaktı... Akşamları kreşten ya da bakılan evden çocuğunu kucağına alıp, geceleri sabaha kadar uykusuz, huzursuz bir gönülle evladına yine o bakacaktı.

Erkeğinin emirlerine itaat edecek, sofrasını yorgun bir gönülle toplayıp, sigarasını dumanlayan erkeğinin:

-Bir kahve! diye yükselen sesini dikkatle dinleyecekti. Ve hürdü artık kadın. Erken emeklilik ödülü ile eşitlikte erkekleri bile geçmişti. Lakin bunun esaret olduğunu sezemeyişi vardı kadın kısmında.

Kadınlar, asıl gayelerini unutup sahası ideali dışında kalan vazifelere talip olmuşlardı. Sarhoş bir akıl kadar eksik bir düşünüş... Yetişen nesiller için en büyük noksanlıktı bu.

Şefkatsizce yetiştirecekti çocuklar... Ananın yakınlık duygularıyla beslenmeyen yavruların dünyası, huzursuz olacaktı elbet. Ve daha da önemlisi vazifeler kadına

verildikçe erkekler işsiz kalacak, yeryüzünde güç yetmez bir eli boşlar ordusu türeyecekti. Yuva kurma görevi fitratı itibarıyla kendisine verilmiş erkekler işsiz, kadınlar girdikleri imtihanı tebessüm silahlarını yahut gözyaşlarını kullanarak zafere götüreceklerdi. Boş gezen insanlardan güzel meziyetler beklemek hayalperestlik olurdu. Erkek lider yapısı itibarıyla doğmuştur. Vasfını saksıdaki çiçeğe kaptırmak, onu da huzursuz edecekti elbet.

Haluk'un seyrettiği manzara buydu. İşsiz bir memlekette ihtiyacı, sadece keyfi olan kadınların sürekli işe alınması, her gün geçtikçe erkeklere sokakları bırakıyordu. Düşünceleri beynini allak bullak etmişti.”(s.161)

Karakterin düşüncelerini açıklamasına verdiği izinle çalışan kadınların toplum için yarattığı mahzurların söylenmesini sağlar yazar. Hem erkeklerin yerine işe girmeleri hem de ailevi sorumlulukları noktasında çalışan kadınların olumsuz bir tablo ortaya çıkarılır.

Kadını çiçek olarak aktarırken, hem çalışıp hem de çocuğuna ve erkeğine hizmet eden bir köleye dönüşmesi örneği gösterilir. Çocukların kreşlerde şefkatsiz yetişmesi huzursuz nesiller doğuracak, işleri elinden alınan erkeklerde başıboş ordusu olarak toplumun içinde bir tehdit haline gelecektir. Bu durum kadınların eşitlikçi mücadelelerinin zaferinin sonucu olarak gösterilmiştir. Yazar karakterin ağzından kadınların eşitlik mücadelesine ve çalışma hayatına girmelerine yönelik olumsuz olayları sıralamış ve kendi düşüncesinin de aynı yönde olduğunu duyurmuştur.

Sokağa Açılan Kapı romanı, kadınların çalışma hayatına girmelerine yönelik yazarın eleştirilerine tanık olduğumuz bir eserdir. Evli ve çocuklu kadınların çalışmalarının yaratacağı sorunları ön plana çıkaran yazar; sağlıklı bir aile ve toplum için annenin çalışmaması gerektiği tercihini kullanır. Bu romanlar içinde böyle düşüncenin egemen olduğu tek eserdir.

Sıla, babasının iflası yüzünden doktor olma amacından vazgeçmiş bir genç kızdır. Romanın başlangıcında çalışmak isteyen Sıla, bu isteğini anlatırken ev hanımı olan annesini örnek gösterir:

“-Ben annem gibi olmak istemiyorum. Prangası eksik bir köledir o. Bakıma muhtaç çaresizliğe bile tebessüm eden zavallı bir kadın. O da çalışmayan bütün kadınlar gibi uysal, muhtaç ve güçsüz. Ben onun gibi olmak istemiyorum. Hür güçlü ve

gittikçe yükselen, ezilmekten muhtaçlıktan kurtulmuş, dünya insanı yanında bütün haklarını elde etmiş, ufak bir ihtiyaç için erkeğinin karşısında ezilmeyen, ricasız biri olmak istiyorum.(s.30)

Babasına bu sözlerle itiraz eden karakteri daha sonra çalışma hayatı içerisinde, evli ve çocuğuna zaman ayıramayan, kocasıyla ilişkileri zayıflayıp aldatılmış ve boşanmış olarak buluruz. Yazar çalışan kadının yaşayacağı zorlukları ve ailelerin dağılışını Sıla karakteri örneğiyle gösterir.

Benim Çiçeklerim Ateşte Açar'da yazar olmaya çalışan bir üniversite öğrencisi olan Senem; *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*'nde ise bir holding patronunun kızı ve holdingin yöneticisi de olan Esra vardır.

İki karakter de romanların merkezi olmuş ve olaylar bu kişilerin etrafında şekillenmiştir. İki karakterin de annesi önceki kısımda belirttiğimiz şekilde etkisiz ve isimleri dahi verilmemiş kişilerdir. Yazar, bu iki genç kızı zamanla dini inançlarına sahip çıkan başlarını örten ama yine de çalışma ve yazma hayatının içerisinde kalan karakterler olarak sürdürür.

Esra, holdingin adıyla bir kimsesizler projesi düzenleyip toplumu ve insanlığı değiştirmeye çalışırken; Senem ise yazmaya çalıştığı romanla kendi toplumuna, inançlarına ve toplumsal sorunlara değinen bir karakter olarak devam eder romana. Yazarın biçtiği roller uyarınca, zengin ve inançlı bir genç kız ile okumuş ve değerlerine ve inançlarına sahip çıkan bir başka genç kız portresi ile karşılaşır okuyucu. Yazarın da amacı zaten toplumdaki yolunu kaybetmiş veya gideceği yolu belirleyemeyen genç kızlara yol göstermektir

Bu iki karakter vasıtasıyla aynı zamanda kadınların hem inançlı ve İslam'ın emrettiği şekilde bir hayat sürebileceği hem de çalışma hayatının her alanında rol üstlenebileceğini de göstermiş olur yazar. Çünkü iki genç kız da başlangıçta İslami yaşayışa dair fazla bilgi sahibi olmasalar da, ki Senem'in babası bir imamdır, zamanla kendi yollarını bulmuş, başlarını örtmüş ve İslami yaşantıyı benimsemişlerdir. Yıldız, böylece genç kızlara çalışma hayatı ile İslami yaşantının çelişmediğini ve her ikisinin beraber götürülebildiği mesajını vermiş olur.

Yıllar Geriye Dönse romanında başkişilerden Gül okumuş ve eczacı olmuştur. Buna ilaveten karakterin annesi iktisatçı bir profesör olarak yer alır romanda. İlerleyen

bölümlerde Gül, eczacı olarak Türkiye’de çalıştıktan sonra, kocasını bırakarak çocuklarıyla Almanya’ya gidecek ve orada eczacı olarak çalışmaya devam edecektir.

Bu ana karakterlerin yanında tali diyebileceğimiz, ya da ana karakterlerin çok sayıda olduğu ve çalışma hayatında yer alan kadın karakterler de vardır. Yalnız bu karakterlerin bazıları romanın belli bölümlerinde kendini gösterip kaybolurken romanın tamamında yer almayabilirler.

Yukarıdaki örneklerden hareketle çalışma hayatında yer alan kadının buradan ayrılmasına yönelik bir örnek de *Boşluk* romanında vardır. Bu romanda da bahsedilen çalışan kadın karakteri ikincil niteliktedir.

Romanın ana karakteri olan Cihan Avrupa’da tıp okumuş ve Türkiye’ye gelmiştir. Akrabasından başörtülü ve inançlı bir karakter olan Tuba’ya evlenme teklif eden Cihan, inanç yönünden zayıf olduğu için Tuba’dan olumsuz cevap alır. İlerleyen bölümlerde Anadolu’da bir kasabaya sürgün edilen Cihan, evlenip boşanmış ve bir çocuk sahibi olmuştur. Tesadüfen aynı kasabada öğretmen olarak görev yapan Tuba ile karşılaşan Cihan, hayat tarzını değiştirmiş halde onun karşısına çıkar ve tekrar evlilik teklif eder. Bu defa teklifi kabul eden Tuba, öğretmenlikten ayrılarak evinin kadını olmuş, hem Cihan’ın önceki evliliğinden olan çocuğu hem de kendi doğacak çocukları için çalışma hayatından vazgeçmiştir.

Çiçekler Susayınca’da ana karakterlerden *Keriman Hanım* ile *Elif*, bir hastanede hastabakıcı iken, romandaki erkek karakterler Dursun ve Yedigâr’ın idealleri çerçevesinde kurduğu fabrikanın kadın işçiler bölümünden sorumlu kişiler olmuşlardır. Romanın başlarında iki kadın birlikte, başlarında erkek olmadan hayatlarını devam ettirmiş ve çalışarak kimseye muhtaç olmadan yaşamışlardır.

Üç Deniz Ötesi romanında başkahraman Doktor Enes ile evlenen, Rus asıllı Sonya karakteri de doktordur. *Anılar da Yakılır* romanında çocukluktan itibaren birbirlerini arayan iki karakterden genç kız olanı Berceste de doktordur.

Sevdalar Sözde Kaldı’da başkahraman Haluk’un annesi Hülya Hanım bir avukattır. Kocasıyla sorunlar yaşayan ve onun gibi inançlı bir hayat yaşamak istemeyen bu karakter romanın sonunda hidayete erer ve kocasıyla barışıp tekrar birleşirken çalışma hayatından da ayrılır.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de romanın başkahramanları Davut ve Hanzade hukuk bürosu sahibi Semra hocanın yanında çalışmaktadırlar. Hanzade avukatlık yapmaktadır. Davut'un komşusunun kızı olan ve romanın sonunda aynı ilçede bulunduğu Elanur ise ağır ceza hâkimi olmuştur.

Verilen örnekler dışında kalan romanlarda da çalışma hayatı içerisinde yer alan kadınların varlığı göze çarpar. İlk kısımda bahsedilen kadınların çalışmalarının yarattığı mahzurlara açıkça değinen ifadeler haricinde kadınların çalışmasına yönelik olumsuz ifadelere rastlamak mümkün değildir. Anılan romanlarda açıkça karşı çıkılmakta olan duruma sonra gelen romanlarda değinilmemiş olmasıyla yazarın bu duruma bakışında değişiklikler meydana geldiği söylenebilir.

3.7.3. Kadın Erkek Ayrımı/Eşitsizliği

Kadınların çalışma hayatı içerisinde yer almalarının doğuracağı sıkıntıları önceki bölümde dile getiren yazar, sonraki romanlarında kadınların sosyal hayatta görünmelerine, çalışmalarına ve yükselmelerine engel olmamıştır. Bu da kadınların toplumda her mevkide bulunabileceklerine yönelik örneklerin kullanımını destekler. Fakat yine de kadınların en önemli görevinin yuva kurma, ailenin, çocukların ve nesillerin düzgün yetiştirilmesi olduğu konusunda çeşitli vesilelerle düşüncelerini aktarmıştır.

Kadınların statüsüne yönelik ilk ifadeler *Çiçekler Susayınca* romanında kullanılır. Hapisten yeni çıkmış, Dursun ve Yedigâr karakterleri birlikte kalmakta ve hayatlarını doğru yolda sürdürmeye çalışmaktadır. Yedigâr'ın evlilikle ilgili sorularına cevap veren Dursun, konumunu da tarif etmiş olur.

“-Şey yani, biz de bütün insanlar gibi evlenip yuva kurabilir miyiz?

Dursun katıla katıla gülmüştü:

-Bundan tabi ne olabilir? Zamanı gelince hepsi olacaktır. Sıcak çorbamızı pişirecek, işten döndüğümüz vakit bizi karşılayacak, sevinçlerimizi kederlerimizin ortakçısı, yuvamızın bekçisi bir kadın...”(s.223)

Dursun'un anlattığı şekilde kadın, sevinç ve keder ortağı eve gelen erkeğini karşılayan ve yediren bir yuva bekçisidir.

Bu ifadelerle ilaveten ilerleyen romanlarda kadınlara yönelik İslami bir bakış da kullanılır. Kadınların ilahi emanet oluşu üzerinde özellikle durulmuştur.

Dallar Meyveye Durdu romanında Hıristiyanlık ve İslamiyet arasında bir karşılaştırma yapan Hicret'in ulaştığı neticeler bu bakışı yansıtır.

“Kadın İslam dünyasında da yarım insan olarak mı sayılmıştı. Yoksa bu illerde de kadın yarım ücretle köle gibi çalıştırılmış mıydı? İslam dini kadına tam hürriyetini verdiği halde, Avrupa yarım insan sayarak kadına oyun oynamıştı. İslam’da kadınların yaratılıştaki hukukuna tecavüz edilmemişti. Kadın evinin süsü, Allah’ın erkeğe mukaddes emaneti olarak alaka görmüştü.”(s.88)

Bu sonuçla kadın, evinin süsü ve erkeğe verilmiş bir emanet olarak konumlandırılmış olur

Sevdalar Sözde Kaldı’da başkişi konumundaki Haluk, mektuplaştığı Hicret’e kadınların onun dünyasında toplumsal yerini tarif eder.

“Benim yönelişimin kurallarında, kadınlar, kurtlar sofrasının malı değildir. Benim yönelişimde kadınlar reklam aracı değildir. Onların çıplak vücutlarını teşhir ederek ürünü sattırmazlar. Benim yönelişimde kadınlar, sistemlerin müsaadesi altında bile umumhanelerde bedenlerini ticari maksatlarla kullanamazlar, fuhuş yapamazlar...

Köle sisteminin bir başka örneği olan, barlarda, pavyonlarda meyhanelerde kadınlar konsomatris olarak kullanılamazlar.

Kadın benim yönelişimde en müstesna yerine oturtulmuştur. O, dövülemez, horlanamaz, incitilemez. Çünkü dünya bahçesinin en güzide çiçekleridir kadınlar. Onlar her gelenin önüne konacak bir sofraya değil. Çocukların annesi ve erkeklerin kadını, namusu...

O kutsal bir öğretmendir çocukları için. Bütün nesiller için kutsal varlıktır anneler.” (s.182)

Reklamlarda ve başka şekillerde kadınlar üzerinden yapılan pazarlama faaliyetlerine yönelik yapılan eleştirinin ardından, fuhşa ve konsomasyona dönük işler için de kesin bir reddetme tavrı gösterilir. Kadınlar nesillerin eğitiminde önemli roller üstlenen öğretmen ve erkeklerin namusu olan çiçekler olarak tarif edilmiş olur.

İlerleyen bölümlerde ise İslam’da kadının yerine yönelik sorulara şu şekilde cevap verir Haluk:

“-Yeryüzünün kandillerini İslam inancının o engin hoşgörüsündeki parıltılarıyla yaktı. Kadınlar İslam’ın gelişiyile buldular hayattaki asıl yerlerini.

Horlanılmayan, saygı duyulan, tıpkı solması istenilmeyen bir çiçek gibidir İslam’da kadın. Onun gelişiyile diri diri gömülmeekten kurtuldu kız çocukları... “cennet annelerin ayakları altındadır” diyen bir inancın ruhuna ters düşer kadın haklarının ikinci plana atılması.” (s.230)

Kadınların İslam öncesinde bulundukları konumdan örneklerle İslamiyet’in kadınları hak ettikleri mevkiye çıkardığı anlatılır. Anneye verilen değeri ifade ederken yine çiçek benzetmesi kullanılarak kadınlara gösterilmesi gereken itinalı tavra dikkat çekilir.

Siyah Güller romanında da benzer yönde ifadeler kullanılmış, toplumun denge unsuru olarak kadın tarif edilmiştir. Romanın ana karakterlerinden Harun Hoca kızı Ebrar’la konuşurken, kadının toplumsal yerini anlatmaya çalışır.

“-Bak kızım. Kadının kendisini, sokaklarda şehveti kırbaçlayan kıyafetlerle endam aynası haline getirmemesi gerekiyor. Düşünceyi bulandırmamalı kadın. Günah unsuru olmaktan kaçınmalı. Hele sistemin bütün ağırlığını vicdanlarda hissettirdiği günümüzde, toplum ahlakının balans ayarını yapmak kadınlara düşmekte...” (s.149)

Kadınların giyimine dikkat etmelerine yönelik sözlerle birlikte, düşünceyi bulandıran ve toplumu günaha sürükleyen pozlardan uzak durmasını anlatır. Kadının toplumsal görünürlüğün arttığını ifade eden karakter, bu görünürlüğün belli sınırlar içerisinde kalması gerektiğini söyler. Kadınlar toplumun ahlakı için denge unsuru olarak tarif edilir.

Yukarıdaki örneklere benzer nitelikte, kadınların ilahi emanetler olduğu ve özenle davranılması yönündeki düşüncelere *Yanık Buğdaylar, Bir Dünya Yıkıldı, Kayıp Sabahlar, Benim Çiçekte Ateşte Açar, Afedersin Hayat, Güneşe Matem Düştü, Sokağa Açılan Kapı, Kaderin Çağırdığı Yerdeyim* romanlarında rastlanabilir.

Kadınların toplumsal yerine yönelik ifadelere ek olarak kadın meselesinde üzerinde durulan bir başka unsur da eşitsizlik veya kadınlara yönelik yapılan

ayrımcılıktır. Bu konuda yazarın sözlerine başvurabiliriz. Yıldız kendisiyle yapılan bir röportajda kadınlara yönelik düşüncelerine yönelik soruya şöyle cevap verir:

“-Toplumumuzda ahlak ve namus gibi kavramlar daha çok kadın üzerinden tanımlanıyor. Sizin kitaplarınız da bu kavramlara yaslanıyor. Siz nasıl ele alıyorsunuz?

-Erkekler işledikleri günahları bir mahzuru yok gibi görüyorlar ve namusu kadının üzerine yüklüyorlar. Oysa Kur'an "Ey iman edenler" diyor. "Ey kadınlar" demiyor. Kadın günah işlediğinde ne kadar günahsa, erkek aynı suçu işlediğinde o da aynı derecede günahlıdır. Ben bunu anlatıyorum. Erkekler de kadınlardan beklediğimiz namus kadar namuslu olmalı. Erkeğe "çapkın", "Don Juan" deyip bir şeref madalyası takıyorlar, kadına ise aşağılayacak kadar bir suç isnad ediyorlar. Bir kızdan gelin olurken iffet meselesi isteniyorsa erkekten de aynısı beklenir. Kur'an kadın ve erkeği eşit tutuyor. İkisi de namus ve ahlak yapısında eşittir.

-Kadınların yanındasınız yani?

-Evet, kadınlar haksızlığa uğruyorlar. Erkek gücünü kullanarak kadına hor davranıp, eziyor. Kadına yapılan bu hakareti ve güç saldırısını hazmedemiyorum. Hanımları destekliyorum. Hanımlar çoğu zaman masum ve güvence altında değil.”¹¹¹

Toplumdaki kadın erkek dengesine yönelik kadınların tarafını tuttuğunu açıkça söyleyen yazar, romanların tamamında olmasa da söylediklerine uygun davranışlar sergileyen karakterler kullanmıştır.

Özellikle karakterlerin çocukları arasında kız-erkek ayrımı yapmaları ve yukarıda belirtilen namus kavramının kadına yüklenmesinin eleştirildiği eserler mevcuttur.

Aynada Batan Güneş'te oğluna nasihatte bulunan anneye oğlunun verdiği cevapta kadına anne olmasına rağmen yapılan ayrımcılık gösterilir. Babasının kötülük yapması yönündeki sözlerine yönelik ikazlara kulak vermeyen Osman karakteri annesi Havva'ya babasının doğruları bildiğini annesine ise “sen kadınsın nerden bileceksin” diyerek karşı çıkar.

Bu konudaki en belirgin örnek *Sokağa Açılan Kapı* romanıyla gösterilir. Lise sonrası tıp fakültesini kazanan Sıla, babasının kız olduğu için göndermemesi sebebiyle okuyamaz. Ailenin erkek çocuğu Bedir ise tahsil hayatına devam ettirilir.

¹¹¹Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

İlerleyen bölümlerde ise kadınların maruz kaldıkları tecavüz vakaları sonrası yaşananlar ve toplumun bu olaya bakışı Sıla'nın okuduğu bir mektup vasıtasıyla anlatılır.

“Aldığım habere göre iki yıla mahkûm edilmişti adam. Silinmeyen bir namus lekesine karşı iki yıl... Oysa bin defa öldürseler yine de işlediği suçun cezasını ödemesi mümkün değildi. Çünkü ben ölünceye kadar kirletilmiş bir kadın olarak yaşayacaktım. Hatta öldükten sonra çocuklarım taşıyacaktı o adi lekeyi. Hiçbir ceza bu suça karşılık olarak ödeyici değildir. Bunu o çirkin haksızlığa uğrayanlar ve yakınları bilir ancak.

Bir yıl yattıktan sonra aften yararlanıp çıkmıştı. Çirkin sözler ulaştı kulağıma.

“Birkaç dakika uğruna bir yıl hapis yattık” ve “Pişman değilim...” Günlerce fırsat kolladım. Sonunda istediğim manzara gözlerimin önündeydi.

Çocuklarını yanına alıp şerefli insanlar gibi sokağa çıktı. Herkes itibar gösterip selam verdi. Rastladığı simalar hatır sordu.

Yüzünde bir kara boynunda bir yaftası yoktu onun. Yine eski şahsiyetine kavuşmuş hür ve şerefliydi. “İşte erkek”, dedim içimden. Yaşadığımız cemiyet böyle kabullenmişti erkeği. Yahut onlar bu iğrenç hakkı elde etmeyi başarmıştı. Sokağın kaldırımından huzurlu bir gönülle yürümekteydi. Karısıyla aralarında bir gönül kırgınlığı yoktu onun. Kocanın bana yol verışı gibi namus eksikliği yoktu. Kadını işlediği bu iğrenç hareketin sonunda yine onunla beraber ve kol kola dolaşıyordu.”(s.208)

Toplumun kadına yapılan bu saldırıya karşı günahı ve namusu kadına yükleyip erkeği suçlu görmeyişi anlatılır. Özellikle eşiyle birlikte yürümesi ve sokaktaki tanıdıklardan itibar görmesi, kadına yönelik eşitsizliğin ön plana çıkarıldığı cümleler olur. Kadının bu durumu toplumsal bir problem olarak gördüğü ve kendisinin kocası tarafından yol verilmesi ile erkeğin eşiyle sorunsuz şekilde geziyor oluşunu belirginleştirir. Mağdur durumdaki kadın ve fail erkeğe toplumun yaklaşımı eleştirilir.

Romanın sonuna doğru ise kadın ve erkeğin eşlerini aldatmalarına yönelik ifadelerle tekrar kadın-erkek ayrımı gösterilir. Sıla, kocasını kendi evlerinde zina yapmış halde görmüş ve kızını da alıp evi terk etmeye karar vermiştir. Bunun üzerine kocasıyla arasında geçen konuşmayla birlikte namus kavramının kadın ve erkeğe yüklenişi anlatılır.

“-Aynı iğrenç hareketi şu çatının altında ben yapmış olsam! Yanımdakinin gönderip “Seni affettim” mi derdin?

-Şey, o ayrı. Ben erkeğim

-Unutma erkekler de kadınlar kadar namuslu kalmak zorundadırlar.

-Yaşadığımız cemiyetin kabulü öyle mi? Esefle baktı, hala nasıl kendisini müdafaa etmek isteyişine şaşırmişti:

-Doğru, dedi. Cemiyetin kabulleniş biçimi değişik. Kadın zina yapınca orospu, erkek aynı çirkin fiili işleyince zampara. Fakat ne var ki bizleri Yaratan'ın koyduğu ilahi kurallar hiç de sizin düşündüğünüz gibi değil. İlahi kanun karşısında iki tarafın cezası da eşittir. İkisi de aynı derecede namussuz ve günahkâr.

Erkekler kendisine çirkin bir imtiyaz sağlayarak, edepsizliğini mükâfatlandırmış. Kadının basitleştiği ölçüde aynı fiille kendi şerefini yükseltmeye kalkışmış. Ne korkunç bir çelişki. Birinin boynunda lanet halkası olarak taşıdığını, diğeri şeref madalyası gibi gezdirmekte.(s.291)

Kadın ve erkeğe zina karşısında yapılan muameleye ilişkin verilen örnekle birlikte toplumun bu konudaki yaklaşımı sahnelenir. Erkeğin ve kadının aynı derecede suçlu ve günahkâr olduğunu hatırlatan karakter, ilahi kanuna göre kadın ve erkek ayrımı olmadan namusun eşit şekilde paylaşıldığını hatırlatır. Fakat toplumumuzda bunun karşılığını kadınların bir leke, erkeklerin ise bir madalya olarak taşıdığını ve erkeğin himaye edildiğini söyler.

Aşka Uyanmak romanında ise eğlence hayatı içerisinde kız ve erkeklerin davranışlarına yönelik taraflı yaklaşım eleştirilir. İkisi de genç olan Faruk ve Sırma kardeşler. Arkadaşlarıyla çeşitli partilere katılmakta ve sabahlara kadar eğlenmektedirler. Kız arkadaşlarıyla her türlü ortamda bulunan ve hudutsuz şekilde yaşayan Faruk, partiler sebebiyle eve geç gelen, aynı zamanda partilerde erkeklerle dans eden kardeşini döver. Faruk'u babasına şikâyeti sonrasında aralarında geçen konuşma aynı hareketlerin kız ve erkek tarafından yapıldığında aldığı tepkinin gösterilmesi için kullanılır.

“-Neden dövdün onu?

Gözlerini ısrarla beklettiği uzaklardan çekmedi. Kıpırdamadı bile. Sadece kuruluştan yapış yapış olan dudakları, mührünü bozdu:

-Kızını dinledin.

Şaşırtıcı bir tavırdı. Beklemiyordu ondan böyle bir tepki. Hayreti sonsuz ve benzi uçuktu:

-Onun da herkes gibi yaşamaya hakkı var.

-İnsan arzularındaki her hakkı kullanamaz bence.

Tansiyonu çıktı babanın, beyni acıların en insafsızına ev sahibiydi şu an:

-Sen kendini ne sanıyorsun ha? Ona suç yazdığın haltı, aynı yerde aynı şartlar altında sen de bir başkasıyla yaşıyordun.

-Doğru fakat aynı ölçüde bir beraberlik değildi benimki.

Alaylı, kınayan, onu aşağılayan bir bakış attı gözlerine.

-Güldürme adamı. Ne fark eder, biraz az, biraz çok. Yaptığın hata ise ve sen bunu isteyerek yapıyorsan, başkasını men edemezsin o hatadan. Olumsuz gördüğün ahlak dışı olduğuna inandığın duyguları önce kendin yapmamalısın.” (s.70)

Babanın bu sözleri hatanın erkek ve kız ayrımı olmadan kabul edilmesine yönelik ifadelerdir. Faruk ise kendisinin yaptığı hataların değil kız kardeşinin yanlışlarının cezasını kestiğini düşünmektedir. Fakat baba, Faruk’a ahlakın kız erkek ayrımı olmadan değerlendirilmesini söyler. Ahlak erkek ve kız için aynıdır. Hatayı hangisi yaparsa yapsın ayırım yapılmaz.

Babanın kız ve erkek evlatlarına yönelik sözleriyle yarattığı ayrıma örnek *İstanbul Yüzlü Kadın* romanında vardır. Bir aile toplantısında evin erkek çocuğunun okuduğu şiirin ardından ana karakterlerden olan evin kızı Dolunay da kendi şiirini okumak ister. Şiirin okunması sonrası babanın tepkisi ve sözleri bahsettiğimiz ayırımın belirginleştirilmesi için kullanılır.

“-Dolunay!!!

Salon titremiştı bu haykırıyla ve devam etti baba:

-Yoksa sen birini mi seviyorsun? Bu mısralarda buram buram aşk kokusu var....

-Baba sen neler söylüyorsun öyle? O sadece bir şiir ve senin kızın hayata herkesi şaşırtan tavrıyla durmakta. Ben kendimi tanıdığımından beri inancımı ve ahlaki anlayışımızı hiç incitmedim.

-O bir şiir, bunu ben de biliyorum ancak, ne var ki o mısralarda senin duygularındı.

Ağlamaklıydı Dolunay:

-Baba, bana karşı olan güven bunalımını aşmalısın artık. Şair yaşadıklarını kaleme alabileceği gibi daha çok yaşamadıklarını mısralara döker. Unutmamalısın ki her kadın da bir erkek gibi duygularla donatılmıştır. Abimin şiirlerinde aşk sözcüklerinden başka neler var baba?

-O bir erkek ve duygularını dilediği şekilde kaleme alabilir.

-Erkekler içinde yaşadıkları hayatta utanç kavramı diye bir şey yok mu demek istiyorsun?

-Erkekler lider olarak doğarlar kızım.

-Ataerkil bir toplumda yaşadığımızın en canlı örneğini sergiliyorsun baba. Evet, kadınlar için ahlak ve inancın koyduğu birtakım kurallar vardır ama bu, aynı şekilde erkekler için de geçerlidir.” (s.96)

Erkeğin duyguları, aşkı ve bunu ifade etmesi yadırganan bir durum değilken aynı şekilde kendinin ifade eden bir kız olduğunda karşılaştığı tavır farklı olur. Babanın iki evladı arasındaki ayrımı “o bir erkek” ifadesiyle iyice belirginleştirilir. Dolunayın verdiği karşılık ise hem babaya hem de ataerkil bir anlayışa sahip topluma dönük bir mesajdır. Ahlak ve inancın koyduğu kurallar kadınlar ve erkekler için aynıdır.

Benzer yönde düşüncelere ve kadın ve erkeğin iffet düşüncesine yaklaşımındaki farkın gösterildiği bir diğer eser *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*’dir. Babası tarafından evliliğe zorlanan Hanzade, kendisi için uygun görülen üç ailenin oğullarından birini tercih edecektir. Fakat babası ve abisi ile yaptığı münakaşa yoluyla kadın-erkek ayrımına karşı çıkacaktır.

“–Üçünün de sicili bozuk. Adam gibi yaşasalardı düşünülmürdü diyebiliyorum abi.

-Neymiş sicillerindeki bozukluk?

-Otellerde meyhanelerde birlikte zaman harcadıkları insanlar. Sen daha iyi biliyorsundur aslında. Onlar kirlenmiş insanlar abi. Bir sürü kadın var onların hayatında. Ben evlenmek için kendim kadar temiz kalmışını isterim, bulabilirsiniz tabii!

Baba azarladı kızını:

-Bu ne cüret Hanzade? Onlar erkek sonuçta. Kaçamakları olur. Sen temiz kalmak zorundasın her şeyden önce.

-Babacığım kirlenmek sadece kadınlara mı ait sizin anlayışınızda? İnandığım kitaptan okudum. Kirlenmişler hayatlarını kirlenmişlerle birleştirirler diyor o kitap bana.”(s.130)

Erkeklerin yaşadıklarını kaçamak olarak gören baba kızların temiz kalmalarının zorunluluğuna işaret ederken, Hanzade bu duruma karşı çıkar. Temiz kalmanın inancın ve inanılan kitabın emri doğrultusunda erkek kadın ayırımı yapılmadan uyulması gereken bir kural olarak ortaya koyar.

Yıldız’ın romanlarında kadın erkek ayırımına yönelik ifadelerle karşı çıkan karakterlere destek verdiği görülür. Özellikle ahlak ve namus kavramları etrafında şekillenen ve kadınlara yüklenen sorumlulukların erkekler için de geçerli olduğu görüşünü karakterle söyler. Erkek ve kadınların bu kavramların korunması için eşit şekilde özenli ve dikkatli olması gerektiği görüşünü destekleyerek kadın erkek ayırımına karşı çıkar.

3.7.4. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik eşitsizliğin en bir üst noktası kadınlara yönelik şiddettir. Bu konuda kadınların tarafını tuttuğunu söyler yazar.

“Evet, kadınlar haksızlığa uğruyorlar. Erkek gücünü kullanarak kadına hor davranıp eziyor. Kadına yapılan bu hakareti ve güç saldırısını hazmedemiyorum. Hanımları destekliyorum. Hanımlar çoğu zaman masum ve güvence altında değil.”¹¹²

Kadınların erkekler tarafından hor görülmesine ve hakarete uğramalarına karşı olduğunu belirten yazarın, kadın karakterlerinden bazıları şiddete maruz kalır. Bu şiddet çeşitli şekillerde vuku bulur. Kocanın karısını dövmesi, erkeğin kız kardeşine vurması,

¹¹² Emeti Saruhan, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

kadın karakterlerin tecavüze uğraması ve son olarak da bir romanda kullanılan erkek evladın annesine tokadı kadına yönelik şiddetin gösterildiği olaylardır.

Bu şiddetin ilk örneği kocaların eşlerine uyguladığı davranışlar yoluyla işlenir. Bu duruma *Yanık Buğdaylar* romanında rastlarız. Romanın ikincil karakterlerinden olan Kerim, eşiyle yaptığı konuşma sonrası dayanamayarak onu tokatlar. Bunun nedeni olarak eşine sahip çıkamayıp koruyamamasını sürekli kendisine hatırlatması gösterilir.

Eşi tarafından şiddet uygulanan bir diğer karakter *Sokağa Açılan Kapı* romanındaki Sıla olur. Mutlu başlayan evliliği zamanla kocasının kumar ve içki alışkanlıkları sebebiyle bozulan Sıla, bu durumun devamında eşinden dayak da yer. Kazandığı parayı içki ve kumara harcayan Faruk, eşinden para ister. Bunun ardından başlayan tartışma tokatla neticelenir.

“-Param yok biraz harçlık verir miydin?

-Aylar var ki eve bir kuruş katkıda bulunmadın.

-Biliyorum.

-Kazancının nereye gittiğini sormak benim de hakkım. Takip etmeyi, neler yaptığını bilmeyi gururuma yediremediğimi bilmelisin.

-Tamam, haklısın.

-Kazancın nereye gitti ki para istiyorsun?

Kudurtan bir öfke sardı kafasını:

-Sadece para istedim hesap sormanı değil.

-Bazı kadınlar da senin gibi sorumsuz olabiliyorlar.

-Ne demek istiyorsun?

Gözleri çakmak çakmaktı. Kudurmuş bir hırsla kıpırdadı. Sıla neye uğramıştı? Yüzünden ateş çıkmış gibi yandı...

Çisem kararsız bir çığlık attı:

-Anneeeeem.

Önce ayakta durabilmek için direndi. Dengesini düzeltti, güçlkle. Tokadın acısına aldırış etmeyen bir tavır içinde bekledi, nefretle baktı gözlerine.” (s.267)

Daha önceki kısımlarda kumar ve içki âlemlerinde gezdiği anlatılan Faruk, bunun ardından para yüzünden eşine şiddet uygular. Eşine hem de çocuğunun önünde attığı dayakla birlikte yazar, okuyucunun gözünde de mahkûm etmiştir erkek karakteri. Erkek karakteri hem eğlence düşkünü, hem ailesine faydası olmayan bir karakter halinde gösterdikten sonra tokatla birlikte kadının masumiyeti ve haklılığı gösterilir. Bu durumun ardından evlilikleri iyice sarsılmış ve bir süre sonra da sadakatsizlik sebebiyle son bulmuştur.

Üçüncü olarak *Kendimi Unutup Sana Ağladım*'da erkeğin eşine tokadı kullanılır. Bu defa şiddet uygulayan ve şiddete maruz kalan, ilk örnekte olduğu gibi köyde yaşayan eğitimsiz bir karı-koca değildir. Kendisine yönelik eskiden tanıdığı bir kız tarafından tuzak kurulan Kutup'un başka kadınlarla hatta yengesiyile daha önceden ilişkisi olduğuna yönelik telefonlar alır Dildar. Bunun üzerine çıkan tartışmada Kutup eşi Dildar'a tokat atar.

“Kutup işte bu seslenişin fırtınasında yitirmişti şuurunu. Beyninden buharlaşarak kara bulutlar gibi çıkmıştı aklı...”

Kendisinde değildi, iradesi dışıydı hareketleri... Eli havalanmıştı ve korkunç bir güçle inmişti Dildar'ın suratına... Dildar, yediği tokadın şiddetiyle sendeledi, az önce kalktığı kanepenin üzerine pelte gibi yığılıp kaldı... Kutup neden sonra farkına varıyordu yaptığı hatanın. Beynini döndüren öfkesine susturucu takabilmek için verdiği uğraşın ardından, utanmış yumuşamış ve şefkate bürünmüştü sesi:

-Kusura bakma, şuurumu kaybettim birden... Dildar yemin ederim senden başka bir kadınla ilişkim olmadı. Çok ağır ithamdı söylediklerin.” (s.185)

Yaptığı hareketin hemen ardından yazarın da desteğiyle pişmanlık vardır Kutup'ta. Bilincini kaybettiğini ve yaptığı hareketin yanlışlığının farkında olduğunu aktarır yazar. İkinci kısımda ise tokadın sebebini anlatmaya çalışır. Kendisine yapılan ithamın karşılığı olarak vurduğunu açıklar. Fakat ilk andan itibaren eşine vurmasından ötürü pişmanlık içerisinde karakter.

Kadına yönelik şiddetin farklı bir örneği *Azat Kuşları* romanında vardır. Romanda evli olduğu halde askere giden Aslan ağa karakteri geride bıraktığı eşini sadakatsizlik sebebiyle recm eder. Zina eden kadınların cezası olarak bilinen recm, roman vasıtasıyla kullanılmış olur.

“Sığırtmaç, huzursuz bir gönülle olduğu yerde mihlanmış gibi kaldı. Hayatında bu kadar korkunç bir manzaraya belki de ilk defa şahit oluyordu.

Ceviz ağacının az ilerisinde, göğsüne kadar toprağa gömülmüştü... İki kaşının arasından sızan kanlar, yanaklarını kızıla boyamış, gözleri hasret giden insanlar gibi açık kalmıştı... Boynu sağ omuzunun üzerine, arzularını yitirmiş, çaresizliğe tutsak çocuklar gibi yıkılmıştı...

Asiye'nin yakasına yazılıp asılmış olan kağıdı, meraklanıp ileriye sokulan ihtiyar, zor duyulabilen sesiyle mırıldanır gibi okudu...

-Kadının namusunun kirlenmesi, erkeğinin alnına vurulmuş, ömrünce silinmeden ışıldayan sakar bir mühre benzer. Bu ibret manzarasına bakan kadınlar bilsinler ki namus paha biçilmeyen bir hazinedir. Bu sahne kadınların gözünün önünden yaşadıkça çekilmeye ki, kimse cüret edip emanete hıyanet düşünmeye...” (s.185)

Kadının bu halinin sebebi okunan notla açıkça tüm kadınlara verilen bir mesaj niteliği taşır. Kadınların yaptığı hatanın sonucu tüm köylülere gösterilmiş ve ilerleyen zamanlar için de bir ibret vesikası olarak kullanılmıştır.

Eşlerin uyguladığı şiddetin ardından ikinci olarak erkek kardeşleri tarafından şiddet uygulanan kadınlar vardır. Bu durumu örnekleyen olaylara iki romanda rastlanır. Bunlardan ilki *Aşka Uyanmak*'tır.

Romanda, gece geç saatte eğlenceden dönen kız kardeşine tokat atan Faruk karakteri vardır. Bu duruma giden süreci öncesinden haber veren yazar, Faruk'un gözünden Sırma'nın durumunu anlatır.

“Sırma'nın gidişatını hiç beğenmiyordu. Anne ve babasının tanıdığı sınırsız hürriyet ona daha sorumsuz bir yaşayışın kapılarını aralamıştı. Son günlerde eve geç saatlerde dönüyordu. Bir delikanlı dadanmıştı Hayal Sokağa açılan kapılarına her gün onun çıkmasını bekliyor ve gecenin ilerleyen saatlerinde birlikte dönüyorlar, Sırma'yı bırakıp gidiyordu. Evdeki tepki adeta elini kolunu bağlamış, onu kız kardeşine karşı etkisiz hale getirmişti” (s.160)

Sırma'nın durumu bu şekilde verilirken, anne babanın bu duruma karşı vurdumduymazlığı Faruk'un olaya müdahalesini zorunlu hale getirir.

“Vakit yine oldukça ilerlemişti ve Sırma hala ortalarda yoktu. Saatine baktı, sıfır kırk beşi gösteriyordu. Kapının açılış sesini duyar duymaz, sessizce odasından çıkıp antrede bekledi.

İçler acısı bir manzara belirmişti gözlerinin önünde. Işığı yaktı, Sırma sarhoştı. Göz göze geldiler önce. İçinin bütün nefretiyle baktı Faruk’a. Açılan kapının hışımla kapanmasına ayağını koyarak mani oldu Faruk. Tıpkı bir hayalet gibi bekliyordu odanın kapının boşluğunda.

-Çık odamdan.

Faruk o derin sükûtu bozdu:

-Neredeydin bu vakte kadar.

-Sana ne?

Beklediği yerden ayrılıp yanına sokuldu.

-Sana nerdeydin dedim?

Acı acı yutkundu korku vardı gözlerinde. Gecenin sessizliğini parça parça eden bu hiddet ürpertmişti onu.

-Baba! Anne! Kurtarın beni!

Bırak şu sorumsuzluk duygusunu. Bir genç kız gibi yaşamayı öğren artık.

-Hırçın ve kaba bir cevaptı karşılığı:

-Sen karışma dedim.

Hınçla kaldırdı elini ve aynı şekilde indirdi suratına. Tokat sarhoşluğu bile açtı. Gözleri parladı. Çıldıracaktı gibi baktı Faruk’a:

-Köpek!

-Bir tokat daha indi diğer yanağına. Feleğini şaşırdı Sırma. Hiç beklemediği şeydi bu davranış.” (s. 162)

İlk bölümde aktarılan durum neticesinde olayların olduğu nokta bu olmuştur. Faruk’un ikazlarına verdiği ters cevaplar sonucu tokatla karşılık bulur. Köpek ifadesinin ardından da ikinci tokat gelir.

Yazar, her ne kadar kadınların tarafında olduğunu söylese de burada sarhoş bir genç kızın terbiye dışı cevaplarına verilecek karşılığı bir anlamda yerinde bulur. İlk bölümden itibaren gece eve geç gelen, sarhoş ve uygunsuz davranışlar sergileyen bir genç kızın tokadı hak ettiği izlenimi yaratır bu sahneyle.

İkinci örnek ise *Kaderin Çağırdığı Yerdeyim*'dedir. Kendisini zorla başkasıyla evlendirmek isteyen aile üyelerine karşı çıkan bir kadın ve bunun sonucunda ona tokat atan bir erkek kardeş kullanır yazar. Önceki örnekten farklı olarak burada şiddete maruz kalan kadın romanın ana karakterlerinden avukat Hanzade'dir. Evliliğe karşı çıkışını kabullenmeyen aile üyeleriyle yaşadığı tartışma şiddetle sonuçlanır.

"Hanzade şaşırttı... Annesini, babasını abisini ve Nazif'i çıldırttı duydukları:

-Ben ne bir köleyim ne de içimde hikâyesi kördüğümler atan halamın katillerine gelin dedirtecek kadar duyarsızım...

Refik öyle bir tokat aşk etti ki Hanzade'nin suratına, alev bırakmıştı temas ettiği her noktasında. Hanzade sendeledi, düşmemek için çırpındı, annesi destek oldu kollarını açıp:

-Yetsin artık bu anlamsız emirler! Varmayın üzerine o kadar!

Refik yakaladı kardeşini kolundan:

-Halanın hikâyesini anlayış tarzın bu mu senin? Geleneğin yanık türküsüdür o, unutma sakın. Ne mahkemeden çekilme şansın ne de Namık'a hayır deme şansının olmadığını aklına koy ki yaşayasın." (226)

Zorla evliliğe karşı çıkan Hanzade, önce tokatla uyarılırken, bu karşı çıkışın devamı halinde kendisini bekleyen son da hatırlatılır. Yaşamaları için ona sunulan seçenek evliliktir. Yazar, kadın karakterin eğitime, sosyal statüsüne bağlı olmadan kadını geleneksel aile kuralları karşısında şiddete maruz bırakır.

Kadına yönelik şiddetin farklı bir örneği *Sitem* romanında vardır. İmanlı bir üniversite talebesi olan Faruk, arkadaşlarının ayarladığı bir iftira hadisesine maruz kalıp sonunda karşılığı tokatla verecektir.

“Gündüzlü okuyan bir kız öğrencinin Ferhat’a karşı olan hissiyatını açığa vurmasını sağlayacaklardı. Ferhat’la alay edecekler, inançları yüzünden kızdan sakınışını, onun karşısında nasıl terler dökeceğini seyredip güleceklerdi.

Evet, Ceyda adlı bir kız, Ferhat’a deli gibi âşıktı. Ferhat’ı seviyordu. Ona tek yönlü bir sevdâ ile bağlanmıştı. Sınıftaki hatta okuldaki bütün talebeler, bu tipik aşkın farkındaydılar.

Gayrı ciddi bir ses, Ferhat’ı hayaller dünyasından uyandırmıştı...

-Ferhaaat!

Sesin sahibinden yana dönüp teessürle yüzüne baktı...

-Ceydaaaa, diye hayret etti. Ne işin var senin buralarda...

-Artık sabrım tükendi Ferhat. Sana sevdalı olduğumu, bütün dünyaya haykırmak istiyorum... Yollardan geçenler, yaşayıp gezenler duysun. Bugün aşkımı herkese ilan ediyorum.

-Allah’tan kork, dedi. Sokak ortasında düpedüz hayâsızlık ediyorsun. Dilerim Mevla seni ıslah eylesin... Çabuk uzaklaş buradan...

Ceyda ise ayrılmak şöyle dursun o edeb abidesi insanın burnunun dibine kadar sokulup, kolundan sıkı sıkı sarılmıştı.

-Reddedersen iftira ederim. Şahitlerim bile var. Avazım çıktığı kadar bağırıp, âlemi başına toplar seni rezil ederim.

Fitnenin en alçağına duçar olmuştu... Kolundan kısıkaç gibi sarılan elleri lanetleyerek iterken:

-En büyük silahınız iftira, diye öfkелendi... İslamiyet’e karşı hazırlanmış adi, şerefsizce bir silah. Git diye yalvardı... Edebinle çekil git buradan. Aksi halde, o utanmaz yüzünde parmaklarımın izleri kalır.

-İyi ya hatıra diye saklarım.

-Ceyda Allah aşkına çekil buradan.

-Ama Ferhatcığım, seviyorum seni diye yıldı.

Ferhat'ın sabır taşı çoktan çatlamıştı... Kolundan akrep kısıkağı gibi sarılan elleri yerinden söküp atarken, şiddetli bir tokat, Ceyda'nın suratında kızıl kızıl izler bıraktı...”(s.103)

Kurulan sahne ile birlikte yazarın da tarafını tuttuğu ve edeb timsali olarak gösterdiği Ferhat, peşinde ona yılanan kıza edeb dışı davranışlarının cezasını vermiş olur. Ferhat'ın sözleri ile iftiranın İslam'a yapılmış olduğunu da hatırlatarak, iffetsizce davranışların sonucunu gösterir. Fakat yine de tokat dayanılmaz noktaya gelindikten ve kız uyarıldıktan sonra gelmiştir.

Kız arkadaşına atılan bir tokat yoluyla şiddetin gösterildiği bir başka eser *Yürekte Büyümek*'tir. Eserde mafya babasının oğlu olan Tarık, sevdiği kızın peşinde dolaşan okul arkadaşlarını dövmesinin ardından, babasına hakaret ettiği için kız arkadaşı Nurcan'ı da tokatlamıştır. Sonrasında hadiseyi anlattığı annesi tarafından eleştirilen Tarık, yaptığıının yanlış olduğunu ve arkadaşlarının babası hakkında söylediklerinin haklılığını anlayacaktır. Sonrasında da hatasının farkında olarak Nurcan'dan af dileyecektir.

Aynı yönde bir şiddet sahnesi de son romanlarından *Anılar da Yakılır*'da kullanılır. Annesinin zoruyla Ceren'le evlenmeye yanaşmayan Tunahan, çocukluktan beri sevdiği Berceste ile gizlice evlenmek üzeredir. Bunu haber alan Ceren, nikâhı engellemek için Tunahan'ın başka bir kadınla evli ve bir çocuğu olduğunu anlatarak nikâhı engeller. Berceste salonu terk ederken, Tunahan da Ceren'e tokat atarak tepkisini gösterecektir. Bu tokadı hak eden Ceren ve bu olay üzerinde fazla durmadan olaylar ilerlemeye devam eder. Yazar, hadiseyi hak edilmiş bir tokat olarak görmüştür.

Kadına yönelik şiddetin bir başka yönü tecavüz olayları yoluyla işlenmiştir. Yazar bu konuya üç romanda değinir. Bunlardan ilki *Sular Durulursa* 'dır.

Romanın başlarında iki rakip aile arasındaki düşmanlık anlatılırken, taraflardan Çakır Ali'nin oğluna yaptırdığı kötülüklerden bahsedilir. Bu kötülüklerden biri de düşman olarak gördüğü bir adamın kızına oğlunu saldırtmasıdır. Bu olanlardan pişman olan İdris, yaptıklarını itiraf eder.

“Sözünün üstüne söz konulmazdır baba... Bir garip boyun eğişle yaşadım hep. Canavarlaştığımı fark ederek, adeta kendimden tiksindim. Hep sonu gelemeyen

yanlışlar dizisine bir yenisini ekleyerek. Bir adam eğisli bakmış yüzüne. Dünyanın en iğrenç cezasını verdi ona. Kızının üzerine saldı beni. Bir emir baba arzusuydu bu.

Masum dünyasını hiç acımadan kirlettirdi bana... Namusunu yitirdi değişik, anlamlı sayılan bir bakış yüzünden. Acılarını içlerinde saklayarak yaşayan bir aile oldu onlar. Amcası oğluna verip, özüyle kabul ettirdiler bir delikanlıya... Bilerek kirlenmişliğini bilerek aldı...” (s.18)

Yaptığı hatadan dolayı pişman olan karakter suçu babasına yönlendirir. Babasının her türlü kötülüğünde maşa olarak kullanılmış, son olarak da bir bakış yüzünden genç bir kızı kirletmiştir. Yaptığının yanlış olduğunun farkında olan karakter, babası yüzünden canavarlaştığını anlatır. Bu şiddetin sorumlusu olarak da babasını gösterir.

Günahın Rengi romanı, kadına yönelik tecavüz sonrası doğan çocuğun hayatının merkeze alındığı bir romandır. Romanın başlangıcında iki genç tarafından istenen Hasret karakteri, eczacı olanı tercih eder ve nişanlanır. Ailece dost oldukları diğerk gencin bu durumu kabul edemeyişi sonucu intikam için Hasret’i kirletmiş olur.

“Her şey bir anda olmuştu... Önce gözlüğü dışarıya uzatan eli bileğinden yakalamış, Suat hışımla yüklenmişti kapıyı açmak için. Başarmıştı bunu. İçeriye girer girmez kapıyı sert bir el hareketiyle kapatırken, çabucak ağzını kapamıştı Hasret’in sesini kesmek için...

Bir anlık gağletin iğrenç hatıralarını yaşıyordu günlerdir. Hiç beklenmedik bir anda, hayallerini, umutlarını ve kutsi sayılan bütün değerlerini yitirmişti. Tam bir hafta olmuştu. Üzerine yıkılan dünyanın enkazı altındaki çırpınışları yürekler acısıydı.”(s.47)

Evlilik planları yapan nişanlı bir genç kızın hayallerinin ve umutlarının kayboluşu sonrası yaşadıkları aktarılır. İlerleyen kısımda Hasret, Suat’ı vursa da öldüremez. Bu olaydan sonra doğan Armağın, romanın ana karakteri olacak ve babasızlığın yükünü romanın sonuna kadar yaşayacaktır.

Beyaz Atlı romanında ise zengin ailenin yanında yaşayan kâhyanın çocuklarından Asaf, ağanın kızı Gülşah ile kaçma girişiminde bulunur. Bunu öğrenen Gülşah’ın abisi Dilaver, intikam için Asaf’ın kardeşi Papatya’yı kirletmiştir.

Kadına yönelik şiddetin farklı bir örneği *Gurbeti Ben Yaşadım* romanında görülür. Romanda düşman iki aileden oğlu askere giden Iraz Kadın'ın rakip ailenin erkeği Lokman tarafından dövülmesi anlatılır.

Olay, Iraz Kadın'ın torununu döven Lokman'la tartışması sonrası yaşanır. Lokman önce küçük çocuk Davut'u ardından da babaannesi Iraz'ı hem de çevredekilerin bakışları arasında döver.

“-Dövdüm torununu işte. Var mı diyeceğin? Bundan böyle gördüğüm her yerde de döveceğim.

Ateşli bir sesse yüzüne:

-Köpeeeeeek, diye haykırdı

Altmışlarına merdiven dayamıştı. Artık dizlerinde eski kuvvet kalmamıştı. Kendisine bir nefes yakınlığa kadar sokulan lokmana ürpertili baktı. Dudakları seğirdi çaresizlikten... Önce heybetli bir elin havada savrulduğunu görebildi, sonra yüzüne balyoz ağırlığında inen darbe. Davut elinde üç beş adım kadar sürükledi onu... Torununu tutan el ayrıldı, toprağın üzerine fena halde serildi kaldı.

Bir an can çekişir gibi kıvrandı... Parmakları yerleri kavradı acıdan. Davut karasız bir çılgılık attı ulu orta:

-Neneeee!

Yine seyirciler vardı yol kıyılarında, cam arkalarında pencere kıyılarında. Yüzlerini göstermekten çekinen, korkudan yol değiştiren, seyirciler.” (s.192)

Altmışlarına merdiven dayayan kadına karşı yapılan bu şiddetin sorumluluğunu etrafta seyredenlere de yükler yazar. Kötü karakter konumundaki Lokman, önce küçük bir çocuğu sonrasında ise bacaklarında kuvvet kalmamış yaşlı bir kadını döver.

Verilen örneklerden farklı olarak kadınlara yönelik şiddetin gösterildiği bir diğer roman *Güneşe Matem Düştü*'dür. Burada kadına yönelik şiddetin faili, kendine büro kurmak için para bulma peşindeki üniversite öğrencisi Boran; şiddet uyguladığı kadın ise öz annesidir. Şiddeti doğuran olay para meselesidir.

“Koluna sarılmıştı. Anne geriye doğru çekildikçe, üzerine üzerine abanıyor, sarıldığı kolu bırakmıyordu. Anne kendisini kasıyor, Boran'ın konundan çıkarmak için

direndiği bilezikleri vermemek için çırpınıyordu. Canı acımış olacak ki acı bir çığlık atmıştı:

-Boraaaaan!

Bir olmaz oluyordu tam bu anda. Annelik duygularını, sevgiyi, şefkati eriten, talihsiz bir davranışa maruz kalıyordu anne.

Önce sert, kaba ve küstahça bir sesin azarı dalgalanmıştı evin içinde... Annenin direncine karşı kabaran bir öfkenin kasırgaya dönüşmesini sahneliyordu hayat:

-Çıkar diyorum sana onları!...

Bir eli bileziklere asılıyordu bu narayı atarken ve sağ kolu felç olmuş bir iradenin aldığı kararlar havalanmıştı. Acımasız bir tokat inmişti annenin suratına...

Hıçkırmamak için dudaklarının üzerine bastırıyordu parmaklarını. Boran şaşırmıştı... Garip edalar içinde kıvranmıştı bir müddet ve hışımla yönelmişti kapıya.(s.42)

Kolundaki bilezikleri vermemeye çalışan annenin yediği tokat sahnelenmiştir. Daha önceki örneklerden farklı olarak pek rastlanılmayan bir durumdur bu. İlk kısımdaki sözlerle yazarın annenin duygularını aktarmasıyla birlikte oğlun felç olmuş bir iradeyle annesine tokadı atmasına engel olunmaz. Tokadın ardından da bir pişmanlık belirtisi olmadan evden çıkıp gitmiştir karakter. Yazar, para hırsının sonunun nerelere varabileceğini anneye şiddet sahnesiyle örnekler.

Kadına yönelik şiddet örneklerinin ardından yazarın açıkça kadınların tarafını tuttuğunu gösteren çok fazla söze rastlanmaz. Yaşanan olaylar, dayak ve tecavüzler, hayatın akışı içerisinde yaşanan sıradan olaylar olarak aktarılır. Ardından gelen bölümlerde olaylar kaldığı yerden devam eder ve şiddeti uygulayanlar, *Günahın Rengi*’ndeki Suat hariç, gerektiği veya hak ettikleri cezaları görmezler.

3.8. TOPLUMSAL ELEŞTİRİ DÜŞÜNCESİ

Yıldız'ın birçok romanında olaylar ve karakterler yoluyla içinde yaşanılan cemiyeti açıkça eleştirdiğini görürüz. Fertlerin gelişiminde ve ahlakında belirgin role sahip unsurun toplumlar olduğu görüşünü savunan yazar, bunu eserlerinde de çokça kullanır. İnsanların yaşadıkları toplum içerisinde kendileri ve etrafındakiler için belirli sorumluluklara sahip olduğu ve kötü yola yönelen karakterlerin önlenmesi ve bu yoldan dönmesinde cemiyete önemli görevler verir. Hatalar ve yanlışların en başta gelen sorumlusu bunlara engel olamayan cemiyettir ona göre. Toplumu bu yönüyle devamlı eleştirir yazar.

3.8.1. Cemiyet-Toplum Eleştirisi

Yukarıda bahsedilen düşünce doğrultusunda Yıldız'ın romanlarında hata yapan veya kötü yola yönelen karakterlerin veya doğrudan anlatıcının sözleriyle suçlulardan birincisi cemiyet olur.

Cemiyete dönül ilk eleştiri ve suçlamayı *Çiçekler Susayınca*'da görürüz. Dursun, ideal bir toplum düşüncesini yazdığı kitabı "*İnsanlık Kanunu*"nu yırtarken: "*Tam on beş yılda cemiyet için yazdığım bu kitabı yine cemiyetin fertleri bana yırttırdı. Cemiyetimiz iyi olan her şeyi unutmuş*" der. Düzeltmek için uğraştığı cemiyetten umudunu yitirir bir anlamda.

Romanın sonunda ise çeşitli olayların adından fabrika işçisi olarak namusu ve inancına uygun çalışma şartları altında işini yapan Elif, kendisini kirleten kişinin komşusu ve ilerleyen zamanda gönül ilişkisi olacak Yedigâr'ın babası olduğu ortaya çıkınca ailesinin yanına dönmeye karar verir. Bu karar sonrası Dursun'la son konuşmasını yapan Elif, yaptığı hatalar için cemiyeti suçlar.

"*Biliyorsun ben kendime en güzel yolu çizmek isterken cemiyet, en zor şartlar altında, yürümek istediğim yoldan çevirebilmek için yalın ayak gezindiğim yerlere diken ve cam parçası dökerek beni geriye çevirmek mecburiyetinde bıraktı. Ne var ki hayat beni senin kadar pişirememiş. Cemiyet seni yeniden kazanırken beni bir daha kaybetti.*"(s.305)

Dursun, cezaevine girmiş ve çıkmış, ailesini kaybetmiş biri olarak içerde ve dışarıda etrafına yardım ederek onların doğru yola girmelerine destek olmuştur. Elif ise yaptığı hatalar sonrası kirletilmiş, evden kaçmış, karşılaştığı Keriman Hanım sayesinde iş bulup çalışmaya başlamıştır. Doğru yola girerken yaptığı hatalar karşısına çıkmış ve terk ettiği ailesine ve kocasına dönmek zorunda kalmıştır.

Bütün bu süreçlerin sorumlusu olarak cemiyeti gösteren Elif, iyiye ve doğruya doğru gitmek istemesine rağmen cemiyetin yollarına diken ve cam parçaları dökerek kendisini engellediğini anlatır. Dursun'un iyiye gidişine gönderme yaparak da cemiyetin onu kazanıp kendisini kaybettiğini vurgular.

Aynada Batan Güneş'te Havva İstanbul'dan taşra kasabasına gelişini şöyle anlatır:

“İnsanların menfaat savaşından, cemiyetin ahlaksızlığı fazilet bilişinden kaçtım.”
(s.20)

Büyükşehir insanının ahlaki sorunları ve menfaat peşinde koşması sonucu toplumun da kötüye gittiğini; insani değerlerin yerini ahlaksızlığa bıraktığı anlatılır. İstanbul ve oradaki yaşayışın insana ve karakterlere etkisi de eleştiriyi vermek için kullanılır. Aynı romanda Kerem'in İstanbul'daki ilk günlerinde yolundan sapması sonrası akıl hocası ile yaptığı sohbette şunlar konuşulur:

“İstanbul'un garplılaşma modası senin de hayat ağacının can damarını kangrene çevirdi. Âdem Hoca yanılmıyordu. Kerem de bozuk düzenin adamı olup çıkmıştı.”

Sadece bizim toplumumuz için değil bütün insanlığın içinde bulunduğu durumu da bu vesileyle eleştirir yazar.

*“Zannediyorlar ki, ben sadece İslami düşüncenin romanını yazıyorum. Hayır! Ben inancımı verirken evrensel olan ahlakın sütunlarının yıkılmaması için daha çok çalışıyorum”*¹¹³

Bu söylediklerini karakterlerin ağzından da ifade eder Yıldız. *Aynada Batan Güneş*'in Kerem'i şöyle konuşur.

“Beni korkutan şey fikirlerimin paylaşılmaması değil. Bütün dünya insanının dönüşü olmayan korkunç uçurumların diplerine götürüp bırakan yollarda ısrarla

¹¹³ Şemsinur Bektaş, “Evrensel Ahlak İçin Yazıyorum”, *Zaman*, 11.10.2000.

yürüyüşleri. Endişem, korkum yalnız senin için sanma. Bunu yüreğimin başında bütün insanlık namına duyuyorum.” (s.152)

Yazarın evrensel değerlere yaptığı göndermeyi kullandığını karakterin ağzından duymuş oluruz. İlerleyen bölümlerde de cemiyet eleştirisine devam eder yazar. Kerem, peşindeki şehirli karakter Reyhan’ın inancına yönelik sözleri karşısında, onun zihniyetiyle birlikte cemiyeti tenkit eder.

“İnanmıyorum işte senin inandığına. İnanmıyorum. Bütün anlattıklarını reddediyorum işte. Sonsuzluk dediğin kuvveti de.

Kerem, ilk defa iğrenerek Reyhan’ın suratına baktı:

-Kafanı alt üst eden o çılgın düşüncelerin cehenneminden kurtulmadıkça neye yararsın ki? Gönlünde Yaratan’ın muhabbetini misafir edemeyenin sevgisine muhatap olmak bile bana işkencedir, zulümdür. Sen sağır ve kör bir cemiyetin malısın.” (s.177)

Yaratan’ın muhabbetine sahip olmayan ve ona inanmayan bir kişinin yetiştiği zihniyeti ve cemiyeti sağır ve kör olarak eleştirir. Görebilen ve duyabilenlerin onu kabul edeceği düşüncesiyle, gönlünde onun muhabbeti olmayan birinin sevgisini bile zulüm olarak niteleyerek Reyhan’ı ve yetiştiği toplumu suçlamış olur. Yazar, romanın devamında da Kerem vasıtasıyla toplumu aynı yönde eleştirmeye ve suçlamaya devam eder.

Gurbeti Ben Yaşadım romanında, köydeki haksızlıklara karşı mücadele eden Halil’in sıkıntılarının başında yaşadıkları toplumun durumu vardır.

“Arzularının önüne kederden engellerin çıkışı, gençliğinin hüsranı, hep gürültülü, çarpık zihniyetli toplumun arasındaki iyilerin, sükûtta bekleyişleriydi” (s. 14)

İyilerin kötü gidişe karşı çıkmayışları sonucunda çarpık zihniyetli bir toplum meydana gelmiş ve burada yaşayanları da çarpık zihniyetine uydurmuştur. Gençlerin yaşadıkları ve arzuların engellenmemesi toplumu aynı yönde etkilemiştir.

Bir Dünya Yıkıldı romanında da benzer şekilde kız erkek ilişkisi içerisinde, kızın davranışlarına ve doğru yolu bulmasına yönelik ifadeler, mevcut cemiyetin bozukluğu ile birlikte aktarılır. Medine’yi doğru yola çekmek isteyen Haluk’un endişesini, “uçurumdaki cemiyetin dipsiz kuyularına yuvarlansın istemiyordu” ifadesiyle anlatır.

Başörtüsü meselesine de değinen ilerleyen bölümlerde, Medine'nin davranışlarını açıklamak için temsilcisi olduğu cemiyeti suçlar:

“Haluk, Medine'nin takınacağı tavrı sezdiği için endişelenmiyor, sükûnetini sürdürmeye çalışıyordu. Medine de diğerleri gibi hakikatlerden korkan, daima sisli hayaller içerisinde yaşayan, o tembel, korkak ve hasta cemiyetin ahfadıydı.”(s.108)

İnanan insanlara karşı olan düşünceleri sebebiyle Medine'yi eleştiren Haluk, onun şahsında diğerlerini de korkak ve hayal dünyasında yaşayan hasta cemiyetin fertleri olarak niteler. Bu zihniyete sahip cemiyeti de böylece eleştirmiş olur.

Benzer yönde cemiyete yönelik eleştirilere; *Üç Deniz, Gurbeti Ben Yaşadım, Benim Çiçeklerim Ateşte Açar, Gönül Yarası, Ülkemin Açmayan Çiçekleri, Hülyalar Hüzün Açtı, Leyl Işıkları, Kendimi Unutup Sana Ağladım* romanlarında rastlamak mümkündür. Ortak nokta genellikle inançlara ve inancını yaşamak isteyen kişilere yönelik sözler ve davranışların gösterilerek eleştiri konusu yapılmasıdır. Yazar da tarafını belli ederek, karakterlerin yaptığı bu ve benzeri toplum eleştirisini desteklemiştir.

3.8.2. Çağ-Asır Eleştirisi

Toplumu ve cemiyeti eleştirme ve suçlamanın yanında yaşanan sıkıntılar ve bozukluklar için ikinci bir hedef olarak çağ veya asır seçilir. Kötülüklere kapı açan, doğru yola gidenleri engelleyen bir unsur olarak çağın ya da asrın insanı gösterilir.

Bu ifadelerin en çok kullanıldığı roman *Aynada Batan Güneş* olur. Romanın ana karakteri Kerem doğru yola ulaşırken ve sonrasında toplumu ve bireyleri olumsuz etkileyen şartları oluşturan asra karşı çıkan sözler sarf eder. Yazar da bu sözleri ve düşünceleri destekleyerek Kerem'in tarafını tutar.

Kardeşinin evleneceği kişinin ailesine karşı davranışları sonrasında kendi anne babası ve kardeşinden tepki gören Kerem'i eleştiren kayınvalideye dönük yazarın sözleri yukarıda bahsedilen duruma işaret eder.

“İşte onun içindir ki Kerem'in davranışlarını kınayacak kadar çağın medeniyet bataklığına saplanmıştı.”(s.212)

İlerleyen bölümlerde de benzer ifadeleri kullanmaya devam eder yazar. Kerem'in babası, sokakta para meselesi yüzünden kardeşiyle tartışır. Yumruklu kavga sonrası söylenen sözlerle mevcut asır suçlanır.

“-Batıl itikatlar zayıf kalanların dinidir. Bu asır Allah'ı unutup paraya tapanların çağı. İnanç kaybolup şeref öldü mü artık insanlık iflas etti demektir.”(s.304)

İnancı sağlam olmayanların düşeceği durumu göstermeye çalışan yazar, Kerem'in sözleriyle asrın hastalığına işaret eder: Allah'ı unutup paraya tapmak.

Romanın sonlarına doğru ise mahkemede hâkim karşısında bulunan Kerem, inançlarından geri adım atmadığı için hapse düşmüştür. Müstehcen filmler oynatıldığı için bir sinemacıyı ihtar eden ve toplumun ahlakını öğüten meyhane işletmecisini uyaran ve dine aykırı hareketlerini açıklayan Kerem şikâyet üzerine mahkemededir. Dava sırasında hâkimin sözleriyle Kerem'in düşüncelerini açıklamak için fırsat doğar. Hâkimin sözleri ise çağın yaşam tarzını anlatan nitelikte ve Kerem'in davranışlarına haklılık kazandırmaktadır.

“Anlattıkların sana haklılık kazandıran meseleler değil. Artık bu çağın insanı senin gibi yaşamıyor.”(s.401)

İnsanlar bu çağda inancın emrettiklerine yabancı şekilde yaşamakta ve doğru yolda olup yanlışları düzeltmeye çalışanlara izin vermemektedir. Kerem örneğiyle bu durum açıkça ortaya konulmuştur.

Dallar Meyveye Durdu romanında da benzer ifadelerle yaşanan çağ eleştirilir. Oğlu, gelini ve torunlarıyla birlikte yaşayan Fazilet Nine onların hayat tarzını anlatarak yanlış taraflarını gözler önüne serer.

“Çocuklar uykudalardı. Bu ev Harem'den Florya'ya taşınalı ailevi hayatlarında bir sürü değişimler olmuştu. Burak bildiği sureleri bile unutmuş, Mukaddes manevi değerlerin tamamını yitirmişti. Daha doğrusu yeni bir muhitin arasında maneviyat zafiyetine uğramışlardı. Florya sırtlarında bütün değerlerini tedricen kaybeden bir aile yuvası kurulmuştu. Yirminci asrın insanı arzularına göre amel ettiği çağı yaşıyordu.

Kendilerini dine değil dini kendilerine uyduran bir model vardı ortada. İşlerine gelirse dindar, mantıklarına uymayan Kitabı emirleri hâşâ reddedecek kadar şaşkın bir dünya insanı vardı ortada.”(s.17)

Ninenin ağzından ifade edilen sözler bir yaşam tarzının ve yirminci asır insanının eleştirisidir. Dini kendine uyduran, maneviyatını kaybetmiş, arzularının esiri ve ilahi emirleri reddedecek boyuta ulaşmış bir çağ tasviri yapılmıştır. Bu yaşam tarzının insanları hem ailevi değerleri hem de mukaddes manevi değerleri kaybetmiştir. Eleştirilen çağ bu şekilde anlatılır. Romanın ilerleyen kısımlarında da inançların değişmesi ve çağın bozulan değerleri tasvir edilmeye devam eder.

Sevdalar Sözde Kaldı'da ise benzer sözler bir öğretmen tarafından öğrencilere aktarılır.

“Ahlak ve maneviyat... Dokunduğu yeri yakıp parçalayan bize kezzap gibi takdim edildi çağımızda. Oysa bu iki değeri anlatmak benimsetebilmek ve yükseltmek toplumların can simidi, huzur iksiri olarak takdim edilmeliydi. Toplumlarda bu iki değer çökertilirse bir daha huzura hasret kalırsınız. Ve bu korkunç ejderha canlanmakta.

Bilmelisiniz ki ahlak ve maneviyat sütunları çökertilen toplumlar onların acılarına asla dayanamayacaklardır. Günümüzün en korkunç anarşisi ahlaksızlıktır.”(s.87)

Ahlak ve maneviyatın çökertildiği bir çağın eleştirisi öğretmene yaptırılır. Yazar, karakterlerin gençlerden oluştuğu bu romanda söylenen sözlerle gençlere yönelik mesajlar verilemeye çalışır. Ahlak ve maneviyatın önemini ve mevcut düzenin kötü gidişata sebebiyet verdiği gençlere duyurulur. Bu iki unsurun hak ettiği yere ulaşması toplumunda huzuruna vesile olacaktır.

Bunlara ilaveten asrın ve çağın insanlar üzerindeki kötü tesirlerinin gösterildiği, *Bir Dünya Yıkıldı, Siyah Güller, Sahibini Arayan Mektuplar, Güneşe Matem Düştü, Ona Secde Yakıyıyor, Orada Da Yıldızlar Kayar Mı?* romanları da aynı yöndeki düşünceleri anlatmak için kullanılmıştır.

Buradaki ana unsur asrın maneviyat, inanç ve ahlak üzerindeki aşındırıcı etkisinin gözler önüne serilme çabasıdır. Özellikle gençlerin içine düşeceği problemler ve sıkıntıların önlenmesi amacıyla söylenen bu ve benzeri sözler yaşanan dönemin insanları doğru yoldan uzaklaştırdığının gösterilmesine vesile olur. Dine karşı alınan tavırlar karşısında yıldız da karakterleri vasıtasıyla kendi düşüncelerini açıklamıştır.

3.8.3. Toplumsal Kalkınma Fikri

Yıldız'ın romanlarında kullandığı toplumsal unsurlardan birisi de köyde, kasabada ve ilçede kalkınma ve ilerlemenin sağlanması hadisesidir. İnancına bağlı karakterlerin üstlendiği bu kavram sayesinde köy, kasaba ve ilçelerde bir atılım hamlesi olmakta işsizlere iş sağlanmakta, hastane, kooperatif gibi sosyal hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetler için ana düşünce İslami referanslar olur. Doğru yolu bulan karakterlerin yaşadıkları yerlere, gurbette iseler geldikleri şehirlere yatırıma yönelmeleri sağlanır.

Bu idealin ilk örneğini *Çiçekler Susayınca* romanında görürüz. Hapisten yeni çıkmış Dursun ve Yedigâr iş için başvurdukları fabrikanın bahçesinde fabrikanın kendilerinin olması durumunda ne yapacaklarını konuşmaktadır.

“-Ne yapardım öyle mi? diyerek içini çekti. Çok şey yapardım diyerek içini çekti Yedigâr aynı saflıkla müdahalede bulundu:

- Yani her isteyene iş verir, geri çevirmez miydin?

-Belki buna imkân yok ama karınca kararınca işyerini biraz daha genişletirdim. Parmağı ile bahçenin sol köşesine düşen geniş ölçüdeki araziye işaret etti. Önce şu gördüğün boşluğa geniş bir yurt açardım, dedi.

Yedigâr, sahidenmiş gibi heyecanlandı:

-Sonra?

-Sonra bakıma muhtaç işsiz güçsüz, hayata ve insanlara küsen fakirleri buldukça onlara iş ve yurttan yer verirdim. Zor durumda tahsiline devam etmekte olan on, en beş öğrenciye burs verip tahsil yapmalarını kolaylaştırırdım. Yurdun altını geniş bir yemekhane yapar, onlara yemek çıkartırdım. Aşçının yanında dikilip yemekleri tabaklarına ben koyardım. Fabrikanın karından işçilere hisse dağıtır, onlara çalışma zevkini aşılardım. Herkesin gücüne göre iş taksimi yapardım. Onların huzuru ve yarınlarından korkmadan yaşamaları benim en büyük sevincim olurdu. Bunların hepsine karşılık da beni dualarından uzak tutmamalarını isterdim. Hiç değilse sokaklardaki dilencilerin, açlık yüzünden kötü şeyler düşünenlerin az da olsa noksanlaşması beni mesut ederdi. Şuursuz insanların bolca bulunduğu topluma şuurlu, sorumlu insanlar yetiştirerek yardımcı olurdum. Yetmez mi?(s.235)

Şuurlu ve sorumlu bir toplum yaratma idealinin anlatıldığı bu satırlarla birlikte bir fabrikanın toplumu dönüştürme misyonu gösterilmiş olur. İşsizleri, sokakta yaşamak zorunda kalanları, öğrencileri hem sıcak bir yuvaya hem de alın teriyle çalışıp hakkını kazanacak bir sistem içerisine almak amaçlanır böylece.

Karakterlerin konuşmasına tesadüfen şahit olan fabrikanın sahibi Ahmet Bey, Dursun'un anlattıklarını gerçekleştirmesi için işe alır. İlerleyen bölümlerde bahsedilen niteliklere sahip kişilerin bulunup işe alındığını, yurt inşaatının başladığına tanık olarak hayal edilen düzenin kurulmaya başlandığı anlatılacaktır. Toplumun ihtiyacı olanın çok büyük şeyler olmadığı, gerçekleştirilmesi gayretle ve fikirle mümkün olabileceği de gösterilmiş olur.

Yanık Buğdaylar romanında ise köyde gençlerin mücadelesiyle kurulmaya çalışılan düzen anlatılır. Köydeki ahlaksızlıklar, kötülükler, içki ve kumarın çıkış noktası olan kahvehane önce kütüphaneye dönüştürülür. Bu dönüşüm köyü de değiştirmeye başlayacak, eski alışkanlıklar ve zulümlerin önüne geçilecekti. Romanın ana karakteri Dikçe, kütüphaneyi tanıtırken amacını da köylüye anlatır.

“-O gördüğünüz kitapların hepsi sizindir. Gelip gelip okuyun. Artık köşe başlarında eski oyunları oynamak yerine, kitaplardan faydalı şeyler öğreneceksiniz. Sonra aranızdan seçilecek iki kişi de kitaplığımıza bakacak, okumak için verilecek kitapların listesini tutacaksınız. Elele, gönül gönüle verip yıkılmaz bir kale kuracağız. Hepiniz birer fazilet timsali kişiler olarak yetişeceksiniz. Bundan böyle de Yeşildere yetiştirdiği gençlerle iftihar edecek.

Artık her çocuğun gönlünde sevinç rüzgârları esecekti. Kitaplarla arkadaş olacak, bilenler bilmeyenlere bir şeyler okuyacak, çaylar içilecek ve Yeşildere’de beklenen birlik doğmuş olacaktı.”(s.210)

Kütüphaneden hareketle ulaşılmaya çalışılan şey köydeki birliğin sağlanmasıdır. Kitaplar köylüleri eski kötü alışkanlıklarından uzaklaştıracak ve köy yetiştirdikleriyle gurur duyacaktır.

Bu birliğin sağlanmasıyla birlikte ilerleyen bölümlerde Dikçe'nin öndeliğinde köyü kalkındırmak için bir Kooperatif kurulacaktır. Bu sayede kütüphane yoluyla oluşturulan birlik de devam edecektir.

“Dere kenarlarına motorlar konularak, tarlalarda sistemli sulama şekli uygulanacak. Kooperatif kanalı ile, suni gübreler getirilecek. Zirai mücadeleden yetkililer getirtilip topraklar muayene edilip mahsuller ona göre ekilecek. Köyün sürüleri dedi. Bütün sürüler ve yünler heder olur gider. Sütler, yünler, kooperatif kanalı ile değerlendirilecek.

Köyde tavukçuluk ve kovancılık yapılacak. Dediğim faaliyetlere başlanırsa köyümüzün en az on beş yirmi fakiri iş sahibi olarak hayatını kazanır ve ortaklar da kar ederler.

Parası olanlar hemen isim yazdırdı, olmayanlar gurbete mektup yazdırdı. Birkaç gün içinde köyde Eğilmezler'den başka herkes kooperatife üye kaydı yaptırdı. Güçler birleşince, güç yetmez bir kuvvet olup çıktı. Kooperatif vücut bulur bulmaz, Eğilmezler'in bakkalı sinek avladı ve fazla geçmeden de kapanıp gitti.” (s.253)

Köyün kalkınması için köydeki faaliyetlerin bilimsel esaslara uygun olarak birlik içinde yürütülmesi amaçlanır. Kooperatif bu birliği sağlayan ana unsur olur. Bu sayede köyün zalimleri karşısında birlikten doğan güçle mücadele edilecektir.

Sular Durulursa romanında ise kasabada yaşanan değişim ve kalkınma anlatılır. Önce kasabaya atanan kaymakamın yaptığı içki, kumar, tabanca ve bıçak denetimleri ve yasaklarıyla kasabaya bir düzen getirir. Fakat belediye reisi ve destekçileri tarafından sürgün edilir.

Ardından romanın başkişilerinden İlyas, doktor çıkıp kasabasına dönerek halka hizmet etmeye başlar. Kasaba meydanında bir dükkân kiralayarak hem muayenehane hem eczane açar. Cuma günleri ise fakir ve acil hastaları ücretsiz muayene ederek fakirlerin hamisi olur. İlerleyen bölümde ise kasabada bir değişim yapmak isteyen doktor bu fikrini ileri gelenlere açıklar.

“Allah(C.C.) kullarına zenginliği verir ve mallarıyla onları imtihan eder. Fakirleri de düşürdüğü sefaletiyle. Kul zenginliğin fakirliğin kimden geldiğini bilmez, birisi kibre düşer diğeri isyan eder. Her varlıklı etrafını düşünmeden kendisi için yaşama sevdasına düşerse toplum rahatsız olur. Son günlerde loncaları inceledim. Bundan yola çıkarak kasabamızda bir dernek kurmayı düşündüm. Bu derneğin kurucu üyeleri sizler olacaksınız. Kasabalı zenginler, zekâtlarını, sadakalarını hesaplayıp bu derneğe verecekler. İtimat edilir zengin adamların elinde bulunacak kasa. Muhtaç on

aile yazdım deftere. Yeniden gözden geçirilip, noksan varsa eklenecek, lüzum görülmeyen varsa dernek tarafından verilecek kararlarla çıkartılacak

Zekât ve sadaka sahibine çok hassas bir şekilde ulaştırılacak. Onu incitmeden yaralamadan, gururuyla bilmeyerek bile olsa oynanmadan, kimin verdiği bile bilinmeden kendisine ulaştırılacak.

Böylelikle, dul yetim sakat ve yoksullara yardım elimiz uzanacak. Yetim kızların çeyiz sandıklarında, öksüz delikanlıların mektep masraflarında açların sofralarında gizli elimiz bulunacak. Ve Resulullah'ın "kendisi tokken komşusu aç yatan bizden değildir" hadisine muhatab olmayacağız inşallah" (s.325)

Kasabanın yoksul, yetim ve öksüzleri için bir dernek kurulup ihtiyaç sahiplerine ulaşacak bir sistem inşa edilecektir. İlk amaç zengin ve fakirin bunların sebebinin imtihan olduğunun ayırtına varması amaçlanır. Doktorun özellikle üzerinde durduğu nokta ise yardımın gizli şekilde kimden geldiği belli olmadan ihtiyaç sahibine ulaştırılması olur. Kimsenin gururu incitilmeyecektir. Ana hedef ise Peygamberin sözünün doğrultusunda İslami kurallara uygun şekilde bir zekât ve yardım sistemi meydana getirmektir.

Bu örneklerden farklı olarak toplumdaki gençlere yönelik birliktelik sağlanması amacıyla bir derneğin faaliyete geçirilmesi *Kıralık Hayaller* romanında kullanılır. İlçede geçmişte yaşanan olumsuz olayların tekrar edilmemesi için düşünülen bu dernek belediye başkanı tarafından duyurulur.

"Şu bir gerçek ki gençleri huzursuz yetiştirilen toplumun geleceği tehlikededir. Geçmiş şan, şeref ve erdemliliklerle dolu olduğu anlatılan ilçemizin son yıllarda ufuklarında adeta kara bulutlar dolaşmaya başladı. Bölünen ayrı gruplara ayrılarak birbirlerine hasmane davranışlar sergileyen gençliğimizin birlik ve beraberliğe ihtiyacı var.

İtiraf edeyim ki benim kuşağım yitirilmiş, ihmal edilmiş bir neslin talihsizliğinin kurbanları olarak yetişip bölük pörçük yaşamaya mahkûm edilmiş bir nesildi. Geç de olsa bunun farkına vardık. Şimdi sizlerle aynı talihsizlikleri ve bölünmüşlükleri yaşamamak için önlemler almak düşüncesiyle burada toplanmış bulunuyoruz.

Varılan sonuç şu: belediyemiz öncülüğünde gençlerimiz için kurulacak bir dernek için tüzük ve bütün hazırlıklarımız tamamlanmıştır, “İlçe Gençliği Kültür ve Dayanışma Derneği”

Bulunduğumuz bu salon gençlerimizin toplantıları için encümen kararıyla ücretsiz olarak tahsis edilmiş ve ayrıca iş merkezinde de geniş bir salon ayrılmış bulunmaktadır. Ayrıca el sanatları geliştirmeleri için kızlarımıza da bir salon ayrılmış ve onları eğitecek öğretmenlerin temini için girişimlerimiz başlamış bulunmaktadır.

Bundan böyle ilçe gençliğimiz bütünleşen üreten ve dayanışma bilincini kendisinden sonrakilere de taşıyabilen vasıfta eğitilecektir.

Sizlerden isteğimiz şudur: birlik ve beraberliklerinizin bozulmaması ve yitirilmiş sevgileri bulup birbirlerine yamayabilmenizdir. Hepinizi birlik beraberliğe, hoşgörüye ve ilçemizin geleceği için gayret etmeye davet ediyor sizleri saygıyla selamlıyorum.

Kaymakamımız, güvenlik güçlerimiz ve belediyemiz sizlerle beraberdir. Haydi, gençler utandırmayın bizleri” (s.15)

Belediye reisinin konuşmasıyla birlikte kurulacak derneği gerektiren şartlar ve hedeflenen nokta açıklanır. Geçmişte yapılan hataların tekrarının önlenmesi için gençlerin birlik ve beraberlik içinde olmaları şarttır. Huzursuz gençlerin bulunduğu toplumların geleceğinin tehlikede oluşu bu derneğin faaliyete geçirilmesinde önemli rol oynar. İlçedeki tüm resmi erkân da gençlerin arkasındadır. Böylece hem gençler arasında hem de onları teşvik eden yaşlılar arasında birlik oluşur. İlçenin geleceği ve kalkınması için çalışmalara başlanır.

Şehirlere, kasabalara veya köylere yapılan yatırımlar, kurulan dernekler ve kooperatifler sayesinde yaşanan toplumsal gelişmelere rastlanan diğer eserler: *Azat Kuşları, Aynada Batan Güneş, Ekinler Yeşerdikçe, Gurbeti Ben Yaşadım, Gönül Yarası, Ülkemin Açmayan Çiçekleri, Güneşe Matem Düştü, Beyaz Atlı, Kaderin Çağırıldığı Yerdeyim*’dir.

Yıldız, toplumda yaşanan olumsuzluklar, yoksulluk, kötü alışkanlıklar ve güçlünün zayıfı ezmesi hadiselerine karşı, kurulan bu yapılarla birlik beraberlik içerisinde mücadele yolunu işaret etmiştir. Toplumun kalkınması, ihtiyaç sahiplerinin ve

okumak isteyen gençlerin geleceğinin garanti altına alınması, kooperatifler, dernekler ve zekât müessesesinin işlerlik kazanması sayesinde hayata geçecektir.

3.9. TOPLUMSAL DEĞERLERDE ÇÖZÜLME

Yozlaşma, özündeki iyi nitelikleri birtakım dış etkenlerle zamanla yitirmek, bozulmak, özünden uzaklaşmak, manevi değer yargılarını yitirmek anlamlarına gelen bir kelimedir. Yıldız'ın romanlarında karakterlerin çeşitli davranışlarla bu anlamlara uygun hareket ettikleri görülür. Özellikle, kendi değerlerinden uzaklaşma, manevi değerleri yitirme manasına gelebilecek nitelikte örnekler kullanılmıştır. Bu yozlaşma kavramını aşağıda belirtileceği gibi üç şekilde ele almak mümkündür.

3.9.1. Taşrada Yozlaşma

Yazarın romanlarında kullandığı mekânlar arasında taşranın çokça yer alması, yozlaşma kavramının işlenmesinde köy ve kasabaları ön plana çıkarır. Özellikle vurgulanan unsur manevi değerlerin aşınması, dinden uzaklaşılması ve inancın emrettiklerinden vazgeçilmesi nitelikleri olur. Kumar, içki, eğlence, kahvehanelerde bolca zaman geçirme, beraberinde ahlaki çöküşü getirerek neticelendirilir.

Yanık Buğdaylar romanında köyde yaşanan çöküş içki ve kumar meselesi üzerinden anlatılır. Daha on yaşındaki çocuklar kumar oynamakta ve köyün zalim ailesi Eğilmezler gibi olmak istemektedir.

“Dikçe'nin içi parçalanır gibi oldu. O dalan gözleri ısırap şerbetini içerken nemli bakışlarla kılıç çekenleri seyretti.

Altı çocuktan üç tanesi kılıç çekerken; diğer üç tanesi ellerini çenelerine dayamışlar, beklenmedik bir merakla kumar oynayanları izliyordu.

Güneş yanığı tenli, zayıf uzun suratlı, on yaşlarında bulunan bir çocuk, arkadaşlarını üttü. Kimsede para kalmayınca şımarmıştı. Kumarın üzüntüsü fakirler için sancı, zenginler servetlerini yitirdikleri zaman, çoğu kere haram bir ölümle, yok olup gitmek olurdu. İşte bu felaketlerin en büyüğüne de bu köy gebe kalmıştı.

Kumarı kazanan çocuk arkadaşlarından birine dönüp şişkin şişkin konuştu:

-Ben büyüyünce kim gibi olacağım biliyor musun?

Aynı yaşlarda bulunan zayıf, soluk benizli çıkık omuzlu çocuk merakla sordu:

-Kim gibi?

Elindeki bozuk paraları kasıla kasıla şingirdattı. Böbürlenerek cevapta bulundu:

-Eğilmezlerden Kerim gibi. Tıpkı onun gibi olacağım. Bugün ondan korkanlar büyüyünce benden korkacaklar.”(s.152)

Kumar sahnesinin ardından kazanan çocuğun sözleriyle birlikte, çocukluktan gelen birikimlerle insanların yanı sıra, kötüye, zalime yöneldikleri anlatılır. Eğilmezler köyün zalimleri olmasına rağmen çocukların olmak istedikleri kişi bu yozlaşmış aileden Kerim olacaktır. Roman boyunca çeşitli vesilelerle köydeki yozlaşmanın örnekleri kullanılmaya devam eder. Bunlar, muhtaçlara yardım etmeme, haklının ve doğrunun yanında durmama, inançlara uygun yaşamama, fakiri ezme gibi şekillerde tezahür eder.

Sitem romanında ise, ailevi değerlerin aşınması ve maddi hırs yüzünden yaşanan cinayetler vardır. Olayların başlangıcı Dereköyü’nde geçmektedir. Önce romanın ana karakteri Ferhat’ın annesini dayılarının eşi zehirleyecek ve ölümüne sebep olacak, ardından da babasını para için dayıları asarak öldürecektir.

Ovalı Köyü’nde geçen *Azat Kuşları*’nda, hikâyenin başlarında Abalı karakteri köydeki günah ve çamurdan kaçmak için köyün dışında bir eve yerleşir. Fakat oğlu Sebahattin, başkasının sürüsünden koç çalıp içki eşliğinde ziyafet yapmıştır. Köyden kaçış yetmemiştir Abalı için. İlerleyen kısımlarda ise köyün ahlaken çöküşünde içki ve eğlencenin rolü anlatılır. Bu tür yozlaşmaya karşı verilen mücadele de özellikle içki meselesi üzerinde yoğunlaşarak devam eder.

Aynada Batan Güneş’te köydeki yozlaşma, romanın merkezindeki ailenin babası olan Bozca karakteri üzerinden aktarılır. Başlarda oğullarını ahlaksızlığa alıştırmaya çalışan baba, çocukları arasında ayırım yapmakta ve bu ahlaksızlığa karşı çıkan oğlu Kerem’i dışlamaktadır. Ahlaki yönden yozlaşmış bir karakter olan Bozca, içki ve eğlenceye meyliyle birlikte inanç yönünden de zayıf durumdadır.

Beyaz Atlı’da zaman içerisinde yozlaşan değerlere sahip bir köy vardır. Köydeki yozlaşma “Yaran Odaları” adı verilen konakların değişimiyle birlikte anlatılır.

“Üzerlerinde yaran odaları yazılı iki konağı var bu köyün. Şimdilerde paslı kilitleri ve üzerlerinde eski ihtişamını yitirip mahsun ve suskun duran levhaları kaldı. O kilitler birçok defa görevleri dışı açılıp, içki sofraları kuruldu odalarına ve sarhoş naraları yükseldi pencerelerinden. Köçek oynatıp içki içtiler. Aslına hizmet etmesini

istediğin konaklarda kitaplar okunur, hatimler bağışlanırdı bir zamanlar. İlim irfan yuvasıydı oralar.

Bayram günleri her ev, ocağında pişirdiği yemeklerden getirir, kadınlar kendi konaklarında, erkekler kendi konaklarında dualarla ve engin bir hoşgörü içinde bayramlaşıp birlikte yerlerdi yemeklerini. Darda kalan için haberi olmadan toplanan para, bir zarf içinde eşiklerinin dibine bırakılırdı. Köy öğretmenlerinden hanım hocalar kadınlara ve genç kızlara ayrılan yaran odasında kitap okurlardı. Oralarda anne adaylarına ve annelere bir neslin nasıl yetişeceği seçkin kitaplar okunup yorumlar getirerek anlatılırdı. Kutsallarımız, ahlakımız, inancımız yeşertilirdi gönüllerde. Şimdi raflarda duran kitaplar ve bilgile hüznü. Şimdi güzellikler bir bir silinip gitti köyün geleneğinden.”(s.47)

Babaannesinin torununa anlattığı köyün ve konakların geçmişiyle birlikte, köyde yaşanan değişim, ahlaktan ve inançtan uzaklaşan köy ahalisi gösterilir. İdeal bir köy yaşantısından zamanla yozlaşan ve öz değerlerinden uzaklaşan bir köy vardır artık.

Bu durum yazarın başkışı konumundaki Şafak’a yüklediği görevi yerine getirmek için uygun bir ortam hazırlamıştır. Şafak köyü ve konakları eski güzel günlerdeki haline getirmeye çalışmakta ve konaklardaki eğlenceleri basarak dağıtmaktadır. Şafak, yozlaşan köy ahalisinin karşısında mücadele ederek, tekrar inançlı, ahlaklı bir köy meydana getirmeye çalışmaktadır.

Bu romanlara ilaveten, benzer şekilde geleneklerinden, inançlarından ve değerlerinden uzaklaşan; içki, kumar ve eğlenceye yönelmiş, yozlaşmış köy ve kasabaların bulunduğu iki roman daha vardır. Bunlar: *Ekinler Yeşerdikçe* ve *Sular Durulursa*’dır

3.9.2. Şehirde Yozlaşma

Romanlarda taşra ile kent arasında geçişlerin sık yaşanmasıyla birlikte aynı roman içerisinde hem taşra hem de şehirlerin bir arada kullanıldığı romanlar mevcuttur. Bu durumda şehirde yaşanan değişim, özden uzaklaşma, dine ve inançlara sırtını dönme şeklinde karşımıza çıkarılır.

Çiçekler Susayınca romanında birkaç yerde bu yozlaşma kavramı üzerinde durulmuştur. İlk kısımda kızlarına iyi ebeveynlik yapamamış bir aile babası rolüyle Elif'in babası ile annesi yozlaşmış bir aile örneği olarak kullanılır. Anne kumar ve eğlencede; baba sürekli işindedir. Sonunda bu ailenin kızı kabadayı rolündeki Birli tarafından kandırılıp kirletilir. Fakat birli de yozlaşmış bir tiptir. Karısı ve çocuğunu genç bir kadın uğruna terk etmiş ve bir daha da haber almamıştır. İlerleyen bölümlerde ise köyden ayısıyla birlikte şehre gelen Yadigâr, karşılaştığı sarhoşun ayısını öldürmesiyle cinayet işleyip hapse düşecektir.

Boşluk'ta ise ana karakterin roman boyunca yaşadığı değişimler üzerinden yozlaşma kavramı üzerinde durulur. Romanın başlarında namaz kılan, dinine bağlı bir karakter olan Cihan, tıp tahsili için Avrupa'ya gider ve dönüşündeki haliyle tam anlamıyla yozlaşmış bir insan örneği olur.

Avrupa dönüşünde yanında bir köpekle birlikte yurda dönen Cihan, kaldığı oteldeki tavırlarıyla bu belirtileri gösterir. Köpekle birlikte aynı odada kalan karakter, köpeğine de kendisi gibi yemek isteyecektir.

İlerleyen kısımlarda ise eğlence hayatına giren Cihan son model arabasıyla içkili partilere devam eder. Eski inançlı halinden hiç eser kalmamıştır artık. Buna ilaveten, muayenehanesine gelen bir gaziye karşı olan davranışı ve onu kovuşu ile toplumun değerlerine olan uzaklığı daha da belirginleştirilir. Daha sonra ise yakın arkadaşlarından birinin sevgilisiyle nişanlanıp evlenecek; bir çocukları olacak ve roman boyunca arkadaşının kınıyla karşılaşacaktır.

Toplumun geneline sirayet eden yozlaşmanın eleştirildiği anlara *Aynada Batan Güneş* romanında rastlanır. Romanın ana karakteri Kerem, İstanbul sokaklarında gezerken önce müstehcen dergiler satan büfeciyle toplumun değerlerine saldıran ürünler yüzünden tartışacak; ardından da bar ve pavyon sahibiyle ahlakın öğütücüsü olan mekânların toplumsal hayatta yeri olmadığını anlatarak kavga edecektir.

Dinini yanlış yaşayan ve özünden uzaklaşan insanların yozlaşmış kişiler olarak kullanıldığı bir roman ise *Dallar Meyveye Durdu*'dur. Romanın başlarında ailenin babaannesi tarafından gelini, oğlu ve torunlarının tanıtılmasıyla yozlaşmaya örnek olaylar aktarılır.

“Kendilerini dine değil, dini kendilerine uyduran bir model vardı ortada. İşlerine gelirse dindar, mantıklarına uymayan Kitabı emirleri haşa edecek kadar şaşkın bir dünya insanı vardı ortada. Bu aile Fazilet Nineye göre, ihmal edilmiş bir millettten farksızdı. Fazilet nine küçük bozuklukları önemsemeyen, her geçen gün daha büyüklerine kendilerini alıştıran oğluyla gelinin acıyarak seyretti.

Sadece akıllarına düştükçe namaz kılıyorlar, kumar masalarında günlerce adı bile anılmaz oluyordu.”(s.17)

Anne babanın yozlaşmasıyla birlikte inancına ve ibadetlerine yabancı, yozlaşmış bir aile tasviri yapılmıştır.

Üç Deniz Ötesi romanında ise dinine yabancı, ailesinden ve geleneklerinden uzaklaşan, özünü kaybetmiş bir karakter vardır. Taşkent ve Buhara’da geçen romanın başlangıcında Sovyet döneminde tıp tahsili yapan, ardından da doktor olan Buharalı Enes vardır. Sınıf arkadaşı Rus Sonya ile yakınlaşan Enes, ailesinin kendisinin evlenmesi için seçtiği kızı kabul etmeyerek Sonya ile ailesinin muhalefetine rağmen evlenir.

Sonya’nın evlilik öncesi sorularıyla Enes’in değerlerine ve dinine uzaklığı ortaya çıkarılır.

“İyi düşünmelisin. Duymaktayım ki Müslüman başka dine mensup birisiyle evlenirken, kendi dinini kabul etmelerini de şart koşarlarmış.

Enes manidar bakışların hedefinde, ezik, cesaretsiz bir tavırla bekledi.

-Soyum Müslüman, dedi. Gel gör ki mensubu bulunduğum din hakkında vasatın altında denilebilecek kadar malumatım az. İnanç dünyana karışmam diye ilave etti sen de bana bu konuda hiçbir soru sormamalısın.”(s.47)

Kadının sorularına rağmen inanç konusundaki eksikliği sebebiyle herhangi bir şarta gerek duymadan evlilik yapmaya hazırdır. Bu soru özellikle Enes’in dinine ve değerlerine karşı durumunu daha da belirginleştirmek için sorulmuştur. Enes, memleketinden gelmiş, okumuş, doktor olmuştur. Fakat ailesine, sözlüsüne ve dinine bağlılığını kaybetmiştir.

Siyah Güller romanında ise yozlaşmış bir baba figürü kullanılmıştır. Çocukları arasında ayırım yaptığı anlatılan baba, çalıştığı bankada yükselmeyi amaçlamaktadır.

İlerleyen kısımlarda bu terfi için engel olarak gördüğü eşini, başörtüsü sebebiyle boşayacaktır. Sonrasında ise genç ve güzel sekreteriyle evlenecek, istediği terfiye de kavuşacaktır. Ailevi değerlerine, dinine ve toplum ahlakına uymayan davranışları özellikle ön plana çıkarılan baba, romanın sonunda iflas etmiş halde tezgâhtarlığa kadar düşmüştür.

Bunlardan farklı olarak gençlerin yaşadığı yozlaşmanın anlatıldığı romanlardan birisi *Leyl Işıkları*'dır. Gençler araba yarışları, danslı, sınırsız eğlenceli, içkili partilerden oluşan ailevi, toplumsal, manevi hiçbir değere sahip olamadan yaşamaktadırlar. Hatta yazar, bu durumu daha da ileri götürerek gençleri intihara teşebbüs edecek duruma getirir. Gençler bu fikre hayatta her şeyi denedik şimdi sıra ölüme geldi düşüncesiyle ulaşırlar. Toplumumuzun özüne, değerlerine, inancına aykırı bu durum gençlerin yozlaşmış halini vurgulamak için kullanılmıştır.

Yıllar Geriye Dönse romanında ise iniş çıkışlarla birlikte yozlaşan karakterlere yer verilmiştir. Romanın başlarında dinine ve ailesine bağlı bir anneye karşı eğlence hayatına düşkün bir babanın iki kızında biri olan Gül karakteri ona doğru yolu gösteren annesiyle kavga eder. Sonrasında babası genç bir kızla ilişkisi yüzünden annesini boşar. Kız kardeşi ise annenin dine ve ahlaka aykırı olduğuna ilişkin sözlerine rağmen güzellik yarışmasına katılacaktır. İlerleyen kısımlarda kendisini kaptırdığı eğlence hayatından vazgeçerek namaza başlayan Gül, evlenip çocuk sahibi olur. Fakat bu hayata dayanamayan genç kadın, çocuklarını yanına alarak kocası askerdayken Almanya'ya kaçar. İlerleyen yıllarda çocukların büyümesiyle birlikte Almanya'daki ahlaki çöküşü fark ederek pişman olan Gül, annesiyle ve kocasıyla barışır. Özellikle Almanya'daki gençliğin yozlaşmış hali, uyuşturucu bağımlılığı gibi örneklerle yozlaşmış bir toplum resmedilmiştir. Gül'ün roman boyunca ki değişimleri ile annesine, ailesine, kocasına davranışları sonucu yozlaşmış ve doğruyu bulmuş bir karakter yaratılmış olur.

Farklı bir yozlaşma örneğine *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* romanında rastlanır. Genç bir delikanlı olan Ercan, komşusu olan evli ve çocuk sahibi bir kadının kendisini günaha çağırması sebebiyle mahallenin önde gelen siması Nakış Baba karakterinden yardım ister. Bu olay vasıtasıyla, ahlaksızlıktan, çocuğundan ve inancının emirlerinden çekinmeden davranan kadının yozlaşmış hali gösterilerek, gençlere benzer durumlarda nasıl davranılması gerektiği anlatılır.

Yıldız, romanlarda kullandığı karakterler ve onların davranışları yoluyla yozlaşmış insanları ve toplumu göz önüne getirmeye çalışır. Özellikle şehirlerde yaşanan bu yozlaşmayla birlikte manevi değerlerden uzaklaşan kişiler, inançlarına, ailelerine, toplum ahlakına uymayan davranışlarla birlikte kullanılır. Yazar, içki, kumar gayrı meşru kız erkek ilişkileri ve eğlence hayatına sürüklenen kişiler yoluyla bu yozlaşmayı göstermeye çalışmıştır.

Yukarıdaki örneklerin dışında hemen her romanda ibadetten, geleneklerden, ahlak kurallarından, kendi değerlerinden uzaklaşarak yozlaşan karakterler mevcuttur.

3.9.3. Yönetimde Yozlaşma

Kişilerle birlikte toplumu yönetenlerin de bahsedilen değerlerden uzaklaşması sonucu yönetim katında yaşanan yozlaşma problemi doğar. Bu yozlaşmaya dönük örnekleri sürgünler, usulsüzlükler ve kötü yönetim üzerinden değerlendirir.

Sitem'de yatacak yeri olmadığı için bir köşkün bahçesine sığınan Ferhat, bekçi tarafından hırsızlık şüphesiyle karakola götürülür. Hem bekçi hem de komiser hiçbir kanıt olmadan suçladıkları gence karşı anlayışsızdır. Bu suçu kabul etmeyen gencin sonu nezaret olur. Komiserin son sözleri ise “Sabaha kalmaz bülbül gibi konuşur” olacaktır. Devamında nezarette namaz kılmaya çalışan Ferhat’a laikliği bahane ederek izin verilmez. Suçu kabul etmesi için dövülen ve işkence gören Ferhat üzerinden, karakol sahnesi kullanılarak, yozlaşmış kolluk güçlerinin durumu gösterilir.

Aynada Batan Güneş'te ise içki satışı, müstehcen yayınlar ve pavyonların varlığı kullanılarak ülkeyi yönetenlerin yozlaşmış oldukları eleştirisi yapılır. Romanın kahramanı Kerem, hem bahsedilen yayınların varlığında hem içkinin aleni şekilde hemen her yerde satışında hem de pavyonlar vasıtasıyla kadınların ve ailelerin içine düştüğü durumdan, bütün bunlara izin veren devleti ve yöneticileri sorumlu tutar. Ona göre yozlaşmış bu sistem toplumu öz değerlerinden ve dininden uzaklaştırmaktadır. Bunların devamına engel olmayan yöneticiler de bu suçun ve yozlaşmanın ortakları konumundadır.

Sular Durulursa'da yönetimde yaşanan yozlaşma bir ilçe örneği kullanılarak gösterilir. İlçeye yeni atanan kaymakam, içkili mekânları kapattırmış ve toplumun maneviyatını artıracak projeler üretmeye başlamışken karşısına belediye başkanı

çıkmiştir. Belediye başkanı ilçedeki mikroplu sulardan, çöplerden ve pislikten sorumlu olarak gösterilirken, bu durumu değiştirmeye çalışan kaymakamı iftiralarla itibarsızlaştırmaya çalışır. Devamında da ilçeden sürgün ettirmeyi başarır. Fakat bundan yılmayan kaymakam, istifa ederek seçimlerde belediye başkan adayı olur. Bu defa da oylarda hile yaparak bu durumun önüne geçen reis, ahlaktan, adaletten, dinden uzak; sahtekâr, iftiracı, duyarsız ve yozlaşmış bir yönetici olarak kullanılır.

Güneşe Matem Düştü romanında yönetimdeki yozlaşma sürgün konusu kullanılarak gösterilir. Ana karakterlerden İsmet öğretmen şahit olduğu trafik kazası sonucunda mahkemede tanık olarak bulunur. Trafik kazasına zengin bir fabrikatörün oğlu ehliyetsiz ve alkollü şekilde sebep olmuştur. Fakat zengin baba oğlunun yerine başka birini tutarak kazayı başkasının yaptığını iddia eder. Aynı zamanda görgü tanığı olan İsmet öğretmene de para teklif eder. Paraya ve tehditlere rağmen doğruyu söylemekten vazgeçmeyen öğretmen, mahkeme sonrası zengin fabrikatörün etkisiyle İstanbul'dan Kars'a sürgün edilir. Doğruluktan ayrılmayan ve adaleti sağlamaya çalışan bir öğretmenin sürgünü ile yönetimin haktan değil paradan yana olarak yozlaştığı anlatılır.

Bu sürgün konusu ile birlikte yönetimde yaşanan yozlaşma birkaç romanda daha kullanılmıştır. Bunlar: boşluk, *Sevdalar Sözde Kaldı*, *Siyah Güller*, *Kelebekler Gamsız Uçar*'dır

Şehirlerde, köylerde ve yönetimde yaşanan bu yozlaşmayı yazarın, doğru yola gidiş için bir başlangıç noktası olarak kullandığını söyleyebiliriz. Doğruyu bulmak için yanlıştın varlığına ihtiyaç duyan yazar da bu amaçla özellikle inanç ve ahlâk konularında yozlaşmış kişi veya toplulukların varlığını kullanmıştır.

3.10. GÜÇ MÜCADELESİ

Güç mücadelesi, geleneksel olarak menfaat elde etme yarışından doğar. Elde edilmesi beklenen maddi unsurlar için sürdürülen bu mücadele hiçbir ahlaki ve dini gerekçe ile açıklanamaz. Yıldız'ın romanlarında da zengin-fakir arasında veya zenginlerin kendi aralarında yaşadıkları mücadelelere örnekler vardır. Bu mücadeleler adaleti, manevi değerleri, doğruları aşındırmakta ve toplumsal hayatı olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu mücadele taşrada ve şehirde üzere iki başlık altında incelenecektir.

3.10.1. Taşrada Güç Mücadelesi

Köy ve kasabalarda yaşanan mücadele içerisinde güç parayla sağlanır. Özellikle toplumumuzda taşrada yaşayan halkın büyük çoğunluğu yoksulluk sınırında yaşamakta ve geçimini zorlukla sağlamaktadır. Bu yoksulların karşısında ise zengin sayılabilecek aileler yer almakta ve bu maddi güçle halka istedikleri şekilde davranabilmektedirler.

Yanık Buğdaylar'da romanın başında bir depremden ve sonrasında yaşananlardan bahsedilir. Deprem sonrası yaşanan hırsızlıklarla zenginleşen ve adları “hareket zenginleri” olarak ifade edilen Eğilmezler ailesi, gücünü halka zulmederek pekiştirmiştir.

“İki yıldır Yeşildere köyünde verim yok. Buğdaylar en çok bire üç vermeye başladı. Halk Eğilmezlerin bakkala gırtlığa kadar borçlu. Artık Eğilmezler köyde yörede en kuvvetli. Ne demişlerse oldu. Ekinler bire üç verdi Eğilmezler bire üç aldı.

Borçlar ödenmez karınlar doymaz olunca sılanın yolları gurbete köprü oldu. Zaman eski hatır sahipleri ile Eğilmezlerin yerlerini değiştirdi. Orman, Eğilmezlerin korusu, orman Eğilmezlerin ticaret yeri oldu.

Sürüler düzüp hizmetkârlar tuttular. Zenginleştikçe zenginleşti, zalimleştikçe de zalimleştiler.”(s.16)

Bu girişin ardından köylüleri borçlandıran, hayvanına, arazisine el koyan aile karşısında duran tek başına Abdülkadir ve ailesi olacaktır. Bu haksızlıklara köylüden ses çıkmazken, Abdülkadir ortaya çıkacak ve Eğilmezlerin karşısına dikilecektir. Fakat romanın sonuna kadar iki aile arasında devam eden mücadelede Abdülkadir ve oğlu

Murad öldürülecektir. Devamında ise diğer oğlu dikçe Mehmet mücadeleye başlayacak fakat o kaba kuvvet yerine öğretmen olarak köyde fikri mücadeleyi başlatacaktır.

Benzer şekilde zengin aile karşısında hak, adalet mücadelesi veren fakir ama imanlı ailelerin kullanıldığı romanlar da vardır.

Aynada Batan Güneş'te köyün ağası olan Bozca, yanında çalışan ırgatın evini yıktırmaya varan zalimlikler yapan zengin aileyi temsil eder. Romanın sonunda hastalanıp yatalak hale gelene kadar hem etrafındaki köylülere hem de kendi oğluna karşı mücadeleye devam etmiştir.

Gurbeti Ben Yaşadım romanında ise zengin ve güçlü Okkalı ailesine karşı duran Kara Halil ve ailesi vardır. Köydeki haksızlıklara ve Okkalı ailesinin zulmüne karşı mücadele eden Halil'in askere gitmesi ve Ruslara esir düşmesinin ardından mücadeleye oğlu Davut devam eder.

Güçlü ve zalim zenginlerin karşısında mücadele veren karakterlerin kullanıldığı diğer bir roman ise *Gönül Yarısı*'dir. Belediye işçisi olan Yahya ile kasabanın zengin ağa ailesinin oğlu aynı kıza sevdalanırlar. Kızın babası zengin aile yerine kızını Yahya ile evlendirir. Fakat kız da zengin ailenin oğlunu istemektedir. Bir çocukları olmasına rağmen kız Yahya'yı terk ederek zengin ailenin oğluna kaçır. Ağanın baskısı sonucu boşanmak zorunda kalan Yahya rakip aileden adamları vurup içeri düşer. Güçlü ağa ailesine karşı mücadele eden fakir bir işçi karakteri kullanılarak mücadele anlatılmıştır.

Bunların dışında köy ve kasabalardaki mücadelenin iki zengin ve güçlü aile arasında cereyan ettiği romanlar da vardır.

Azat Kuşları romanında köyde zengin ve güçlü iki ailenin ve çocuklarının mücadelesi anlatılır. Ovalı köyünde geçen olaylarda reislerinin Hoyrat Ağa ve Baykuş Tillo'nun olduğu iki ailenin inişli çıkışlı mücadelesi anlatılır. Ana karakter olan Abalı ve Yeğenleri de bu mücadele içerisinde olay örgüsüne dâhil olurlar.

Sular Durulursa romanında ise rakip iki ailenin köyde ve kasabadaki mücadelesi vardır. Kımızlı ve Sürmeli olarak adlandırılan iki ailenin reisleri Ateş Ali ve Kedi Veli'dir. Özellikle Ateş Ali'nin oğluna yaptırdığı zulümler dolayısıyla artan mücadele iki aileden erkeklerin öldürülmesi ile kan davasına dönüşür. Ali'nin oğlu İdris, önce rakip ailenin kızını kirletmiş, ardından da yine babasının zoruyla Kedi Veli'nin oğlunu

tarlada öldürmüştür. Devamında ise kendisi de diğer aile tarafından öldürülen İdris sonrası roman diğer aile fertlerinin etrafında devam edecektir.

Köydeki iki ailenin mücadelesinin anlatıldığı diğer bir roman *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi* olur. Romanın doktor karakteri Fuat, nişanlısıyla ayrılıp taşraya tayinini isteyerek şehirden taşraya gelmiştir. Söğütlü kasabasında doktorluk yapmaya başlayan Fuat, kasabanın iki rakip ailesinin mücadelesine tanık olur. Bunlar, küpçüler ve Sofular olarak isimlendirilir. Romanın devamında ise Sofular ailesinin reisi Haşım Ağanın evine eşinin hastalığı sebebiyle davet edilen doktor, ağanın kızı Sultan'a âşık olacaktır. Roman bu aşk üzerine devam edip doktorun reddedilmesi ve kasabayı terkiyle ilerleyecektir.

Kıralık Hayaller'de ise ilçenin ağasına karşı verilen mücadele vardır. Romanın ana karakteri Semih, babasının ve üvey annesinin yanında yaşayan bir gençtir. İlçenin zengin ve güçlü ağasının aynı yaşlardaki oğlu ile rekabeti sonucu çeşitli hile ve iftiralara maruz kalır. Ardından da ağanın oğluna karşı aday olarak gençler için kurulan derneğin başkanı seçilir. Bu duruma ağanın katlanması mümkün değildir. Semih, bir anlamda sürgün edilir ve büyük şehre gitmek zorunda kalır. Roman sonuna kadar ağanın oyunları devam edecek, Semih ise okuyup çalışacak ve ilçeye doktor olarak geri dönecektir.

Beyaz Atlı romanında da olaylar, köydeki rakip güçlerin mücadelesi etrafında şekillenir. Selman Ağa ve Mahmut Ağa ailelerinin mücadelesinde başkışı konumundaki Şafak'ın ortaya çıkışı, komşu kasabadaki Karabey'den aldığı destekle mücadeleye dahil sağlanır. Olaylar Şafak'ın verdiği mücadele etrafında devam eder.

Yazarın bu mücadeleler etrafında anlattığı olaylar ve karakterlerle birlikte, doğru-yanlış, hak ve adalet, inanç, zulüm kavramları üzerinde durmaya çalıştığı görülür. Doğru yolu seçen karakterler karşısında hangi güç olursa olsun yılmadan mücadeleye devam ederler.

3.10.2. Şehirde Güç Mücadelesi

Taşradaki mücadelenin bir benzeri de şehirlerdeki aileler arasında gerçekleştirilir. Yıldız, aynı yöndeki düşüncelerle ana karakterlerin etrafında şekillenen güçlü ailelerin rekabetini anlatır. Buna ilaveten romanlara giren kanundışı karakterler de roman kahramanlarını ve olayları etkileyerek bu mücadele içerisine yerleştirilirler.

Kayıp Sabahlar romanının ana karakterlerinden Yasin büyükşehirde okuldan arkadaşı Taner'in şirketinde çalışmakta ve iki arkadaş Taner'in babasının rakibi olan ailenin kızlarını sevmektedirler. Göç Holding ve Denge Holding adlarıyla verilen aileler arasındaki bu mücadele ve kız erkek ilişkileri de olaya eklenerek roman boyunca devam eder.

Kaderin Çağırdığı Yerdeyim'de ise aileler arasındaki mücadelede dörtlü bir yapı söz konusudur. Romanın başlarında memleketinden kız kaçırma vesilesi ile kaçan Hâkim ve oğlu Davut vardır. İlerleyen bölümlerde avukat olan Davut, tesadüfen babasının ilçesinden ve annesinin ailesinden Hanzade ile aynı işyerinde çalışmaya başlar. Zamanla aralarında yakınlık bulunan iki genç patronlarının desteği ile gizlice evlenirler. Fakat Hanzade'yi ilçede bekleyen üç aile vardır.

Bu ailelerden birisi Kürt, birisi, Laz, birisi ise Çerkez kökenlidir. Hanzade, babası ve abisinin zoruyla, evli olduğunu bilmeden, bu üç aile arasından birinin oğlu ile evlendirilmek istenir. Bu tercihin ilçedeki güç mücadelesinde bir birleşmeyle noktalanacağı ve birleşen ailelerin rakiplere karşı üstünlük kazanacağı Hanzade'nin babası ve abisi tarafından aktarılır.

Yıldız'ın son romanlarından *Anılar da Yakılır*'da olayların başlangıcında rakip iki ailenin mücadelesi anlatılır. Kozanoğulları ve Oflazoğulları arasındaki rekabet, iki ailenin reisinin evlilik bağı ile birleşmesi kararı ile son bulur. Fakat bu noktadan sonra birleşen şirketler ve doğan güç için aile reislerinin çocukları ve üçüncü kuşak arasında bir rekabet başlar ve roman boyunca da devam eder.

Bu aileler arası güç mücadelesinin dışında kalan ve romanlarda genellikle ikincil özellikte kalan mafya babalarının varlığı ile gösterilen başka bir mücadele de vardır. Bu mücadele kanundışına çıkılması yoluyla şekillenir ve kişilerin, toplumun iyiye gidişine engel olunacak özellikler gösterir. Bundan farklı olarak romanlarda kullanılan mafya babalarının bazıları, karakterleri doğru yola gitme konusunda destekleyen yol gösterici nitelikleri ile hikâyeye dâhil olurlar.

İlk örnekte olduğu gibi kötü örnek olarak kullanılan kabadayı veya mafya babalarından birine *Çiçekler Susayınca* romanında rastlanır. Daha romanın başında Birli adıyla hikâyeye dâhil olan kabadayı karakteri, bir genç kızı kandırıp sarhoş edecek sonra da onu kirletecektir. Romanın ilerleyen bölümlerinde ana karakterlerden

Yadigâr'ın babası ve Keriman Hanım'ın kocası olduğu ortaya çıkacak Birli karakteri bu noktaya kadar kirlettiği Elif karakterinin peşinde olacaktır. Birli aynı zamanda pavyon işletmekte, yazarın ifadesiyle toplum ahlakını öğüten bir mekânın sahipliğini yapmaktadır.

Yürekte Büyümek romanında ise aile şirketinden ayrılıp Ankara'dan İstanbul'a yerleşen başkişilerden Tarık'ın babası kabadayı Binali karakteri vardır. İstanbul'da yasa dışı âleme giren Binali'nin oğulları rakipleri tarafından saldırıya uğrar. Tarık'ın kardeşi bu saldırı sonucu hayatını kaybeder. Devamında ise Tarık kardeşinin katilini öldürüp intikamını alsa da hapse düşer. Babası Binali ise yine mafya hesaplaşması içerisinde öldürülür.

Benzer nitelikte kötü yönde ilerleyen ve hak, adalet tanımayan mafya babalarının kullanıldığı diğer romanlar, *Ona Secde Yakışıyor*, *Kayıp Sabahlar* ve *Kelebekler Gamsız Uçar*'dır

Güç mücadelesi içerisine yerleştirilen mafya babalarından bazıları, karakterler üzerinde olumlu etkiler yaparak onların gayri meşru işlere girmesine engel olup doğru yola girmelerine destek olurlar.

Bunlardan ilki *Aşka Uyanmak* romanındaki mafya babası karakteri *Kurt İlyas*'tır. Romanın başkişisi Faruk ile aynı sokakta oturan Kurt İlyas, İstanbul'un ünlü kabadayısidir. Fakat kızı Leyla tesettürlü, terbiyeli ve inançlı bir gençtir. Ailesi de sokaktaki partilere, kumar gecelerine katılmayan bir yapıdadır. İlerleyen kısımlarda hayattaki amacını bulamayan Faruk, mafya babasına özenir. Fakat İlyas ona bunun yanlışlığını anlatır.

“-Sizin gibi olmak istedim. Sizi örnek aldım kendime.

Hayrete düşmüştü yüzü. Gözlerinde teessür pırıltıları vardı ancak sesi oldukça kısık ve sakindi.

-Hangi halimi?

-Sen bir babasın, herkesin tanıdığı korktuğu, hatta saygı duyduğu.

Faruk'un düşüncelerini allak bullak etmişti duydukları:

-Yanlış bir model bu o halde beni dikkatle dinlemelisin delikanlı. Ben bir şey olmadım ki. Sorumsuz bir hayat tarzı bu. Sonu yok hiçbir zaman. Ruhsuz, dalsız, budaksız ve köksüz bir isim. Haksız bir şöhret senin hülyalarında yatan. Adını başkalarına zorla ezberleterek, nefretle söyletmek. Senin aradığın şahsiyet, hayallerini süsleyen şöhret bu olmamalıydı bence.”(s.91)

Kendisine model seçtiği mafya babasının bu sözleri karşısında şaşkınlık yaşayan Faruk gibi tüm okuyucuya da bir mesaj verir yazar. Mafyanın içinde bulunduğu durum kendi ağzından verilerek eleştirilir. Gençlerin örnek alacağı bir kişilik yoktur ortada.

Siyah Güller romanında da benzer özellikte bir mafya babası karakteri kullanılır. Yine genç roman karakteri Orhan, ailesindeki parçalanma sonrası okulda da tutunamayarak hapse düşer ve çıkışının ardından hapis arkadaşı Murat’la birlikte mafyanın korumalığını yapmaya başlar.

“Sokaklar hep kendisine doğru çekmişti onu. Ve almıştı da. Bıyıklı, erkeksi, caydırıcıydı gözlerindeki otorite. Söz sahibi olmuştu sokaklarda. Artık parası, şöhreti vardı. Nam salmıştı yer altı dünyasındakilerle beraber olduktan sonra. Fedai adı sadece buydu işte.

Çek senet mafyasının ünlü isminin koruması olmuştu. Kavgacı ve cesurdu. Baba sevmişti Orhan’ı. askerliğini yapmış yeniden çekip yanına almıştı. Dürüst güvenilir o. Bulaştırmamıştı bu yüzden başka işlere. Korumasıydı Murat ve Orhan.”(s.234)

Mafya babası Orhan’ın korumalığından memnun şekilde devam edecek ve romanın sonuna doğru kendisi yurtdışına çıkarken Orhan’ın artık özgür şekilde dürüst ve ahlaklı bir yaşam sürmesini tavsiye edecektir.

Bu türdeki kanun dışı kişilere son örnek *Afedersin Hayat* romanında kullanılır. Romanın ana karakterlerinden Ozan, hayata doğru yönde bakmasını sağlayanın eski bir kabadayı olan dedesi olduğunu söyler. Dedesinin gençlik hevesleriyle kabadayılık yaptığını, fakat kötü olaylar yerine yoksulların ve haksızlığa uğramışların yanında yer aldığını anlatır. Kendisi için ideal olarak gördüğü kişinin dedesi olduğunu da vurgulayan Ozan, iyiye ve doğruyu bulmaya yönelişinde dedesinin kabadayılıktan duyduğu pişmanlıkla verdiği öğütler olduğunu söyleyecektir.

Köyde ve şehirde yaşanan güç mücadeleleri sayesinde farklı toplumsal kesimleri romana dâhil eder yazar. Mafya babaları, rakip aileler, ağalık düzeni, güçlü karşısında doğruyu ve adaleti savunma davranışları için dayanak noktası oluşturur bu sayede. Zenginliğin ve gücün doğru yönde kullanılması, herkese hak ve adaletle davranılması gerektiği vurgulanır. Ayrıca güç ve zenginliğe rağmen başkalarını ezen kişi ve ailelere karşı da doğru yolda tek kalınsa da dinin ve inancın gereği olarak mücadele edilmesi gerektiği gösterilir.

SONUÇ

Türkiye’de İslamcılık düşüncesinin ortaya çıkışı ve gelişimine dair öne sürülen görüşlerde, Cumhuriyet dönemiyle bu düşüncenin farklı yollara saptığı ifade edilir. Bir imparatorluk ve medeniyetin bayrağı olmuş İslamiyet’in bu imparatorluğun kaybettiği güç ve topraklardan sonra aynı etkiye sahip olması da pek mümkün değildir. Bunun sonucu olarak, İmparatorluğun çöküş döneminde, geniş toprakları ve bu topraklardaki insan kaynağını bir arada tutmak için, çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. İslamcılık da bu fikirlerden birisidir. Yaygın kanaate göre, Avrupa topraklarını ve doğal olarak gayrimüslim tebaasının önemli bölümünü kaybeden Osmanlı’nın sarıldığı ilk düşünce İslamcılık olmuştur. Bu imparatorluğun dağılmasını önleyecek fikirlerden bir tanesidir. Aynı zamanda gerileme ve çöküş döneminde Batının tehdidine karşı yeniden güçlü günlere dönülmesi için İslamiyet’in özünden uzaklaşıldığı görüşüyle bir yenilenme ve öze dönüş fikri ortaya çıkar.

Fakat devamında gelen Arap isyanları ve Birinci Dünya Savaşı’ndaki yenilgiler, İslamcılık düşüncesinin imparatorluğu kurtaracak unsur olma özelliğini kaybetmesine neden olur. Her ne kadar Namık Kemal ve Ali Süavi’ye kadar götürülse de İslamcılık düşüncesinin edebiyatta kendine yer edinmesi Mehmet Âkif sayesinde olacaktır. Bunun devamı ise Sırat-ı Müstakim ve Sebülürreşad dergileriyle gelir. Bu örnekler İslamcılık fikrinin gazete ve dergiler yoluyla halka aktarılması ve taraftar bulması için bir fırsat yaratır.

Kurtuluş mücadelesinin ardından, bu fikirlerin devleti bir arada tutamayışı sonrası Türkçülük düşüncesi ön plana çıkmıştır. Bunun devamında gelen yeniden bir ülke inşa etme hareketleri, çeşitli değişimleri de beraberinde getirmiştir. Hilafetin kaldırılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması ve seküler bir devlet meydana getirme yolundaki gelişmeler, İslamcılığın ve toplumdaki İslami yaşantının görünürlüğünü azaltmıştır. Bunun edebiyata yansıması, Anadolu’ya yönelme, Öz Türkçecilik düşüncesi, köy edebiyatı ve halk edebiyatı unsurlarının ön plana çıkması şeklinde gelişmiş ve toplumcu gerçekçi bir edebiyat ortamı oluşmuştur. Yayınlanan dini mahiyetteki eserlerin azlığı, toplumsal hayattaki dini unsurların geri planda kalmasını da desteklemiştir. Bu durumu değiştirmek için ortaya çıkan hareketler ancak 1950’lerden itibaren görülmeye başlanır. Dini yayınların serbestçe yapılması, edebiyat sahasında da

İslami düşüncenin ürünlerinin tekrar ortaya çıkmasına fırsat sağlamıştır. Bu noktada özellikle Necip Fazıl'ın üstlendiği öncü rol ve giriştiği mücadele sonraki yıllardaki gelişmeleri de etkileyen bir unsur olur.

Edebiyattaki İslami düşüncenin eksikliğini ve roman sahasının boşluğu doldurmak için yola çıkan Hekimoğlu İsmail'in de etkisiyle Ahmed Günbay Yıldız, şiirlerini yırtarak roman sahasına girmiştir. Roman sahasına girerken amaçladığı ve Hekimoğlu İsmail'in de gösterdiği yol, bu sahadaki sol hâkimiyeti kırmak ve İslami düşüncenin roman sahasındaki varlığını göstermektir. Bu giriş 1960'ların sonlarına denk gelmektedir. Bu çıkış noktasının sonrasında yazar, aynı yöndeki eserleriyle yoluna devam etmiştir. Yıldız'ın hali hazırda kırk üç roman, üç deneme ve altı tane de şiir kitabı olmak üzere elli bir yayımlanmış eseri vardır. Edebiyata ilkokul sıralarında roman zannettiği küçük bir metin yazarak ilgi duymaya başladığını anlatan yazar, daha sonra lise döneminde roman ve şiirler kaleme alır. “*Askerdeyken yazdım*”, dediği ilk romanlarından itibaren, roman sahasındaki İslamî eksikliği doldurmak için yazmaya devam eder.

Köy, kent ayrımı veya ağırlığı gözetmeden, taşra ve büyükşehir yaşantısını, zengin ve fakir kesimleri romana sokarak toplumun bütün katmanlarını işlemiştir. Bu itibarla güdümlü bir edebiyat olarak nitelendirilebilecek Yıldız'ın romancılığının hedefi, kendisinin de ifade ettiği gibi insanlara iyiyi, doğruyu ve tabi İslami hayatı anlatmaktır. Okuyucu kitlesini göz önüne alan ve gençliği uçuruma sürükleyecek bir şey yazmayacağını aktaran Yıldız, özellikle gençlerin yukarıdaki hedeflere ulaştığı kurgular kullanmıştır. Gençlerin dini duygulardan uzak yaşamalarının getireceği sorunlar, onların içine düşecekleri boşluklar ve yapabilecekleri hatalar ön plana çıkarılarak doğru yola ulaşmaları gösterilmeye çalışılır.

Romanlarının sayısı, baskı adetleri ve hedeflediği okur kitlesi açısından bakıldığında Yıldız'ın popüler bir romancı olarak kabul edilebileceği sonucuna varılır. İşlediği konuların toplumsal karşılığı ve hitap ettiği kitlenin tercihleriyle birlikte yazarın romanları, gençlerin hayattaki istekleri, hedefleri, boşlukları, sıkıntıları ekseninde bu problemlerden kurtulma yollarının gösterildiği metinler olarak değerlendirilebilir. Tabi ki kurtuluş reçetesi, doğru yolu bulmak olarak özetlenebilecek İslami yaşantının hâkim olduğu bir hayat sürdürmektir. İlk romanlarından son romanlarına kadar bu reçetenin

varlığı ve görünürlüğü azalıp çoğalsa da ana hedef hep hidayete ulaşmak olmuştur. Yazarın, romana bu türden bir bakış açısıyla yaklaşması ve roman adedinin fazlalığı kurgusal yapıdaki çeşitli benzerlikleri doğurmuştur. Bu durum aynı amaç doğrultusunda meydana getirilen ve birbirine çeşitli şekillerde benzemesi kaçınılmaz unsurların bulunduğu romanlar ortaya çıkarmıştır. Birbirlerine benzeyen karakterler, birbirlerine benzer süreçler sonucunda yakın olaylar yaşayarak hedefe ulaşmış olurlar. Bu durumu bir kusur olmaktan ziyade kaçınılmaz bir sonuç olarak görmek mümkündür. Aynı amaçla kırktan fazla roman ortaya çıkarmak bu tür benzerliklerin oluşmasına yol açabilir.

Ahmed Günbay Yıldız'ın romancılığını değerlendirirken, onu sadece hidayet romancıları arasında ele alıp toptan bir değerlendirmeye tabi tutmak, ortaya koyduğu eserleri eksik bir tartıya koymak olacaktır. Eserlerinin hacmi göz önüne alındığında romanların tek bir tema etrafında şekillenemeyeceği de anlaşılır. Hidayete ermek veya inançlı bir Müslüman gibi yaşamak hedefi dışında çeşitli toplumsal sorunların da romanlarda işlendiği görülür. Kadınların toplumsal konumları, gençlerin içine düştüğü boşluk, ailelerin çeşitli sebeplerle dağılışı, gençlerin eğitimi ve mevcut toplumsal yapının eleştirilmesi, bu tema çeşitliliğinin örnekleridir. Ayrıca ermeni meselesi, çalışma hayatındaki kadınların sorunları, toplumsal kalkınma düşüncesi gibi konular da Yıldız'ın üzerinde durduğu meselelerden olmuştur.

Romanlarının belirli bir hedefinin oluşu ve toplumsal bir misyon yükleniş ile birlikte düşünüldüğünde Yıldız, toplumcu bir romancı olarak kabul edilebilir. Olaylara ve kişilere maddeden ziyade manevi pencereden bakmaya çalışan yazarın, kişilerden hareketle toplumun değişimini amaçladığı görülür. Bir kişide başlayan ilerleme, o kişinin etrafıyla birlikte yaşadığı değişimle, hidayet tüm topluma yayılma fırsatını doğurmuş olur. Yıldız'ın kullandığı birçok karakterde bu değişimin hedeflendiği de ortadadır. Önce kişinin kendisinden başlattığı doğru bu yol hedefi, etrafındakileri, aile fertlerini, arkadaş ve dostlarını da aynı halka içerisine dâhil ederek kurtuluşlarını sağlama duygusuyla ön plana çıkmıştır. Bu noktada Yıldız, doğru yola girmeye karşı gösterilen direnç ve karakterlerin başlangıçtaki manevi eksikliklerinin sebebini, aileden başlayarak toplumun genelinin bir kusuru olarak vermiştir. Toplumu bu yüzden eleştiren yazar, özellikle taşradaki toplumsal birliktelik eksikliğine dikkati çekmiştir.

Mahkeme ve cezaevlerini sıklıkla kullanan Ahmed Günbay Yıldız, hata yapan insanların bu sayede pişman olacakları ve ıslah edilerek topluma dönmelerine yönelik kurgular da kullanmıştır. Hapishaneyi de bir eğitim kurumu olarak değerlendiren yazar, karakterlerin burada da hidayete erebileceklerini göstererek, eğitimin hayatın her alanını kapsaması gerektiğini anlatmıştır. Kadın erkek ilişkilerinin mahiyetine yönelik düşüncelerini karakterler üzerinden aktarırken, nikâhın önemini ve nikâhsız ilişkilerin sakıncalarını da göstermiştir.

Yıldız'ın romanlarında yapı özelliklerine bakıldığında, bazı yönlerden kurgusal benzerlikler ve çeşitli tekrarların varlığı gözlenir. Temalarda ve karakterlerde yaşanan değişimler, dini unsurların görünürlüğündeki azalmaya nazaran, kurgusal yapıda, mekan, zaman ve anlatıcı noktalarında ilk romanlardan son romanlara belirgin bir değişim yaşanmamıştır. Olay örgüsündeki iniş çıkışlar, bazı olayların aynı roman içerisinde birden fazla kullanılmış olması, benzer sona eren hikâyelerin bulunması, zaman ve mekân unsurlarının görünürlüğünün az olması gibi örnekler, kurgusal yapıdaki eksik yönler olarak değerlendirilebilir. Fakat bu durum daha önce de belirtildiği gibi yazarın dikkatinin bu unsurlardan ziyade tematik yöne verdiği ağırlıkla açıklanabilir. Karakterlerin ve hedeflenen hidayetin üzerinde durulması bu tür tekrarların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Sonuçta Ahmed Günbay Yıldız, gençleri ve toplumu uçuruma götürecek olaylar, kişiler ve hikâyeler kullanmadan, inançlı ve bu inancı doğrultusunda yaşayan bir topluma uygun romanlar kaleme almıştır. Bireylerden başlayarak toplumun geneline yayılması hedeflenen bir hidayet düşüncesi, hemen tüm romanlara hâkim unsur haline getirilmiştir. Bunun sonucu olarak kurgusal yapıda, olay örgüsünde, mekân ve zaman unsurları üzerinde fazla durulma ihtiyacı ortadan kalkmıştır. Yazarın eserlerinde ortaya çıkan bu durum kişiler ve hidayete ulaşma hikâyelerine verdiği önem romanların ve romancı olarak Yıldız'ın okuyucuları dışında bilinirliğini ve görünürlüğünü de etkilemiştir.

Romanlarının baskı sayıları dikkate alındığında yazarın edebiyat çevrelerinde hak ettiği yeri alamadığı ve İslami bir romancı olmasından ötürü göz ardı edildiği düşüncesi bir noktada haklı görülebilir. Fakat Alemdar Yalçın'ın da ifade ettiği gibi Yıldız ve benzeri romancılar üzerinde durulmaması ve eserleri ile ilgili değerlendirmelerin yeterli

seviyede olmamasına rağmen yazar, hedefinden vazgeçmeden ideal edindiği hidayet düşüncesine, bireylerin ve toplumun ahlakında yaşanacak çöküşleri engelleme amacına uygun eserler vermeye devam etmektedir.

KAYNAKÇA

a. Ahmed Günbay Yıldız'ın Romanları

Yıldız, Ahmet Günbay, *Afedersin Hayat*, (16. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

_____, *Anılar da Yakılır*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2015.

_____, *Aşka Uyanmak*, (20. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Aynada Batan Güneş*, (32. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Azat Kuşları*, (36. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Babamdan Sonra*, (4. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

_____, *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*, (25. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Beyaz Atlı*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

_____, *Bir Dünya Yıkıldı*, (28. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Boşluk*, (29. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2003.

_____, *Çiçekler Susayınca*, (50. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Dallar Meyveye Durdu*, (4. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 1986.

_____, *Ekinler Yeşerdikçe*, (20. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Figan*, (41. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Gidersen Veda Etme*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2016.

_____, *Gönül Yarası*, (21. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Gurbeti Ben Yaşadım*, (27. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Günahın Rengi*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2005.

_____, *Güneşe Matem Düştü*, (11. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Hülyalar Hüzün Açtı*, (10. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *İstanbul Yüzlü Kadın*, (3. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Kaderin Çağırđıđı Yerdeyim*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2014.

- _____, *Kayıp Sabahlar*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- _____, *Kelebekler Gamsız Uçar*, (3. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.
- _____, *Kendimi Unutup Sana Ağladım*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- _____, *Kiralık Hayaller*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2008.
- _____, *Leyl Işıkları*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2004.
- _____, *Mavi Gözyaşı*, (31. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *O'na Secde Yakışıyor*, (10. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.
- _____, *Orada Da Yıldızlar Kayar mı?*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- _____, *Sahibini Arayan Mektuplar*, (7. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2002.
- _____, *Seni Unutmaya Gücüm Yetmedi*, (9. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.
- _____, *Sevdalar Sözde Kaldı*, (15. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- _____, *Sevmekten Korkuyorum*, (9. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Sitem*, (49. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Siyah Güller*, (19. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Sokağa Açılan Kapı*, (26. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Sular Durulursa*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 1994.
- _____, *Üç Deniz Ötesi*, (24. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- _____, *Ülkemin Açmayan Çiçekleri*, (13. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- _____, *Yanık Buğdaylar*, (50. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Yıllar Geriye Dönse*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2007.
- _____, *Yürekte Büyümek*, (1. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul 2004.

b. Yararlanılan Kitaplar

Akçay, Ahmet Sait, *Bellekteki Huriler, İslamcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış*, Selis Kitaplar, İstanbul 2006.

Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Aytür, Ünal, *Henry James ve Roman Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Boynukara, Hasan, *Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997.

_____, *Modern Eleştiri Terimleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997.

Çalışkan, Âdem, *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun 2002.

Çayır, Kenan, *Türkiye’de İslamcılık ve İslami Edebiyat*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008.

Çetin, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara 2011.

Demir, Yavuz, *Anlatıcılar Tipolojisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2002, s.94

Esen, Nüket, *Türk Romanında Aile Kurumu*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Gümüş, Hüseyin, *Roman Dünyası ve İncelemesi*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1989, s.153

Işık, İhsan, *Kültürümüzün Kimliği*, Beyan Yayınları, İstanbul 1995.

İsmail, Hekimoğlu, *Minyeli Abdullah*, (5. Baskı), Mihrab Yayınları, İstanbul 1970.

Kara, İsmail, *Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi/ I*, Risale Yayınları, İstanbul 1986.

_____, *Cumhuriyet Türkiye’sinde Bir Mesele Olarak İslâm -2*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016, s.453.

Karataş, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütun Yayınları, İzmir 2014.

Kısakürek, Necip Fazıl, *Bâbîâli*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2014.

Miyasoğlu, Mustafa, *Sanat ve Edebiyat Konuşmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

Naci, Fethi Naci, *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, (6. Baskı), İş Bankası Yayınları, İstanbul 2013.

Narlı, Mehmet, *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002

_____, *Roman Ne Anlatır? Cumhuriyet Dönemi, 1920-2000*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Özdenören, Rasim, *Köpekçe Düşünceler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013.

Özdenören, Rasim, *Ruhun Malzemeleri*, İz Yayıncılık, İstanbul 2013.

Sağlık, Şaban, *Popüler Roman- Estetik Roman*, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.

Sazyek, Hakan, *Roman Terimleri Sözlüğü*, Hece Yayınları, Ankara 2003.

Şenler, Şule Yüksel, *Huzur Sokağı*, Timaş Yayınları, İstanbul 1994.

_____, *Hidayet*, Timaş Yayınları, İstanbul 2006.

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı I, (Romanın Unsurları)*, Ötüken, İstanbul 2012.

Tepebaşılı, Fatih, *Roman İncelemesine Giriş*, Çizgi Kitabevi, Konya 2012.

Törenek, Mehmet, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf*, Kitabevi, İstanbul 1999.

Uğur, Veli, *1980 Sonrası Popüler Roman*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013.

Uygur, Mermi, *İnsan Açısından Edebiyat*, (3. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

Yalçın, Alemdar, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı (1946-2000)*, Akçağ Yayınları, 2003.

Yardım, Mehmet Nuri, *Romancılar Konuşuyor*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2000.

Yılmaz, Durali, *Roman Sanatı ve Toplum*, Kesit Yayınları, İstanbul 2011.

c. Yararlanılan Makaleler, Röportajlar ve Diğer Yazılar

- Akbaş, A. Vahab, “Romanımız Üzerine Mustafa Miyasoğlu İle Konuşma”, *Yeni Devir*, 5 Haziran 1981, Akt: Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1982, Suffe Yayınları, İstanbul 1982.
- Altıok, Ahmet Can, “Ahmed Günbay Yıldız’ın Yazarlık Serüveni”, *Hayal Bilgisi*, Sayı: 17, Yaz 2015.
- Arabacı, Caner, “Eşref Edip Fergan ve Sebilürreşad Üzerine”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Cilt:6, İslamcılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005,96
- Bakı, Gülizar, “Romanla Hidayete Erilmez”, *Zaman Amerika*, 07.05.2008.
- Bektaş, Şemsinur, “Evrensel Ahlak İçin Yazıyorum”, *Zaman*, 11.10.2000.
- Bilgiç, Eylem, “Yazar Ahmed Günbay Yıldız Son Kitabıyla Çok Tartışma Yaratacak”, *Sabah*, 28.10.2004.
- Bland, D.S. , “Romanda Fiziksel ve Sosyal-Kültürel Çevre”, *Roman Teorisi*, (Philip Stevick 1967), (Çev.: Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ, Ankara 2004, 264.
- Booth, Wayne C., “Bakış Açısı ve Kinaye Mesafesi”, *Roman Teorisi*,(Philip Stevick 1967, Çev: Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ, Ankara 2004, 92.
- Ceylan, İsmail Fatih, “Ne Bitmez Tükenmez Ehven-i Şermiş Bu”, *Milli Gazete* 09.09.1992.
- Coşkun, Bilal, “Romanımıza Bir Bakış”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1986*, Suffe Yayınları, İstanbul 1986, 355.
- Doğan, D. Mehmet, *Kitaplar Dergisi*, Sayı:8, 1982, (Akt: Necmettin Turinay, “1982’de Roman ve 1982’nin Romanlarına Bakış”, *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1983*, Suffe Yayınları, İstanbul 1983, 78)
- Eroğlu, Ebubekir,” İslami Edebiyat Terimi”, *Yönelişler*, 7. Sayı, Ekim 1981, 17.
- Filizok, Rıza, “Edebi Eserlerde Bakış Açısı, Hikâye ve Romanlarda Anlatıcı Meselesi”, Erişim (05.04.2016), <http://www.ege-edebiyat.org>.
- Gündüz, Osman, “1960 Sonrası Roman”, *Türk Edebiyatı Tarihi 4*, (Talat Sait Halman, Genel Editör), Kültür Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2007, 333-334.

- Karakaya, Zeki, “Kitle Edebiyatı ve Güdümlü Edebiyat Sosyolojisi”, *Akademik Aı*, Sayı:3, Samsun 1997/1, 83.
- Kalyoncu, Cemal A. “Biz Hz. İsa’nın Hayatını mı Yaşıyoruz?”, *Aksiyon*, 08.07.2002, 44.
- Kesimli, Zeynep Tuba, “Artık Hidayet Romanı Yazılmayacak mı?”, *Gerçek Hayat*, sayı:579, 06.12.2011.
- Korat, Grsel, “Güdümlü Roman ve Muhafazakâr Sanat”, 15.04.2014, www.gurselkorat.blogspot.com.tr.
- Köroğlu, Ahmet, “Türkiye’de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler zerinden Okumak”, *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler*, İlem Kitaplığı, Ankara 2016, 9.
- Lekesiz, Ömer, “İslami Türk Edebiyatının Değişen Yüzü”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt:6, *İslamcılık*, (2. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 962.
- Mert, Nuray, “Türkiye İslamcılığına Tarihsel bir bakış”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt:6, *İslamcılık*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005, 412
- Narboa, Ayşenur, “İslamcılığın Dönüşümünü Hidayet Romanlarında Okumak”, Erişim (01.09.2016), www.rasulahasret.com.
- Okay, Orhan, “Popüler Edebiyata Dair”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı 57, Kasım 2004, 24.
- _____, “İslami Türk Edebiyatı Kavramı”, [Elektronik Sürüm] *İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Sütün Yayınları, İzmir 2012, s.11
- Oğuz, Kürşad, “İslamcı Orhan Pamuk”, *Aktüel*, 1 Ocak 1997, 122.
- zkan, Fadime, “30 Yılda 1 Milyon Huzur Sokağı”, *Yeni Şafak*, 15 Mart 2000.
- Sağlık, Şaban, “Kitle Kültürü ve Popüler İslami Romanlar”, *Dergâh*, sayı:106-107-108-109.
- Sağlık, Şaban, “İletişim Kavramı Açısından Popüler Romanlar ve Estetik Romanlar”, *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Sayı 57, Kasım 2004, 30.
- Sarikaya, Mehmet Saffet, Osmanlı Trkiyesindeki İslamcılık Düşüncesine Genel Bir Bakış, *Araştırmalar*, Sayı:1, 1999/1, Isparta.

Saruhan, Emeti, “Roman Kahramanlarım Hep İyi Olsun İstiyorum”, *Yeni Şafak*, 22.01.2012.

Şimşek, Tacettin, “Gelenekçi Romanın Özellikleri ve Gelişimi”, *Çağdaş Türk Romanı*, (Editör: Yakup Çelik, Emine Kolaç), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012.

Türkeş, Ömer, “Bir Yaşam Biçiminin Tasviri: Hidayet Romanları”, *Radikal Kitap*, 08.02.2008.

Yüksel, Mevlüt, “Birinci Dünya Savaşında Erzurum’un İlk İşgal Günleri”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37, Erzurum 2008.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Fikri AYDEMİR
Doğum Yeri ve Tarihi	Şavşat, 05.04.1982
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	-Artvin Fen Lisesi, 2008-2010 -Artvin Sağlık Meslek Lisesi, 2010-2012 -Görele 13 Şubat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, 2012-.....
İletişim	
E-Posta Adresi	fikoaydemir@yahoo.com